

Hg.

Hrvatski glasnik

PREDSJEDNIK VIČEVIĆ U POVODU JUBILEJA

**VRIJEDILO JE TRUDA,
A NASTAVAK JE NEUPITAN**

Glasilo Hrvata Crne Gore

br. 203 ■ lipanj 2026.

9 771800 517005

Hrvatsko građansko
društvo
Crne Gore-Kotor

AKTUALNO

"Hrvatski glasnik" dobio status projekta od posebnog značaja

Pratite nas i online.

www.hrvatskiglasnik.me

Uvodnik

Postoje jubileji koji obilježavaju protok vremena, a postoje i oni koji svjedoče o snazi ideje. Dvadeset i peta obljetnica Hrvatskoga građanskog društva pripada ovoj drugoj vrsti. Ona nas podsjeća da su vizija, ustrajnost i odgovornost prema vlastitoj baštini kadri nadvladati sve izazove koje donose vrijeme i okolnosti.

Skupina dalekovidnih ljudi prepoznala je potrebu da hrvatska zajednica u Crnoj Gori dobije snažan institucionalni oslonac. Vođeni sviješću o povijesnoj odgovornosti prema narodu koji stoljećima živi na ovim prostorima, utemeljili su Društvo koje će postati čuvar identiteta, promicatelj kulture i pouzdani glas hrvatske zajednice.

Hrvatsko građansko društvo izraslo je u jednu od najuglednijih ustanova hrvatskoga naroda izvan domovine. Njegov doprinos očuvanju kulturne i duhovne baštine Boke kotorske, prostora iznimne povijesne i civilizacijske vrijednosti, ostaje trajno upisan u suvremenu povijest hrvatske zajednice. Čuvajući baštinu koju je prepoznao i UNESCO, Društvo je istodobno čuvalo i dostojanstvo naroda koji ju je stoljećima stvarao.

Bogata izdavačka djelatnost, znanstveni, kulturni i obrazovni sadržaji te neumorno povezivanje ljudi i institucija s obje strane granice dali su nemjerljiv doprinos učvršćivanju prijateljstva Crne Gore i Hrvatske. Ta je misija prepoznata i potvrđena brojnim priznanjima i odlikovanjima koje su Društvu dodijelile Republika Hrvatska, Crna Gora i grad Kotor.

Posebno mjesto u tom velikom djelu pripada Hrvatskom glasniku. Kao kroničar vremena, čuvar riječi i zrcalo života zajednice, postao je mnogo više od časopisa. Ne iznenađuju stoga riječi hrvatskoga premijera koji je upravo ovih dana istaknuo njegovu važnost za nacionalnu, kulturnu i vjersku opstojnost ovdašnjih Hrvata pridajući mu strateški značaj.

Slaveći ovaj veliki jubilej, odajemo počast utemeljiteljima, izražavamo zahvalnost svima koji su Hrvatsko građansko društvo gradili kao i povjerenje onima koji će ga nastaviti čuvati i razvijati. Četvrt stoljeća razlog je za ponos, jamstvo je trajanja i obveza za budućnost.

Nikola Dončić,
glavni i odgovorni urednik
Hrvatskoga glasnika

Sadržaj

- 4 Između nasljeđa državnosti i europske budućnosti
- 8 Grubišić u Podgorici: „Potrebna su djela“
- 12 Novi zamah europskog proširenja
- 20 Dux i Glasnik strateški projekti, obnavlja se Dom „Josip Marković“
- 24 Intervju › Mirko Vičević
- 30 Gradonačelnik Splita u Boki kotorskoj
- 32 Jačanje veza Splitsko-dalmatinske županije i Boke
- 35 Četvrt stoljeća uspješnog djelovanja
- 39 Na temeljima zajedništva
- 42 Pezo: „Gradimo županiju svima na ponos“
- 47 Izvan granica, unutar zajedništva
- 55 Deković u Zagrebu: „Bokeljski Hrvati uz jezik i kulturu čuvaju svoj identitet“
- 57 Umrežavanje hrvatskih medija
- 60 Savjet potvrdio važnost zajedništva i suradnje
- 64 Hrvatske zajednice u Europi traže reciprocitet
- 66 Mozaik
- 68 Blagdan blažene Ozane Kotorске
- 70 Sveti Dujam slavljen u najjužnijoj crkvi posvećenoj njemu
- 72 Tihi svetac velikoga srca proslavljen u rodnome gradu
- 74 U Perastu obilježen zavjetni dan
- 76 Hrvati iz Crne Gore na Groblju mira
- 78 Od Grge Novaka do Domagoja Vidovića
- 81 Hrvatski identitet u Boki kotorskoj i Svebarju
- 84 Zbirka pjesama Milana Bošnjaka
- 86 „Život i more“ Slobodana-Boba Slovinića
- 90 „Odsjaji Kur’ana“
- 94 Bokokotorskom ogranku priznanja za vrijedna izdanja
- 98 Domagoj Vidović u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti
- 100 Sinj: grad viteštva i tradicije
- 116 Sjećanje na posljednje dane Dubrovačke Republike
- 120 Krsto Ivanović i Crvena Hrvatska
- 122 Boka i Trst
- 126 Kad se susretnu Boka i Cetinska krajina
- 131 Književnost kao prostor igre, mašte i povezivanja
- 132 Crnogorska poezija višeglasnošću pokazuje vitalnost i snagu
- 134 Andrija Kotoranin
- 140 „Gospa Sinjska“ ganula srca Kotorana
- 144 Muo čuva rijetko glazbeno blago
- 146 Melodije mira, nade i zajedništva
- 148 Zaboravljene priče s Nila oživjele u Matuljima
- 152 Gastronomija kao kolektivna memorija i identitetski kapital hrvatskog iseljništva
- 157 Iz arhive Hrvatskoga glasnika

IZDVAJAMO

str. 20-23

PREMIJER PLENKOVIĆ U DONJOJ LASTVI

Dux i Glasnik strateški projekti, obnavlja se Dom „Josip Marković”

Hrvati u Crnoj Gori, premda brojčano malobrojna zajednica, svoju društvenu snagu i sigurnost u velikoj mjeri crpe iz povezanosti s Hrvatskom...

str. 24-29

INTERVJU: MIRKO VIČEVIĆ

Vrijedilo je truda, a nastavak je neupitan

Obilježavanje 25 godina rada je doista velika stvar, veliki jubilej. Četvrt stoljeća je za nama, od dana kada je sve službeno i počelo...

str. 47-54

TJEDAN HRVATA IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE

Izvan granica, unutar zajedništva

To su goleme promjene koje mogu izazvati turbulencije u Europskoj uniji i u odnosima s trećim zemljama, sa suparnicima...

Naslovnica: **Mirko Vičević**

Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore**

Glavni i odgovorni urednik: **Nikola Dončić**

Uređivački odbor: **Miroslav Marušić, Joško Katelan, Marina Dulović, Jasmina Bajo, Slavko Dabinović**

Lektorica: **Sandra Ćudina**

Fotografije: **Vlada Republike Hrvatske, Vlada Crne Gore, Ured predsjednika Crne Gore, Dubrovačko-neretvanska županija, Matica hrvatska, SDUHIRH, HINA, HRT, HMI, HGD, Radio Dux, Boka News, Kotorska biskupija, Turistička zajednica grada Sinja, Društvo hrvatskih književnika, Kulturni centar „Nikola Đurković“ Kotor, Narodna biblioteka „Miroslav Luketić“ Budva, Haris Mekić, Monika Vrgoč, Bojana Čupić, Bojan Gnjidić, Krasnodar Peršun, S. Jurišić, Jurica Galoić, Branko Marasović, Ivan Aleksić, Milan Šabić, Berislav Alebić, Lukas Weinpert, Željko Zrnčić, Ivan Žižić, Nikola Belančić, Roko Pavlinušić, Marko Kapitanović, Ivana Pavičić, Ante Zorica, Jasmina Bajo, Branka Bezić Filipović, Foto „Žižić“, Nikola Dončić**

Dizajn i grafička priprema: **Lidija Ninkov**

Tisak: **Biro Konto - Igallo**

Naklada: 500 primjeraka

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u donjem lijevom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore

Pjaca od muzeja 361, Stari grad, 85330 Kotor

t. +382 32 304 233 • hgd-kotor@t-com.me

žiro-računi: 520-361700-17 • 510-4741-76

www.hrvatskiglasnik.me

impresum

IZMEĐU NASLJEĐA DRŽAVNOSTI I EUROPSKE BUDUĆNOSTI

Od referendumske odluke iz 2006. do europskih ambicija 2026. godine - središnja proslava Dana neovisnosti okupila je državne uzvanike, europske partnere i predstavnike različitih političkih generacija oko vizije moderne i europske Crne Gore

Tekst: Nikola Dončić

Foto: Bojana Čupić, Bojan Gnjidić (Vlada Crne Gore)

Dva desetljeća nakon povijesnog referenduma kojim je obnovljena neovisnost, Crna Gora dočekala je jubilej s pogledom usmjerenim prema budućnosti.

U ambijentu vinograda tvrtke „13. jul - Plantaže“ u Šipčaniku, uz prisutnost državnih uzvanika, diplomata, predstavnika javnog života i brojnih gostiju, obilježeno je dva-

deset godina od 21. svibnja 2006. godine, datuma koji je trajno obilježio suvremenu povijest države.

Središnju proslavu upriličio je predsjednik Vlade **Miljko Spajić**, koji je jubilej iskoristio da pošalje poruku o zajedništvu, europskoj perspektivi i odgovornosti sadašnje generacije da dovrši jedan od najvažnijih državnih projekata - pristupanje Europskoj uniji. U vremenu kada se političke razlike često stavljaju u prvi plan, obilježavanje dvadeset godina neovisnosti proteklo je u znaku ideje da je europska budućnost zajednički cilj koji nadilazi stranačke, ideološke i identitetske podjele.

„Dva desetljeća nakon obnove neovisnosti, Crna Gora ima ideju koja je spaja i vodi, ideju čijem ostvarenju nikada nismo bili bliži, a to je europska Crna Gora i projekt ujedinjene Europe“, poručio je Spajić obraćajući se uzvanicima.

Njegov govor bio je svojevrsna refleksija o putu koji je država prešla od referenduma do danas. Podsjećajući na to da je odluka građana iz 2006. godine predstavljala tek početak jednog mnogo složenijeg procesa, premijer je naglasio da se neovisnost ne potvrđuje samo formalnim statusom države, već svakodnevnim jačanjem institucija, vladavine prava i društvenog povjerenja.

„Referendum o formalno-pravnom statusu države bio je velik, ali samo prvi korak ka izgradnji države. Iz dana u dan, odlučnom politikom konstantno jačamo temelje naše neovisnosti na svim poljima“, rekao je Spajić.

Posebnu težinu ovogodišnjoj proslavi dala je prisutnost europske povjerenice za proširenje **Marte Kos**, čije su poruke potvrdile da se Crna Gora danas nalazi u možda najvažnijoj fazi svoga europskog puta. Njezino obraćanje doživljeno je kao snažan signal podrške iz Bruxellesa, ali i kao priznanje za napredak koji je država ostvarila tijekom pristupnih pregovora.

„Europa vidi što ste izgradili. Europa vidi vaša postignuća. Uskoro ćete pridonositi povijesti Europske unije. Sljedeća poglavlja naše zajedničke povijesti pisat ćemo zajedno“, poručila je Kos.

Dok su se tijekom večeri smjenjivali govori, susreti i razgovori, bilo je jasno da obilježavanje jubileja nije predstavljalo samo podsjećanje na referendumsku pobjedu od prije dvadeset godina. Bila je to prilika da se sagleda put koji je Crna Gora prošla od obnove državnosti do statusa najnaprednijeg kandidata za članstvo u Europskoj uniji, ali i da se postavi pitanje kakvu državu njezini građani žele u desetljećima koja dolaze.

U središtu Spajićeva obraćanja nalazila se ideja europske Crne Gore kao projekta koji okuplja različite društvene i političke aktere oko zajedničkog cilja. Premijer je više puta naglasio da europske integracije nisu cilj same po sebi, već sredstvo za stvaranje uređenijeg, pravednijeg i prosperitetnijeg društva.

„Ovaj put nije jednosmjerna ulica i nije želja Bruxellesa, već njime želimo ići zbog Podgorice, Cetinja, Nikšića, Pljevalja, Bara, Ulcinja, Plava, Berana i svih naših gradova u kojima ljudi žele živjeti bolje, pravednije i sigurnije“, rekao je on.

Upravo takvom porukom premijer je nastojao predstaviti europski put kao pitanje svakodnevnog života građana, a ne isključivo politički ili diplomatski proces. Govoreći o izazovima koji stoje pred državom, istaknuo je važnost vladavine prava, snažnih institucija i društvene kohezije.

„Da bi bilo koja mala država bila vječna, mora biti izvrsna. A to nije moguće bez izvrsnih ljudi, koji donose izvrsne odluke, bez sloge i mira sa susjedima, bez vladavine prava i spajanja vizije onih generacija koje imaju životno iskustvo vrijedno poštovanja s onima koji nose nove vrijednosti i vještine.“

Takva poruka odražava nastojanje da se jubilej neovnosti ne promatra samo kao podsjećanje na prošlost, već i kao trenutak za promišljanje budućnosti i odgovornosti prema generacijama koje dolaze.

Ako je Spajićev govor bio usmjeren na unutarnje prilike i društveni razvoj, obraćanje Marte Kos predstavljalo je potvrdu da europski partneri pažljivo prate napredak Crne Gore. Europska povjerenica za proširenje istaknula je da se nijedna država ne približava članstvu u Europskoj uniji bez dugotrajnog rada, političke stabilnosti i jasne strateške orijentacije.

„Nitko ne stiže do faze procesa proširenja do koje je stigla Crna Gora bez golemog truda niti postaje članica Europske unije bez još veće nacionalne odlučnosti i jedinstva u završnici tog puta.“

Kos je podsjetila na to da je Europska unija već započela izradu Ugovora o pristupanju, što predstavlja važan korak u završnoj fazi pregovaračkog procesa i dodatni poticaj za provođenje preostalih reformi. Jedna od najvažnijih poruka njezina govora odnosila se na odnos između državnog identiteta i europske integracije.

„Europska unija ne zamjenjuje državnost. Naprotiv, ona jača sposobnosti naših država da zaštite građane, obrane njihove slobode i stvaraju prosperitet.“

Objašnjavajući ulogu malih država u suvremenom svijetu, Kos je istaknula da upravo europsko zajedništvo omogućava efikasniji odgovor na sigurnosne, ekonomske i političke izazove. „Zajedno smo snažniji. Snažniji u obrani demokracije. Snažniji u zaštiti naše sigurnosti. Snažniji u stvaranju ekonomskih prilika.“

Njezine riječi mnogi su protumačili kao potvrdu da Bruxelles Crnu Goru vidi kao sljedeću članicu Europske unije i kao državu koja može postati pozitivan primjer regiji Zapadnog Balkana.

Posebnu pažnju javnosti privukao je sastav uzvanika koji su bili prisutni na središnjoj proslavi. Na jednome mjestu okupili su se aktualni i bivši nositelji najviših državnih funkcija, predstavnici različitih političkih opcija i generacija koje su obilježile prethodna dva desetljeća crnogorske politike. Među nazočnima bili su bivši predsjednici države i Vlade **Milo Đukanović** i **Filip Vujanović**, nekadašnji predsjednici Skupštine **Ranko Krivokapić**, **Ivan Brajović** i **Darko Pajović**, kao i bivši predsjednik Vlade **Duško Marković**.

Posebnu simboliku imala je prisutnost predsjednika Skupštine **Andrije Mandića**, jednog od vodećih političara koji je 2006. godine bio među najistaknutijim zagovornicima zajedničke države Srbije i Crne Gore. Mandićevu nazočnost državnoj proslavi neovisnosti mnogi su doživjeli kao potvrdu da su referendumске podjele postale dio političke prošlosti, dok se suvremena Crna Gora suočava s novim izazovima i prioritetima.

Mandić je istaknuo kako su građani na referendumu birali između dvije legitimne opcije i izrazio želju za „sretnom i pomirenom budućnošću“, čime je dodatno naglašena poruka društvenog dijaloga.

Dok se u Šipčaniku obilježavao državni jubilej, praznična atmosfera osjećala se diljem Crne Gore. Brojni gradovi organizirali su koncerte, kulturne programe i javna okupljanja kojima je obilježen Dan neovisnosti. Posebnu pažnju privukao je koncert svjetski poznatoga glazbenika **Rickyja Martina** u Podgorici, koji je okupio tisuće građana i gostiju iz regije. Svečano je bilo i na Cetinju, u Nikšiću, Baru, Tivtu, Kotoru, Ulcinju i drugim gradovima, gdje su trгови bili ispunjeni građanima koji su jubilej obilježili u svečanoj atmosferi.

Takva slika podsjetila je na činjenicu da je neovisnost, bez obzira na političke razlike koje su pratile referendumsku kampanju, tijekom dvaju desetljeća postala sastavni dio suvremenoga crnogorskog identiteta i političke stvarnosti.

Dvadeset godina nakon obnove državnosti, Crna Gora nalazi se na novoj povijesnoj prekretnici. Ako je referendum 2006. godine označio početak procesa političke samostalnosti, onda bi godine pred nama mogle predstavljati završnicu jednoga drugoga važnog puta - ulaska u Europsku uniju.

Upravo zato središnja poruka ovogodišnjeg jubileja nije bila okrenuta prošlosti, već budućnosti, u kojoj se ideja neovisne i europske Crne Gore sve više doživljava kao zajednički čimbenik različitih političkih i društvenih pogleda ■

GRUBIŠIĆ U PODGORICI: „POTREBNA SU DJELA“

Hrvatski veleposlanik Veselko Grubišić pozvao je na rješavanje otvorenih pitanja dviju država i jačanje međusobnog povjerenja, poručivši da će Hrvatska i dalje biti najčvršći zagovornik i saveznik Crne Gore na putu prema članstvu u Europskoj uniji

Tekst: Nikola Dončić

Foto: Veleposlanstvo Republike Hrvatske

Uozračju prijateljstva, europske perspektive i snažnih poruka o regionalnoj suradnji, Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Crnoj Gori obilježilo je Dan državnosti Republike Hrvatske svečanim prijemom održanim 28. svibnja na imanju Knjaz pokraj Podgorice.

Pred oko 700 uzvanika iz političkog, diplomatskog, gospodarskog, vojnog i društvenog života Crne Gore, središnji događaj večeri bio je govor hrvatskog veleposlanika **Veselka Grubišića**, koji je uz čestitke u povodu Dana državnosti ponudio i svojevrsnu političku viziju budućnosti hrvatsko-crnogorskih odnosa, europske integracije regije te položaja Europe u svijetu.

Svečanost je otvorena izvođenjem hrvatske i crnogorske himne te Ode radosti. Hrvatsku himnu izvela je klapa „Cambi“, dok su crnogorsku i europsku himnu izveli članovi mješovitog zbora „Monte Vox“. U nastavku večeri uslijedio je glazbeni program klape „Cambi“, a uzvanici su imali priliku uživati u hrvatskim vinima vinarije Kutjevo.

Prisjećajući se povijesnih događaja iz svibnja 1990. godine i konstituiranja prvoga višestranačkoga Hrvatskog

sabora, Grubišić je naglasio kako je euroatlantska orijentacija ostala trajna konstanta hrvatske politike.

„Od predsjednika Tuđmana, svi hrvatski predsjednici i sve vlade Republike Hrvatske slijedile su jasno definiran geopolitički smjer koji zovemo euroatlantizam“, rekao je.

Dodao je kako je hrvatsko društvo danas „potpuno usidreno upravo u prostoru kojemu Hrvatska i geografski pripada“, ocijenivši da građani Hrvatske prepoznaju i podržavaju takvo strateško usmjerenje.

Govoreći o Europskoj uniji, istaknuo je da Hrvatima nije strano biti dijelom šire političke zajednice. „Europska unija izvrstan je okvir za razvoj demokracije, prosperiteta i zaštitu manjinskih prava, a u skoroj će budućnosti, siguran sam, postati i snažan sigurnosni i obrambeni gigant.“

U vremenu kada se često govori o mogućim podjelama u zapadnom savezništvu, Grubišić je iznio optimističnu procjenu. „Ni srednjoročno ni dugoročno neće doći do podjele zapadne civilizacije niti će NATO oslabjeti, nego će njegove europske sastavnice znatno sigurnosno i obrambeno ojačati.“

Posebno mjesto u govoru zauzela je Crna Gora, kojoj je hrvatski veleposlanik uputio niz pohvala zbog napretka na europskome putu.

Podsjetivši na nedavno obilježenu 20. obljetnicu obnove crnogorske neovisnosti, istaknuo je kako je tijekom putovanja zemljom osjetio „duh radosti i zajedništva“.

„Drage i ponosne Crnogorke i Crnogorci, sretan vam Dan neovisnosti“, poručio je.

Još izravnije govorio je o europskim ambicijama Crne Gore. „Nikad, baš nikad nisam prestao vjerovati da ćete upravo vi, prvi nakon Hrvatske, pristupiti Europskoj uniji.“

Ocijenio je da je članstvo u NATO-u već učvrstilo crnogorsko mjesto u euroatlantskome prostoru, dok će članstvo u Europskoj uniji dodatno osnažiti državnost i sigurnost zemlje. „Članstvom u Europskoj uniji dodatno ćete osnažiti svoju državnost, pa čak i sigurnosnu dimenziju svoje zemlje.“

Istodobno je podsjetio na to da je Hrvatska tijekom godina bila među najaktivnijim zagovornicima crnogorskog pristupanja Uniji. „Na europskom putu Hrvatska je Crnoj Gori bila i bit će najpouzdaniji saveznik.“

Posebno je istaknuo doprinos stotina hrvatskih stručnjaka koji su sudjelovali u crnogorskome pregovaračkom procesu te izrazio zadovoljstvo visokom podrškom hrvatske javnosti članstvu Crne Gore u Europskoj uniji.

Iako je naglasio da proslava Dana državnosti nije mjesto za detaljnu raspravu o otvorenim bilateralnim pitanjima, Grubišić ih nije zaobišao.

„Siguran sam da ih sve u dobroj vjeri možemo u kratkom roku riješiti“, rekao je, pozivajući se na zaključke Badinterove komisije te Međunarodnu konvenciju o pravu mora i Sporazum o sukcesiji pokretne vojne imovine iz 2001. godine.

Posebno je izdvojio pitanje hrvatskih logoraša iz Morinja. „Obeštećenje hrvatskih logoraša iz Morinja civilizacijsko je pitanje. Potrebna je dobra volja! Potrebna su djela!“

U jednoj od najupečatljivijih poruka večeri pozvao je na to da se otvorena pitanja konačno uklone iz političke svakidašnjice. „Riješimo otvorena pitanja da ih jednom zauvijek skinemo s dnevnoga reda.“

Znatan dio govora veleposlanik je posvetio energetskej politici, naglašavajući kako Hrvatska svoju geostratešku poziciju ne koristi kao sredstvo političkog pritiska.

„Republika Hrvatska transport nafte i plina nikada nije koristila kao političko sredstvo ili, nedaj Bože, kao sredstvo ucjene.“

Podsjetio je na važnost JANAF-a i LNG terminala za opskrbu šire regije energentima te posebno pohvalio poslovanje INA-e u Crnoj Gori tijekom energetske krize. „Solidarnost, u ovom slučaju energetska, sa susjedima načelo je na kojem je sazdana Europska unija.“

Hrvatska danas, prema njegovim riječima, značajno pridonosi energetskej sigurnosti Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovenije, Srbije, Mađarske, Slovačke i Češke.

U završnom dijelu govora Grubišić se više puta vraćao temi dobrosusjedskih odnosa i međusobnog povjerenja među narodima. „Ponavljam, nema važnije politike od dobrosusjedске.“

Upozorio je na opasnost da male države postanu žrtve sukoba velikih sila. „Ne smijemo biti trava na kojoj se bore slonovi, jer ona pod njima uvijek strada.“

Pozvao je na međusobno poštovanje identiteta i odbacivanje politika konfrontacije. „Čuvanje vlastitih identiteta i nenasrtanje na druge odlična su formula.“

Citirajući redatelja **Zrinka Ogrestu**, dodatno je naglasio važnost razumijevanja i prihvaćanja susjeda, zaključivši: „Moramo izgraditi povjerenje i gledati jedni na druge kao na svoje bližnje, nasušno nam je potrebno biti dobri susjedi.“

Grubišić ni ove godine nije propustio podsjetiti na rat u Ukrajini, istaknuvši kako će nastaviti govoriti o ukrajinskoj patnji dokle god rat traje. U tom je kontekstu ponovno citirao stihove ukrajinskog pjesnika **Tarasa Ševčenka**.

Sam završetak govora vratio je okupljene na ideju europskog zajedništva, podsjećajući na riječi **Schillerove** „Ode radosti“: „Svaki čovjek brat je drugom, tvoj kad slijedi divni put.“

U godini kada Hrvatska i Crna Gora obilježavaju dva desetljeća diplomatskih odnosa, veleposlanikova poruka mogla bi se sažeti u nekoliko riječi koje je tijekom večeri više puta naglasio – partnerstvo, povjerenje i europska budućnost zajedničkog susjedstva.

„Čekamo vas u Europskoj uniji“, poručio je na kraju Crnogorcima, prije završnog pokliča: „Živjela Republika Hrvatska! Živjela Crna Gora!“ ■

NOVI ZAMAH EUROPSKOG PROŠIRENJA

Najveći međunarodni skup u povijesti samostalne Crne Gore potvrdio je da Bruxelles ozbiljno računa na novu fazu proširenja. Crna Gora izdvojena je kao najizglednija sljedeća članica, dok Hrvatska podupire njezin europski put uz očekivanje rješavanja otvorenih bilateralnih pitanja

Tekst: Nikola Dončić

Foto: Ured predsjednika Crne Gore, Vlada Republike Hrvatske

EU-Western
Balkans
Summit
Tivat 2026

EUROPA PONOVRNO OTVARA VRATA PROŠIRENJU

Tivat se početkom lipnja našao u središtu europske politike. Na summitu Europske unije i zemalja Zapadnog Balkana okupili su se najviši europski dužnosnici, predsjednici država i vlada te čelnici europskih institucija. U fokusu razgovora bila je tema koja posljednjih godina ponovno dobiva na važnosti - proširenje Europske unije i budućnost zemalja regije na europskom putu.

Već sama činjenica da je Tivat odabran za domaćina takvog događaja nosi snažnu simboliku. Crna Gora ulaže značajne političke napore kako bi ostvarila svoj strateški cilj - članstvo u Europskoj uniji. Dok su se mnoge zemlje regije suočavale sa zastojima, političkim krizama ili usporevanjem reformskih procesa, Podgorica je nastavila graditi reputaciju najozbiljnijeg kandidata za ulazak u europsku obitelj.

Upravo zato je tijekom summita gotovo jednoglasno ponavljana ocjena da je Crna Gora danas najbliže članstvu među svim državama Zapadnog Balkana.

Prije samo nekoliko godina činilo se kako je politika proširenja Europske unije izgubila političku snagu koju je imala početkom dvijetisućitih godina. Procesi pristupanja postali su sporiji, a među pojedinim članicama Unije rasla je skepsa prema prihvaćanju novih država.

No, geopolitičke okolnosti promijenile su europsko promišljanje. Rat u Ukrajini, rastući utjecaj Rusije i Kine na jugoistoku Europe te sve izraženija potreba za jačanjem europske sigurnosti vratili su proširenje među prioritete Bruxellesa. Više nije riječ samo o političkom projektu povezivanja Europe, nego i o pitanju stabilnosti kontinenta.

Upravo je ta promjena bila vidljiva u gotovo svim obraćanjima europskih čelnika u Tivtu.

Predsjednica Europske komisije **Ursula von der Leyen** poručila je da Zapadni Balkan pripada Europskoj uniji te da proširenje nije samo obećanje za budućnost, već strateška odluka koja će oblikovati europski prostor u desetljećima koja dolaze. U sličnom tonu govorili su i predsjednik Europskog vijeća **Antonio Costa** te predsjednica Europskog parlamenta **Roberta Metsola**, naglašavajući kako je sada trenutak da se proces proširenja učini bržim, vjerodostojnijim i konkretnijim.

Jedna od najvažnijih poruka summita bila je da zemlje kandidatkinje moraju vidjeti konkretne rezultate svojih reformi. Drugim riječima, ako država ispuni postavljene kriterije, mora napredovati prema članstvu bez nepotrebnih političkih blokada i odgađanja. Takva poruka posebno je važna za zemlje koje već godinama prolaze kroz složene pregovaračke procese.

CRNA GORA U SREDIŠTU POZORNOSTI

Nije slučajno da se upravo Crna Gora našla u središtu europske pozornosti. Od svih zemalja kandidatkinja, Crna Gora je ostvarila najveći napredak u pregovorima s Europskom unijom. Otvorena su sva pregovaračka poglavlja, zatvoren je značajan broj njih, a europske institucije kontinuirano ističu da je riječ o državi koja je najviše odmaknula na europskom putu.

Predsjednik Crne Gore **Jakov Milatović** nije skrivao optimizam. Organizaciju događaja takvog značaja opisao je kao potvrdu da Europa ozbiljno računa na Crnu Goru i da europske institucije prepoznaju napore koje zemlja ulaže u reforme. U političkim krugovima sve češće se spominje mogućnost da bi Crna Gora već 2028. godine mogla postati nova članica Europske unije.

EU-Western Balkans Summit
Tivat 2026

Takve procjene možda zvuče ambiciozno, ali ozračje u Tivtu pokazuje da to više nisu tek političke želje. Brojni europski lideri otvoreno su govorili o Crnoj Gori kao najizglednijem kandidatu za sljedeće proširenje.

Francuski predsjednik **Emmanuel Macron** posebno je naglasio da su europski čelnici u Tivat došli kako bi pružili podršku Crnoj Gori na njezinu europskom putu. Prema njegovim riječima, integracija će donijeti konkretne koristi građanima i ubrzati gospodarski razvoj zemlje.

Sličnu poruku poslao je i njemački kancelar **Friedrich Merz** koji smatra da je proširenje Europske unije predugo bilo zapostavljeno te da je vrijeme za odlučnije korake prema uključivanju država Zapadnog Balkana u europske institucije.

NOVA FRANCUSKO-NJEMAČKA INICIJATIVA

Jedna od najzanimljivijih poruka summita svakako predstavlja francusko-njemačka inicijativa kojom se nastoji ubrzati proces pristupanja država kandidatkinja.

Ideja Berlina i Pariza polazi od pretpostavke da zemlje koje provode reforme ne bi trebale čekati završetak cjelokupnoga pristupnog procesa kako bi osjetile koristi europske integracije. Predlaže se postupno uključivanje kandidatkinja u pojedine europske politike, programe i tržišne mehanizme još tijekom pregovora. Takav model mogao bi donijeti novu dinamiku europskom proširenju.

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** među prvima je pozdravio ovu inicijativu, ocijenivši da bi mogla promijeniti energiju i ritam pristupnog procesa.

Europski lideri smatraju da bi upravo ovakav pristup mogao povećati povjerenje građana država kandidatkinja u europski projekt te dodatno motivirati provedbu reformi.

SRBIJA PRED IZBOROM

Iako je Crna Gora bila zvijezda summita, dio pozornosti usmjeren je i prema Srbiji.

Europski čelnici poslali su Beogradu vrlo jasne poruke. Napredak prema članstvu ovisit će o nastavku reformi, jačanju vladavine prava, slobodi medija te usklađivanju sa zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom Europske unije.

Njemački kancelar Friedrich Merz pritom nije ostavio prostor za različita tumačenja. Poručio je da Srbija mora odlučiti gdje vidi svoju budućnost te da nije moguće dugoročno voditi

EU-Western Balkans Summit
Tivat 2026

politiku balansiranja između Europe, Rusije i Kine.

Put prema Europskoj uniji ostaje otvoren, ali zahtijeva jasnu političku orijentaciju.

Pitanje odnosa prema Rusiji ponovno se našlo među ključnim temama razgovora, osobito zbog činjenice da Srbija još nije uvela sankcije Moskvi zbog rata u Ukrajini. Sam Vučić potvrdio je da je to bilo jedno od pitanja koje su europski lideri otvorili tijekom sastanaka.

HRVATSKA PODRŽAVA PROŠIRENJE, ALI TRAŽI ISPUNJAVANJE OBVEZA

Među najaktivnijim zagovornicima europske perspektive Zapadnog Balkana već godinama se nalazi Hrvatska.

Na summitu je hrvatski premijer **Andrej Plenković** ponovio da Zagreb snažno podupire proširenje Europske unije, osobito kada je riječ o susjednim državama. Hrvatska je tijekom svog predsjedanja Vijećem Europske unije upravo proširenje postavila među ključne političke prioritete, a takvu politiku nastavlja zagovarati i danas.

Međutim, hrvatski stav ostaje dosljedan - članstvo mora biti rezultat ispunjavanja kriterija.

Plenković je u Tivtu istaknuo kako svaka država mora napredovati prema vlastitim zaslugama, jednako kao što je to nekada činila i Hrvatska. Istodobno je naglasio važnost europske perspektive Bosne i Hercegovine, zemlje s kojom Hrvatska dijeli posebne političke, gospodarske i društvene veze.

HRVATSKA I CRNA GORA: PARTNERSTVO UZ OTVORENA PITANJA

Posebno je bio važan bilateralni susret premijera Andreja Plenkovića i Milojka Spajića.

Nakon sastanka hrvatski premijer iznio je najvažnije političke poruke vezane uz odnose dviju država.

Plenković je ocijenio da postoji spremnost crnogorske strane za ozbiljan rad na pitanjima koja godinama opterećuju hrvatsko-crnogorske odnose. Naglasio je kako se ne radi o problemima koji su nerješivi, nego o temama koje zahtijevaju političku odgovornost i konkretnu akciju.

Među otvorenim pitanjima izdvojio je potragu za četrnaest osoba nestalih tijekom Domovinskog rata, pitanje odštete hrvatskim logorašima, nastavak procesuiranja ratnih zločina te zaštitu imovinskih prava građana hrvatske nacionalnosti u Crnoj Gori.

Hrvatska također očekuje rješavanje pitanja spomen-obilježja vezanog uz logor Morinj, razgovore o granici te pronalaženje rješenja za školski brod „Jadran“, koji Zagreb smatra svojim vlasništvom.

Ipak, Plenković je jednako jasno naglasio da Hrvatska snažno podupire europske ambicije Crne Gore. Prema njegovim riječima, članstvo Crne Gore nije samo interes Podgorice nego i interes Hrvatske, koja želi stabilno i europski integrirano susjedstvo. Upravo zato Zagreb ostaje jedan od najvažnijih zagovornika crnogorskog članstva u Europskoj uniji.

EU-Western
Balkans
Summit
Tivat 2026

SUMMIT KOJI BI MOGAO PROMIJENITI POLITIČKU KARTU EUROPE

Iako summit u Tivtu nije završio usvajanjem zajedničke deklaracije, njegova politička važnost teško se može osporiti.

Prvi put nakon dugo vremena europski lideri govorili su o proširenju s dozom optimizma koja se rijetko mogla čuti posljednjih godina. Istodobno su jasno poručili da reforme, vladavina prava i usklađivanje s europskim vrijednostima ostaju temeljni uvjeti za članstvo.

Za Crnu Goru summit predstavlja potvrdu da se nalazi bliže europskom cilju nego ikada prije. Za Hrvatsku je potvrda njezine uloge mosta između Bruxellesa i jugoistočne Europe. Za cijelu regiju šalje poruku da je europska perspektiva i dalje živa, ali da njezina realizacija ovisi prije svega o spremnosti država kandidatkinja da provedu potrebne promjene.

Ako se jednog dana bude tražio trenutak kada je politika proširenja ponovno dobila puni politički zamah, Tivat će zasigurno biti među mjestima koja će se pritom spominjati. U najmanjem bokeljskom gradu Europa je ovoga puta poslala jasnu poruku - vrata ostaju otvorena, a budućnost Zapadnog Balkana i dalje je u Europskoj uniji ■

Western Balkans Summit
2026

EU-Western Balkans Summit
Tivat 2026

alkans Summit

EU-Western Balkans
Tivat 2026

DUX I GLASNIK STRATEŠKI PROJEKTI, OBNAVLJA SE DOM „JOSIP MARKOVIĆ“

Posjet premijera Andreja Plenkovića hrvatskoj zajednici u Boki kotorskoj potvrdio je nastavak snažne i kontinuirane političke, institucionalne i financijske potpore Hrvatima u Crnoj Gori, uz poseban naglasak na jačanje njihovih institucija, medija i projekata od strateškog značaja za očuvanje nacionalnog identiteta i kulturne baštine

Tekst: Nikola Dončić

Foto: Vlada Republike Hrvatske, Nikola Dončić

U oči sudjelovanja na međunarodnom summitu u Tivtu, predsjednik Vlade Republike Hrvatske **Andrej Plenković** posjetio je hrvatsku zajednicu u Boki kotorskoj, gdje su u središtu razgovora bili položaj Hrvata u Crnoj Gori, nastavak potpore hrvatskim institucijama i medijima te ostali projekti od posebnog značaja za očuvanje hrvatskog identiteta i kulturne baštine.

Susret održan u Domu kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi okupio je predstavnike političkog, kulturnog i vjerskog života hrvatske zajednice, čelnike hrvatskih organizacija, ali i građane hrvatske nacionalnosti koji su se željeli susresti s premijerom Plenkovićem.

U Donjoj Lastvi nazočili su uz ostale ministar vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske **Gordan Grlić Rad-**

man, državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas**, kotorski biskup **mons. Mladen Vukšić**, veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori **Veselko Grubišić**, generalna konzulica Republike Hrvatske u Kotoru **Jasminka Lončarević**, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore **Zvonimir Deković**, predsjednik Hrvatske građanske inicijative i zastupnik u Skupštini Crne Gore **Adrijan Vuksanović**, posebna savjetnica hrvatskog ministra vanjskih i europskih poslova **Vanda Babić Galić** te **Mirko Vičević**, predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore i admiral Bokeljske mornarice.

Ovaj događaj u političkom smislu predstavljao je nastavak dugogodišnje suradnje Republike Hrvatske s hrvatskom zajednicom u Crnoj Gori, koja se posljednjih godina očituje u potpori kulturnim, obrazovnim i medijskim projektima, kao i u kontinuiranome dijalogu o položaju ovdašnje hrvatske manjine.

Zvonimir Deković, domaćin ovog susreta, istaknuo je pozdravljajući okupljene kako hrvatska zajednica prepoznaje i cijeni predanost Republike Hrvatske Hrvatima izvan domovine. Osvrnuvši se na proteklo desetljeće, ocijenio je da su hrvatske institucije uložile znatan napor kako bi hrvatske zajednice izvan Republike Hrvatske bile snažnije, organiziranije i povezanije, pri čemu je i hrvatska zajednica u Crnoj Gori osjetila konkretne učinke takve politike. Naglasio je važnost očuvanja nacionalnog identiteta, kulturne baštine i povezanosti s ukupnim hrvatskim nacionalnim prostorom te izrazio uvjerenje da će sadašnja suradnja dodatno osnažiti položaj Hrvata u Crnoj Gori.

„Predsjedniče Vlade, hrvatska zajednica u Crnoj Gori cijeni i pamti Vašu trajnu posvećenost Hrvatima izvan domovine te konkretna djela koja su naš položaj učinila vidljivijim i snažnijim. Puno Vam hvala na tome”, rekao je Deković, istaknuvši kako je djelovanje premijera Plenkovića primjer državničkog pristupa zaštiti nacionalnih interesa.

Ocijenivši takav pristup izrazom političke odgovornosti i dosljednosti, Deković je zaključio kako su „Hrvati Boke kotorske posebno ponosni na diplomatsko umijeće i državnički stav hrvatskoga premijera”.

Adrijan Vuksanović naglasio je kako Hrvati u Crnoj Gori, premda brojčano malobrojna zajednica, svoju društvenu snagu i sigurnost u velikoj mjeri crpe iz povezanosti s Hrvatskom. Govoreći o susretima i političkim kontaktima na europskoj razini, istaknuo je kako ugled Republike Hrvatske i njezinih institucija pozitivno utječe i na percepciju hrvatske zajednice u Crnoj Gori.

Zahvalio je hrvatskim institucijama na potpori projektima koji pridonose očuvanju nacionalnog, kulturnog i vjerskog identiteta Hrvata te ocijenio kako upravo takva suradnja omogućuje daljnji razvoj zajednice i njezinih institucija.

„Mi pamtimo tko je bio uz nas kada nam je bilo najteže. Možda nas nema mnogo, ali brojnost ne određuje veličinu jedne zajednice. Naša je snaga upravo u zajedništvu s Republikom Hrvatskom, iz kojeg crpimo vitalnost, sigurnost i optimizam. Hvala vam na osjećaju duhovne blizine i sigurnosti koju nam pružate, jer upravo je to najbolji jamac da će Hrvati u Crnoj Gori i dalje ponosno čuvati svoje nacionalno i vjersko ime, na dobrobit države Crne Gore“, poručio je Vuksanović.

Govoreći pred okupljenima, Plenković je zahvalio Hrvatima u Crnoj Gori na očuvanju hrvatskog identiteta, kulture i tradicije te naglasio kako će Republika Hrvatska nastaviti pružati političku, institucionalnu i financijsku potporu njihovim projektima i aktivnostima.

Podsjetio je da hrvatska država preko Vlade, resornih ministarstava i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske već godinama sustavno podupire rad hrvatskih organizacija i ustanova izvan domovine, ocijenivši da se upravo takvom suradnjom ostvaruju najvažniji ciljevi hrvatske zajednice.

Posebnu pozornost posvetio je medijima hrvatske zajednice. Nastavak potpore Radiju Dux označio je dijelom dugoročne politike Hrvatske prema Hrvatima izvan domovine, ističući važnost postojanja medija koji prate život zajednice i pridonose njezinoj vidljivosti. U tom je kontekstu posebno izdvojio i Hrvatski glasnik, čiji je izdavač Hrvatsko građansko društvo Crne Gore iz Kotora, a koji je, uz Radio Dux, također projekt od strateškog značaja.

„Samim time što su ti projekti kvalificirani kao strateški značajni, to znači da pružaju kontinuiranu i sustavnu podršku“, rekao je premijer Plenković, izrazivši uvjerenje da će Hrvatski glasnik biti kvalitetan izvor informacija o angažmanu hrvatske zajednice u političkom, kulturnom, ekonomskom i društvenom pogledu.

Jedna od najvažnijih tema susreta odnosila se na budućnost Doma kulture „Josip Marković“. Predsjedniku Vlade predstavljen je projekt obnove, nakon čega je istaknuo kako će Republika Hrvatska osigurati potrebna sredstva.

„Činjenica da je ovaj susret danas upriličen u Hrvatskom domu 'Josip Marković' govori o tome da je riješeno pravno pitanje vlasništva zahvaljujući Ministarstvu vanjskih i europskih poslova. Vlada će rezervirati sredstva u državnom proračunu kako bi taj projekt bio realiziran i kako bi taj dom bio ne samo sjedište Hrvatskoga nacionalnog vijeća, nego i drugih institucija Hrvata u Crnoj Gori. To je mjesto koje ima važnu tradiciju i političku povijest i na kojem ćemo se sigurno susretati i u budućnosti“, istaknuo je.

Dio obraćanja predsjednik hrvatske Vlade posvetio je odnosima Hrvatske i Crne Gore te njezinim europskim integracijama. Naglasio je da će u bilateralnom formatu razgovarati o svim otvorenim pitanjima od interesa za obje države, uključujući i teme koje se odnose na položaj hrvatske manjine.

Podsjetio je kako Hrvatska dosljedno podupire europski put Crne Gore i spremna je podijeliti vlastita iskustva iz pristupnog procesa Europskoj uniji.

„Bilo je tu nekih događaja koji su te relacije povukli nekoliko koraka unazad, ali ako bude spremnosti da se riješe ova pitanja vjerujemo da možemo i dalje biti ona zemlja koja je uzor Crnoj Gori u procesu europske integracije i zato nam je poveznica upravo hrvatska manjina ovdje“, poručio je.

„Pritom su važna i imovinsko-pravna pitanja, bilo da je riječ o obeštećenju logoraša u vrijeme Domovinskog rata ili o nekim drugim temama, sve je to dio toga procesa i nadamo se da će se mnoga od tih pitanja riješiti u sljedećim mjesecima.“

Istaknuo je i važnost političke zastupljenosti Hrvata u institucijama Crne Gore, izrazivši zadovoljstvo što je Adrian Vuksanović zastupnik u ovom sazivu Skupštine. Ocijenio je kako politička prisutnost hrvatske zajednice omogućuje snažnije zastupanje njezinih interesa te kvalitetniju komunikaciju s državnim institucijama u pitanjima važnim za njezin položaj i razvoj.

Plenković je na kraju govora zahvalio i biskupu Mladenu Vukšiću, naglasivši kako je Crkva očuvala hrvatski identitet tijekom stoljeća.

Središnji dio programa bilo je potpisivanje Ugovora o financijskoj potpori za provedbu projekta od strateškog značaja za Hrvate izvan Republike Hrvatske, kojim se nastavlja institucionalna potpora radu Radija Dux, medija hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori. Ugovor su potpisali Zvonko Milas i Zvonimir Deković, čime je potvrđen nastavak suradnje na jednom od ključnih medijskih projekata hrvatske zajednice.

„Radio Dux, kao i Hrvatski glasnik, nisu samo sredstvo informiranja za hrvatsku zajednicu, pa i šire. Oni su, rekao bih, snažan glas u očuvanju identiteta, snažan glas možda malobrojnog naroda, ali iznimno značajnog naroda po njihovoj povijesti, kulturnoj baštini i po svemu onome što jesu“, istaknuo je za medije nakon potpisivanja ugovora državni tajnik Zvonko Milas.

Kao priznanje za kontinuiranu potporu hrvatskoj zajednici u Crnoj Gori, Deković je predsjedniku hrvatske vlade uručio Povelju u čast 1100. obljetnice Hrvatskog Kraljevstva.

Program posjeta upotpunjen je nastupom klape „Jadrans“.

Nakon završetka službenog dijela programa, Plenković se zadržao u razgovoru s okupljenim građanima, predstavnicima hrvatskih udruga te mladeži Hrvatske građanske inicijative. Razgovaralo se o aktualnim pitanjima važnim za hrvatsku zajednicu, njezinim projektima i izazovima s kojima se ovdašnji hrvatski narod suočava u svakodnevnom djelovanju.

Susret s hrvatskom zajednicom u Donjoj Lastvi još jednom je potvrdio važnost koju Republika Hrvatska daje svojim sunarodnjacima u Crnoj Gori. Istodobno je pokazao da su očuvanje identiteta, snažne institucije i kontinuirana potpora zajedničkim projektima i dalje među ključnim čimbenicima koji hrvatskoj zajednici omogućuju da sačuva svoju posebnost i nastavi razvijati svoje institucije i djelovanje u Crnoj Gori ■

” Pohvale i zasluge idu svim udrugama i pojedincima koji su svojim nesebičnim angažmanom i kvalitetnim djelovanjem pridonijeli očuvanju i pozicioniranju Hrvata ovoga kraja. Usporedbe nisu presudne niti potrebne, cilj je jedan za sve nas. Upravo vidljivost i opstojnost postignuti su sveukupnim djelovanjem, kvalitetnim predstavljanjem naše tradicije, očuvanjem hrvatskoga jezika, političkim organiziranjem, prožetim vjerskim okupljanjima i mnogim drugim događajima kojima se mi Hrvati ponosimo i po čemu se prepoznajemo

VRIJEDILO JE TRUDA, A NASTAVAK JE NEUPITAN

Intervju vodio: Nikola Dončić
Foto: Haris Mekić, Radio DUX

Četvrt stoljeća postojanja Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore značajan je jubilej ne samo za hrvatsku zajednicu u Crnoj Gori, već i za sve one koji su tijekom proteklih 25 godina pridonosili očuvanju njezina identiteta, kulture i povezanosti s domovinom. Na čelu Društva nalazi se **Mirko Vičević**, admiral Bokeljske mornarice i sportaš svjetske razine, koji svojim predanim radom ostavlja snažan pečat u njegovu razvoju i djelovanju. U povodu ove važne obljetnice njegova poruka hrvatskoj zajednici sažeta je, ali snažna - zajedništvo i ustrajnost ostaju temeljne vrijednosti na kojima treba graditi budućnost. Sudjelovanje i podupiranje svega onoga što krase hrvatsku zajednicu, svjedočeci njezinu opstojnost osobnim i obiteljskim primjerom, put je kojim valja nastaviti i u godinama koje dolaze. „Vrijedilo je truda, a nastavak je neupitan“, poručuje Vičević, uvjeren kako će Hrvatsko građansko društvo Crne Gore još dugo ostati siguran oslonac i snažna potpora svim Hrvatima i njihovim prijateljima te snažna spona Crne Gore i Republike Hrvatske - dok god, kako kaže, „živo srce bije“.

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore ove godine obilježava veliki jubilej - četvrt stoljeća postojanja i dje-

lovanja. Kad pogledate put od osnivanja Društva do danas, što smatrate njegovim najvećim postignućem? Kako je bilo zahtjevno tijekom svih tih godina očuvati kontinuitet rada i razvijati djelovanje Društva uz različite društvene i političke okolnosti?

Obilježavanje 25 godina rada je doista velika stvar, veliki jubilej. Četvrt stoljeća je za nama, od dana kada je sve službeno i počelo. Govoriti o cjelokupnom djelovanju je jako zahtjevno, rekao bih jednako koliko je i teško bilo sačuvati kontinuitet.

Opsežno, jer je učinjeno mnogo, što je zasluga svih koji su stvarali, kreirali i realizirali ostvareno. Upravo osobe koje su sve pokrenule, članove koji su udrugu podupirali, prijatelje Hrvatskoga građanskog društva posebno pozdravljam i zahvaljujem im, smatrajući da je taj iskorak u vremenu nastanka bio presudan u odrednici cjelokupnog djelovanja. Najveće čestitke u godini jubileja idu upravo njima. Usuđujem se nazvati ih vizionarima i istinskim domoljubima.

Tijekom četvrt stoljeća rada Društvo je postalo važan nositelj kulturnog i društvenog života Hrvata u Crnoj Gori. Koliko su kultura, jezik i tradicija bili ključni u očuvanju nacionalnog identiteta zajednice? Smatrate li da je upravo uz kulturne programe i javno djelovanje Društvo uspjelo sačuvati vidljivost hrvatske zajednice u Boki kotorskoj i Crnoj Gori?

Posve sigurno Hrvatsko građansko društvo pružilo je izniman doprinos, moguće i najveći u očuvanju identiteta Hrvata, u vremenu od osnutka do danas. To potvrđuju i najveća odlikovanja od države Crne Gore i Republike Hrvatske koja je Hrvatsko građansko društvo dobilo za ovih 25 godina. Međutim, pohvale i zasluge idu svim udrugama i pojedincima koji su svojim nesebičnim angažmanom i kvalitetnim djelovanjem pridonosili očuvanju i pozicioniranju Hrvata ovog kraja. Usporedbe nisu presudne

niti potrebne, cilj je jedan za sve nas. Upravo vidljivost i opstojnost postignuti su sveukupnim djelovanjem, kvalitetnim predstavljanjem naše tradicije, očuvanjem hrvatskoga jezika, političkim organiziranjem, prožetih vjerskim okupljanjima i mnogim drugim događajima kojima se mi Hrvati ponosimo i po čemu se prepoznajemo.

Kotor i Boka kotorska stoljećima su prostor susreta različitih kultura, naroda i tradicija. Na koji način Hrvatsko građansko društvo njeguje tu multikulturalnu dimenziju i pridonosi međusobnom razumijevanju i skladu među zajednicama u Crnoj Gori? Koliko je danas važno njegovati dijalog i kulturu zajedništva u vremenu brojnih društvenih izazova i podjela?

Iznimno je važno. Razgovarati, predstavljati se u pravom smislu te riječi te pronalaziti stalno niti koje nas spajaju u različitosti je važno. Boka je

u tom smislu poseban dio ovog univerzuma. Izniman prostor, svjetski priznate ljepote. Ipak, njezina snaga su ljudi, oni koji su stvarali, koji stvaraju nove, posebne vibracije. Upravo je to bit Hrvatskoga građanskog društva, koja ga čini otvorenim, spremnim da podijeli i prenese duh povijesti, ne vezujući se isključivostima te da pronade nit koja će se i nastaviti. Vrednovanjem i predstavljanjem svoga hrvatskog identiteta, a poštujući i prihvaćajući jednako i druge, snažimo zajedništvo koje je najbolja formula za budućnost svih.

Hrvatsko građansko društvo tijekom godina ostvarilo je značajnu suradnju s institucijama i organizacijama u Crnoj Gori i Republici Hrvatskoj. Koliko je ta povezanost važna za položaj i afirmaciju hrvatske zajednice u Crnoj Gori? Postoje li projekti, manifestacije ili inicijative na koje ste posebno ponosni kad je riječ o toj suradnji?

” Upravo osobe koje su sve pokrenule, članove koji su udrugu podupirali, prijatelje Hrvatskoga građanskog društva posebno pozdravljam i zahvaljujem im, smatrajući da je taj iskorak u vremenu nastanka bio presudan u odrednici cjelokupnog djelovanja. Najveće čestitke u godini jubileja idu upravo njima. Usuđujem se nazvati ih vizionarima i istinskim domoljubima

Uspješnost i veliki broj realiziranih aktivnosti u ovih 25 godina je nezamislivo bez podrške i suradnje s lokalnim i državnim institucijama. Važnost svake od njih koje ću nabrojiti je fundamentalna i bez koje Hrvatsko građansko društvo ne bi bilo na ovoj razini. Ograničit ću se samo na neke iz Hrvatske i Crne Gore: Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Dubrovačko-neretvanska županija, Grad Dubrovnik, Hrvatska matica iseljenika, Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Zajednica bokeljskih Hrvata, Hrvatsko nacionalno vijeće, Općina Kotor, Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore, Biskupija Kotor, Pomorski muzej Crne Gore te Bokeljska mornarica. Nabrajati je uvijek jako nezahvalno, jer postoji velika mogućnost da se netko ne spomene te se ispričavam ako je do toga došlo.

Vi osobno već desetljećima imate prepoznatljivu ulogu u javnome životu, kako zbog sportske karijere tako i zbog društvenog angažmana, a ovo Vam je i drugi mandat na čelu Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore. Koliko je drukčije danas voditi Društvo u odnosu na ranije razdoblje i s kakvim se izazovima sada najviše susrećete? Koliko Vas je upravo sportsko iskustvo naučilo zajedništvu i odgovornosti koje nastojite prenijeti i u rad Društva?

Osobna iskustva iz svijeta sporta smatram iznimno važnim, rekao bih presudnim. Biti na čelu Hrvatskoga građanskog društva gotovo sedam godina je velika čast i odgovornost. Tu je sportsko iskustvo i natjecateljski duh u dobroj simbiozi. Postoje velike razlike u vođenju Društva danas u odnosu na razdoblje od 2012. do 2016. godine. Podsjetimo se, i ovom prigodom, da dvije osobe, koje su ra-

” S današnjeg mjesta predsjednika Hrvatskoga građanskog društva smatram da se u radu i rukovođenju u ovih prvih 25 godina pokazala iznimna mudrost. Obećavam da će i novo rukovodstvo dati sve od sebe da slijedi mudrost naših prethodnika

nije bile alfa i omega gotovo svih aktivnosti od osnutka, **Tripo Schubert** i **Vivijan Vuksanović**, nisu više aktivni na dnevnoj razini. Njima idu neizmjerne zahvale za golemi doprinos u radu naše organizacije. Naravno da je bez te energije i požrtvovnosti rad morao biti drukčije koncipiran. Dojam je da smo na pravome putu te da je Hrvatsko građansko društvo nastavilo u nekim segmentima i višom brzinom. Glede trenutne problematike, rekao bih da je najveći izazov pronalaženje i uključivanje u rad novih, što je moguće mlađih članova, radi

kreiranja i provođenja novih projekata. Na tomu treba stalno raditi, jer tu je sigurnost nastavka opstojnosti Društva.

Iako danas obilježavate vrijedan jubilej, sigurno je da put Društva nije bio bez prepreka i izazova. S kojim se problemima Hrvatsko građansko društvo najčešće suočavalo tijekom proteklih 25 godina - od financijske održivosti do očuvanja interesa članstva i kontinuiteta rada? Koliko je danas izazovno voditi i održavati jednu manjinsku organizaciju u suvremenim društvenim okolnostima?

Prepreke i problematika su sastavni dio života. Preskočiti ih ili riješiti pozitivno stvar je koja određuje mjeru uspješnosti, ali i snage. Hrvatsko građansko društvo je, kao i mnoge udruge nevladinog sektora koje u naslovu nose nacionalni predznak, definitivno prolazilo različita razdoblja i suočavalo se nerijetko s preprekama i brojnim izazovima. Međutim, 25 godina je veliko razdoblje i ne ulazeći u detalje i nabranje svih bitnih činjenica za ozbiljan osvrt, ipak ću navesti neke. U vremenu od osnutka do danas promijenilo se nekoliko državnih uređenja, monetarnih i bankarskih sustava, školskih reformi, političkih subjekata, bilo je izmjena Ustava i Zakona o djelovanju nevladinih udruga. Izazovi su se rješavali, nekad više nekad manje bolno, ali uvijek uspješno. Upravo snaga i odgovornost čelnih ljudi pronalazila je prave odgovore i rješenja te izazove pretvarala u pobjede. S današnjeg mjesta predsjednika Hrvatskoga građanskog društva smatram da se u radu i rukovođenju u ovih prvih 25 godina pokazala iznimna mudrost. Obećavam da će i novo rukovodstvo dati sve od sebe da slijedi mudrost naših prethodnika. Vrijeme će biti najbolji pokazatelj.

U vremenu globalizacije i sve češćeg odlaska mladih ljudi, mnoge manjinske zajednice suočavaju se s pitanjem budućnosti. Koliko su danas mladi Hrvati u Crnoj Gori zainteresirani za očuvanje jezika, kulture i tradicije? Može li se uz nove projekte i suvremene sadržaje dodatno potaknuti njihovo aktivnije uključivanje u rad zajednice?

Budućnost mladih je tema ozbiljnih znanstvenih radova, kao i svakodnevna obveza praćenja raznih institucija, od lokalnih i državnih, a često vidimo i međudržavnih, svjetskih. Uključenje mladih u tokove i brzine kojim se događa današnja svakidašnjica nije jednostavno. Zato ni odgovor nema matematičku formulu. Ja je ne znam. Vjerujem da me moj rad u sportu i upoznavanje ve-

likog broja mladih upućuje na to da je od iznimne važnosti razgovor i dnevni kontakt s roditeljima. Oni su, smatram i napominjem, prema mom iskustvu, ipak gotovo do punoljetstva presudni. Kasnije mladi imaju već jasniju sliku te ih treba samo usmjeravati i zadržati. To nije lagano, ali osnova je primarna, to je najvažniji korak. Svakako je dostupnost i aktivno sudjelovanje u raznim projektima udruge jako značajno.

Jubileji su uvijek prilika ne samo za osvrt na prošlost, nego i za promišljanje budućnosti. Koji su prioriteti Hrvatskoga građanskog društva u godinama koje dolaze? Planirate li nove programe, kulturne manifestacije ili projekte koji bi dodatno osnažili položaj i vidljivost hrvatske zajednice u Crnoj Gori?

Vrijeme pred nama treba prije svega dobro sagledati. Treba razumjeti velike promjene i pratiti kretanja na široj razini kako bismo što bolje pozicionirali Hrvatsko građansko društvo. Pronaći pravi put u ambijentu u kojem nevladine udruge djeluju nije jednostavno. Prostor iz kojega se crpi financijska potpora za sve vrste aktivnosti čini mi se da je svake godine sve manji i tehnički zahtjevniji. Nerijetko se stječe dojam da su razni natječaji i projekti gotovo napravljeni s ciljem da se veliki broj udruga ukloni zbog nepotpune dostave dokumentacije ili zbog banalnih pogrešaka pri prijavi. Natječaji postaju „noćna mora“ za rukovoditelje, često nestručne za prijavu i pisanje istih. Vjerujem da su upravo rukovodeći ljudi pozvani da svojim sposobnostima i odgovornošću pronađu prave puteve te odrede smjernice glede napretka.

Na posljetku, osjećaj pripadnosti hrvatskome rodu, očuvanje naše tradicije i posebnosti daje dodatnu energiju i snagu da se sve pretoči u planirane aktivnosti. Takav spoj održavanja manifestacija nije jednostavan, ali je preduvjet za uspješnost. Sigurno da su proslava Tripundanskih svečanosti, s Tripundanskim balom koji osobno

” Vrednovanjem i predstavljanjem svoga hrvatskog identiteta, a poštujući i prihvaćajući jednako i druge, snažimo zajedništvo koje je najbolja formula za budućnost svih

izdvajam kao dragulj otmjenosti okupljanja Hrvata i naših gostiju, mandolinski orkestar „Tripo Tomas“ i Božićni domjenak manifestacije koje idu naprijed i svake se godine upotpunjuju i imaju veći značaj i pozornost. Nisam zaboravio, naravno, na Hrvatski glasnik, koji već duže vrijeme ne smatram projektom. To je DNK naše udruge, a rekao bih s pravom i značajnog broja čitatelja koji nisu naši članovi ili pripadnici naše hrvatske zajednice.

Na kraju, koju biste poruku poslali članovima Društva, ali i svim suradnicima koji su tijekom proteklih 25 godina pomagali u njegovu radu i aktivnostima? Koliko su zajedništvo, ustrajnost i osjećaj pripadnosti bili presudni za to da Hrvatsko građansko društvo opstane i danas s ponosom obilježava četvrt stoljeća djelovanja?

Poruka je, rekao bih, dosta jednostavna i gotovo obvezujuća. Ključne odrednice nalaze se u samom pitanju. Zajedništvo i ustrajnost. Nastaviti s radom, sudjelovati i podupirati što je više moguće sve ono što hrvatsku zajednicu krase. Naprosto, svjedočiti našu opstojnost, svakodnevnim osobnim i obiteljskim primjerom. Vrijedilo je truda, nastavak je neupitan. S vremenom će, nadam se, biti sve lakše i ljepše raditi na jačanju naše udruge. Hrvatsko građansko društvo će još zadugo biti siguran i jak oslonac, kao i podrška svim Hrvatima i našim prijateljima te snažna spona Crne Gore i Republike Hrvatske, dok nam živo srce bude ■

GRADONAČELNIK SPLITA U BOKI KOTORSKOJ

Predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore Mirko Vičević primio je gradonačelnika Splita Tomislava Šutu i članove izaslanstva, koji su tijekom posjeta Tivtu i Kotoru razgovarali o jačanju suradnje, očuvanju kulturnoga identiteta i položaju hrvatske zajednice u Crnoj Gori

Tekst: Miroslav Marušić

Foto: Haris Mekić

Predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore **Mirko Vičević** primio je 27. travnja u službenome posjetu gradonačelnika Splita **Tomislava Šutu**, koji je s izaslanstvom boravio u Tivtu i Kotoru na poziv Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore.

Vičević i Šuta sa suradnicima razgovarali su o unaprjeđenju suradnje između Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore i Grada Splita te o brojnim temama od zajednič-

koga interesa, s posebnim akcentom na položaj hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori.

Naglašena je važnost poštovanja nacionalnih manjina, očuvanja kulturnoga identiteta i jačanja institucionalne podrške u skladu s europskim standardima.

„Čast mi je i zadovoljstvo što sam ovdje s obzirom na vašu tradiciju i povijest. Tijekom posjeta Boki i Konzulatu Republike Hrvatske u Kotoru čuli smo dobre strane, kao i

probleme koje imate. U tom smislu spremni smo pomoći u skladu s našom nadležnošću”, rekao je između ostalog Tomislav Šuta.

Predsjednik Vičević goste je informirao o radu Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, koje ove godine slavi 25 godina od osnivanja brojnim aktivnostima, bogatim nakladničkim opusom, Hrvatskim glasnikom, jednim tiskanim glasilom Hrvata u Crnoj Gori te radom Mandolinskoga orkestra „Tripo Tomas“ i dugogodišnjom tradicijom organiziranja Tripundanskoga bala.

Vičević, ujedno admiral Bokeljske mornarice, kao i njezin predsjednik **Denis Vukašinić**, koji je nazočio susretu, gostima su predstavili dvanaest stoljeća staru bratovštinu mornara, koju je UNESCO zaštitio kao nematerijalnu baštinu čovječanstva.

Predsjednik Vičević u svom izlaganju istaknuo je osnovnu misiju Društva - očuvanje identiteta, kulture i tradicije Hrvata u Crnoj Gori kao autohtone nacionalne manjine te

predstavio aktualnu političku situaciju, uz probleme s kojima se Hrvatsko građansko društvo susreće, prije svega financijske prirode.

U otvorenome i srdačnome razgovoru, sugovornici su izrazili spremnost za nastavak i unaprjeđenje suradnje između Grada Splita i Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore.

Susretu su, uz gradonačelnika Šutu, nazočili članovi izaslanstva: **Vanda Babić Galić**, izaslanica i posebna savjetnica ministra vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske, **Ružica Đonlić**, pročelnica Kabineta gradonačelnika Grada Splita, **Denis Krnić**, viši stručni suradnik Kabineta gradonačelnika, **Franjo Belohradsky**, član Nadzornoga odbora HNK Hajduk, kao i članovi Upravnoga odbora Hrvatskoga građanskog društva, **Danijela Petrović Jablan**, **Miroslav Marušić** te glavni i odgovorni urednik Hrvatskoga glasnika **Nikola Dončić** ■

ŠUTA S POLITIČKIM PREDSTAVNICIMA HRVATA CRNE GORE

Gradonačelnik Grada Splita **Tomislav Šuta**, uz posebnu savjetnicu i izaslanicu ministra vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske **Vandu Babić Galić**, posjetio je Hrvatski dom u Donjoj Lastvi, gdje se susreo s predsjednikom Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore **Zvonimirom Dekovićem** i predsjednikom Hrvatske građanske inicijative **Adrijanom Vuksanovićem**.

U srdačnome susretu gradonačelnik se zanimao za položaj Hrvata u Crnoj Gori i Boki kotorskoj te za očuvanje njihova nacionalnoga i kulturnoga identiteta. Gradonačelnik Šuta naglasio je važnost daljnje suradnje između Hrvatske i hrvatske zajednice u Crnoj Gori te izrazio podršku svim naporima koje Vlada Republike Hrvatske poduzima za unaprjeđenje položaja Hrvata u Crnoj Gori, ali i rješavanje svih otvorenih međudržavnih pitanja s Crnom Gorom.

Također, kako je naveo gradonačelnik, važna je podrška i suradnja na lokalnoj razini, gdje Grad Split, kao najveći grad istočne obale Jadrana, prepoznaje važnost osiguranja prava i dostojanstva hrvatske manjine na teritoriju Crne Gore.

Tijekom boravka u Boki kotorskoj gradonačelnik Grada Splita susreo se i s predsjednikom Općine Tivat **Željkom Komnenovićem**, a susret je protekao u konstruktivnom ozračju.

Tijekom razgovora razmijenjena su mišljenja o nizu tema od obostranog interesa poput gospodarskoga i turističkoga razvoja Splita i Tivta. Sugovornici su istak-

nuli važnost razmjene iskustava i dobrih praksi u upravljanju gradovima, osobito u kontekstu održivog razvoja i unaprjeđenja kvalitete života građana. Posebna pažnja posvećena je položaju hrvatske nacionalne manjine, pri čemu je naglašena potreba daljnjeg očuvanja kulturnoga identiteta i jačanja institucionalne podrške. Gradonačelnik je naglasio potrebu poštovanja nacionalnih manjina sukladno europskim standardima istaknuvši primjer grada Splita gdje su nacionalne manjine i njihovi predstavnici sastavni i cijenjeni dio svekolikog života grada.

Gradonačelnik se zanimao i za pitanje procesa povrata oduzete imovine 51 hrvatske obitelji u Tivtu, kao i za oduzetu imovinu nekoliko splitskih obitelji podrijetlom iz Boke kotorske.

U službenome posjetu predsjedniku Općine Tivat bili su posebna savjetnica te izaslanica ministra vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske **Vanda Babić Galić**, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore **Zvonimir Deković** i član Nadzornoga odbora HNK Hajduk **Franjo Belohradsky**.

U sklopu posjeta organiziran je obilazak otoka i marijanskog svetišta Gospe od Milosti. Također, gradonačelnik se u Kotoru susreo s admiralom Bokeljske mornarice i predsjednikom Hrvatskoga građanskog društva **Mirkom Vičevićem**, predsjednikom Bokeljske mornarice Kotor **Denisom Vukašinićem** i generalnom konzulicom Republike Hrvatske **Jasminkom Lončarević**.

Grad Split

JAČANJE VEZA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE I BOKE

Trodnevni posjet delegacije Splitsko-dalmatinske županije i splitske podružnice Hrvatske matice iseljenika Boki kotorskoj obilježen je nizom sastanaka s predstavnicima hrvatske zajednice u Crnoj Gori, uz dogovor o jačanju kulturne, obrazovne i znanstvene suradnje te svečani koncert Gradskog zbora Brodosplit u katedrali svetoga Tripuna

Tekst: Ante Čaleta (matis.hr)

Foto: Monika Vrgoč

U sklopu multidisciplinarnog programa institucionalnog i kulturnog povezivanja Splitsko-dalmatinske županije s institucijama te udrugama Hrvata u Crnoj Gori s naglaskom na prostor Bokokotorskog zaljeva, splitsko-dalmatinski dožupan **Stipe Čogelja**, pročelnik Upravnog odjela za kulturu, sport i tehničku kulturu **Željko Primorac**, zajed-

no s voditeljem Podružnice Split Hrvatske matice iseljenika **Antom Čaletom** i predsjednikom Zajednice bokeljskih Hrvata, Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ iz Splita **Lukom Perkovićem**, prigodno su 24., 25. i 26. travnja u trodnevlju i uoči blagdana blažene Ozane Kotorske posjetili Kotor i Tivat.

U delegaciji su također bili i članovi Ogranka Matice hrvatske u Splitu, predvođeni **Željkom Pleićem**, viši stručni suradnik u Odjelu za kulturu Splitsko-dalmatinske županije **Mislav Vušković**, predstavnik Općine Klis, **Neven Rusković**, potpredsjednik „Bokeljske mornarice 809“ iz Splita, brojni splitski Bokelji i članovi Udruge te pjevači Gradskog zbora „Brodosplit“ na čelu s maestrom **Vladom Sunkom** i poslovnom voditeljicom **Herci Ganzom**.

Uz veleposlanika Republike Hrvatske u Crnoj Gori **Veselka Grubišića**, delegaciju iz Hrvatske primili su i predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore i admiral Bokeljske mornarice **Mirko Vičević**, te predsjednik Bokeljske mornarice Kotor **Denis Vukašinić**, kao i **Ivo Deković** iz Donje Lastve.

S obzirom na to da je konceptualno naglašeno kulturno povezivanje s tendencijom unaprjeđenja programskih suradnji, a sve s ciljem očuvanja i jačanja hrvatskoga nacionalnog identiteta, uz održane tematske sastanke određena je programska dinamika u dijelu projekata, mjerodavnih institucija i udruga Splitsko-dalmatinske županije, Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ iz Splita i Hrvatske matice iseljenika – Podružnice Split s Hrvatima u Crnoj Gori.

Naime, Sporazumom o suradnji Splitsko-dalmatinske županije i Hrvatske matice iseljenika od 6. studenoga 2025. godine definirano je programsko sinkroniziranje u projektnim realizacijama koje se tiču Hrvata izvan Republike Hrvatske, pri čemu je između ostalog naglašena i kulturna, obrazovna te znanstvena suradnja s hrvatskom nacionalnom manjinom

u dvanaest europskih zemalja, a toj kategoriji pripadaju i Hrvati u Crnoj Gori.

Uz radni dio boravka u Boki kotorskoj, središnji događaj dogodio se 25. travnja 2026. godine, u katedrali svetoga Tripuna u Kotoru, koncertnom izvedbom Gradskoga zbora „Brodosplit“. Dobitnici brojnih nagrada i priznanja, pod ravnanjem maestra Vlade Sunka, predstavili su se okupljenoj publici prigodnim sakralnim i duhovnim skladbama **De Victorie**, **Mendelssohna**, **Gotovca**, **Papandopula**, **Stipišića-Delmate** i Sunka. Izvedbe djela „Oče naš“, „Zdravo Marijo“, „Vjerujem“, kantate „Gospe Sinjska“ i drugih skladbi ostavile su snažan dojam na okupljene. Emocija, (glazbena) molitva, vrhunski umjetnički doživljaji ispunili su prostor katedrale, a publika je izvođače nagradila dugotrajnim pljeskom.

Don Robert Tonsati, župnik katedrale svetoga Tripuna, uputio je toplu dobrodošlicu domaćima i gostima te zahvalio svima koji su pridonijeli realizaciji koncerta.

Treba istaknuti i dio kontemplativnog narativa posjeta Boki kotorskoj te susrete s upraviteljima svetišta Gospe od Milosti i Gospe od Škrpjela, **don Ivom Čorićem** i **don Antom Dragobratovićem**. Ta hrvatska svetišta hodočasnici su također posjetili.

S obzirom na brojnost i reprezentativnost nazočnih delegacija, kao i konstruktivan angažman programskih sudionika, očekuje se nastavak plodonosne suradnje s ciljem promoviranja duhovnog i kulturnog nasljeđa Hrvata u Crnoj Gori s naglaskom na prostor Boke kotorske ■

**Hrvatsko građansko društvo Crne Gore
Kotor**

**U povodu 25 godina od utemeljenja,
Hrvatsko građansko društvo Crne Gore
priređuje niz prikladnih događaja
u razdoblju od 18.6. do 7.7.2026.**

**Središnja svečanost bit će upriličena
20. lipnja na brodu „Katica”**

ČETVRT STOLJEĆA USPJEŠNOG DJELOVANJA

Hrvatska populacija u Crnoj Gori kao nacionalna manjina po brojnosti je najmanja, ali zasigurno je najveća i iznimno bogata po svome kulturnom, civilizacijskom i duhovnom nasljeđu

Tekst: Tripo Schubert

Foto: HGD

U posljednjem desetljeću 19. stoljeća u Boki kotorskoj dolazi do osnivanja kulturno-prosvjetnih društava s hrvatskim predznakom. Prvo takvo društvo osnovano je 1888. godine u malome ribarskome mjestu Muo pod nazivom „Zvonimir“. Zatim, skoro u svim mjestima od Budve do Herceg Novog osniva se jedno ili više društava kao potvrda osjećaja pripadnosti bokeljskih Hrvata cjelini hrvatskoga naroda. Međutim, sva ta društva prekinula su s radom početkom 1941. godine.

A onda, gotovo šest desetljeća kasnije, na opće zadovoljstvo svih nas, dolazi razdoblje slobode izjašnjavanja i organiziranih formi okupljanja.

U listopadu 2000. godine, na inicijativu **Zorana Nikolića** i **Slavka Marovića** iz Tivta, osnovan je Inicijativni odbor od

osam članova. Uz njih, iz Tivta su se priključili i **dr. Ivan Ilić** i **Boris Lanceroti**, a iz Kotora **Vedran Milošević**, **Antun Dender**, **Davor Biskupović** i **Tripo Schubert**, sa zadatkom da se obave sve potrebne pripreme za osnivanje hrvatskog društva u skladu s tadašnjim Zakonom o nevladinim organizacijama.

Osnivačka skupština održana je 23. lipnja 2001. godine u zgradi Općine Kotor, a prisustvovalo joj je 25 Hrvata iz Kotora, Tivta, Budve i Podgorice, i to: **Antun Dender**, **Gracijela Čulić**, **Petar Brajković**, **Nikola Čučić**, **Nikola Pasković**, **Ljiljana Marikić**, **Vedran Milošević**, **Davor Biskupović**, **Petar Janović**, **Joško Katelan**, **Anto Prskalo**, **Slavko Marović**, **Zoran Nikolić**, **Ljubinko Biskupović**, **Jozo Božinović**, **Pavle Jurlina**, **Krsto-Kiko Matijević**, **Anđelko Biskupović**, **Đuro Ivović**, **Damir Pinjatić**, **Ljerka Dragičević**, **Dijana Kojan**, **Ivica Biskupović** i **Tripo Schubert**.

Na Skupštini je izabran privremeni Izvršni odbor od sedam članova, i to: Zoran Nikolić, Slavko Marović, Krsto-Kiko Matijević, Ljerka Dragičević, Nikola Čučić, Vedran Milošević, a Tripo Schubert je izabran za prvog predsjednika Društva.

Nakon registracije Društva u Ministarstvu pravde Republike Crne Gore 3. srpnja 2001. godine odlučeno je da se do Izborne skupštine, čije održavanje je bilo predviđeno 15. prosinca 2001. godine, obavi sve prijeko potrebno za normalno funkcioniranje Društva.

Posebno je istaknut zadatak informiranja rukovodećih struktura u općinama Tivat i Kotor o koncepciji Društva. Našu delegaciju primio je **Milo Đukanović**, tadašnji predsjednik Republike Crne Gore, kao i predsjednik Vlade **Filip Vujanović**. Delegaciju su primili i kotorski biskup **monsinjor Ilija Janjić**, generalni konzul Republike Hrvatske u Kotoru **Petar Poljanić**, veleposlanik Republike Hrvatske u Beogradu **Davor Božinović**, kako bismo im iznijeli zadatke Društva te dobili njihovu podršku i pomoć. Nakon toga Društvo je predstavljeno na Televiziji Crne Gore.

U cilju upoznavanja institucija, društava i rukovodećih ličnosti u Republici Hrvatskoj s programskim načelima i planiranim aktivnostima Društva, Upravni odbor odlučio je da Tripo Schubert i dopredsjednik Zoran Nikolić posjete važne institucije i aktualne čelnike u Republici Hrvatskoj, u razdoblju od 9. do 16. listopada 2001. godine.

U Dubrovniku ih je primio župan Dubrovačko-neretvanske županije **Ivan Šprlja** sa svojim suradnicima, a u Poglavarstvu grada Dubrovnika **Nikola Pavlović**. Susreli su se i s Bokeljom - **Đorđom Beguom**, predsjednikom Bokeljske mornarice Dubrovnik i voditeljem KUD-a „Lindó“.

U Splitu su predstavnike Društva primili župan Splitско-dalmatinske županije **Branimir Lukšić** i dogradonačelnik grada Splita, a u Rijeci zamjenik župana **Luka Denon** i gradonačelnik Rijeke **Vojko Obersnel**. Posjetili su i podružnicu Nacionalne zajednice Crnogoraca i razgovarali s **Ivanom Brajevićem** i **Nikolom Lukšićem**.

Na ovom putu najviše kontakata je obavljeno u Zagrebu. Posjeti državnim institucijama organizirani su uz pomoć generalnog konzula Republike Hrvatske u Crnoj Gori Petra Poljanića. U odsutnosti gradonačelnika grada Zagreba **Milana Bandića**, razgovori su vođeni s njegovim savjetnikom **Stipom Zebom**, koji je dobro poznao prilike u hrvatskim zajednicama izvan Republike Hrvatske. U Hrvatskoj matici iseljenika razgovarali su s ravnateljem **Borisom Marunom** i **Hrvojem Salopekom**.

U Hrvatskoj gospodarskoj komori predstavnike Društva primio je predsjednik **Nadan Vidošević**, u Ministarstvu obrazovanja i športa pomoćnik ministra **Butković**, u Ministarstvu vanjskih poslova **Nenad Prelog**, pomoćnik ministra za manjine, a u Ministarstvu kulture ministar **Antun Vujić**. Obavili su konstruktivan razgovor i s ravnateljem HRT-a **Mirkom Galićem** i dogovorili plan suradnje s posebnim ciljem osiguranja jačeg signala HRT-a preko repetitora Vrmac. U Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske dočekao ih je predsjednik **dr. Radimir Pavićević** s članovima Izvršnog odbora. Dogovoreni su zajednički projekti u izdavaštvu. Posjetili su i Hrvatsku bratovštinu „Bokeljska mornarica 809“.

Nakon povratka podnijeli su detaljno izvješće Upravnom odboru, koje je poslužilo kao osnova za planove rada Društva u sljedećim godinama.

Kako je i bilo planirano, prva Izborna skupština, kojom je predsjedavao Antun Dender, održana je 15. prosinca 2001. godine u Kotoru, uz prisutnost velikog broja članova i gostiju. Izabran je Upravni odbor u sastavu: **Dario Musić**, **dr. Edita Starović**, Vedran Milošević, Petar Janović, Ljerka Dragičević, Zoran Nikolić, Slavko Marović i **Selma Krstović**, a Tripo Schubert prihvatio je funkciju predsjednika u četverogodišnjem mandatu. Izabran je i Nadzorni odbor u sastavu: **Ivica Božić**, Dijana Kojan i Davor Biskupović.

Funkciju predsjednika Društva, nakon isteka mandata Tripu Schubertu, obnašali su: dr. Ivan Ilić, **Marijo Brguljan**, **Mirko Vičević** i **Rafaela Pina Lazarević**.

Preuzimajući dužnost, svaki predsjednik uputio je članstvu prigodnu poruku.

„Pred Hrvatskim građanskim gruštvom Crne Gore u budućnosti, koja je već počela, stoji velika odgovornost i zadaci koje neće biti moguće riješiti bez zajedničkog sudjelovanja svih Hrvata u Crnoj Gori i potpore relevantnih institucija u Republici Hrvatskoj i Crnoj Gori“, podsjetio je Tripo Schubert.

„U vrijeme mog rukovođenja Društvom dogodili su se mnogobrojni lijepi događaji jer je to sigurno bilo vrijeme najaktivnijeg i najplodonosnijeg rada Društva, koje je takvim radom doživjelo potpunu afirmaciju, dobilo mnogobrojna priznanja. Odlaskom s funkcije predsjednika, ne znači da napuštam Društvo. Naprotiv, bit ću i dalje na raspolaganju u granicama mogućnosti, znanja i raspoloživog vremena“, bile su riječi primarijusa dr. Ivana Ilića koji je obnašao funkciju predsjednika Društva tijekom šest godina.

„Prihvativši odgovornu funkciju rukovođenja Društvom, svjestan sam velike odgovornosti s obzirom na sve ono što je Društvo učinilo u proteklih deset godina“, naglasio je Mirko Vičević.

„Iskazujem svoje komplimente prethodnim predsjednicima i kao sportski radnik konstatiram kako je ljestvica visoko podignuta, realiziran veliki broj aktivnosti, što objektivno zahtijeva moj maksimalni angažman i zalaganje“, bile su riječi predsjednika Marija Brguljana.

„Nastojat ću da Društvo nastavi raditi na svim poljima, a posebno na gradnji mostova suradnje naših dviju država. Na žalost, COVID-19 blokirao je sve aktivnosti. Svi kontakti i dogovori članova UO-a moraju se održavati preko Interneta. Čim se steknu povoljni epidemiološki uvjeti, bit će održana Izborna skupština Društva“, rekla je prva žena na čelu Društva - Rafaela Pina Lazarević, aktivna društveno-politička djelatnica u Općini Kotor.

Nakon Lazarević, na Skupštini koja je održana 27. listopada 2023. godine izabran je novi sastav Upravnog odbora, a na mjesto predsjednika ponovno je izabran Mirko Vičević, aktualni admiral Bokeljske mornarice, selektor vaterpolske reprezentacije Republike Slovenije i član Kuće slavnih vodenih sportova. To je bio trenutak u kome je Društvu bio potreban takav autoritet, koji je trebao riješiti organizacijske, kadrovske i financijske probleme.

U proteklih 25 godina članovi Društva pozivani su na razne manifestacijama. Posebno treba istaknuti sudjelovanje na Hrvatskim svjetskim igrama, Reviji tradicijske odjeće u Tomislavgradu, u realizaciji emisije HRT-a „Lijepom našom“ u Tivtu itd.

Ono čime se Društvo može posebice pohvaliti su brojne aktivnosti koje su bile realizirane u proteklih četvrt stoljeća, a čije autorstvo pripada upravo Društvu. Ovdje ćemo nabrojiti samo one najznačajnije:

- › tradicionalna „Tripundanska večer“ obnovljena je 2003. godine;
- › Društvo je osmislilo način predstavljanja bogate kulturno-povijesne baštine Boke kotorske pod nazivom „Tjedan Hrvata Crne Gore“. Ovaj projekt nazvan je kasnije „Bokeljska priča“, a prezentiran je u Zagrebu, Dubrovniku, Omišu, Rijeci i Podgorici; Slika 011
- › u povodu 50. obljetnice od smrti velikoga bokeljskog pjesnika **Frana Alfirevića**, Društvo je zajedno s Nacionalnom zajednicom Crnogoraca Republike Hrvatske realiziralo projekt postavljanja pjesnikove biste na otoku Gospe od Škrpjela i tiskanja knjige odabranih pjesama i proze;
- › u povodu 436 godina od Bitke kod Lepanta (7. 10. 1571.) i povijesne pobjede flote „Svete lige“ protiv brodovlja Otomanskog carstva, postavljena je 4. veljače 2007. godine spomen-ploča na palači Bizanti u staroj gradskoj jezgri Kotora, u čast mornara Boke kotorske, koji su zajedno sa zapovjednikom kotorske galije „San Trifone di Cattaro“ **Jeronimom Bizantijem** izgubili život boreći se na strani Svete lige. Nakon toga Društvo je pokrenulo inicijativu pri Ministarstvu kulture i vanjskih

poslova Crne Gore da se slično obilježje postavi u gradu Nafpaktosu u Grčkoj, gdje su postavljena obilježja Venecije, grada Regensburga, Hrvatske i Španjolske, no do realizacije još nije došlo;

- › u suradnji s poznatim mandolinskim orkestrom „Sanctus Domnio“ iz Splita, Društvo je osnovalo mandolinski orkestar „Tripo Tomas“, koji je i danas aktivan uz voditeljstvo mlade profesorice **Une Pajić**;
- › u Općini Herceg Novi Društvo je 2017. godine iniciralo postavljanje obilježja svetome Leopoldu Bogdanu Mandiću u povodu planiranog dolaska njegovih moći u Herceg Novi;
- › Društvo je 2004. godine pokrenulo značajan projekt pod nazivom „Učimo Hrvatski“. Prvi sat održan je u prostorijama Društva, a nakon toga u osnovnim školama u Kotoru i Tivtu. Prva voditeljica bila je **Maja Širola Pean** iz Rijeke, koja je i danas na tom zadatku;
- › u povodu 500. obljetnice rođenja **Marina Držića**, Društvo je organiziralo prvo izvođenje predstave „Dundo Maroje“ na otvorenom prostoru na Pjaci svetog Tripuna u Kotoru, u izvođenju trupe HNK Zagreb;
- › Društvo je 2008. godine organiziralo posjet djece članova HGDCG kao i djece njihovih crnogorskih prijatelja Dubrovniku u povodu 500. obljetnice rođenja Marina Držića. Delegaciju je predvodio ministar kulture, sporta i medija Crne Gore **Branislav Mićunović**, uz osnovnu poruku da nevina djeca ne budu robovi teških prošlih vremena, već da grade mostove prijateljstva i dobrosusjedstva; Slika 012
- › Društvo je posredovalo u otvorenju predstavništva Hrvatske gospodarske komore u Kotoru;
- › Društvo je 2003. godine osnovalo prvi pisani medij na hrvatskome jeziku u Crnoj Gori - „Hrvatski glasnik“;
- › Društvo je iniciralo osnivanje hrvatske političke stranke, a sugerirano je **dr. Daliboru Buriću**, koji je bio član radne skupine, da se stranka osnuje u Tivtu;
- › nakon stečaja „Jugobanke Beograd“ - filijale Kotor, zahvaljujući blagonaklonosti direktora banke **Slobodana Kalezića**, dogovoreno je da „Dom pomoraca“ u Starome gradu ne uđe u stečajnu masu banke te je tako kasnije dogovoreno da se zgrada uknjiži u korist Vlade Crne Gore uz uvjet da je ona ustupi Republici Hrvatskoj za Generalni konzulat.

Ovako velika aktivnost Društva pridonijela je gradnji mostova suradnje, povjerenja i prijateljskih odnosa s obje strane granice. Sve prethodno rečeno, kao i još mnogo drugih aktivnosti, nije prošlo nezapaženo od lokalnih i državnih struktura obje države. Tako je u 2007. godini Društvu dodijeljeno najveće priznanje Općine Kotor, Nagrada „21. novembar“, zatim je krajem 2011. godine, u povodu desete obljetnice Društva, predsjednik Crne Gore Filip Vujanović dodijelio Društvu Or-

den crnogorske zastave III. reda. Osim toga, za sve ono što je Društvo učinilo za Kotor, za Crnu Goru i za Republiku Hrvatsku u području normalizacije odnosa, čelnicima Društva i njegovim članovima dodijeljena su visoka državna priznanja: predsjednik Republike Hrvatske **Stjepan Mesić** dodijelio je predsjedniku Iliću odlikovanje Reda Stjepana Radića, predsjednik **Ivo Josipović** dodjeljuje odlikovanje Reda hrvatskog pletera Tripu Schubertu, kao prvom predsjedniku Društva, a prvom tajniku Dariju Musiću odlikovanje Reda Ante Starčevića. Filip Vujanović dodijelio je prvom predsjedniku Društva Tripu Schubertu Orden crnogorske zastave III. reda. Kruna svega bila je dodjela Povelje Republike Hrvatske Hrvatskome građanskom društvu koju je 2020. godine dodijelila tadašnja predsjednica Republike Hrvatske **Kolinda-Grabar Kitarović**. ■

NA TEMELJIMA ZAJEDNIŠTVA

U povodu 25. obljetnice Hrvatskog građanskog društva Crne Gore donosimo osobne osvrte troje ranijih predsjednika koji su u različitim razdobljima predvodili Društvo. Njihova svjedočanstva podsjećaju na ljude, događaje i postignuća koji su obilježili njegov razvoj te potvrđuju da su zajedništvo, predanost i ustrajnost bili čvrsti temelji na kojima je tijekom proteklih 25 godina građena i očuvana hrvatska zajednica u Crnoj Gori

Piše: prim. dr. Ivan Ilić

Predsjednik Hrvatskog građanskog društva Crne Gore bio sam u mandatu od 2005. do 2011. godine, s tim što sam od 27. listopada 2003. god bio član Predsjedništva.

S dovoljno velike vremenske distance mogu reći da je to bio period najaktivnijeg i najplodnijeg rada Društva. Hrvatsko građansko društvo je tih godina za Hrvate u Boki i cijeloj Crnoj Gori bio praktično sve, i udruga i nacionalno vijeće i politička stranka.

Društvu su pristupili Hrvati koji su konačno htjeli javno eksponirati svoju nacionalnu pripadnost javnim radom u udruzi, a pri tome bili su različitih političkih opcija. Istraumalizirani skorašnjim ratom u okruženju, raspadom zajedničke države, neprelaznom granicom prema matičnoj zemlji, nacionalnoj netrpeljivosti, trebalo je imati dosta osobne hrabrosti i uzeti učešća u radu nacionalne udruge kakva je naša.

Rukovodstvo Hrvatskog građanskog društva je mudrim radom iskoristilo sve personalne mogućnosti i u suradnji s prijateljima u Crnoj Gori i Republici Hrvatskoj snažno pokrenulo aktivnosti na afirmaciji hrvatskog naroda u našoj zemlji. Višegodšnjim uspješnim radom „probudili“ smo nacionalnu svijest kod mnogih, što je rezultiralo stvaranjem drugih nevladinih udruga s hrvatskim nacionalnim predznakom, nacionalne stranke i nacionalnog Vijeća. Naravno, za sve to je trebalo stvoriti i zakonske preduvjete u Crnoj Gori, u čijem je stvaranju naše Društvo imalo akitivan uticaj, kao i u stvaranju nezavisne države Crne Gore 2006. godine.

U toku mog mandata prošireni su u stvoreni mnogi novi kontakti s gradovima u Republici Hrvatskoj. Spomenuo bih neke najznačajnije, kao Zagreb, Dubrovnik, Split, Omiš, Rijeka. Brojni su bili susreti sa zvaničnicima županija u Republici Hrvatskoj, dominantno Dubrovačko-neretvaskom i Splitko-dalmatinskom. I na kraju, s Vladom i ministarstvima Republike Hrvatske, s hrvatskim predsjednicima, kao i sa institucijama kao što su Hrvatska matica iseljenika, Hrvatski crveni križ, Klinika za dijabetes „Vuk Vrhovac“ i KBC „Rebro“ u Zagebu.

Isto tako i u Crnoj Gori ostvarenini su brojni kontakti s predsjednicima lokalnih samouprava, ministarstvima za kulturu i nacionalne manjine, predsjednicima države i Vlade.

Svi ti susreti su bili tematski i služili su za pomaganje rada i afirmaciju Hrvatskog građanskog društva, kako bi se realizirali brojni projekti i redovno tiskanje Hrvatskog glasnika. Hrvatsko građansko društvo bilo je stalno prisutno u medijama s pozitivnim kritikama na naš rad. Od projekata, pored spomenutog časopisa, važna je bila izdavačka djelatnost s tiskanjem više knjiga, manifestacije kojima smo prikazali život Hrvata u gradovima Hrvatske i Crne Gore, organizacija Tripudanske večeri i brojni drugi događaji, uključujući predavanja, koncerte, izložbe i priredbe.

Posebna zadaća je bila rad na ponovnoj uspostavi što boljih veza između Boke i Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije, gdje smo imali svesrdnu pomoć naših prijatelja iz Dubrovnika, županice **Mire Buconić**, dožupana **Miše Galjufa**, aktiviste **Željka Filičića** i heroja branitelja **Igora Žuvele**, s kojim smo upriličili sastanak s **Milom Đukanovićem** u Vili Gorica u Podgorici, nakon kojeg je Djukanović izgovorio poznate riječi isprike hrvatskom narodu.

U našoj organizaciji upriličili smo Dane hrvatske baštine u Dubrovniku, uz sudjelovanje Bokeljske mornarice, koja je po prvi put nakon rata nosila stijeg Crne Gore na Stradunu. Odlična suradnja s gradonačelnikom Zagreba Milanom Bandićem dovela je do višegodišnjeg boravka naše djece u glavnom hrvatskom gradu o trošku Grada Zagreba, a upriličili smo i susrete gradonačelnika Milana Bandića s njegovim podgoričkim kolegom Miommirom Mugošom. Turistička zajednica Zagreba je više godina redovno finasirala naš časopis.

Obezbijedeni su prostori za rad podružnica Društva u Podgorici i Herceg Novom. Stalno smo obilazili i podružnice u Baru i Tivtu. Održavane su redovite godišnje skupštine, po pravilu svake naredne godine u drugom gradu. Potpomognut je rad dopunske nastave na hrvatskom jeziku. Važno je reći da je profesionaliziran rad glavnog urednika Hrvatskog glasnika. Radilo se na obnovi rada mandolinskog orkestra. Vjerojanto sam preskočio još neke važne događaje.

U radu sam imao neprocjenjivu pomoć i povjerenje Predsjedništva, tajnice **Vivijan Božović Vuksanović**, urednice časopisa **Tamare Popović**, a posebno bih istakao neumoran radi „motora“ Društva - **Tripa Schuberta** i **Darija Musića**. Kao rezultat svega toga došla su odličja i nagrade, osobne i Društvu, od strane Republike Hrvatske i Crne Gore, što je značilo da je moj praktično osmogodišnji naporan rad u upravi Hrvatskog građanskog društva bio vrijedan truda.

Piše: Marijo Brguljan

Dvadeset i pet godina djelovanja Hrvatskog građanskog društva Crne Gore značajan je jubilej koji me ispunjava ponosom i zahvalnošću što sam imao priliku biti dijelom njegove priče. Kroz proteklo razdoblje Društvo je odigralo važnu ulogu u očuvanju hrvatskog identiteta, kulture, jezika i tradicije u Crnoj Gori te je bilo mjesto okupljanja, povezivanja i zajedničkog djelovanja hrvatske zajednice.

S vremenskim odmakom mogu reći da je Hrvatsko građansko društvo bilo i ostalo važan društveni i kulturni oslonac Hrvatima u Crnoj Gori. Svojim radom uspjelo je sačuvati brojne vrijednosti koje nas povezuju s našom poviješću i baštinom, a istodobno graditi mostove suradnje i razumijevanja sa svim zajednicama u našem okruženju. Posebno me raduje što je značaj Društva bio prepoznat i izvan Crne Gore, ponajprije u Republici Hrvatskoj, koja je tijekom godina pružala značajnu potporu njegovim aktivnostima.

Razdoblja u kojem sam obnašao dužnost predsjednika Društva prisjećam se s posebnim zadovoljstvom. Jednim od najvažnijih postignuća smatram osiguravanje i uređenje novih prostorija Društva. Zahvaljujući razumijevanju i podršci predsjednika Općine Kotor **Vladimira Jokića** uspjeli smo dobiti prostor koji je prilagođen potrebama Društva te ga opremiti za svakodnevni rad i okupljanje članova. Bila mi je velika čast sudjelovati u otvaranju tih prostorija u nazočnosti predsjednika Općine Kotor i gradonačelnika Dubrovnika **Mata Frankovića**. Taj trenutak ostao mi je trajno u sjećanju kao simbol zajedništva i suradnje.

Posebno želim istaknuti i podršku koju smo imali od prijatelja i partnera iz Kotora i Dubrovnika, zahvaljujući kojoj smo mogli razvijati brojne aktivnosti. Među njima posebno mjesto zauzima „Hrvatski glasnik“, koji je u to vrijeme izlazio deset puta godišnje i predstavljao važan medij informiranja, povezivanja i očuvanja identiteta naše zajednice.

Vođenje Društva podrazumijevalo je mnogo predanog rada, entuzijazma i zajedničkog angažmana. Članovi Upravnog odbora nesebično su doprinosili radu Društva, bilo kroz uređivanje Glasnika, organizaciju programa ili osiguravanje sredstava za funkcioniranje i razvoj aktivnosti. Vjerovali smo da će novi prostor dodatno osnažiti osjećaj pripadnosti i potaknuti još veće uključivanje članova, a posebno mi je drago

što je Društvo tijekom godina ostalo otvoreno mjesto susreta, razgovora i zajedništva.

Kada razmišljam o najvećoj vrijednosti Hrvatskog građanskog društva kroz proteklih 25 godina, prije svega vidim ljude. Vidim generacije članova koji su svojim radom, znanjem i ljubavlju prema baštini sačuvali ono što nas čini prepoznatljivima. Kao brojčano mala zajednica, uspjeli smo ostaviti trag koji je daleko veći od naše brojnosti. Društvo je svojim djelovanjem očuvalo svijest o bogatoj kulturnoj i povijesnoj baštini Hrvata u Crnoj Gori te ju prenijelo novim naraštajima.

Mladim generacijama Hrvata u Crnoj Gori želio bih poručiti da s ponosom čuvaju svoj identitet, jezik, kulturu i tradiciju. Naša je baština vrijedno nasljeđe koje smo primili od prethodnih generacija, a na nama je da ga sačuvamo i obogatimo za one koji dolaze poslije nas. Upoznavanjem vlastitih korijena, njegovanjem kulture i aktivnim sudjelovanjem u radu zajednice ne čuvamo samo prošlost nego gradimo i budućnost.

U povodu 25. obljetnice Hrvatskog građanskog društva Crne Gore svim članovima, suradnicima i prijateljima Društva upućujem iskrene čestitke, uz želju da i u godinama koje dolaze nastavi uspješno promicati vrijednosti zajedništva, kulture i hrvatskog identiteta u Crnoj Gori.

Piše: Rafaela Pina Lazarević

Danas kada obilježavamo 25 godina djelovanja Hrvatskog građanskog društva Crne Gore, osjećam ponos što sam imala priliku biti dijelom njegove povijesti i dati svoj doprinos u jednom posebno zahtjevnom razdoblju njegova djelovanja.

Moje predsjedničko razdoblje obilježila je pandemija koja je iz temelja promijenila svakodnevni život ljudi, ali i rad brojnih institucija, organizacija i udruga. U takvim okolnostima naš je primarni cilj bio očuvati kontinuitet djelovanja Društva i sačuvati sve ono što smo godinama zajedno gradili. Vjerovala sam da je upravo u vremenima neizvjesnosti važno pokazati odgovornost, ustrajnost i zajedništvo.

Unatoč brojnim ograničenjima i izazovima, uspjeli smo održati rad Društva, osigurati njegovu financijsku stabilnost i nastaviti provoditi aktivnosti u mjeri u kojoj su to okolnosti dopuštale. Posebno sam ponosna na činjenicu da je „Hrvatski glasnik“ nastavio izlaziti i u tim složenim uvjetima. Njegovo objavljivanje bilo je mnogo više od uredničkog i organizacijskog uspjeha - predstavljalo je potvrdu da zajednica živi, komunicira i ostaje povezana bez obzira na okolnosti.

U tim godinama posebno sam osvijestila koliko je važno postojanje Hrvatskog građanskog društva za hrvatsku zajednicu u Crnoj Gori. Društvo nije samo institucija koja organizira kulturne programe i projekte, ono je prostor susreta, dijaloga, suradnje i međusobne potpore. Upravo zato smatram da je očuvanje njegova kontinuiteta bilo jedna od najvažnijih zadaća toga vremena.

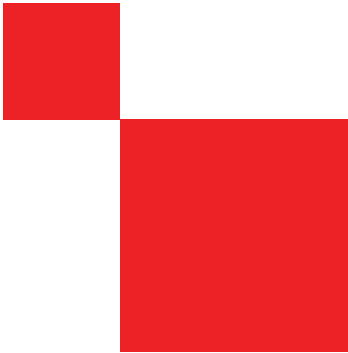

Danas, s odmakom, mogu reći da najveću vrijednost Hrvatskog građanskog društva vidim u ljudima koji su tijekom svih ovih godina svojim radom, znanjem i entuzijazmom doprinikli njegovu razvoju. Brojne generacije članova, suradnika i prijatelja Društva utkale su dio sebe u njegovu priču, ostavljajući vrijedan trag za budućnost.

Posebno me raduje što Društvo već četvrt stoljeća uspješno čuva i promiče hrvatski identitet, jezik, kulturu i tradiciju u Crnoj Gori. Time ne čuvamo samo uspomene na prošlost, nego stvaramo temelje na kojima će buduće generacije graditi svoje mjesto u zajednici i društvu.

Mladim naraštajima željela bih poručiti da prepoznaju vrijednost naslijeđa koje su dobili. Poznavanje vlastitih korijena, jezika i kulture ne ograničava čovjeka, nego ga obogaćuje i daje mu dodatnu snagu i sigurnost u suvremenom svijetu. Vjerujem da će upravo oni nastaviti razvijati i oplemenjivati ono što su prethodne generacije stvarale s puno ljubavi i predanosti.

Neka Hrvatsko građansko društvo i u godinama koje dolaze ostane mjesto zajedništva, stvaralaštva i očuvanja vrijednosti koje nas povezuju i čine prepoznatljivima. ■

PEZO: „GRADIMO ŽUPANIJU SVIMA NA PONOS“

„Često se sjetim jednog stiha pjesme koji kaže kako smo ‘Bogu dragi mi Hrvati’. Sigurno jesmo kad nam je dao najljepši dio kugle zemaljske kao našu domovinu. A najljepši dio tog komada raja je upravo ova naša Dubrovačko-neretvanska županija. Naša županija dom je bogate povijesti, neprocjenjive kulturne baštine i prirodnih ljepota, dom vrijednih ljudi“

Tekst i foto: Dubrovačko-neretvanska županija

U sklopu obilježavanja Dana Dubrovačko-neretvanske županije (DNŽ) i blagdana svetoga Leopolda Bogdana Mandića u Dubrovniku je održana svečana sjednica Županijske skupštine.

Na sjednici su nazočili premijer Republike Hrvatske **Andrej Planković**, izaslanik predsjednika Hrvatskoga sabora **Gordana Jandrokovića** – **Mato Franković**, potpredsjednik Vlade i ministar prostornog uređenja, graditeljstva i držav-

ne imovine **Branko Bačić**, ministrica regionalnog razvoja i fondova EU-a **Nataša Mikuš Žigman**, saborski zastupnik **Dalibor Milan**, šibensko-kninski župan **Paško Rakić**, premijerka Hercegovačko-neretvanske županije **Marija Buhač**, predsjednik Vlade Županije zapadnohercegovačke **Predrag Čović**, državna tajnica pri Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova EU-a **Zrinka Raguž**, državni tajnik pri Ministarstvu vanjskih i europskih poslova **Franjo Matušić**, državna tajnica pri Ministarstvu zaštite okoliša i zelene tranzicije **Anja Bagarić**, državni tajnik pri Ministarstvu obrane **Branko Hrg**, brojni gradonačelnici i načelnici općina iz Dubrovačko-neretvanske županije, dubrovački biskup **mons. Roko Glasnović**, predstavnici ostalih vjerskih zajednica i drugi visoki uzvanici.

Sjednicu je otvorio predsjednik Skupštine **Nikola Dobroslavić** rekavši kako je Dubrovačko-neretvanska županija povezana domoljubljem i žrtvom naših branitelja u vrijeme Miloševićeve velikosrpske agresije na Hrvatsku te istaknuo kako je DNŽ u potpunosti okrenuta prema budućnosti te kao takva prepoznata u Hrvatskoj i Europi.

Okupljenima se u ovoj svečanoj prigodi obratio i župan **Blaž Pezo**.

„Često se sjetim jednog stiha pjesme koji kaže kako smo 'Bogu dragi mi Hrvati'. Sigurno jesmo kad nam je dao najljepši dio kugle zemaljske kao našu domovinu. A najljepši dio tog komada raja je upravo ova naša Dubrovačko-neretvanska županija. Naša županija dom je bogate povijesti, neprocjenjive kulturne baštine i prirodnih ljepota, dom vrijednih ljudi“, rekao je Pezo, čestitajući ovogodišnjim dobitnicima županijskih priznanja, uz posebnu zahvalu braniteljima koji su, kako je rekao, „zaslužni za našu sadašnjost i budućnost naše djece, ljudima koji su za domovinu dali i bili spremni dati ono najvrjednije – svoje živote“.

Premijer Plenković čestitao je županu Pezi na svim projektima koji se provode te poticajima koje Županija izdvađa za građane.

„Nakon Pelješkog mosta fokus je na drugim izazovima, a u prvom redu to je povezivanje s ostalim dijelovima Hrvatske. Vjerujem da ćemo u godinama pred nama realizirati puni profil autoceste od Stona do Dubrovnika. U Dubrovačko-neretvanskoj županiji danas ne radi samo 3800 ljudi. Prošle godine najniža brojka bila je 3100 ljudi i vjerujem da ćete oboriti taj rekord. U Hrvatskoj je zaposleno milijun i 75 tisuća ljudi, to se ne pamti. Nikada nije bila situacija da se lakše pronalaze radna mjesta i brine o svojim obiteljima“, rekao je između ostalog Plenković.

Izaslanik predsjednika Hrvatskoga sabora **Mato Franković**, dubrovački gradonačelnik, istaknuo je kako danas slavimo naš identitet, našu povijest, ali prije svega ljude koji ovaj kraj čine posebnim.

„Naša županija prostor je jedinstvene ljepote, bogate tradicije i snažnog zajedništva. Od Konavala do Neretve, od Pelješca do Elafita, svaki dio naše županije nosi svoju pri-

ču, svoju vrijednost i doprinos zajedničkom razvoju juga Hrvatske. Kao gradonačelnik Grada Dubrovnika, posebno sam ponosan na suradnju koju Dubrovnik ostvaruje sa Županijom i svim jedinicama lokalne samouprave. Upravo ta sinergija Grada, Županije i Vlade Republike Hrvatske pokazala se ključnom u realizaciji brojnih projekata važnih za naše građane - od prometne infrastrukture i ulaganja u obrazovanje i zdravstvo, do razvoja komunalnih sustava, zaštite kulturne baštine i održivog razvoj”, rekao je Franković.

Potpredsjednik Vlade i ministar prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine Branko Bačić naglasio je kako Dubrovačko-neretvanska županija ima potporu Vlade i njezin ‘potpis’ vidi se u svakom projektu koji se ovdje radi.

„Dubrovačko-neretvanska županija izdigla se nakon Domovinskoga rata poput feniksa u 35 godina i danas je među tri najrazvijenije županije u Hrvatskoj. To je doprinos njezinih ljudi, naravno, ali sve to vrijeme Županiji su služili i njome upravljali ljudi kojima je bilo stalo da se ovdje živi sukladno potrebama današnjeg vremena. Vlada će biti u svim projektima koje je župan Pezo maloprije spomenuo i vodit će računa o potrebama svih naših sugrađana, od otoka do Neretve, Dubrovnika i općina“, rekao je Bačić.

Okupljenima se u ime Hrvatske zajednice županija obratio i šibensko-kninski župan Paško Rakić koji je poručio kako je zahvaljujući Vladi Hrvatska danas ozbiljan politički čimbenik.

„Niz je poveznica šibenskog i dubrovačkog kraja, a moj dolazak ovdje znak je prijateljstva i suradnje među županima. Mene osobno žulja crnilo koje se pušta u javnost i poruka da ništa ne valja i sve je loše. Pa prije samo trideset i neku godinu imali smo krvavi Domovinski rat gdje smo platili jako veliku cijenu slobode. A danas? Zahvaljujući Vladi Andreja Plenkovića, mi danas imamo svoje mjesto u Europi i svijetu i moramo se izdignuti nad takvim crnilom”, rekao je Rakić.

Na sjednici su dodijeljena priznanja i nagrade Dubrovačko-neretvanske županije.

Prof. Vidoslav Bagur dobitnik je nagrade za životno djelo, kao izniman poznavatelj tradicijske baštine županije, ali i cijele Hrvatske, čovjek je koji je u cijeli svoj život utkao ljubav prema kulturi i tradiciji i značajno pridonio njihovu očuvanju i promociji.

Dr. sc. Domagoj Vidović profesor je lingvistike i hrvatskoga jezika. Doktorirao je na temu *Antroponimija i toponimija Začabljja*. Danas radi na Institutu za hrvatski jezik, uključen je u više institutskih i izvaninstitutskih projekata, voditelj je metkovačke podružnice Instituta te Odjela za onomastiku i etimologiju. Predmet njegova zanimanja su onomastika na rubnim hrvatskim prostorima, dijalektologija i akcentologija, a bavi se i prevođenjem s esperanta.

Ženski odbojkaški klub Dubrovnik, sa svojom poviješću dugom 55 godina, jedan je od najvažnijih nositelja sportskog života grada Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije. Tijekom više od pola stoljeća kontinuiranog rada klub je ostvario zapažene rezultate, čime je značajno pridonio razvoju interesa prema odbojci, a time i odgoju brojnih generacija sportašica.

Mišo Đuraš dubrovački je kulturni djelatnik i hrvatski branitelj koji je svojim radom u struci, zatim i ulogom u obrani Grada dao značajan doprinos zaštiti i prezentaciji povijesno-kulturne baštine. Svoju karijeru Mišo Đuraš započeo je u Dubrovačkim muzejima, kao kustos i ravnatelj, ali je početkom Domovinskoga rata napustio ovu dužnost te se u potpunosti stavio na raspolaganje u obrani Domovine. Njegovo ratno iskustvo, ljubav prema Domovini te shvaćanje povijesne važnosti trenutka rezultirali su osnivanjem Muzeja Domovinskoga rata.

HGSS Dubrovnik obilježio je prošle godine 20 godina od svog osnivanja, što znači dva desetljeća bezuvjetnoga predanog rada, humanosti i nesebičnog služenja svojoj zajednici. U ovom trenutku dubrovačka ispostava broji 50 volontera koji nesebično, bez razmišljanja, u svako doba dana ili noći i po svim vremenskim uvjetima izlažu sebe opasnosti da bi spasili druge živote.

Kulturno-umjetničko društvo „Marko Marojica“ iz Župe dubrovačke ove godine obilježava 50. obljetnicu svog postojanja, odnosno pola stoljeća čuvanja i njegovanja bogate tradicije župskog kraja. Ideja o osnivanju društva javila se 1976. godine među župskom mladeži s ciljem očuvanja narodnih plesova, običaja i nošnji Župe dubrovačke, a tijekom godina je postalo jedno od najprepoznatljivijih folklornih kolektiva u županiji.

Blatski športski klub „Zmaj“ – BŠK „Zmaj“ osnovan je 1926. godine i ove godine obilježava impresivnu 100. obljetnicu neprekidnog postojanja. U svojoj dugoj povijesti klub je ostvario brojne zavidne rezultate, odgojio brojne generacije mladih nogometaša te tako bio aktivan sudionik društvenog života Blata.

U ime laureata uzvanicima se obratio dobitnik Nagrade za životno djelo prof. Vidoslav Bagur.

„U ime ovih ljudi koje ste odabrali, zahvaljujem na divnoj časti. Svaka nagrada obvezuje i nastaviti ćemo dalje kao i do sada. Moje životno djelo nije moje, nego djelo ljudi s kojima sam u 60 godina lutao cijelom Hrvatskom, a najviše ovom županijom. To su ljudi koji su sačuvali tradicijsku kulturu svoga naroda i meni je ispričavali. Ja sam je zabilježio za budućnost.“

U sklopu proslave Dana Dubrovačko-neretvanske županije i blagdana sv. Leopolda Bogdana Mandića, svečanoj sjednici prethodilo je polaganje vijenaca na dubrovačkome groblju Boninovo, kao i sveta misa u crkvi Gospe od Milosrđa ■

IZASLANIK HGD-A KRUNOSLAV TEŽAK NA OBILJEŽAVANJU DANA DUBROVAČKO-NERETVANSKE ŽUPANIJE

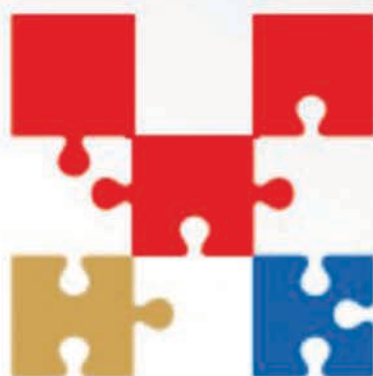
U sklopu obilježavanja Dana Dubrovačko-neretvanske županije i blagdana svetoga Leopolda Bogdana Mandića, na dubrovačkome groblju Boninovo 12. svibnja položeni su vijenci i zapaljene svijeće za sve poginule branitelje u Domovinskome ratu.

Nakon toga uslijedila je sveta misa u crkvi Gospe od Milosrđa koju je predvodio dubrovački biskup mons. Roko Glasnović.

U ime Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore vijenac je položio Krunoslav Težak, povjerenik za Dubrovnik. Težak je nazočio i svetoj misi u crkvi Gospe od Milosrđa.

Vijence su, uza župana Blaža Pezu sa zamjenikom Joškom Cebalom i predsjednikom Županijske skupštine Nikolom Dobroslavicom i suradnicima, položili i gradonačelnik Grada Dubrovnika Mato Franković kao izaslanik predsjednika Hrvatskoga sabora Gordana Jandrokovića, predstavnici Grada Dubrovnika, predstavnici Policijske uprave dubrovačko-neretvanske, članovi obitelji preminulih branitelja te predstavnici udruga proizišlih iz Domovinskoga rata.

S poštovanjem i zahvalnošću čuvamo uspomenu na sve hrvatske branitelje koji su dali svoje živote za slobodu Domovine.

Hizvan**H**

**TJEDAN HRVATA
IZVAN
REPUBLIKE HRVATSKE**

25. - 31. svibnja 2026.
Grad Zagreb i Zagrebačka županija

IZVAN GRANICA, UNUTAR ZAJEDNIŠTVA

Prvi Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske okupio je više od tisuću sudionika iz cijeloga svijeta i potvrdio snagu globalnoga hrvatskog identiteta

Tekst: HMI, HRT

Foto: SDUHIRH, HINA, Radio Dux, Krasnodar Peršun, S. Jurišić

U vremenu kad su Hrvati raspršeni diljem svijeta, potreba za povezivanjem, zajedništvom i očuvanjem identiteta snažnija je nego ikada. Upravo zbog te potrebe nastala

je reprezentativna manifestacija „Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske“ - mjesto susreta, razmjene i osjećaja pripadnosti svih onih koji, bez obzira na to gdje žive, Hrvatsku nose u srcu.

Početak ožujka na prijedlog Vlade Republike Hrvatske, Hrvatski sabor proglasio je jednoglasnom odlukom „Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske“, koji će se održavati svake godine

u posljednjem tjednu svibnja, uz Dan državnosti, s ciljem jačanja vidljivosti, povezanosti i nacionalne samosvijesti Hrvata izvan domovine te razvoja globalnoga hrvatskog zajedništva.

Prvi Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske započeo je 25. svibnja svečanim otvaranjem u Hrvatskoj matici iseljenika izložbom posvećenom životu i stvaralaštvu **Virgilija Nevjestića**, jednog od najznačajnijih hrvatskih i europskih umjetnika druge polovice 20. stoljeća, čiji je opus ostavio snažan trag u umjetnosti.

Svečanost otvorenja okupila je brojne uzvanike iz kulturnog, političkog i javnog života, predstavnike hrvatskih zajednica izvan Republike Hrvatske, umjetnike, kao i poštovatelje Nevjestićeva bogatoga međunarodnog opusa. Svečano otvorenje manifestacije i izložbe uvećao je predsjednik Vlade Republike Hrvatske **Andrej Plenković**, kao i **David Vlaj-**

čić, potpredsjednik Vlade i ministar poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, **Irena Hrštić**, ministrica zdravstva, **Ivan Šipić**, ministar demografije i useljništva, **Nataša Mikuš Žigman**, ministrica regionalnog razvoja i fondova Europske unije, **Marija Vučković**, ministrica zaštite okoliša i zelene tranzicije, **Radovan Fuchs**, ministar znanosti, obrazovanja i mladih, **Alen Ružić**, ministar rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike te **Zvonimir Frka-Petešić**, predstojnik Ureda predsjednika Vlade Republike Hrvatske. Program je započeo izvedbom himne Republike Hrvatske u interpretaciji **Arijane Gigliani Philipp** iz Bosne i Hercegovine, uz klavirsku pratnju **Ivana Batoša**.

Svečano otvorenje moderirala je **Ivana Perkovac**, istaknuvši kako otvorenje Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske upravo izložbom Virgilija Nevjestića ima snažnu simboličku vri-

jednost. Nevjestić je, naime, gotovo cijeli svoj umjetnički vijek proveo u Parizu, gdje je ostvario međunarodnu karijeru, ali je cijelim svojim djelovanjem ostao duboko povezan s hrvatskim identitetom i kulturnim nasljeđem.

U ime domaćina, na otvorenju izložbe prisutnima se obratio ravnatelj Hrvatske matice iseljenika **Zdeslav Milas** koji je istaknuo kako hrvatski narod, ma gdje živio, diše istim srcem za svoju domovinu.

„Snažan osjećaj zajedništva, pripadnosti i međusobne povezanosti osobito se osjeća danas među nama u sklopu prvog Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske. Uoči Dana državnosti za domovinsku i iseljenu Hrvatsku nosi posebno značenje i nasljeđe koje je ostavio utemeljitelj suvremene hrvatske države, vizionar hrvatske slobode, prvi hrvatski predsjednik **dr. Franjo Tuđman**. Velikan koji je ra-

zumio snagu hrvatskog iseljeničtva. I čovjek koji je djelovao upravo ovdje, prije 60 godina, u Matici iseljenika, vjerujući u povezivanje domovinske i iseljene Hrvatske. Suvremeno hrvatsko globalno zajedništvo danas jasnije nego ikada potvrđuje potrebu povezivanja naših rasutih tragova sa svih kontinenata i udaljenih meridijana. Kontinuitetu čvrstoga umrežavanja između domovine i hrvatskoga svijeta, u godini 75. jubileja, pridonosi i Hrvatska matica iseljenika čija je misija njegovanje nacionalnog, jezičnog i kulturnog identiteta Hrvata izvan Republike Hrvatske“, rekao je između ostalog ravnatelj Milas.

Vesna Jurić Bulatović, upraviteljica Zaklade Virgilije Nevjestić, nazočnima se obratila naglasivši umjetničku i duhovnu vrijednost opusa Virgilija Nevjestića te važnost njegova trajnog povezivanja s hrvatskom kulturnom baštinom.

Državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas** u svom je govoru istaknuo kako odluka o organizaciji Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske nije bila samo formalni čin, već „poruka kako hrvatski narod ne završava samo na granicama Hrvatske i da hrvatski identitet živi gdje god žive hrvatski ljudi u jeziku koji se prenosi generacijama, u vjeri, u uspomenama, u ljubavi prema domovini gdje god bili“.

„Tjedan Hrvata proglašen je kako bi vidljivost Hrvata izvan Republike Hrvatske bila veća i jača u hrvatskome javnom prostoru, ali i kako bi hrvatska kultura koja nastaje izvan granica Lijepa Naše dobila zasluženom mjesto te kako bi hrvatski iseljenici, hrvatska manjina i hrvatski povratnici ispričali svoju priču - priče o odlasku, priče o povratku, priče o identitetu, o Hrvatskoj kao trajnom izboru“, rekao

je između ostalog državni tajnik Zvonko Milas.

U ime predsjednika Hrvatskoga sabora **Gordana Jandrokovića** govorila je saborska zastupnica i predsjednica saborskoga Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zdravka Bušić**, koja je u emotivnom govoru uz ostalo s okupljenima podijelila prigodne stihove kulturne pjesme **Drage Ivaniševića** koju je, kako kaže, jednom prigodom recitala u Kanadi gdje je bila u posjetu s prvim hrvatskim predsjednikom dr. Franjom Tuđmanom.

„Jer Hrvatska nije zemlja, kamen, voda, Hrvatska je riječ koju naučih od majke i ono u riječi mnogo dublje od riječi, i ono dublje s Hrvatskom me veže, s Hrvatskom Hrvata, s patnjama njenim, sa smijehom i nadom, s ljudima me veže, te ja kao Hrvat brat sam svijetu ljudi i kud god idem sa mnom je Hrvatska. Isto tako Virgilije je pronosio svoju Hrvatsku i gdje je bio i zato

ga danas moramo slaviti i zato mi je drago da otvaramo Tjedan Hrvata njegovom izložbom koju smo nazvali Nostalgija svjetlosti, a ja nekako uvijek dođem s nostalgijom riječi“, rekla je zastupnica Bušić.

Središnji trenutak programa bio je govor predsjednika Vlade Republike Hrvatske Andreja Plenkovića, koji je prigodnim riječima otvorio izložbu „Nostalgija svjetlosti“ te time službeno otvorio i Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske.

„Sadržajan program u sljedećim danima dodatno će osnažiti zajedništvo iseljene i domovinske Hrvatske – jedne od najvažnijih političkih poruka i ostavštine prvoga hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana. Vlada Republike Hrvatske to provodi i u praksi uz brojne aktivnosti Hrvatske matice iseljenika, Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Ministarstva demografije i useljništva te Ministar-

stva vanjskih i europskih poslova, ali i horizontalno u svim resorima, uz sve veća proračunska izdvajanja. Naglasak stavljamo na sve tri sastavnice hrvatskoga naroda izvan domovine: Hrvate kao konstitutivan i ravnopravan narod u Bosni i Hercegovini, koji imaju našu snažnu podršku brojnim precizno definiranim programima; hrvatsku nacionalnu manjinu u 12 država; te hrvatsko iseljništvo diljem svijeta. Ovo je prigoda i da se prisjetimo ključne uloge iseljništva u vremenu stvaranja slobodne i neovisne Hrvatske. Njihov doprinos i napor za međunarodno pozicioniranje u vremenu Domovinskog rata bili su nemjerljivi i izrazito važni za ukupni uspjeh ideje slobodne i samostalne Hrvatske. Želim zahvaliti svim Hrvatima izvan domovine koji pridonose ulaganjima, procesu povratka i promociji u brojnim zemljama svijeta. Upravo nam međusobna povezanost, kontakti i umreženost

mogu pomoći da ostvarimo zajedničke ciljeve. Hrvatska je danas ojačala svoj međunarodni položaj. Članica smo EU-a, NATO-a i Schengena, a uskoro i OECD-a. Nakon što smo riješili gotovo sve svoje nacionalne zadaće, usmjereni smo na jedno od najvažnijih pitanja europske današnjice - demografsku revitalizaciju - gdje svoj doprinos mogu dati i Hrvati izvan Hrvatske. Zato pozivamo sve one koji se žele vratiti u domovinu da to učine, a posebno s obzirom na niz pretpostavki koje smo kao Vlada Republike Hrvatske za to stvorili“, rekao je premijer Andrej Plenković.

U umjetničkom dijelu programa visoki uzvanici i gosti uživali su u izvedbi „Poetičnih etida“ hrvatskoga skladatelja **Rudolfa Matza** koje je na flauti izvela **Lucija Vukov** iz Srbije. Nastupila je i **Andrea Nikolovska**, Hrvatica iz Sjeverne Makedonije i studentica klavira na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, dok je program

upotpunio **Matija Ivković Ivandekić** iz Subotice, student FER-a u Zagrebu i višestruko nagrađivani natjecatelj iz prirodnih znanosti i glazbe, interpretacijom poezije Virgilija Nevjestića.

U završnom dijelu programa Arijana Gigliani Philipp uz klavirsku pratnju Ivana Batoša izvela je skladbu „Niz bašću“ **Milana Prebande** te ariju „Floramyte“ iz operete Mala Floramyte **Ive Tijardovića**, čime je svečanost zaključena u ozračju snažnoga umjetničkog dojma i zajedništva.

Nakon službenog dijela programa uslijedio je razgled izložbe uz stručno vodstvo autorice izložbe **Snježane Pintarić**, tijekom kojega su posjetitelji imali priliku detaljnije upoznati bogato i višeslojno stvaralaštvo Virgilija Nevjestića.

Izložba donosi presjek najvažnijih faza Nevjestićeva stvaralaštva - od ranih radova nastalih nakon završetka Akademije likovnih umjetnosti u

Zagrebu krajem 1960-ih godina, preko koloristički raskošnih akvatinti i ekspresivno-nadrealističkih kompozicija velikih formata iz 1970-ih, pa do monumentalnih grafičkih ciklusa poput „Ex ponto“, „Ex lex“ i „Pariška jesen“ iz 1980-ih godina, u kojima umjetnik sintetizira sva svoja dotadašnja iskustva i likovne preokupacije. Posebnu pozornost izazvala je multimedijaska projekcija kojom su predstavljeni ostali segmenti Nevjestićeva bogatog opusa, među kojima se posebno istaknulo bibliofilsko izdanje Ivana „Božanstvene komedije“ s grafikama Virgilija Nevjestića, jedno od najvrjednijih ostvarenja njegovoga grafičkog rada. Posebno treba istaknuti kako je umjetnikova cjelokupna ostavština, prema njegovoj želji, dopremljena iz Francuske u Hrvatsku zahvaljujući njegovu nećaku **Ivanu Nevjestiću** i obitelji Nevjestić, dok danas o njoj skrbi Zaklada Virgilije Nevjestić, osnovana 2021. godine.

Hrvatska pošta izdala je prigodnu poštansku marku u povodu manifestacije Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske. Predsjednica Uprave **Ivana Mrkonjić** uručila ju je na otvorenju premijeru Andreju Plenkoviću.

Cijeli Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske obuhvatio je vrlo raznolik program - od kazališnih predstava, filmskih projekcija i izložbi do koncerata i stručnih skupova. Glavni događaji održani su na Europskom trgu u središtu Zagreba u sklopu Šetnice kulture, gdje su se uz pjesmu, ples, igru, kulturna predstavljanja i bogatu gastronomsku ponudu predstavljali Hrvati izvan Hrvatske.

Manifestacija Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske posebnu pozornost posvećuje mladima kako bi sudjelovanjem dodatno upoznali svoje korijene i osjetili pripadnost zajednici koja nadilazi granice.

IZLOŽBE, FILM I GLAZBA

Programom u Francuskom paviljonu Studentskog centra Sveučilišta u Zagrebu nastavljena je manifestacija Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske.

Program je započeo nastupom Ansambla LADO, koji je publici predstavio dio bogatstva hrvatske tradicijske kulture koju njeguju Hrvati izvan Republike Hrvatske, uključujući i legendarnu skladbu „Ladarke” **Emila Cossetta**. Nakon nastupa uslijedila je projekcija nagrađivanoga kratkometražnog filma „Unspoken” („Neizrečeno”) redatelja **Damiana Walshe-Howlinga**. Film uz intimnu obiteljsku priču otvara univerzalne teme identiteta, pripadnosti i unutarnjih podjela između dviju kultura. Smješten u 1979. godinu, prati mladu **Marinu Netich** koja odrasta između obiteljskih očekivanja i društvenog okruženja u Australiji, tražeći vlastiti glas između dvaju svjetova. Emotivnim i snažnim filmskim jezikom progovara o iskustvu hrvatskog iseljništva, tišini koja često prati migraciju te neizrečenim emocijama koje oblikuju obiteljske odnose i osjećaj pripadnosti.

Program su dodatno obogatile dvije izložbe koje su na različite načine tematizirale identitet, tradiciju i kulturno nasljeđe.

Izložba „Identitet” bila je posvećena sicanju – starom, gotovo zaboravljenom načinu tetoviranja žena u Bosni i Hercegovini koje su te simbole nosile kao znak vjere, pripadnosti i obiteljskog nasljeđa. Uz suvremene fotografske prikaze mladih žena koje nastavljaju ovu tradiciju, izložba je povezala prošlost i sadašnjost te pokazala kako se identitet živi i prenosi novim generacijama.

Druga izložba posvećena je Dužijanci, jednoj od najvažnijih tradicijskih svečanosti bunjevačkih Hrvata. Uz fotografije svećanih procesija, narodnih nošnji i rituala zahvale za že-

tvu, publici je približena tradicija koja simbolizira zajedništvo, zahvalnost i povezanost čovjeka s prirodom, ali i kontinuitet kulturne baštine koja se s ponosom prenosi generacijama.

ŠETNICA KULTURE HRVATA IZVAN HRVATSKE

Na Europskom trgu održana je dvodnevna Šetnica kulture Hrvata izvan Hrvatske - program koji uz umjetnost, tradiciju i zajedništvo povezuje Hrvate iz cijeloga svijeta. Bio je to pravi praznik hrvatskih običaja, tradicije, povijesti, kulture i umjetnosti koji je privukao brojnu publiku koja je imala prilike vidjeti kako Hrvati koji žive izvan domovine čuvaju i njeguju svoj hrvatski identitet.

Šetnica kulture zamišljena je kao jedinstveni prostor susreta predstavnika hrvatske manjine, Hrvata u Bosni i Hercegovini i hrvatskih iseljeničkih zajednica kako bi predstavili bogatstvo hrvatske kulture diljem svijeta. Na pozornici su se izmjenjivali nastupi kulturno-umjetničkih društava, na štandovima predstavljalo izdavaštvo, folklorna i povijesna baština, hrvatska gastronomska ponuda, simboli identiteta, a Europski trg nije bio dovoljan za sve zainteresirane koji su željeli osjetiti pripadnost zajedničkome kulturnom prostoru i osjećaju hrvatskoga ponosa.

Prilikom da se predstave na ovogodišnjem prvom Tjednu Hrvata izvan Hrvatske imali su Hrvati iz Bosne i Hercegovine, predstavnici hrvatske nacionalne manjine iz Srbije, Austrije, Crne Gore, Slovenije i Mađarske te hrvatsko iseljeničtvo Austrije, Kanade, Australije, Južne Amerike i Novog Zelanda, i to predstavnici dalekih zemalja putem videozida, dajući cijelom događaju multimedijalnu notu. Bila je to prilika na jednome mjestu doživjeti cjeloviti mozaik hrvatske kulture, baštine i identiteta koji nadilazi granice.

RAZGLEDNICA S PRIGODNOM POŠTANSKOM MARKOM ZA KRAJ MANIFESTACIJE

Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske svečano je 31. svibnja zatvoren upućivanjem pisama i razglednica s prigodnom poštanskom markom „Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske”, a organizatori su manifestaciju ocijenili iznimno uspješnom istaknuvši da je okupila više od 1000 sudionika.

Državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas izrazio je iznimno zadovoljstvo uspjehom manifestacije ocijenivši da je na „najbolji mogući način pokazala veliko zajedništvo” Hrvata u domovini i iseljeništvu. Dodao je i kako su brojni kulturni događaji, okrugli stolovi, umjetnički i znanstveni programi održani proteklog tjedna pokazali da Hrvati izvan domovine „imaju što pokazati i da sve ono što rade treba dobiti zasluženo mjesto u javnom prostoru Republike Hrvatske” i u svemu onome što znači hrvatska kultura.

„Dakle, da postane integralni i ukupni dio hrvatskoga kulturnog identiteta”, rekao je Milas.

Podsjetio je i na važnost Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Hrvatske govoreći da njegov sastav i planirana djelatnost pokazuje veliku zainteresiranost svih ljudi koji su legitimno izabrani u ime svojih zajednica diljem svijeta u kreiranju i provedbi politika, aktivnosti i programa za Hrvate izvan domovine. Najavio je i „Ljetnu školu Domovina”, u sklopu koje će peti naraštaj polaznika - pripadnika hrvatskog iseljništva u dobi između 18 i 30 godina - imati priliku neposredno se upoznati s hrvatskom prirodnom, kulturnom i povijesnom baštinom.

„Želim zahvaliti svima koji su pridonijeli da ovaj tjedan, prvi Tjedan Hrvata izvan Hrvatske, dobije ovakav epilog. Danas ćemo se javiti našim rođacima, prijateljima, našem narodu diljem svijeta. Reći ćemo im da čuvaju zdravlje, hrvatski identitet, hrvatski jezik i da dođu u Hrvatsku te, ako Bog da, i ostanu u njoj”, rekao je Milas, pohvalivši i projekt slanja pisama i razglednica Hrvatske pošte s markom „Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske” svim Hrvatima izvan domovine.

VELEBNA SERIJA OD DVADESETAK MANIFESTACIJA

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas ocijenio je prvi Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske kao „velebnu seriju dvadesetak različitih manifestacija” gdje se okupilo više tisuća ljudi, uključivši i više od 1000 sudionika - Hrvata izvan domovine.

Rekao je i kako je predstavljeno 175 programa Hrvatske matice iseljenika, a istaknuo je i održan okrugli stol o medijima.

„Imali smo okrugli stol o medijima koji djeluju u dijaspori, odnosno u iseljeništvu i za Hrvate u Bosni i Hercegovini. Naravno, Hrvati u BiH nisu u dijaspori, oni su domovinski Hrvati”, rekao je Zdeslav Milas.

O važnosti unapređenja odnosa prema Hrvatima u iseljeništvu govorili su, između ostalih, i državna tajnica u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova **Andreja Metelko Zgombić**, predsjednik Savjeta Vlade za Hrvate izvan Hrvatske **Mile Baričević**, sorska zastupnica Zdravka Bušić i ravnateljica Instituta za istraživanje migracija **Marina Perić Kaselj**.

Na završnoj svečanosti i slanju pisama i razglednica s prigodnom markom Hrvatske pošte sudjelovali su i glumac **Slaven Knezović**, svjetski prvak u karateu **Ivan Kvesić** te pjevač **Mate Bulić** koji se okupljenima obratio stihovima svoje pjesme „Moja Hercegovina - kamen, krš i maslina... vino, ganga, Neretva...”.

Upitan, pak, kome je poslao pismo s prigodnom markom, Bulić je rekao kako će to tek učiniti na više adresa u Torontu i Chicagu.

„Nemate pojma koliko je nama, koji smo vezani uz iseljenu Hrvatsku, drago kada su ljudi koji vode ured za iseljene Hrvate danas napravili jednu sponu. To je nešto ljudima koji žive tamo neobjašnjivo. Još ne mogu doći k sebi koliko je to dobro”, rekao je Bulić ■

DEKOVIĆ U ZAGREBU: „BOKELJSKI HRVATI UZ JEZIK I KULTURU ČUVAJU SVOJ IDENTITET“

Predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimir Deković sudjelovao je na okruglom stolu „Kultura, jezik i identitet“ u Zagrebu, gdje je naglasio važnost očuvanja hrvatskoga jezika među hrvatskim zajednicama izvan domovine. Istaknuo je da Hrvati Boke kotorske nisu iseljenička zajednica, već autohtoni narod koji svoj identitet, kulturu i tradiciju čuva uz obrazovanje, medije i djelovanje hrvatskih institucija

Tekst: HINA
Foto: HMI

Okrugli stol „Kultura, jezik i identitet“ u sklopu manifestacije „Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske“ održan je 26. svibnja u Hrvatskome narodnom kazalištu (HNK) u Zagrebu.

Okrugli stol vodio je **Milan Bošnjak**, savjetnik s posebnim statusom za pitanja hrvatske nacionalne manji-

ne u inozemstvu iz Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, a kao panelisti sudjelovali su dopisni član Razreda za književnost Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU) s višedesetljetnim prebivalištem u Torontu **Vinko Grubišić**, ravnateljica Hrvatskoga centra u Beču **Gabriela Novak-Karall**, ravnatelj

HNK u Mostaru **Ivan Vukoja**, urednica Fenix Magazina iz Frankfurta **Marijana Dokoza** te **Zvonimir Deković**, predsjednik Hrvatskoga nacionalnoga vijeća Crne Gore iz Tivta.

Prema riječima Zvonimira Dekovića, Hrvati Boke kotorske nisu iseljenički nego autohtoni narod.

Hrvatski jezik nije samo sredstvo sporazumijevanja, nego i temelj kulturno-povijesnoga i nacionalnoga identiteta hrvatskoga naroda, rekao je Deković i dodao kako je jezik tijekom stoljeća bio čimbenik koji je povezivao Hrvate bez obzira na državne granice, političke okolnosti i društvene promjene.

Deković smatra kako je danas u vrijeme globalizacije i ubrzanih migracija posebno važno pitanje očuvanja hrvatskoga jezika za hrvatske zajednice izvan Republike Hrvatske. Naglasio je kako su hrvatske zajednice u Boki i u Srbiji prepoznale važnost očuvanja hrvatskoga jezika.

U Boki - Tivtu i Kotoru - već 21 godinu postoji organizirana nastava na hrvatskome jeziku, utemeljen je hrvatski Radio Dux te pokrenut Hrvatski glasnik, jedini tiskani medij Hrvata u Crnoj Gori, istaknuo je Deković.

Podsjetio je kako je hrvatski jezik u Crnoj Gori ustavna kategorija pa je on

uz ostale i službeni jezik. Bokeljski Hrvati i danas čuvaju svoj jezik, kulturu i baštinu, rekao je te dodao kako posebnu važnost imaju kulturne institucije.

Ravnatelj HNK Mostar Ivan Vukoja istaknuo je kako je pitanje jezika u Bosni i Hercegovini, kao i većina tema, vrlo složeno i gotovo kompleksno pitanje.

Hrvati u Bosni i Hercegovini su konstitutivni narod pa bi iz te pozicije trebali imati sva moguća nacionalna prava, odnosno pravo na svoj identitet, člana predsjedništva pa i svoj entitet, rekao je Vukoja i dodao kako su Hrvati iz formalne ustavnopravne pozicije dovedeni do toga da im se sva prava osporavaju i negiraju te se svode na kategoriju prava manjih nego što ih imaju neke nacionalne manjine u demokratskim društvima i državama kao što je Hrvatska.

Ocijenio je kako je hrvatska borba za poziciju kulture i identiteta neodvojiva od nacionalne borbe za institucionalno priznanje Hrvata kao konstitutivnoga naroda.

Vinko Grubišić je istaknuo kako su Hrvati u Kanadi uveli učenje hrvatskoga jezika na temelju plaćanja poreza.

„Oni koji plaćaju porez u Kanadi imaju pravo na to da njihova djeca uče hrvatski jezik“, rekao je i dodao kako su odmah nakon toga imali dva razreda učenika.

Ravnateljica Hrvatskoga centra u Beču Gabriela Novak-Karall ocijenila je kako je pitanje jezika jedno od ključnih pitanja identiteta gradišćanskih Hrvata jer se bez jezika ne može stvarati kultura.

Istaknula je i kako gradišćanskohrvatski jezik spaja Hrvate iz Austrije, Mađarske, Češke i Slovačke. Mi smatramo gradišćanskohrvatski jezik sastavnim dijelom velikoga hrvatskog jezika, rekla je i dodala kako jezik povezuje i spaja.

Urednica Fenix Magazina iz Frankfurta Marijana Dokoza smatra kako je glavni problem hrvatskoga jezika u Njemačkoj to što on hrvatskoj djeci sve više postaje strani jezik, a ne materinski ■

UMREŽAVANJE HRVATSKIH MEDIJA

Okrugli stol „Mediji Hrvata izvan Republike Hrvatske“, održan u Zagrebu u organizaciji Hrvatske matice iseljenika, okupio je predstavnike hrvatskih medija iz cijeloga svijeta. U fokusu susreta bila je njihova uloga u očuvanju identiteta, jezika i kulture te jačanju suradnje među hrvatskim zajednicama izvan domovine

Tekst: HMI

Foto: Jurica Galoić

U sklopu Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske koji se održavao u Zagrebu, u Hrvatskoj matici iseljenika održan je okrugli stol „Mediji Hrvata izvan Republike Hrvatske“.

Ovaj susret predstavnika medija iz iseljeničtva, medija hrvatske na-

cionalne manjine i medija iz Bosne i Hercegovine predstavlja prvi korak Hrvatske matice iseljenika (HMI) u umrežavanju hrvatskih medija izvan domovine - međusobno, ali i s medijima u Hrvatskoj.

Okruglim stolom željelo se otvoriti trajan prostor dijaloga i suradnje

te potaknuti stvaranje snažnije mreže hrvatskih medija u svijetu, uz institucionalnu potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Hrvatske matice iseljenika, a u čije su ime brojne okupljene pozdravili državni tajnik Ureda **Zvonko Milas** i ravnatelj HMI-ja **Zdeslav Milas**.

Na okruglom stolu sudjelovali su čelnici izdavačkih kuća i urednici nekih od najznačajnijih hrvatskih medija izvan domovine, a razgovaralo se o tome kako tiskovine, portali, radijske postaje, televizije i podcasti čuvaju jezik i kulturnu memoriju, jačaju vidljivost te stvaraju prostor artikulacije značenja i položaja hrvatske zajednice u javnosti domicilne države. Poseban naglasak stavljen je na profesionalne i društvene funkcije - informiranje, povezivanje generacija i regija, očuvanje manjinskih prava, izgradnju povjerenja i vjerodostojnosti te doprinos integraciji uz dvojezične i interkulturene formate.

U vremenu brzih društvenih i tehnoloških promjena mediji hrvatskih zajednica izvan domovine imaju višestruku i nezamjenjivu ulogu. Oni nisu samo izvor informacija nego i prostor očuvanja hrvatskoga jezika i kulturne memorije, mjesto susreta generacija te važan čimbenik vidljivosti i artiku-

lacije položaja hrvatskih zajednica u državama u kojima djeluju. Ono bez čega ne bismo mogli jesu izdavačke kuće, koje danas objedinjuju sve formate, pa su tako u prvom dijelu okruglog stola govorili **Serđo Obratov**, glavni urednik HINA-e, **Vladimir Brnardić**, glavni urednik Programa za Hrvate izvan Republike Hrvatske HTV-a, **Karolina Bašić**, ravnateljica NIU-a Hrvatska riječ iz Subotice, **Ti-me-a Šakan-Škrlin**, ravnateljica izdavačke kuće Croatica iz Mađarske i **Stipe Puđa**, osnivač Fenix magazina.

ULOGA MEDIJA IZ BOSNE I HERCEGOVINE

Posebna pozornost posvećena je medijima iz Bosne i Hercegovine, koji imaju ključnu ulogu u očuvanju nacionalnoga identiteta, jezika, kulture i tradicije hrvatskoga naroda. Kao jedan od konstitutivnih naroda u Bosni i Hercegovini, Hrvati vlasti-

tim medijima ostvaruju pravo na informiranje na hrvatskome jeziku te dobivaju prostor za predstavljanje svojih društvenih, kulturnih, obrazovnih i političkih interesa. Takvi mediji pridonose povezivanju hrvatskih zajednica diljem Bosne i Hercegovine, ali i jačanju veza s Republikom Hrvatskom i iseljeništvom. Njihova važnost posebno dolazi do izražaja u zaštiti prava Hrvata, promicanju pluralizma i očuvanju ravnopravnosti u složenom društveno-političkom sustavu. Mediji Hrvata u Bosni i Hercegovini važan su čimbenik očuvanja nacionalne svijesti i identiteta - naglasili su Slavica Karačić, ravnateljica TV Herceg-Bosne i Ante Stipičić, urednik PRO Televizije.

TISAK KAO NOSITELJ BRENDA

U središnjem dijelu okruglog stola govorilo se o tisku. Naime, razvojem digitalnih medija najavljivalo se, na velika vrata, gašenje tiska.

Naklade su smanjivane, a neke su tiskovine ugašene ili zamijenjene internetskom mrežom. No nakon pandemije pad naklade je zaustavljen, a naprednije zemlje poput Švedske ili Danske vratile su u obrazovni sustav čitanje literature kao primarni imperativ. U velikim svjetskim medijskim kućama, pa i u Hrvatskoj, ali i među medijima Hrvata izvan domovine, upravo se tiskano izdanje nametnulo kao nositelj brenda. O tome zašto je uloga tiska nezamjenjiva u javnom prostoru govorili su Tereza Grandić, glavna urednica gradišćanskih Hrvatskih novina, Branka Pavić Blažetin, glavna urednica Hrvatskoga glasnika iz Mađarske, Ivan Gavranović, glavni urednik Žive zajednice iz Njemačke, Zlata Vasiljević, glavna urednica Hrvatske riječi iz Subotice i Nikola Dončić, glavni urednik Hrvatskoga glasnika iz Crne Gore.

U sklopu događaja prikazana su i dva videa. Pozdrave brojnim oku-

pljenim uzvanicima i sudionicima u dvorani Matice iz Argentine su uputili Adrijana Smajić i Joza Vrljićak, urednici Studije Croatice, najstarijega hrvatskog časopisa u Južnoj Americi koji je ove godine proslavio 65 godina. Iz Australije su se javili članovi redakcije Hrvatskoga vjesnika.

DIGITALNE PLATFORME I ZAJEDNIČKI MEDIJSKI PROSTOR

O tome kako portali, radio i podcast platforme danas imaju ključnu ulogu u brzom prenošenju informacija i oblikovanju javnog mišljenja govorili su **Tanja Grabić**, glavna urednica Radio DUX-a iz Crne Gore i **Sanja Bogović**, predsjednica Uprave Croations Online iz SAD-a.

Da zajedno stvaraju moderan medijski prostor u kojem korisnici informacije mogu dobiti odmah, pritom i personalizirane, složili su se i ostali sudionici ovoga dijela okruglog sto-

la - **Sergio Marušić**, urednik Radija Melbourne iz Australije, **Marijana Dokoza**, glavna urednica Fenix magazina iz Njemačke, **Sonja Breljak**, glavna urednica Hrvatskoga glasa Berlin iz Njemačke, **Anela Kuburaš**, glavna urednica portala Hrvati.CH iz Švicarske i **Lydia Novak**, glavna urednica podcasta Melange iz Gradišća.

Cilj ovoga okruglog stola jest otvaranje trajnoga prostora dijaloga i suradnje te poticanje stvaranja snažnije mreže hrvatskih medija u svijetu, uz institucionalnu potporu. Okrugli stol otvoren je pjesmom i napjevima Hrvata izvan Hrvatske u izvedbi članica Folklornog ansambla „Dr. Ivan Ivančan“.

Ovaj iznimno zanimljiv i interaktivni okrugli stol, na kojem se svaki od medija predstavio jednom minutnim videom, moderirala je zamjenica ravnatelja Hrvatske matice iseljenika **Ivana Rora** ■

SAVJET POTVRDIO VAŽNOST ZAJEDNIŠTVA I SURADNJE

Novoizabrani predsjednik četvrtog saziva Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske Mile Baričević naglasio je kako je zajedničko djelovanje svih članova Savjeta, utemeljeno na međusobnom povjerenju, suradnji i kontinuiranoj komunikaciji, temelj za daljnje jačanje veza između Republike Hrvatske i Hrvata izvan njezinih granica

Tekst i foto: SDUHIRH, Vlada Republike Hrvatske

Tijekom dva sadržajna i radna dana Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske održani su stručni paneli i rasprave posvećeni ključnim temama od interesa za Hrvate izvan

Republike Hrvatske, s posebnim naglaskom na očuvanje hrvatskoga identiteta, jačanje suradnje s domovinom te mogućnosti povratka, useljavanja i uključivanja u društveni i gospodarski život Republike Hrvatske.

Državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas zahvalio je članovima Savjeta i svim sudionicima na aktivnom doprinosu u radu sjednice, ali i na sudjelovanju u bo-

ZA HRVATE IZVAN HRVATSKE 203 MILIJUNA EURA GODIŠNJE

Od početka mandata uloženo je gotovo 820 milijuna eura u realizaciju brojnih projekata diljem zemalja u kojima žive Hrvati izvan Hrvatske, rekao je premijer **Andrej Plenković** na prvoj sjednici četvrtog saziva Savjeta za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Na početku obraćanja čestitao je novoizabranim članovima Savjeta. Izrazio im je dobrodošlicu u, kako je rekao, institucionalni zakonski okvir za dijalog kojim se unaprjeđuje suradnja i jača hrvatski identitet svih Hrvata koji žive izvan Hrvatske.

Plenković je istaknuo da je Vlada od početka mandata značajno povećala ulaganja za Hrvate izvan Hrvatske pa su tako ukupna izdvajanja prije deset godina iznosila 16 milijuna eura godišnje, a ove godine iznose 203 milijuna eura.

„To je omogućilo da realiziramo brojne projekte diljem zemalja u kojem žive Hrvati“, nastavio je premijer te dodao da je u proteklih deset godina u projekte uloženo gotovo 820 milijuna eura.

Osvrnuo se i na Hrvate u Bosni i Hercegovini, rekavši da s tom državom imamo snažnu političku i ekonomsku suradnju i značajne investicije, a razmjena između ove dvije zemlje iznosi čak četiri milijarde eura.

„Hrvatska je u BiH odabrala financiranje nekoliko projekata koji su svojevrsni svjetionici vidljivi svima“, istaknuo je premijer. „Ti projekti su izgradnja Hrvatskoga narodnog kazališta u Mostaru, kontinuirana potpora Sveučilištu u Mostaru i Sveučilišnoj kliničkoj bolnici te potpora medijima koje koriste Hrvati u Bosni i Hercegovini.

Kada je riječ o Hrvatima koji su nacionalne manjine, a takav status imaju u 12 europskih država, posebno

smo stavili naglasak na Hrvate u Srbiji“, rekao je Plenković. Podsjetio je na izgradnju Hrvatskoga doma izgrađenog u Subotici te gradnju niza domova u Vojvodini koji će omogućiti opstanak i snaženje identiteta Hrvata u Srbiji.

„Učinili smo velike iskorake za hrvatsko iseljeništvu“, naglasio je Plenković, izdvojivši posebno programe poput učenja hrvatskoga jezika, stipendije, on-line tečajeve koje je pohađalo 4500 polaznika i ljetnu školu „Domovina“.

Premijer je rekao da se u Hrvatskoj osjeća dinamika povratka Hrvata koji su rođeni izvan Hrvatske, ali i Hrvata koji su iskoristili pogodnosti ulaska u Europsku uniju i slobodnog cirkuliranja radne snage.

„Primjećuje se povratak Hrvata iz Njemačke, Irske, Austrije...“, rekao je premijer, istaknuvši da politika suštizanja koraka s drugim zemljama članicama daje rezultate.

Rekao je kako je Hrvatska uspjela u želji da nadoknadi zaostajanje za razvijenim članicama Unije.

Podsjetio je na to da smo danas u Schengenu, eurozoni, nadomak članstva u OECD-u, a razvojnim skokom od 61 posto prosječne razvijenosti po kriteriju BDP-a per capita u Europskoj uniji do 78 posto pretekli smo i neke članice koje su ušle u EU prije Hrvatske.

„Politikom ravnomjernoga regionalnog razvoja, infrastrukturnim projektima, ulaganjima, jačanjem poljoprivrede i gospodarstva, energetske infrastrukture i velikim ulaganjima u obranu i policiju, Hrvatska danas ima snažnu međunarodnu poziciju, razvijenu ekonomiju i gospodarstvo te je u položaju da se može brinuti o Hrvatima izvan Hrvatske“, zaključio je.

HRVATI U SUSJEDNIM DRŽAVAMA: IZAZOVI I PERSPEKTIVE

U sklopu Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske upriličen je okrugli stol na temu „Hrvati u susjednim državama: izazovi i perspektive“.

Okrugli stol bavio se ključnim izazovima hrvatskih zajednica izvan domovine – očuvanjem identiteta, obrazovanjem na materinskome jeziku, političkom zastupljenošću te socioekonomskim i demografskim trendovima. Cilj susreta bio je definirati konkretne preporuke za unapređenje položaja i dugoročnu održivost hrvatskih zajednica te jačanje njihove međusobne povezanosti i veza s domovinom.

Na okruglom stolu sudjelovali su **Ivan Anušić**, potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske i ministar obrane, **Karlo Ressler**, zastupnik u Europskome parlamentu, **Lidija Bradara**, predsjednica Federacije Bosne i Hercegovine, **Jasna Vojnić**, zastupnica u Hrvatskome saboru i predsjednica Hrvatskoga nacionalnog vijeća u Republici Srbiji, kao i **Ivan Guban**, glasnogovornik Hrvata u Mađarskome parlamentu.

Na skupu je istaknuto kako je potpora Hrvatima izvan Republike Hrvatske trajna politika hrvatske države te da Hrvatska ima obvezu biti uz hrvatske zajednice izvan domovine, oslušivati njihove potrebe i pružati im političku potporu.

Potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske i ministar obrane Ivan Anušić naglasio je kako su Hrvati izvan Hrvatske veliki potencijal, gospodarski i demografski. Podsjetio je i na to da, osim Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, potporu pružaju i županije, gradovi i općine, baš kao što su Hrvati izvan Hrvatske pomagali Hrvatskoj tijekom devedesetih godina

gatom programu prvog Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske. Državni tajnik Milas istaknuo je važnost kontinuiranog dijaloga i partnerstva između Republike Hrvatske i hrvatskih zajednica diljem svijeta.

„Od srca zahvaljujem svima na svemu što smo zajedno ostvarili proteklih dana - od otvorenja Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske, Šetnice kulture i brojnih okruglih stolova do svih sadržaja koji su nas povezali i dodatno učvrstili veze između domovinske i iseljene Hrvatske. Vaš dolazak i sudjelovanje potvrda su važnosti zajedništva koje gradimo“, poručio je Milas.

Milas je rekao kako vjeruje da će novi saziv Savjeta nastaviti uspješno zastupati interese Hrvata izvan Republike Hrvatske te svojim radom pridonijeti daljnjem razvoju suradnje između hrvatskih zajednica i institucija Republike Hrvatske. Naglasio je kako očekuje nastavak otvorenog dijaloga i zajedničkog rada na pitanjima važnima za Hrvate izvan domovine.

Govoreći o potpori Republike Hrvatske Hrvatima izvan domovine, Milas je naglasio kako hrvatske institucije kontinuirano pokazuju poštovanje i brigu za Hrvate izvan Hrvatske.

„Vlada Republike Hrvatske stoji uz vas. Potpora koju pružaju predsjednik Vlade, Hrvatski sabor i druge državne institucije potvrđuje koliko su Hrvati izvan domovine važan dio našega nacionalnog bića. Posebno je značajno što su ove godine na otvorenju sjednice Savjeta sudjelovali najviši predstavnici državnih institucija, šaljući snažnu poruku zajedništva i međusobnog poštovanja“, istaknuo je.

Osvrćući se na završnicu Savjeta Vlade Republike Hrvatske, podsjetio je na to kako su sveta misa za domovinu i završni koncert u povodu Dana državnosti sastavni dio programa te izrazio zadovoljstvo što

upravo oni zaokružuju dane zajedništva i susreta.

„Misa za domovinu jedan je od najljepših trenutaka ovoga tjedna, meni jedna od najljepših misa za domovinu, a vjerujem da će i završni koncert biti dostojan završetak našeg okupljanja. Želim da ove dane pamтите po novim prijateljstvima, razmijenjenim iskustvima i osjećaju pripadnosti jednom narodu bez obzira na to gdje živimo“, rekao je.

Na kraju je svim sudionicima poželio sretan povratak kućama te izrazio uvjerenje da će se suradnja nastaviti tijekom cijele godine.

„Veselim se našim budućim susretima, kako u Hrvatskoj tako i u zemljama u kojima živite. Pred nama je još mnogo posla, ali i mnogo prilika da zajedno radimo za dobrobit hrvatskoga naroda. Hvala vam na svemu što činite za Hrvatsku i hrvatski identitet diljem svijeta“, zaključio je Milas.

Novoizabrani predsjednik četvrtog saziva Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Mile Baričević** zahvalio je članicama i članovima Savjeta na iskazanom povjerenju, istaknuvši kako tu dužnost prihvaća s osobitom

člašću, ali i odgovornošću. Naglasio je kako je upravo zajedničko djelovanje svih članova Savjeta, utemeljeno na međusobnom povjerenju, suradnji i kontinuiranoj komunikaciji, temelj za daljnje jačanje veza između Republike Hrvatske i Hrvata izvan njezinih granica. Također je istaknuo kako je rad Savjeta tijekom proteklih saziva dosegnuo visoku razinu prepoznatljivosti i učinkovitosti te izrazio uvjerenje da će se uz još snažnije umrežavanje te zajednički angažman nastaviti graditi kvalitetni odnosi i projekti na dobrobit hrvatskoga naroda diljem svijeta i domovine ■

HRVATSKE ZAJEDNICE U EUROPI TRAŽE RECIPROCITET

Predstavnici Hrvata iz 12 europskih država upozorili su na to da se suočavaju s brojnim ograničenjima te da su njihova prava često znatno manja od prava koja Hrvatska osigurava nacionalnim manjinama

Tekst: HINA
Foto: Nikola Dončić

Hrvati koji žive u 12 europskih zemalja, i tamo su nacionalna manjina, nemaju ni približno ista prava koja u Hrvatskoj imaju 22 nacionalne manjine, a bez podrške Vlade i financijske pomoći koju dobivaju teško bi uopće opstali, rečeno je nedavno na saborskom Odboru za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Na tematskoj sjednici Odbora sudjelovali su predstavnici Hrvata iz 12 zemalja u kojima su Hrvati nacionalna manjina. Najviše ih je u Srbiji, oko 39 tisuća, a najmanje na Kosovu - samo njih 180.

„Što se tiče financiranja njihovih aktivnosti, ono je različito od zemlje do zemlje, ali su uglavnom sredstva nedovoljna da bi hrvatska manjina u tim državama mogla rasti i razvijati se”, rekla je uvodno **Jasna Vojnić**, članica Odbora za Hrvate izvan Hrvatske koja je inicirala tematsku sjednicu.

„Zato Republika Hrvatska ulaže tolika sredstva i iz godine u godinu ih povećava i mislim da je Vlada **Andreja Plenkovića** zaista pokazala veliku skrb za hrvatsku nacionalnu manjinu u ovih 12 država i kada su u pitanju kapitalni projekti i pojedinačne potrebe koje pojedina zajednica iskaže”, istaknula je Vojnić.

Državni tajnik u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova **Franjo Matušić** naglasio je da Hrvatska u svom Ustavu ima 22 nacionalne manjine, ima Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, što otvara golemi prostor i za financiranje i za zastupljenost.

„Dakle, osam zajamčenih mjesta u Hrvatskome saboru, od toga tri za srpsku nacionalnu manjinu koja je i najbrojnija, ali i za sve ostale još pet punopravnih mjesta, s pravom odlučivanja o svim temama i u tom smislu mislim da smo postigli najviši standard u Europskoj uniji. Kada bi sve države Europske unije, ne samo ovih 12, primijenile te standarde, mi bismo danas sasvim drukčije pričali i imali bismo sasvim drukčiju situaciju”, istaknuo je Matušić.

To su potvrdili i predstavnici Hrvata iz 12 zemalja te naveli izazove s kojima se susreću u svojim matičnim državama. Tako je **Marin Piuković** iz hrvatske zajednice iz Republike Srbije rekao da Hrvati nemaju svog predstavnika u Narodnoj skupštini.

„Svi znamo da je potpisan međudržavni sporazum, ali nikako da se to implementira. Ove godine će biti parlamentarni izbori, a Hrvati opet neće biti zastupljeni jer doseći taj prag i po uvjetima kao svi ostali, nama je gotovo nemoguće”, rekao je Piuković.

Milan Bošnjak iz Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske odgovorio je da, unatoč njihovim upitima i traženju neformalnog sastanka, iz Srbije nisu dobili nikakav odgovor.

Franjo Matušić, koji je ujedno i koordinator za otvorena pitanja sa Srbijom, rekao je da je Hrvatska napravila sve što je trebalo sukladno Sporazumu te dodao da je to pitanje vezano i uz pristupanje Srbije Europskoj uniji.

„Ta se pitanja moraju riješiti svakako prije nego što se zaključče pregovori, to je jedno od mjerila i sasvim je sigurno da ćemo inzistirati na punoj primjeni Sporazuma”, poručio je Matušić.

U mađarskome parlamentu Hrvat **Ivan Guban** osvojio je mandat nakon nedavnih izbora, ali je izrazio bojazan da zbog velikih promjena u toj državi manjine nisu u fokusu, a ni novi mađarski premijer u nijednom od svojih govora nije spominjao manjine.

Matušić mu je odgovorio da vidi ohrabrujuće signale iz Mađarske i da od novog premijera očekuje konstruktivnu suradnju.

„Iako i u Sloveniji živi značajan broj autohtonih Hrvata, nisu priznati kao nacionalna manjina i time i te kako gube na pravima”, istaknuo je **Stjepan Šimunić** iz Saveza hrvatskih društava u Sloveniji.

Predsjednica Odbora za Hrvate izvan Hrvatske **Zdravka Bušić** rekla je da su netočne izjave slovenske strane da Hrvati tamo nisu autohtoni i da Slovenija mora „napraviti svoju domaću zadaću”.

„Možda ovo nije korektno, ali ja bih stvarno htjela jedanput usporediti kolike iznose dobivaju naše nacionalne manjine, a koliko hrvatska nacionalna manjina u svim državama. Trebamo imati neku vrstu reciprociteta koja ne postoji”, istaknula je Bušić.

Situacija je teška i u Austriji, posebice kada su u pitanju gradišćanski Hrvati koji se bore za očuvanje jezika i dopunske nastave na materinskom jeziku pa su njihovi predstavnici apelirali da se njihove vlasti upoznaju s hrvatskim modelom za nacionalne manjine „za koji ne znaju, a trebali bi”.

Stanje nije bolje ni na Kosovu i u Sjevernoj Makedoniji, ali ni u ostalim državama u kojima Hrvati nemaju status nacionalne manjine.

Predsjednik Odbora za vanjske poslove **Andro Krstulović Opara** poručio im je da se Hrvatska i te kako brine o njima i da rezultati neće izostati jer je položaj i ugled Hrvatske posljednjih osam do devet godina vrlo jak i „ozbiljnije nas se shvaća”. Primijetio je da na sjednicu nije došao nitko iz oporbe, osim DOMiNA.

„Drugih nema, a onih kojih nema, svaki put kad je politička tema kažu: neće na glasovanje za predsjednika države izlaziti oni koji ne plaćaju porez u Republici Hrvatskoj. Što je to nego rezanje vas iz političkog tkiva Hrvatske. Mislim da zaključak nije potreban - tko je za vas i tko će se brinuti o vama, a tko će vas izdati prvom prilikom”, poručio je Krstulović Opara ■

PLENKOVIĆ ŽELI POVRATAK SABORSKIH MANDATA ZA DIJASPORU UKINUTIH 2010.

„Vlada je spremna promijeniti ustavna ograničenja kojima je 2010. broj saborskih mandata za predstavnike dijaspore smanjen na tri”, rekao je hrvatski premijer **Andrej Plenković**, optužujući lijevu oporbu da to onemogućuje.

Plenković je rekao da je SDP ucijenio tadašnju vladu **Jadranke Kosor** kako bi se uvele te ustavne izmjene i ograničio broj predstavnika dijaspore na tri.

„To se promijeni u sekundi. Mi smo za. Može sutra. Vratimo samo kako je bilo prije 2010. Tad su sveli kvotu političke zastupljenosti Hrvata izvan Hrvatske u Saboru na samo tri zastupnika izvan Hrvatske. Je li to baš O.K. po broju Hrvata?”, poručio je Plenković u izjavi za medije.

Tim izmjenama uveden je fiksni model u kojem birači u 11. izbornoj jedinici uvijek biraju točno tri zastupnika, za razliku od prijašnjeg sustava gdje je taj broj ovisio o izlaznosti i mogao je dosežati čak 12 zastupničkih mjesta. Procjenjuje se da oko milijun hrvatskih državljana živi izvan Hrvatske.

Plenković je rekao kako je „sasvim u redu” što postoji osam predstavnika nacionalnih manjina u Saboru, ali „nije dobro” što su tamo tek tri zastupnika Hrvata izvan Hrvatske.

„Hoće li nam dopustiti da dvotrećinskom većinom promijenimo Ustav? Možete misliti”, rekao je Plenković.

Istaknuo je da je politička volja SDP-a bila ukloniti fizičku mogućnost glasovanja Hrvata izvan Hrvatske ne bi li se smanjio njihov utjecaj.

„Pitajte (hrvatskog predsjednika Zorana) **Milanovića**, koji su 2010. kad se mijenjao Ustav ucijenili tadašnju vladu **Jadranke Kosor** da se ne smije glasovati izvan sjedišta diplomatskih misija i konzularnih ureda”, dodao je.

Tom je odlukom „golemom” broju Hrvata koji žive daleko od sjedišta diplomatskih mjesta onemogućeno glasovanje na izborima, smatra premijer.

„U Francuskoj, tako velikoj europskoj zemlji, imamo Pariz i stalnu misiju pri Vijeću Europe u Strasbourgu i to je sve. Pa kad se to ukinulo, ljudi bi na primjer trebali iz Marseillea otići u Pariz na glasovanje. Pa tko će to napraviti? Odakle mu novci za to?”, rekao je.

■ VUKSANOVIĆ NA AUDIJENCIJI KOD PAPE LAVA XIV.

Predsjednik Hrvatske građanske inicijative i zastupnik u Skupštini Crne Gore **Adrijan Vuksanović** 15. svibnja bio je na audijenciji kod pape **Lava XIV.** u Vatikanu.

Sveti Otac obratio se sudionicima konferencije OEBS-a o borbi protiv organiziranog kriminala, koja se održavala u Rimu, uputivši snažne poruke o važnosti mira, dostojanstva čovjeka, pravednosti i zajedničke borbe protiv svih oblika zla koji ugrožavaju društvo i ljudsku slobodu.

Na kraju audijencije Vuksanović je imao posebnu čast osobno se susresti i pozdraviti s papom Lavom XIV. te primiti njegov apostolski blagoslov.

„Susret sa Svetim Ocem uvijek nadilazi protokol i politiku - to je susret s duhovnom snagom, poniznošću i univerzalnim porukama dobra, mira i nade. Danas, kada svijet sve češće govori jezikom podjela i sukoba, riječi pape Lava XIV. podsjećaju da nijedna politika i nijedna granica ne mogu biti iznad mira, dostojanstva čovjeka i vrijednosti života. Susret sa Svetim Ocem ostavlja snažnu poruku da čovječanstvo još uvijek ima put - put dijaloga, poštovanja i vjere koji povezuje ljude. Vjera nije bijeg od svijeta, nego snaga da u njemu ostanemo ljudi“, poručio je Vuksanović nakon audijencije.

■ GRLIĆ RADMAN RAZGOVARAO O POLOŽAJU HRVATA U CRNOJ GORI

Ministar vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske **Gordan Grlić Radman**, u pratnji posebne savjetnice **Vande Babić Galić**, susreo se 5. lipnja u Donjoj Lastvi s predsjednikom Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore **Zvonimirom Dekovićem**.

Tijekom susreta razgovaralo se o položaju hrvatske zajednice u Crnoj Gori, aktivnostima Hrvatskoga nacionalnog vijeća te daljnjoj potpori Republike Hrvatske projektima od značaja za očuvanje nacionalnog identiteta, kulture, jezika i tradicije ovdašnjih Hrvata.

Deković je izvijestio ministra o aktualnim projektima i djelovanjem Vijeća, istaknuvši važnost kontinuirane suradnje s institucijama Republike Hrvatske. Sugovornici su naglasili kako je očuvanje kulturne baštine i identiteta hrvatske zajednice u Crnoj Gori od posebnog značaja te izrazili zadovoljstvo dosadašnjom suradnjom.

Posjet Donjoj Lastvi predstavlja nastavak snažne potpore ministra Grlića Radmana hrvatskome narodu u Crnoj Gori u snaženju položaja i ostvarivanju zajamčenih manjinskih prava.

Deković je ovom prigodom ministru uručio knjigu „Dalmacija na raskršću 1848. godine“ akademika Grge Novaka, fototipsko izdanje djela znamenitoga hrvatskog povjesničara i arheologa.

■ PETROVIĆ JABLAN SUDJELOVALA U PROSLAVI DANA GRADA OMIŠA

Članica Upravnog odbora Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore **Danijela Petrović Jablan** sudjelovala je 16. svibnja na proslavi Dana grada Omiša, koji se slavi na blagdan svetoga Ivana Nepomuka, gradskoga zaštitnika. Petrović Jablan nazočila je svečanoj sjednici gradske skupštine te večeri upriličenoj tim povodom.

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore već dugi niz godina njeguje prijateljske veze s ovim povijesnim dalmatinskim gradom, a na njegovim proslavama redovito sudjeluju visoki predstavnici Društva.

Petrović Jablan bila je gošća gradonačelnika Omiša **Zvonka Močića**, s kojim je razgovarala o dosadašnjoj suradnji te mogućnostima za nove zajedničke projekte između Omiša i hrvatske zajednice u Crnoj Gori.

Susret je protekao u prijateljskoj atmosferi, uz razmjenu iskustava te potvrdu dugogodišnje suradnje između Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore i Grada Omiša, koja se temelji na kulturnim i društvenim vezama te međusobnom poštovanju. Posebno su istaknute mogućnosti za nove kulturne i obrazovne projekte koji bi dodatno povezali Boku kotorsku i Omiš u sljedećem razdoblju te ojačali postojeće nacionalne i duhovne veze hrvatskoga naroda na jadranskoj obali.

■ **MLADEŽ HGI-JA SLAVILA NEOVISNOST CRNE GORE**

Na svečanoj akademiji u povodu 20. obljetnice obnove neovisnosti Crne Gore, koju su organizirali DPS, SD, Hrvatska građanska inicijativa, Pokret za nezavisnost i građani, u ime mladeži Hrvatske građanske inicijative obratila se **Kristina Janović**.

U svom govoru Janović je istaknula kako je velika čast sudjelovati na obilježavanju jednog od najvažnijih datuma suvremene povijesti Crne Gore, naglasivši da su i Hrvati dali značajan doprinos obnovi njezine neovisnosti.

Govoreći o značaju ovakvih okupljanja, naglasila je kako ona podsjećaju na važnost zajedništva, kulture, identiteta i međusobnog poštovanja, osobito u vremenu kada mlade generacije imaju odgovornost graditi mostove suradnje i razumijevanja.

Posebno je istaknula kako očuvanje tradicije i kulturne baštine ne znači samo očuvanje prošlosti, nego i stvaranje temelja za budućnost. Dodala je kako je ponosna što uz djelovanje u mladeži HGI-ja ima priliku pridonositi jačanju položaja mladih i očuvanju identiteta hrvatske zajednice.

Svečana akademija održana je u ozračju zajedništva i podsjećanja na vrijednosti europske i multietničke Crne Gore, čiji je temelj postavljen obnovom neovisnosti 21. svibnja 2006. godine.

■ **IZDANJA HRVATSKOGA NACIONALNOG VIJEĆA U SPLITU**

Na Filozofskom fakultetu u Splitu, u sklopu Svibanjskih druženja (Friendship in May) u organizaciji doktorskog studija Humanističke znanosti održano je 11. svibnja predstavljanje izdanja Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore.

Pozdravnu riječ uputila je dekanica **prof. dr. sc. Ina Reić Ercegovac**, dok su **Zvonimir Deković**, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, **prof. Neven Staničić** i **dr. sc. Domagoj Vidović** s Instituta za hrvatski jezik predstavili djelovanje i izdavačku aktivnost Vijeća usmjerenu na očuvanje i promicanje hrvatske kulturne baštine u Boki kotorskoj.

Istaknuto je da Hrvatsko nacionalno vijeće ima više od sedamdeset izdanja koja svjedoče o kontinuitetu hrvatske kulture u Crnoj Gori, a ovom su prilikom predstavljena odabrana kapitalna djela, uključujući ključna izdanja poput pretiska Božanstvene komedije, Katorskog lektionara i pontifikala, Katorskog misala sv. Jakova od Lođe te odabranih liturgijskih i povijesnih studija o Boki kotorskoj i Svebarju.

Voditeljica studija **prof. dr. sc. Antonela Marić**, ujedno moderatorica događaja, zahvalila je sudionicima i istaknula vrijednu donaciju izdanja Filozofskom fakultetu.

■ **UČENICI HRVATSKE NASTAVE POSJETILI OTOK GOSPE OD MILOSTI**

Učenici Hrvatske nastave u Crnoj Gori, koji su tijekom božićnog vremena sudjelovali u prikazu živih jaslaca u samostanu svetog Nikole na Prčanju, proveli su dan na otoku Gospe od Milosti u organizaciji Udruge roditelja hrvatske nastave Crne Gore, uz potporu Caritasa Katorske biskupije.

Nakon dolaska na otok, **don Ivo Čorić** upoznao je djecu i roditelje s poviješću i značajem svetišta te posebnostima samoga otoka. Udruga roditelja hrvatske nastave Crne Gore tom je prigodom darovala sadnice biljaka, a sudionici su se uključili u održavanje i uređenje okoliša svetišta.

Nakon zajedničkih aktivnosti uslijedilo je druženje i zajednički objed, a program je nastavljen kvizom o Katorskoj biskupiji i nedavnim posjetom učenika Hrvatske nastave gradu Sinju. Druženju se pridružio i **don Dražen Kraljić**.

Ovim susretom istaknuta je važnost zajedništva, očuvanja tradicije i povezanosti djece, roditelja i Crkve uz zajedničke aktivnosti i druženje, koji su pridonijeli jačanju osjećaja pripadnosti, međusobnog poštovanja i duhovne povezanosti među sudionicima, ali i potaknule daljnju suradnju i nastavak sličnih aktivnosti usmjerenih na očuvanje nacionalne, kulturne i vjerske baštine hrvatske zajednice u Crnoj Gori.

Blagdan blažene Ozane Kotorske

„Poniznost je krepost koja se jasno očitovala u životu blažene Ozane, te je ona sigurni put do svetosti”, istaknuo je biskup Mladen, približivši lik blažene Ozane ističući njezinu ustrajnost u strogoj pokori i molitvi. Podsjetivši na snažan primjer duhovnosti i vjere blažene Ozane, biskup je potaknuo vjernike na odabiranje puta poniznosti kako bi se mogli približili Bogu koji je i sam postao malen radi našega spasenja

Tekst: Kotorska biskupija

Foto: Boka News, Kotorska biskupija

Misnim slavljima i trodnevnicom svečano je proslavljen blagdan blažene Ozane Kotorske, svete suzaštitnice grada i biskupije.

U zbornoj crkvi svete Marije od Rijeke (Koleđati) – poznatoj i kao crkva blažene Ozane, slavljene su 27. travnja tri svete mise. Prvu jutarnju misu slavio je **fra Dragan Ružič**, kancelar biskupije i župnik Mula, misu u 10 sati predslavio je **don Robert Tonsati**, župnik Kotora i Dobrote, u koncelebraciji s **don Filipom Janjićem**, župnikom Budve. Svečano središnje misno slavlje predvodio je **mons. Mladen Vukšić**,

kotorski biskup u zajedništvu sa svećenicima biskupije kojima se pridružio **fra Filip Karadža**.

„Poniznost je krepost koja se jasno očitovala u životu blažene Ozane, te je ona sigurni put do svetosti”, istaknuo je biskup Mladen, približivši lik blažene Ozane ističući njezinu ustrajnost u strogoj pokori i molitvi. Podsjetivši na snažan primjer duhovnosti i vjere blažene Ozane, biskup je potaknuo vjernike na odabiranje puta poniznosti kako bi se mogli približili Bogu koji je i sam postao malen radi našega spasenja.

Slavlje je skladnim liturgijskim pjevanjem uveličao župni zbor katedrale svetoga Tripuna pod ravnanjem **Anđele Homen** i uz orguljsku pratnju **s. Dragice Kuštre**. Brojni hodočasnici iz Crne Gore i Hrvatske sudjelovali su u proslavi blagdana.

Svečano je bilo i tijekom trodnevnice: drugog dana, 25. travnja, pridružili su se brojni hodočasnici iz Splita, Klisa, Sinja i drugih gradova, u organizaciji Zajednice bokeljskih Hrvata, koja je u povodu proslave blažene Ozane priredila

nezaboravan koncert duhovne glazbe u katedrali gdje je nastupio gradski zbor Brodosplit pod ravnanjem **Vlade Sunka**. Gostovanje zbora Brodosplit pomogli su Splitsko-dalmatinska županija te Hrvatska matica iseljenika – podružnica Split. Zbor je uveličao i jutarnju misu u katedrali sljedećega dana. Uoči samoga blagdana, crkvom svete Marije orili su se zvonki glasovi prvopričesnika koji su uz s. Dragicu i **Milenu Pilastro Kovačić** animirali misno pjevanje u čast blaženoj Ozani ■

PJEŠICE IZ ZAGREBA DO KOTORA: DVOJICA DOMINIKANACA HODOČASTILA BLAŽENOJ OZANI

Nakon osamnaest dana hoda i gotovo 700 prijeđenih kilometara, dvojica dominikanskih svećenika stigla su 20. svibnja u Kotor, privodeći kraju iznimno hodočašće koje su poduzeli u čast blažene Ozane Kotorske, prve hrvatske blaženice i dominikanske trećoredice.

Fra Anto Gavranović, dušobrižnik u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Hamburgu i **fra Zvonko Džankić**, prior dominikanskoga samostana u Korčuli, krenuli su na put 3. svibnja iz Zagreba. Hodočašćem su željeli započeti obilježavanje stote obljetnice beatifikacije Ozane Kotorske, koja će se svečano proslaviti 2027. godine.

Put ih je vodio kroz sedam (nad)biskupija, obilazeći Slunj, Udbinu, Knin, Vrliku, Sinj, Ljubuški, Neum, Dubrovnik i Herceg Novi – sve do Kotora, grada u kojemu je blažena Ozana živjela i gdje se u crkvi svete Marije od Rijeke, poznatoj i kao crkva blažene Ozane, čuva njezino neraspadnuto tijelo.

Od predviđenih 630 kilometara na kraju se, zbog promašenih i obilaznih puteva, nabralo gotovo 700. Uz smijeh i veliko olakšanje na kraju puta, dvojica hodočasnika su priznali: „Na hodočašću je bilo svega, ali ponajviše onoga lijepoga.”

Na putu nisu nedostajale teškoće - hladnoća ranih jutara, dnevna žega, žuljevi, umorni i otežali koraci, pa i kilometri koji nisu bili u planu. No sve su te teškoće, kažu, na kraju doživjeli kao sastavni dio ljepote hodočašća.

U najtežim trenucima umora i neizvjesnosti, odlučujuća je bila molitva i pouzdanje u Boga - te zahvalnost za svakog čovjeka susretnutog putem. Upravo su ti susreti, kažu, posebna priča ovoga hodočašća. Jednostavna ljudska riječ, pozdrav, pitanje ili osmijeh bili su snaga kada su noge jedva nosile.

Mnogi su ih vjernici velikodušno primali u svoje domove nudeći im okrpju, a mnogi samostani i župne kuće otvorili su im svoja vrata za noćenje.

„Kao pravi hodočasnici na putu smo molili, kao svećenici u svakome mjestu slavili svetu misu, a kao vjernici svaki novi korak povjerali Božjoj providnosti”, tim su riječima opisali ritam svojih osamnaest hodočasničkih dana.

U tom ritmu stigli su pred vrata crkve blažene Ozane u Kotoru, gdje su ih, u ime kotorskoga biskupa, koji je zbog službenih obveza bio odsutan, dočekali kancelar biskupije **fra Dragan Ružić** te dvije sestre dominikanke, **s. Barbara Bagudić** i **s. Ozana Klepić**.

Hodočašće dvojice dominikanaca otvara niz događaja u povodu stote obljetnice beatifikacije blažene Ozane Kotorske, koja će vrhunac doživjeti 2027. godine.

Sveti Dujam slavljen u najjužnijoj crkvi posvećenoj njemu

U svojoj propovijedi župnik Škaljara don Dražen Kraljić upoznao je vjernike sa životom svetoga Dujma i kolika je njegova važnost za našu biskupiju i metropoliju. Također, govorio je i o važnosti mučeništva u životu Crkve, te je sve okupljene pozvao na molitvu za sve one kršćane koji su u određenim dijelovima svijeta i dandanas progonjeni samo zato jer vjeruju u Krista

Tekst: don Dražen Kraljić
Foto: Branko Marasović

Na blagdan svetoga Dujma, 7. svibnja, u narodu poznatijeg pod nazivom sveti Duje, u istoimenoj crkvi u Škaljarima proslavljena je sveta misa koju je predslavio župnik župe Škaljari **don Dražen Kraljić**.

Crkva u Škaljarima, na ulazu u Kotor, najjužnija je crkva na Jadranu posvećena svetome Dujmu, zaštitniku Splitsko-makarske nadbiskupije i metropolije, pod koju spada i Kotorska biskupija.

Na svetoj misi okupio se veliki broj vjernika iz župe Škaljari, kao i ostalih župa naše biskupije koji su zajedničkim glasom prije mise molili krunicu, a za vrijeme mise pjevali i slavili Boga koji je divan u svetima svojim.

U svojoj propovijedi don Dražen je upoznao vjernike sa životom svetoga Dujma i kolika je njegova važnost za našu biskupiju i metropoliju. Također, govorio je i o važnosti mučeništva u životu Crkve, te je sve okupljene pozvao na

DAN PLANETA OBILJEŽEN U ŽUPI ŠKALJARI

U organizaciji Hrvatskoga kulturnog društva „Tomislav“ iz Kotora, u povodu Dana planeta Zemlje, održana je radionica u parku ispred crkve Gospe od Snijega u Škaljarima. Mali ekolozi zasadili su dvije sadnice indijskih jorgovana, a kupnja je financirana sredstvima Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Uz druženje i kreativni rad mali ekolozi poslali su poruku kako planet Zemlja treba biti održivo stanište za sve nas, te ugodno mjesto za zdrav život ljudi, biljnoga svijeta i svih životinja. Radionici se pridružio i župnik župe Škaljari **don Dražen Kraljić**.

Bila je to prilika da djeca osjete važnost života na planetu gdje nas je Bog postavio da mu služimo i živimo u skladu s njegovim zakonom i prirodom. Don Dražen je iskoristio priliku da kaže kako je četvrta nedjelja u vazmenom vremenu posvećena molitvi za nova duhovna zvanja u Crkvi, te kako smo svi pozvani da svakodnevno molimo za nova duhovna zvanja za ovu našu biskupiju kako bi nam Bog podario novih duhovnih i svetih zvanja svećenika, redovnika i redovnica, a možda se među njima nalaze i djeca koja su obilježila Dan planeta Zemlje.

„Neka nam to bude poticaj da svakodnevno molimo za tu nakanu i da umjesto podjela, koje na žalost ponekad među nama vladaju i u Crkvi i izvan nje, radimo na međusobnoj suradnji između svih župa naše biskupije, kako s biskupom i svećenicima tako i s narodom, jer ćemo jedino tako moći ostati i opstati na ovim našim prostorima“, rekao je don Dražen.

molitvu za sve one kršćane koji su u određenim dijelovima svijeta i dandanas progonjeni samo zato jer vjeruju u Krista.

Na kraju mise don Dražen je zahvalio svima koji su sređili crkvu i okoliš, kao i onima koji su donijeli kolače i piće, počastivši sve okupljene nakon svete mise.

Don Dražen je rekao i kako su u planu još neki radovi oko ove crkve, potaknuvši okupljene da se u to uključe svojim konkretnim prijedlozima i radom kako bi ova mala, ali lijepa crkva još više došla do izražaja i značaja ne samo za Škaljare, nego i cijelu Kotorsku biskupiju ■

Tihi svetac velikoga srca proslavljen u rodnome gradu

„Usvetome Leopoldu, čovjeku niskastasa, slaboga zdravlja i tihoga glasa prepoznajemo čovjeka čije je srce postalo prostrano poput Božjega”, primijetio je mons. Roko Glasnović, podsjećajući na to da sveti Leopold nije bio samo ispovjednik, nego brat koji je nosio tuđe boli i čovjek koji je u svakom pokorniku vidio dijete Božje

Tekst: Kotorska biskupija
Foto: Radio Dux

Blagdan svetoga Leopolda Bogdana Mandića svečano je proslavljen 12. svibnja u njegovu rodnome gradu Herceg Novome. Župljani i štovatelji svetoga Leopolda za blagdan su se pripremali trodnevnicom u čast svecu, a uoči blagdana uz molitvu trodnevnice i pobožnosti svetome Leopoldu, vjernici su molili i svečanu večernju. Na sam blagdan slavljene su tri svete mise u kapelici – Svetištu svetoga Leopolda i župnoj crkvi svetoga Jeronima u kojoj je svetac kršten 13. lipnja 1866. godine.

Misu u 8 sati predslavio je župnik **don Siniša Jozić**. On je u homiliji najprije rekao da su sveci Božji miljenici, uzori, primjeri, moćni zagovornici i dragi zaštitnici na putu prema svetome življenju na koji nas poziva sam Krist.

„Danas slavimo svetoga Leopolda Bogdana Mandića koji je znao staviti Božju volju ispred svojih ljudskih želja i planova, sveca koji je unatoč svim nevoljama i teškoćama koje su ga u životu pratile pristao biti oruđe Božje ljubavi, milosrđa i praštanja“, poručio je don Siniša te naglasio: „Ovaj skromni kapucin je bio svetac ispovjednih vrlina: pažljiva slušanja, istinoljubiva razgovaranja, priznanja grešnosti i sposobnosti kajanja, svjedok Božjega milosrđa i neizmjernoga povjerenja u čovjeka.“

Misu u 10 sati predslavio je **fra Dragan Ružić**, kancelar Kotorske biskupije i župnik Pomoćnice kršćana na Mulu. Fra Dragan se na temelju Evanđelja o dobrom pastiru u prigodnoj propovijedi osvrnuo na svetoga Leopolda kao

dobroga pastira čija je životna odlika bila svetački život koji nas zapravo potiče da prepoznamo poticaje za naše koraćanje prema svetosti. Okupljene je pozvao na nasljeđivanje svetoga redovnika.

„Koliko se puta i mi teško mirimo sa stvarnošću vlastitoga života. Htjeli bismo biti negdje drugdje, raditi nešto drugo, imati drukčije mogućnosti. A evanđelje nas poziva da prepoznamo upravo ondje gdje jesmo, ondje nas Bog čeka. Ne u nekom dalekom idealu, nego u konkretnosti sadašnjega trenutka“, poručio je fra Dragan.

Uz domaće vjernike i hodočasnike iz cijele Kotorske biskupije te brojne hodočasnike iz susjedne Dubrovačke biskupije, ponajviše iz župe sv. Nikole iz Cavtata, središnje euharistijsko slavlje uz koncelebraciju nekoliko svećenika Kotorske biskupije te župnika Cavtata **don Mate Karamatića**, predvodio je dubrovački biskup **mons. Roko Glasnović**.

Na početku svete mise mons. Roko čestitao je svima blagdan svetoga Leopolda. U propovijedi je uz ostalo podsjetio na neke događaje iz života svetoga Leopolda, kao i karakteristične crte njegove duhovnosti.

„U svetome Leopoldu, čovjeku niska stasa, slaboga zdravlja i tihoga glasa prepoznamo čovjeka čije je srce postalo prostrano poput Božjega“, primijetio je propovjednik podsjećajući na to da sveti Leopold nije bio samo ispovjednik, nego brat koji je nosio tuđe boli i čovjek koji je u svakom pokorniku vidio dijete Božje.

Biskup Glasnović poručio je da se u današnjem svijetu mnogi osjećaju kao da su izgubljeni. Mnogi nose terete koji ih pritišću. Mnogi se pitaju gdje je put, gdje je smisao, gdje je mir.

„Isus govori o vuku koji grabi i raspršuje. Vukovi našega vremena imaju različita lica: strah, tjeskoba, usamljenost, ovisnosti, razočaranja, slomljeni odnosi, gubitak povjerenja, umor koji se nakuplja godinama. Sveti Leopold nas uči kako odgovoriti na Isusov poziv. Uči nas da se svetost rađa u vjernosti svakidašnjici, u strpljivosti prema drugima, u srcu koje sluša. Svetac voli ljude i zato je svet. Budući da voli čovjeka, on neizmjereno treba Boga. On surađuje s Bogom na spasenju duša.“

Tumačeći sliku dobroga pastira, biskup je zaključio da hod za Isusom nije uvijek lagan, ali je uvijek plodan jer donosi mir i život. Pozvao je vjernike da slušaju glas dobroga pastira, šire milosrđe i da se ne boje darovati svoj život u malim stvarima.

Na kraju svete mise, mjesni župnik don Siniša Jozić pozdravio je okupljene hodočasnike i sav vjerni puk i čestitao blagdan, izrazivši zahvalnost svima koji su pridonijeli svojim prilozima i darovanim vremenom kako bi blagdan prošao na svečan i dostojanstven način. Posebno je zahvalio dubrovačkome biskupu darovavši mu brončanu medalju s likom svetoga Leopolda. Župnik je također podsjetio na nekoliko važnih obljetnica koje se obilježavaju ove godine: 160 godina od rođenja svetoga Leopolda, 50 godina od njegove beatifikacije i 10 godina otkako su relikvije svetoga Leopolda i svetoga Pija iz Pietrelcine bile izložene na štovanje vjernicima u Bazilici svetoga Petra u Rimu u *Godini milosrđa*.

Liturgijsko pjevanje predvodio je župni zbor svetoga Jeronima pod ravnanjem **s. Antonije Vugdelije**. Nakon svete mise uslijedila je procesija u kojoj su nošene relikvije svetoga Leopolda. Svečanost se nastavila zajedničkim druženjem u župnome dvorištu ■

U Perastu obilježen zavjetni dan

„Zahvaljujemo Blaženoj Djevici Mariji što su naši preci njezinim zagovorom uspjeli oduprijeti se turskoj vojsci i njezinu osvajanju“, rekao je mons. Mladen Vukšić, naglasivši kako je Marija trajno prisutna u životu Crkve i vjernika

Tekst i foto: Radio Dux

U spomen na veliku pobjedu 15. svibnja 1654. godine, kada su Peraštani obranili svoj grad od nadmoćne turske vojske, u Perastu je 15. svibnja obilježen zavjetni dan Peraštana – Gospa Peraška.

Program proslave započeo je defileom Bokeljske mornarice i Gradske muzike Kotor do mjesnoga groblja, gdje je položeno cvijeće na spomenik bivšem admiralu **Vladislavu Brajkoviću**. Nakon toga, ispred crkve svetoga Nikole odi-

grano je kolo Bokeljske mornarice, zatim je služeno svečano misno slavlje koje je predslavio kotorski biskup **mons. Mladen Vukšić**.

U svojoj propovijedi biskup Vukšić istaknuo je kako se Peraštani i danas sa zahvalnošću prisjećaju svojih predaka koji su, uza zagovor Blažene Djevice Marije, uspjeli obraniti grad i sačuvati vjeru i slobodu.

„Zahvaljujemo Blaženoj Djevici Mariji što su naši preci njezinim zagovorom uspjeli oduprijeti se turskoj vojsci i njezinu osvajanju“, rekao je biskup, naglasivši kako je Marija trajno prisutna u životu Crkve i vjernika.

Govoreći o Marijinoj ulozi, podsjetio je na njezin pristanak na Božji poziv riječima: „Neka mi bude po riječi tvojoj“, istaknuvši kako je upravo taj trenutak usmjerio njezin život.

„Marija ostaje bliska nama ljudima, razumije naše nevolje i teškoće te dolazi u pomoć onima koji je traže. Naši su preci odlučili da ovo bude zavjetni dan ne samo radi

sjećanja na pobjedu, nego i kao poruka budućim naraštajima da računaju na Boga, slijede ga i ne boje se životnih teškoća“, poručio je mons. Vukšić.

Dodao je kako suvremen čovjek često ostaje previše vezan uz prolazno i ovozemaljsko, zaboravljajući na duhovnu dimenziju života.

„Bog nam nudi vječni život, spasenje i sreću. Ovaj prolazni život priprava je za život nakon smrti“, rekao je biskup, naglasivši kako ova svetkovina treba biti poticaj da čovjek svoj pogled ponovno usmjeri prema Bogu.

Na kraju misnog slavlja **don Ante Dragobratović** zahvalio je svima koji su sudjelovali u proslavi, posebice kotorskome biskupu, svećenicima, zboru Svetoga Mateja, Bokeljskoj mornarici, kao i brojnim vjernicima i gostima.

„Neka nas Gospa uvijek prati na našim putovima“, poručio je don Ante Dragobratović ■

HRVATI IZ CRNE GORE NA GROBLJU MIRA

Molitvom, paljenjem svijeća i obilaskom Memorijalnog centra „Groblje mira“ predstavnici hrvatske zajednice iz Crne Gore odali su počast žrtvama Drugoga svjetskog rata i poraća te istaknuli važnost kulture sjećanja za očuvanje nacionalnog i duhovnog identiteta

Tekst: Nikola Dončić
Foto: Radio Dux

Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore organiziralo je posjet Memorijalnom centru „Groblje mira“ na Bilima pokraj Širokoga Brijega, gdje su članovi izaslanstva odali počast žrtvama Drugoga svjetskog rata i poraća.

Polaganjem svijeća i molitvom prisjetili su se stradalih, osobito hercegovačkih franjevaca i brojnih civila čije su sudbine desetljećima ostajale na rubovima javnoga sjećanja. Malo je što tako snažno svjedočilo razmjere tragedije kao križevi posvećeni djeci, na kojima su godine rođenja i smrti bile iste.

U izaslanstvu su, među ostalima, bili predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore **Zvonimir Deković**, generalna konzulica Republike Hrvatske u Kotoru **mr. Jasminka Lončarević** te predsjednik Hrvatske građanske inicijative i zastupnik u Skupštini Crne Gore **Adrijan Vuksanović**.

Domaćin posjeta bio je **fra Miljenko Stojić**, dugogodišnji prijatelj hrvatske zajednice u Crnoj Gori te dopredsjednik i povjerenik Komisije Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine za hrvatski martirologij za Mostarsko-duvanjsku i Trebinjsko-mrkansku biskupiju.

Govoreći o razlozima dolaska, Deković je istaknuo kako je posjet „Groblju mira“ zamišljen kao hodočašće Hrvata Boke kotorske i čin zajedništva s hrvatskim narodom. Podsjetio je na to da je hrvatska zajednica u Crnoj Gori sudjelovala u podupiranju „Groblja mira“, čime potvrđuje svoju trajnu povezanost s hrvatskim nacionalnim i kulturnim prostorom.

„Na ovaj način pokazujemo da, gdje god živjeli, ostajemo dijelom hrvatskoga naroda i zajedništva koje nas povezuje“, rekao je Deković.

Osvrćući se na stradanja tijekom Drugoga svjetskog rata i poraća, upo-

zorio je na to kako stvarni broj žrtava, prema mnogim istraživanjima i svjedočanstvima, nadilazi službeno evidentirane podatke. Među događajima koji su ostavili dubok trag u kolektivnom sjećanju Hrvata Boke kotorske spomenuo je i stradanje nedužnih civila u Bogdašićima pokraj Tivta, istaknuvši važnost očuvanja uspomene na sve žrtve bez obzira na mjesto njihova stradanja.

Deković je podsjetio na to da su tijekom poratnih progona ubijena trojica katoličkih svećenika iz Boke kotorske, dok su šestorica osuđena na dugogodišnje zatvorske kazne isključivo zbog svojega vjerskoga i nacionalnoga svjetonazora. Naglasio je kako je važno čuvati sjećanje na te ljude i njihove sudbine, kao i na sve nevine žrtve čija imena i danas postupno izlaze na vidjelo.

Adrijan Vuksanović istaknuo je kako ovakva mjesta nadilaze okvir povijesne činjenice te postaju di-

jelom kolektivne memorije naroda. Zahvalio je fra Miljenku Stojiću na njegovu dugogodišnjem radu na očuvanju sjećanja na žrtve te istaknuo kako prisutnost predstavnika hrvatske diplomacije, politike i zajednice u Crnoj Gori svjedoči o povezanosti i zajedništvu hrvatskoga naroda bez obzira na državne granice.

Govoreći o značenju ovakvih mjesta sjećanja, Vuksanović je rekao kako ono što se ovdje obilježava nije tek dio povijesne faktografije, nego i nacionalne memorije i identiteta. Istaknuo je da upravo svijest o žrtvi i odgovornost prema prošlosti povezuju Hrvate, bez obzira na to gdje žive.

„Identitet je stvar duha, a duh ne poznaje granice“, poručio je Vuksanović, naglašavajući da Hrvati u Crnoj Gori svoj identitet i pripadnost hrvatskome narodu žive kao sastavni dio svakidašnjice.

Fra Miljenko Stojić podsjetio je na konkretnu povezanost Hrvata iz Crne Gore s Memorijalnim centrom. Rekao je kako su pojedini članovi hrvatske zajednice iz Boke kotorske i ranije posjećivali „Groblje mira“ te odlučili financirati podizanje šest križeva za žrtve iz župe Krnjevuša, stradale početkom kolovoza 1944. godine.

„Iako ovdje nemaju svojih izravnih predaka, željeli su sudjelovati u očuvanju uspomene na te ljude. To je lijepa gesta solidarnosti koja pokazuje kako nas zajednička vjera, povijest i identitet povezuju bez obzira na udaljenosti“, rekao je fra Stojić.

Tijekom boravka u Hercegovini članovi izaslanstva posjetili su i crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije u Širokome Brijegu. Fra Stojić upoznao ih je s poviješću toga duhovnog i obrazovnog središta te ih proveo kroz mjesta mučenja i stradanja širokobrijeških franjevača tijekom ratnih i poratnih godina.

Susret je završen razmjenom prigodnih darova i razgovorom o nastavku suradnje, uza zajedničku želju za daljnjim jačanjem duhovnih, kulturnih i nacionalnih veza hrvatskoga naroda ■

OD GRGE NOVAKA DO DOMAGOJA VIDOVIĆA

Predstavljanjem dviju knjiga koje se bave ključnim pitanjima povijesti, identiteta, jezika i kulturne baštine hrvatskoga naroda, Hrvatsko nacionalno vijeće još jednom je potvrdilo svoju važnu ulogu u očuvanju i promicanju hrvatske kulturne baštine na prostoru Crne Gore

Tekst i foto: Nikola Dončić

U Domu kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi održana je sinoć svečana promocija dvaju novih izdanja iz bogate nakladničke djelatnosti Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore. Riječ je o fototipskom izdanju knjige „Dalmacija na raskršću 1848. god.“ akademika **Grge Novaka**

te o drugom, dopunjenom i proširenom izdanju knjige „Bokeljske studije i ogledi“ **dr. sc. Domagoja Vidovića**.

Promocija je okupila brojne predstavnike kulturnoga, društvenoga i javnoga života, ljubitelje povijesti, jezika i baštine, kao i članove hrvatske zajednice u Boki kotorskoj.

Program je moderirala **prof. Ana Vuksanović**, a održan je u ozračju obilježavanja Dana državnosti Republike Hrvatske, što je događaju dalo dodatnu simboličku dimenziju.

Predstavljanjem dviju knjiga koje se bave ključnim pitanjima povijesti, identiteta, jezika i kulturne baštine hrvatskoga naroda, Hrvatsko nacionalno vijeće još jednom je potvrdilo svoju važnu ulogu u očuvanju i promicanju hrvatske kulturne baštine na prostoru Crne Gore.

Okupljene je na početku pozdravio predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore **Zvonimir Deković**, izrazivši zadovoljstvo što se upravo u prigodi Dana državnosti Republike Hrvatske javnosti predstavljaju dva iznimno vrijedna izdanja.

„Koristim prigodu da svima čestitam Dan državnosti Republike Hrvatske te da iskažem čast i zadovoljstvo što vas u ime Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore mogu pozdraviti na ovoj promociji“, rekao je Deković, istaknuvši kako predstavljene knjige na različite načine svjedoče o bogatstvu hrvatske povijesne, kulturne i jezične baštine.

Govoreći o knjizi „Bokeljske studije i ogledi“, Deković je istaknuo doprinos dr. sc. Domagoja Vidovića proučavanju hrvatskoga jezika, identiteta i kulturne povijesti Boke kotorske i Svebarja, naglasivši kako je riječ o autoru čiji je znanstveni rad već ostavio duboki trag u hrvatskoj filologiji i kulturnoj povijesti.

Osvrnuo se i na njegov nedavni izbor za suradnika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, ocijenivši ga potvrdom znanstvene izvrsnosti i predanoga rada.

Predstavljajući fototipsko izdanje knjige „Dalmacija na raskršću 1848. god.“, Deković je podsjetio na veličinu i značaj njezina autora, akademika Grga Novaka, jednoga od najistaknutijih hrvatskih povjesničara 20. stoljeća, dugogodišnjega predsjednika Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti te autora brojnih kapitalnih djela hrvatske historiografije.

O knjizi su zatim govorili **prof. dr. Slobodan Prosperov Novak**, koji je s **Viktorijom Franić Tomić** napisao predgovor ovom izdanju, te dr. sc. Domagoj Vidović, autor pogovora.

Prof. dr. Slobodan Prosperov Novak svoje izlaganje započeo je čestitkom u povodu Dana državnosti Republike Hrvatske, istaknuvši kako je riječ o datumu koji simbolizira ostvarenje višestoljetnih težnji hrvatskoga naroda za vlastitom državom. U nastavku je govorio o nastanku i sudbini Novakove knjige, podsjećajući kako je njezino prvo izdanje iz 1948. godine doživjelo političku osudu i gotovo uništenje.

Posebno je naglasio da je riječ o djelu koje je desetljećima bilo nepravедno zanemarivano, premda predstavlja jedno od najvažnijih historiografskih svjedočanstava o prijelomnoj 1848. godini. Prema njegovim riječima, Grga No-

vak uspio je na iznimno uvjerljiv način prikazati složene političke, nacionalne i društvene procese koji su obilježili hrvatske zemlje u vremenu europskih revolucija i nacionalnih preporoda.

Govoreći o sadržaju knjige, Prosperov Novak istaknuo je da 1848. godina predstavlja jednu od najdramatičnijih godina hrvatske povijesti, godinu u kojoj se snažno afirmira hrvatska nacionalna svijest, a na političku pozornicu stupa ban Josip Jelačić. Upravo tada, rekao je, oblikuju se procesi koji će dugoročno odrediti politički, kulturni i identitetski razvoj hrvatskih zemalja.

Posebnu pozornost posvetio je položaju Dalmacije i Boke kotorske u tome povijesnom razdoblju, istaknuvši kako knjiga otvara brojna pitanja koja su i danas aktualna. Naglasio je višestoljetnu pripadnost Boke kotorske zapadnoeuropskome kulturnom i civilizacijskom krugu te povijesne dvojbe koje su se tijekom stoljeća pojavljivale između različitih političkih i kulturnih usmjerenja.

„More nije granica, more spaja. Ono povezuje Boku sa svijetom i stoljećima je bilo put kojim su se prenosile ideje, znanja i kulturni utjecaji“, poručio je Prosperov Novak, podsjećajući na važnost očuvanja povijesne svijesti i razumijevanja vlastitih korijena.

O knjizi je zatim govorio i dr. sc. Domagoj Vidović, koji je istaknuo kako Novakovo djelo ni nakon gotovo osam desetljeća nije izgubilo svoju relevantnost. Naprotiv, smatra da današnjem čitatelju pruža dragocjen uvid u složene procese oblikovanja nacionalnih identiteta, političkih ideja i kulturnih prostora na istočnoj obali Jadrana.

Vidović je naglasio kako je Grga Novak među prvima sustavno isticao važnost Dalmacije i Boke kotorske u ukupnome hrvatskome povijesnom prostoru te složenost političkih i društvenih odnosa koji su obilježili sredinu 19. stoljeća. Posebno je istaknuo vrijednost knjige za suvremene istraživače, jer ona pruža obilje podataka, promišljanja i izvora koji i danas mogu poslužiti kao poticaj za nova istraživanja.

Vidović ocjenjuje kako se objavljivanjem ove knjige ne vraća samo jedno vrijedno historiografsko djelo, nego i važan dio kolektivne memorije hrvatskoga naroda. Podsjetio je na to da razumijevanje prošlosti nije samo akademsko pitanje, nego preduvjet za odgovorno promišljanje sadašnjosti i budućnosti.

Drugi dio promocije bio je posvećen knjizi „Bokeljske studije i ogledi“, koja je pred publiku stigla u dopunjenom i proširenom izdanju. Knjiga objedinjuje višegodišnja autorova istraživanja o jezičnoj, kulturnoj i povijesnoj baštini Boke kotorske i Svebarja te donosi niz novih priloga i znanstvenih spoznaja.

Predstavljajući novo izdanje, prof. dr. Slobodan Prosperov Novak naglasio je kako je ova knjiga jedno od najznačajnijih suvremenih djela o jeziku, kulturi i identitetu

Boke kotorske. Posebno je istaknuo da ona donosi gotovo dvjesto stranica novoga sadržaja, što svjedoči o autorovoj kontinuiranoj istraživačkoj aktivnosti.

U svom obraćanju osvrnuo se i na nedavni izbor Domagoja Vidovića za suradnika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, ocijenivši to velikim priznanjem za njegov znanstveni rad. Istaknuo je kako je Vidović tijekom godina izrastao u jednog od najpupčenicijih istraživača hrvatske jezične i kulturne baštine Boke kotorske, kao i da je njegov rad dao snažan doprinos razumijevanju povijesnih i jezičnih procesa na tom području.

„Došao je čovjek koji može objediniti dosadašnja istraživanja, nastaviti ih razvijati i predvoditi novi naraštaj proučavatelja ovoga prostora“, rekao je Prosperov Novak.

Posebno je pohvalio Vidovićevu sposobnost povezivanja jezikoslovnih, povijesnih i kulturnih tema u jedinstvenu cjelinu, naglašavajući kako knjiga ne govori samo o jeziku nego i o ljudima, njihovoj samosvijesti, povijesti i kulturnom nasljeđu.

Zahvaljujući na riječima potpore, dr. sc. Domagoj Vidović istaknuo je kako je Boka kotorska tijekom godina postala njegov „izabrani zavičaj“, prostor kojemu se uvijek vraća i kojemu je posvetio veliki dio svojega znanstvenog rada.

Istaknuo je svoju duboku povezanost s Bokom, njezinim krajolikom, ljudima i kulturnom baštinom, naglasivši kako istraživanje ovoga prostora za njega nikada nije bilo samo profesionalna obveza.

„Postoji posao i postoji ljubav. Ovo nije samo posao, ovo je ljubav“, rekao je Vidović, izazvavši snažan pljesak okupljene publike.

Posebice je istaknuo važnost suradnje s Hrvatskim nacionalnim vijećem Crne Gore, zahvaljujući kojoj su ostvarena brojna vrijedna istraživanja i otkrića. Među njima je izdvojio pronalazak povijesnih potvrda o uporabi naziva hrvatski jezik na području Kotora, kao i nova saznanja o rasprostranjenosti hrvatskih govora prema području Svebarja.

Takvi rezultati, naglasio je, potvrđuju važnost sustavnoga istraživanja hrvatske kulturne i jezične baštine te otvaraju nove mogućnosti za buduća znanstvena proučavanja.

Večer je zaključena u ozračju srdačnosti i iskrenoga zanimanja publike za teme koje su otvorile predstavljene knjige. Kao simboličan završetak programa, dr. sc. Domagoj Vidović uručio je prve primjerke knjiga umirovljenome kotorskom **prof. Josipu Gržetiću**, odajući mu priznanje za dugogodišnje, predano i postojano praćenje kulturnoga i društvenoga života hrvatske zajednice u Crnoj Gori.

Organizator promocije bilo je Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore, a glavni financijski pokrovitelj Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske ■

HRVATSKI IDENTITET U BOKI KOTORSKOJ I SVEBARJU

„U zaključku se može reći da je knjiga Domagoja Vidovića zaista knjiga koja se čekala pola stoljeća, a da je ovom knjigom autor postao referentna točka za znanstveno proučavanje Boke kotorske“

Tekst: dr. sc. Milica Mihaljević
Foto: Nikola Dončić

Godine 2024. u nakladi Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore objavljena je knjiga *Bokeljske studije i ogle-di Domagoja Vidovića*, u kojoj se obrađuju jezikoslovne (u prvome redu onomastičke) i književnopovijesne teme o Boki kotorskoj i Svebarju (Baru s okolicom). U knjizi se iznose temeljne jezične, povijesne, književne i općenito kulturne odrednice hrvatskoga identiteta u današnjoj Crnoj Gori te ona odgovara na desetljeća posezanja za hrvatskom baštinom. Knjiga ima 323 stranice i obuhvaća ove cjeline: *Onomastičke studije*, *Književno-kulturne studije*, *Ogledi o Boki*, *Balada iz Svebarja* i *Nikad ti ne bih mogao reći zbogom, zemljo neizrecive ljepote*. Autor *Predgovora Slobodan Prosperov Novak* istaknuo je da je to knjiga koju se čekalo pola stoljeća jer nikad do pojave ove knjige nije bilo nijedne knjige koja bi hrvatstvu Boke kotorske posvetila svaku svoju stranicu.

U knjizi su okupljeni autorovi znanstveni radovi, publicistički članci i kolumne kojima je svima zajednički nazivnik Boka. Članci su nastajali dugo, rezultat su znanstvenih projekata i istraživanja. Onomastičke i književno-kulturne studije objavljene su u znanstvenim časopisima, zbornicima i knjigama, a velik broj ogleđa objavljen je u *Hrvatskome slovu* i *Hrvatskome tjedniku* te na portalu identitet.hr.

Posebno se ističu članci posvećeni onomastici, znanosti o imenima (autor je i voditelj *Odjela za onomastiku* i etimologiju u Institutu za hrvatski jezik). Onomastičke spoznaje mogu nam pomoći u rekonstrukciji migracijskih tokova i dokazivanju kulturnoga kontinuiteta i identiteta jer su imena najpostojaniji sloj jezika, koji često preživljava promjene države i administrativne reforme te pomaže u rekonstrukciji i osvjetljavanju prošlosti. Po toponimima (zemljopisnim imenima) zna se postojati li na nekome području tragovi katoličke i hrvatske prisutnosti.

Samo 18 mjeseci nakon objave knjige *Bokeljske studije i ogle-di* izdavaču je predano i njezino drugo, dopunjeno i

prošireno (za oko 40 %) izdanje, koje je objavljeno krajem 2025. godine. U *Proslovu drugomu izdanju* Domagoj Vidović objašnjava razloge zašto je tako brzo nakon objave prvoga izdanja za tisak pripremio i drugo izdanje. Nakon objave prvoga izdanja održana su tri predstavljanja, a nakon toga više nije bilo knjiga (naklada je bila 500 primjeraka), pa nije bilo smisla održavati daljnja predstavljanja bez knjige. To je bio razlog da se počelo raditi na drugome izdanju. Međutim, to izdanje nije bilo samo malo doručeno, kao što to obično biva (isprave se uočene tiskarske pogreške), nego je izrađena bitno dopunjena monografija, koja ima 490 stranica.

Iako nisam bila recenzentica prvoga izdanja ove knjige, kad me autor zamolio da recenziram drugo izdanje, odmah sam pristala. Naravno, znala sam da je riječ o vrijednoj i važnoj knjizi, ali postojala su i dva osobna razloga. Prvi koji me povezuje s autorom i drugi koji me povezuje s Bokom. Rijetko se dogodi da netko može od samih početaka dugi niz godina (točnije od 2004.) pratiti iz daljine nečiji životni i znanstveni razvoj u stvarnome vremenu, ali katkad, bez obzira na razliku u temeljnoj struci (ja standardologija, leksikologija i terminologija, Domagoj onomastika i akcentologija) i surađivati s autorom. Drugi razlog moji su posjeti Boki i suradnja na zborniku *Identitet Hrvata Boke kotorske* (uredili **Vanda Babić Galić** i **Željko Holjevac** 2023.), u kojemu je Domagoj objavio poglavlje *Pogled u toponimiju središnjega dijela Boke kotorske*. Zajedno sa **Željkom Jozićem** i **Lanom Hudeček** posjetila sam 10. rujna 2017. Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore u Donjoj Lastvi. Tamo smo se susreli s predsjednikom Vijeća **Zvonimirom Dekovićem** i ministricom u Vladi Crne Gore i tadašnjom predsjednicom Hrvatske građanske inicijative **Marijom Vučinović** te profesoricom hrvatske nastave u Crnoj Gori **Brankicom Vrbat**. Dana 9. svibnja 2021. sudjelovala sam i na znanstvenome skupu u Tivtu *Identitet Hrvata Boke kotorske*.

U drugomu su izdanju monografije dodane nove cjeline, a cjelina *Onomastičke studije* proširena je te sad nosi naslov *Jezikoslovne studije* jer su dodana poglavlja o određenju hrvatskoga jezika, hrvatskome jeziku do 1925. i hrvatskome jeziku u Crnoj Gori, u kojima se na jednostavan, ali i znanstveno točan način objašnjava što sve obuhvaća hrvatski jezik te navode činjenice koje bi svaki govornik hrvatskoga jezika trebao znati o njemu: 1. naziv *hrvatski jezik* obuhvaća sve hrvatske govorene i pisane idiome, 2. nazivi *čakavsko, kajkavsko* i *štokavsko* narječje nisu narodni nego dijalektološki nazivi, 3. naziv *hrvatski* upotrebljavao se za jezik najmanje petstotinjak godina duže od navedenih dijalektoloških naziva. U cjelini *Ogledi o Boki* dodan je tekst *Pravoslavci u crnogorskom dijelu Sandžaka*, u kojemu Vidović s pomoću onomastičke analize pokušava odgovoriti na pitanje tko su pravoslavni Hrvati na popisu žrtava Drugoga svjetskog rata koji je sastavio jugoslavenski Savezni zavod za statistiku u naselju Kovren sjeverozapadno od Bijelog Polja u Crnoj Gori. Na popisu je za 22 žrtve od ukupno 31 stajalo da su Hrvati. Taj tekst odmah je izazvao interes javnosti i njegov je prikaz objavljen na nekoliko portala (<https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/hrvatsku-drzavu-ne-zanimaju-sandzacki-hrvati-jao-pokrajini-koja-postane-krajina-20260306>; <https://www.maxportal.hr/premium-sadržaj/tko-su-pravoslavni-hrvati-na-popisu-zrtava-drugog-rata/>).

U drugome izdanju dodana je i cjelina *Iz bokelske lektire*, u kojoj se nalaze i poglavlja zanimljivih naslova *Lord Byron u Prčanju* i *Ko taj što iz Hrvatske pade, / a da vidi vašu Veroniku – Dante u Kotoru ponovno pjeva o Hrvatskoj*, koji povezuju Boku s velikanima svjetske književnosti.

Za hrvatsku zajednicu u Boki, koja je najmalobrojnija u Crnoj Gori, čini samo oko 0,83 posto stanovništva, ali baštini više od 65 % ukupnoga kulturnog blaga cijele države, posebno su važne cjeline *Jezikoslovne studije*, *Književno-kulturne studije* i *Ogledi o Boki*. Iako je tu riječ o ozbiljnim temama i znanstvenim istraživanjima, i tu možemo često pratiti humor i zanimljive naslove svojstvene Vidovićevu stvaralaštvu, npr. *Hrvati u Budvi – red pustolova, red umjetnika, Ima li više barova ili Barova, Izlazak iz kondicionala, Psihopatologija samoodricanja, Kako je Peraštanin zavodio opernu divu*. Humor se nalazi i u tekstovima, posebno onima izvorno objavljenim u kolumnama. Citirat ću samo jednu rečenicu: *Ozbiljni dio kolumne počinjemo odavanjem dužne počasti jednoj od tradicionalnih hrvatskih vrednota – nepotizmu*, i jedan odlomak: *Trebali smo malim činom, sami, izdvojeni od ostatka posade, Svebor i ja prevesti žito do Ratca. Nađosmo se u lučici u Traštu. Polako krcasmo tovar. U plićaku ugledah komad svjetlacava nakita i izvukoh ga iz mora. Svebor obori pogled i reče da je vrijeme polasku. More bijaše mirno, tišinu prekida tek zaveslaji i pokoja nestašna ptica što se bezuspješno kušala dokopati zrna. „Ja sam ti s Brača”, govorah ptici. „Morat ćeš pronaći drugu plavcu ako misliš jesti”, zasmijavah*

Svebora, koji šešulu prenamijeni u tanjur za naše slijepce putnike. Svebor je i inače čest lik Vidovićevih kolumni, pomorac koji vječno tuguje za svojom Kosjenkom, koja ga je prerano napustila i jednim malim izgubljenim dječakom (*Od prizora iz staroga života živim i zbog njih želim umrijeti*).

Također se u knjizi nalaze i opće misli o životu: *Bliskost se ne mjeri ni brojem susreta ni brojem izgovorenih riječi jer je život satkan iz trenutaka. Mnogo znači kad netko s tobom dijeli posebne trenutke kao što ih ja dijelim s tobom. Blisko je lice ono o kojemu rado misliš i kad ga ne vidiš i kojega se rado spominješ i kad ti njegovo tjelesno obličje sve više postaje uspomenom*.

Nije bitno u kojemu ruhu odlaziš Svevišnjemu, nego kava ti je duša.

Misli su kao mosuri: prelijepi dok ih motriš, a opasni kad se iznenada odlome i krenu padati prema tebi.

Poglavlje *Zaljev ukrštenih sudbina* prikazuje plovidbu, a potpoglavlja se nazivaju po nazivima mjesta Kotor, Muo, Prčanj, Stoliv, Perast, Verige, Lepetane, Lastva, Trašte po kojima Svebor putuje („*Svebore, otkad već plovimo iz Zaljeva? Jesi li siguran da si zapamtio put?*” „*Jesam, Paskoje, kad zamknemo za Mirca, već smo jako blizu. Poznajem ova žala kao svoj špag*.” „*I vas ovi put činimo samo radi slike ove Crne Gospe?*” „*Nije li bilo i uzaludnijih putova u naših životima*”, *nasmije mu se stariji pomorac*. „*Baarka se nasukaaalaa, na stini prokletoj*”, *pojio je Grdan dok su se Sveborove misli gubile u beskrajnome plavetnilu*).

Knjiga još ima jednu značajku mnogih Vidovićevih knjiga, da se radnja vrti i vraća na početak (*Sve su naše plovidbe slične mudračevu (tj. Sizifovu) poslu utoliko što se uvijek vraćamo na istu točku*). Takvu priču autor naziva *vrtijeljom* („*Vazda kad završi jedna priča, počinje nova*”, *učeno će Vse-mir*. „*A što ako je moja priča vrtijeljka?*”, *Svebor će ponovno*).

U ovome kratkom prikazu bilo je nemoguće prikazati sve što je vrijedno u ovoj knjizi (a i nema svaki čitatelj Vidovićevu erudiciju), pa sam se ograničila na ono što je meni bliže i draže. Riječ je o interdisciplinarnome i interfunkcionalnome (od znanstvenoga do književnoga funkcionalnog stila) pristupu iz pera velikoga erudita, pa će svaki čitatelj u knjizi naći nešto što ga više zanima i što će zaokupiti njegovu pozornost. U zaključku se može reći da je knjiga Domagoja Vidovića zaista knjiga koja se čekala pola stoljeća, a da je ovom knjigom autor postao referentna točka za znanstveno proučavanje Boke kotorske. Nadam se da ovom knjigom autorovo proučavanje Boke nije završilo, a da je to tako potvrđuje i članak pod naslovom *Vodič kroz pisanu baštinu Boke kotorske i Svebarja*, koji je trenutačno u tisku i izići će u 1. broju znanstveno-popularnoga časopisa *Hrvatski jezik* u 2026. godini, te sudjelovanje na projektu *Mapiranje hrvatske nacionalne manjine u europskim državama – Hrvati u Mađarskoj i Crnoj Gori* (MAHRANAM-MICG), ali ponajviše autorova duboka ljubav prema Boki ■

ZBIRKA PJESAMA MILANA BOŠNJAKA

„U Bošnjaku egzistira ono što najbolje izražavaju Jiménezovi stihovi:
‘Ja nisam ja. Ja sam taj što hoda pored mene, a ne vidim ga, kojega,
katkada, vidim, i kojega, katkada, zaboravljam’”

Tekst: HINA

Foto: Društvo hrvatskih književnika

Novu zbirku pjesama **Milana Bošnjaka** „Bokal buke”, u kojoj potvrđuje svoj pouzdano zacrtan pjesnički glas, objavilo je Društvo hrvatskih književnika (DHK) u nizu Mala knjižnica.

Urednik knjige **Antun Pavešković** ističe kako Bošnjak knjigom poezije „Bokal buke” potvrđuje svoj pouzdano zacrtan pjesnički glas. Nije to, naravno, glas privatne osobe tog imena, jer umjetnik je uvijek više osoban, napominje Pavešković i dodaje kako umjetnik, osobito u pjesniku, živi onaj suvišak, zalihu doživljaja, pamćenja, onkraj, svega što čovjeka nenadarena nadahnućem neće dodirnuti, a čarobnjake potiče na sliku, glas, ton, riječ kao utočište.

Naglašava kako u Bošnjaku egzistira ono što najbolje izražavaju **Jiménezovi** stihovi: „Ja nisam ja. Ja sam taj što hoda pored mene, a ne vidim ga, kojega, katkada, vidim, i kojega, katkada, zaboravljam.”

Ipak, ističe Pavešković, pitanje je što je to pravo lice pjesnika?

Ocjenjuje kako za čitatelja i za pjesnika, za ono biće koje rađa pjesmu i pjesmom nagovara na ekstatični doživljaj čitanja poezije, postoji samo jedna osobnost, ono ne-ja, ali ne kao negacija, nego kao nadraščanje svakodnevlja, kao nad-ja i kao nad-mi.

Ipak, smatra Pavešković, najtočnije je svoj osjećaj poezije izrazio sam Bošnjak u knjizi „Zelenoplavo” gdje

zapisuje: „umjetnost je nepostojeća granica sinteza vjere i znanja te kao imperativ postaviti: pobijediti puko u znanju i slijepo u vjeri, ukinuti puke slijeposti”.

Navodi kako su puko i slijepo simboli telurske okovanosti, ukidanje koje i pobjeda nad kojom otvara onu dimenziju u kojoj se rađa istinska mudrost kao blizanački brat ljepote.

Ističe kako vjerujući poeziji i njome propitujući jezik, njime pak čuvajući ono jedino istinsko u nama, Bošnjak nas svakom svojom pjesmom kao činom privodi pravom postojanju.

Milan Bošnjak rođen je 1974. u Gospiću. Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu završava studij filozofije i komparativne književnosti te poslijediplomski sveučilišni doktorski studij kroatistike obranom teme *Književne prakse hrvatskih pisaca u Njemačkoj 1990. - 2013.*

Niz godina bio je zaposlen u Ministarstvu znanosti i obrazovanja, najprije kao učitelj i koordinator hrvatske nastave u Baden-Württembergu u Njemačkoj, a zatim na stručnim i rukovodećim poslovima u području hrvatske nastave u inozemstvu i međunarodne suradnje.

Od 2014. radi u Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske kao savjetnik s posebnim položajem za pitanja hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu ■

289

289

Milan BOŠNJAK

Mala knjižnica

Društvo hrvatskih književnika

Milan BOŠNJAK BOKAL BUKE

BOKAL
BUKE

„ŽIVOT I MORE“

SLOBODANA-BOBA SLOVINIĆA

„Slobodan-Bobo Slovinić zato ostaje autentični Mediteranac, čovjek Budve, pisac juga i stvaralac koji pripada i hrvatskome i crnogorskom kulturnom prostoru ne samo po mjestu rođenja, već po načinu na koji razumije svijet. Njegova knjiga nema potrebu da se nameće, ona ostaje i traje. Kao stara kuća pomorskih kapetana koja još čuva glasove zaboravljenih mornara“

Tekst: Božidar Proročić

Foto: Radio Dux

Slobodan-Bobo Slovinić, crnogorsko-hrvatski slikar, autor, književnik i publicist, pripada onoj rijetkoj vrsti stvaralaca koji ne pripadaju samo svome vremenu, nego i prostoru iz kojeg su poniknuli. Budva je njegova svojevrsna (mediteranska) sudbina, trajanje i unutarnji pejzaž iz kojeg nastaje i slika i riječ.

Južno podneblje u Slovinićevim pripovijetkama je način mišljenja, lijepih osjećaja, a ponekad i bolnih uspomena. Zato je nova zbirka pripovijedaka „Život i more“ (njih 33) svojevrsni (poklon), ali i prirodan nastavak jednoga dugoga stvaralačkog puta u kojem su pučina, kamen, obiteljska loza i unutarnja čovjekova borba stalni suputnici.

Ova knjiga nastala je zbog snažne unutarnje potrebe da se čovjek vrati vremenu koje je prošlo, ali koje nosi snagu poput autorovih slika i pejzaža. Ona ne predstavlja obično prisjećanje, već duboko poniranje u segment osobne i obiteljske povijesti, u prostore djetinjstva, podrijetla i trajanja. Već na prvim stranicama osjeća se ona klasična primorska melankolija, ne kao slabost, već kao svijest o prolaznosti, kao žal za ljudima, ulicama, pontama, glasovima i svakod-

nevnim sitnicama koje su činile život punim.

Slovinić ne piše da bi opisivao prošlost, već da bi je ponovno oživio pred čitateljem. Veliki **Predrag Matvejević** zapisao je da na Mediteranu duh stari sporije od tijela. Upravo ta misao može stajati kao (snažni) jedinstveni moto ove knjige. Slovinićeve pripovijetke ne pripadaju memoarskoj građi u klasičnom smislu, već su unutarnji fragmenti (arabeske) jednog života koji traje i propljeskuje najljepšim i najjsnažnijim emocijama.

„*Stari grad – Depandans – Dolazak*“ jedan je od najpotresnijih ulaznih trenutaka ove knjige. Rođenje usred ratnog vihora, pod okupacijom, uz more koje udara o temelje kuće, autobiografski početak, ali i gotovo mitski trenutak dolaska čovjeka na svijet. More je tu već pri prvome (u) dahu kao sudbina, kao krštenje, kao znak pripadanja. Dijete se ne rađa samo u obitelji, već u prostoru povijesti i nemira. Upravo tu Slovinić pokazuje svoju pripovjedačku snagu gdje početak obiteljske povijesti stapa u jednu rečenicu.

„*Pličak – more – strah*“ nosi jednu od najvažnijih simboličkih linija cijele knjige, prvi ozbiljni susret čo-

vjeka sa strahom. Primorski horizont, koji je dotad bilo prostor igre, mirisa i obiteljske sigurnosti, ovdje dobiva drugo lice, dubinu, neizvjesnost i opomenu. Dječak prvi put shvaća da je svijet juga uz svoju ljepotu plavetnila i ozbiljna škola opstanka. Pličak, naizgled bezazlen prostor gdje počinje svako dječje kupanje, postaje granica između sigurnoga i nepoznatoga. Slovinić tu vješto pokazuje kako se karakter ne gradi samo uz radost, već upravo uz prve susrete s vlastitim strahovima. Val tada prestaje biti samo prijatelj i postaje učitelj ozbiljnosti života.

„*Stari grad – Tunja – Sveti Nikola*“ otvara jednu snažnu priču o odnosu čovjeka prema prostoru koji ga oblikuje. Sveti Nikola je trajna točka unutarnje orijentacije, gotovo mitski znak pripadanja Budvi i njezinu morskome identitetu. Tunja, more i pogled prema otoku grade sliku jednoga mediteranskog svijeta u kojemu čovjek ne živi pokraj prirode, već s njom. U ovoj priči osjećamo kako svakodnevni ribarski život, pomorska disciplina i odnos prema pučini postaju moralna škola. Otok je istodobno i udaljenost i privlačnost, i izazov i igra, ono podsjeća da

se čovjek uvijek kreće između obale sigurnosti i dubine iskušenja.

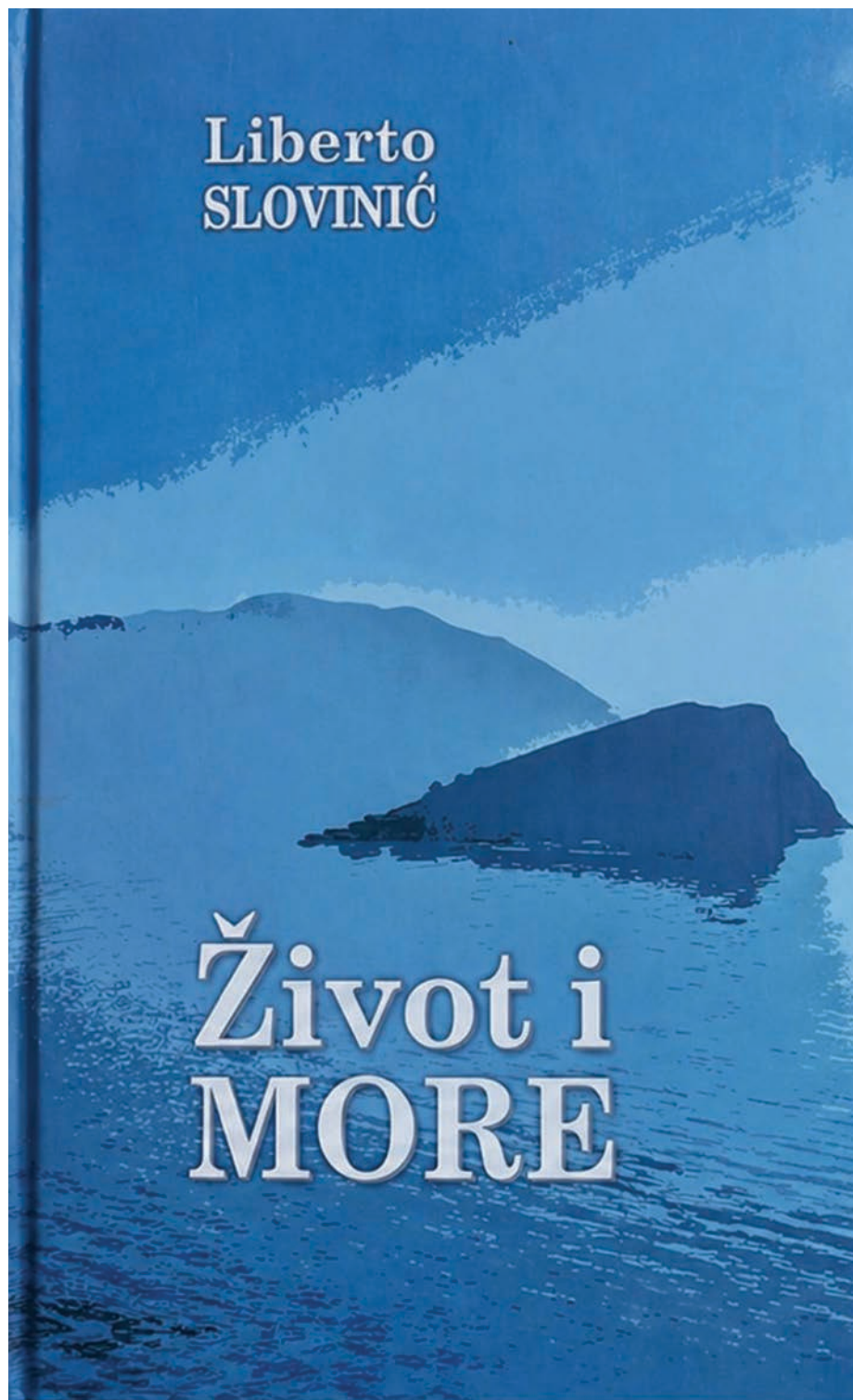
„*Velja voda – Pasara BD 333 – Novi Porat*“ posebno je dragocjena jer u centar stavlja barku kao produžetak čovjekova identiteta. Pasara je svojevrsni obiteljski znak trajanja, osobna povijest i simbol slobode. Brod u pomorskoj kulturi nosi ime, sudbinu i karakter svog vlasnika. Novi porat u ovoj priči postaje mjesto susreta staroga i novoga vremena između tradicionalnoga života vezanoga uz more i suvremenih promjena koje prijete da (potru) stare navike i ritmove. Slovincić u ovoj priči ne piše samo o barki, već o pitanju opstanka jednog načina života. Kad nestane pasare, ne nestaje samo predmet, već čitav jedan svijet odnosa prema moru.

„*Mladost – Sura gora – Avantura*“ donosi energiju mladenačkog iskušenja, trenutak kada čovjek poželi prijeći granice dopuštenog i suočiti se s vlastitom hrabrošću. Sura gora je prostor prirodne divljine, ali i mjesto unutarnjeg ispita. U toj priči mladost se ne svodi na romantičnu pozu, već na sudar radoznalosti i opasnosti. Avantura je pokušaj da se čovjek dokáže samome sebi. Slovincić snažno razumije tu psihologiju odrastanja, potrebu da se osvoji nepoznato, da se padne i ustane, da se uz rizik osjeti vlastita snaga. Upravo zato ova priča ima univerzalnu vrijednost, svi u sebi nosimo neku svoju Suru goru.

„*Atelje – Galerija – Liberto*“ otvara sasvim drukčiji horizont susret čovjeka s vlastitim godinama. Mudrost je vrijeme konačnih istina. Atelje postaje posljednja tvrđava slobode, mjesto gdje čovjek još može biti potpuno svoj. Pučina ostaje sugovornik, jedini prijatelj koji (ga) ne izdaje. U toj ispovjednoj liniji osjeća se iskustvo umjetnika koji zna da mu stvaranje daje snagu i ono je njegovo opravdanje. Slikar ovdje ne govori samo o bojama i platnu, već o samoći, prolaznosti i potrebi da čovjek ostavi trag koji neće (poništiti) vrijeme.

„*Dobrota – Zaliv – Prvi dani*“ donosi poslijeratni svijet oskudice, ali i nevjerojatne životne energije. Dječak koji otkriva svijet između mora i planine, između gladi i igre, između stroge majke i prve pobune, postaje simbol jedne generacije koja je odrastala (više nego skromno), ali sa snažnim osjećajem pri-

padnosti. U toj priči posebno blista domaći jezik, primorski (hrvatski) govor, autentični leksik koji ne služi folkloru nego istini. Jezik je ovdje isprepleten sa snažnim karakterom, identitetom i dokazuje da se pripadnost ne iskazuje velikim riječima, nego načinom na koji čovjek gradi svakidašnjicu.

„*Proljeće – Ivanova Korita – Oporavak*“ nosi posebnu unutarnju snagu jer u sebi ujedinjuje prirodu, odrastanje i prve slutnje čovjekove unutarnje promjene. Lovćen predstavlja prostor preobražaja. Dječak dolazi slab, boležljiv i nesiguran, a vraća se s osjećajem da je zakoračio u novu životnu fazu. Cvijet, brijest, planinski zrak i prvi poljubac stvaraju gotovo inicijacijski trenutak sazrijevanja. Slovincić to piše bez patetike, ali s punom snagom unutarnjeg otkrića.

„*Ljeto – Velja voda – Ulov*“ vraća nas moru kao najvećoj školi života. Prvi ribolov, prvi ponos, prvo razočaranje i obiteljski rituali oko stola grade onu vrstu književne istine koju nije moguće izmisliti. Sve je opipljivo: miris pržene ribe, smokve iz Bijelog Dola, stroga logika obiteljske hijerarhije, osjećaj da čovjek pripada prostoru jednako kao i maslina ili kamen. More ovdje uči strpljenju, skromnosti i dostojanstvu.

Posebnu simboliku nosi i priča „*Maj – Školj – Izlet*“, gdje se obiteljski i građanski život Budve pretače u sliku zajedničkih okupljanja koje danas gotovo djeluje nestvarno. Školj je mediteranski prostor zajedničkog identiteta, mjesto gdje se susreću obitelj, običaji, religija i svakodnevna radost življenja. Tu se najbolje vidi ono što Slovincić ne mora posebno objašnjavati: da je nekada pripadati značilo živjeti zajedno, dijeliti kruh, ribu, vino i vrijeme.

Prostor soli i mora oduvijek je bio neiscrpan izvor nadahnuća za pjesnike, filozofe, putopisce, esejiste, povjesničare i sve one koji su u riječima pokušavali uhvatiti smisao prostora i vremena. Razlog za to otkriva se kao njegova ljepota, ali i kao njegova složenost: jug istodobno nosi bezbroj pejzaža, različite jezike, civilizacije koje su se stoljećima nadograđivale jedna preko druge, mediteranske horizonte koji spajaju i razdvajaju, i gradove među čijim zidinama su ispisanje najljepše priče.

Pisati o jugu znači uranjati duboko u fragmene povijesti, dodirivati ono što je drevno, a istodobno iznenađujuće suvremeno. To je prostor u kojemu arhaično i moderno ne stoje jedno nasuprot drugome, već dišu zajedno. Otoci sa svojim starim kamenim kućama, luke koje su stoljećima gledale dolaske i odlaske mornara, gradovi otvoreni za sve vjetrove kultura, sve to čini obalni prostor kao onaj snažnog trajanja.

Fernand Braudel govorio je da povijest nije ništa drugo nego stalno propitivanje prošlih vremena u pitanjima sadašnjosti. Upravo Mediteran to potvrđuje snažnije od bilo kojega drugog prostora. On ne prestaje govoriti o sebi, obnavljajući vlastitu priču u svakoj novoj generaciji, u svakoj novoj knjizi, slici ili pjesmi. Svjestan te duboke izazovnosti Mediterana, Slobodan-Bobo Slovincić u svojoj knjizi „*Život i more*“ ispisuje najsjajnije priče i emocije jednog na žalost (prošlog) vremena. U knjizi se ovi valovi povijesti dodiruju, isprepliću i međusobno osvjetljavaju. Njegova Budva, njegovo more, njegove ponte i obiteljske kuće, njegove slike, njegov život u kojem čovjek i dalje razgovara sa svojim podrijetlom. Upravo zato njegova proza nosi onu rijetku snagu autentičnosti jer ona ne opisuje primorsku civilizaciju izvana, nego je živi iznutra.

Ali čitateljima ne treba sve otkriti. Upravo u tome leži posebna vrijednost ove knjige. Neke priče treba pronaći, neke rečenice pustiti da dugo ostanu u čovjeku, a neka mjesta čitati više puta kako bi se otvorila u svome punom značenju. Slovincićev rukopis nosi snažnu kulturološku dimenziju, ali istodobno traži i povratak prostoru, podrijetlu, obitelji i sebi samome. Kao što se more uvijek vraća istoj obali, tako se i ovoj knjizi čitalac vraća s novim razumijevanjem, otkrivajući svaki put nove slojeve značenja.

„*Život i more*“ je ozbiljna zbirka pripovijedaka, kao i obiteljski herbarij, primorska kronika i intimna fak-

tografija jednog života. U njoj su skupljeni tragovi jednog vremena, glasovi predaka, mirisi starih kuća, zvuci ponti, barki i ulica koje više nisu iste, ali i dalje žive u čovjekovu unutarnjem prostoru. Slovincić ovom knjigom potvrđuje ono što njegovo slikarstvo odavno govori - da pravi umjetnik ne bira između slike i riječi, jer one nastaju iz istog izvora: iz duboke potrebe da se sačuva ono što vrijeme pokušava izbrisati. Njegova Budva predstavlja snažan sudbinski prostor trajanja. Njegovo more je životna mjera čovjeka. Njegove pripovijetke nisu samo sjećanja, već svjedočanstva o tome kako se identitet gradi u obitelji, u kući, uz prve strahove, prve ljubavi, prve odlaske i prve povratke. Upravo zato ova knjiga ostaje važna, jer ne govori samo o jednome autoru, već o svima nama koji u sebi nosimo neku svoju obalu, neku svoju pontu i neko svoje more koje nas nikada ne prestaje dozivati.

Zato je „*Život i more*“ knjiga koja se ne čita jedanput. Ona se vraća poput vala, svaki put s novim slojem značenja. A iza svake stranice stoji ista stara istina južnih mora: čovjek prolazi, ali more pamti.

Slobodan-Bobo Slovincić zato ostaje autentični Mediteranac, čovjek Budve, pisac juga i stvaralac koji pripada i hrvatskome i crnogorskome kulturnom prostoru ne samo po mjestu rođenja, već po načinu na koji razumije svijet. Njegova knjiga nema potrebu da se nameće, ona ostaje i traje. Kao stara kuća pomorskih kapetana koja još čuva glasove zaboravljenih mornara. Kao svjetionik koji i dalje pokazuje pravac i kada su brodovi davno nestali s horizonta. A čitatelju ostaje ono najvažnije - da ne pročita samo knjigu, već da uz nju prepozna vlastitu potrebu za povratkom sebi. Jer prava književnost upravo to čini: ne pokazuje samo svijet autora, već nas vraća našem unutarnjemu moru ■

„ODSJAJI KUR'ANA“

Zvonimir Deković osvrnuo se na simboliku same promocije, ističući da ona premašuje književni okvir i zadire u prostor međukulturnog razumijevanja. Istaknuo je da se možda na prvi pogled može učiniti neobičnim što jedna institucija koja predstavlja hrvatski narod sudjeluje u promociji knjige inspirirane Kur'anom, ali da upravo takvi primjeri potvrđuju univerzalnost kulturnih i duhovnih vrijednosti

Tekst i foto: Nikola Dončić

U organizaciji Savjeta Muslimana Crne Gore i Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, u Domu kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi upriličena je 9. travnja promocija knjige „Odsjaji Kur'ana“ autora Dragana Popadića.

Promocija Popadićeve knjige obilježena je međusobnim poštovanjem i otvorenošću, potvrđujući da umjetnost i književnost mogu biti snažan most između različitih religija te poticaj snaženju međukulturnoga dijaloga i suradnje u suvremenome crnogorskom društvu.

O knjizi su govorili Adrijan Vuksanović, zastupnik u Skupštini Crne Gore, prof. Fuad efendija Čekić i sam autor, dok su prisutne pozdravili Sabrija Vulić, predsjednik Savjeta Muslimana Crne Gore te Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore.

Otvarajući književnu večer, Zvonimir Deković osvrnuo se na simboliku same promocije, ističući da ona premašuje književni okvir i zadire u prostor međukulturnog razumijevanja. Istaknuo je da se možda na prvi pogled može učiniti neobičnim što jedna institucija koja predstavlja hrvatski narod sudjeluje u promociji knjige inspirirane Kur'anom, ali da upravo takvi primjeri potvrđuju univerzalnost kulturnih i duhovnih vrijednosti.

Kao ilustraciju naveo je primjer dobrotске čipke, kulturnog dobra koje pripada hrvatskoj tradiciji, ali koje danas premašuje etničke granice i postaje dio šireg, univerzalnog naslijeđa. Podsjetio je i na inicijative za njezinu zaštitu na UNESCO-voj listi, naglašavajući da takvi procesi podrazumijevaju dijeljenje vlastitih vrijednosti s cijelim svijetom.

„Ako prepoznamo univerzalne vrijednosti kod drugih naroda i spremni smo ih prihvatiti, tada obogaćujemo i vlastitu zajednicu“, poručio je Deković.

Sabrija Vulić izrazio je zadovoljstvo zbog organizacije promocije, naglašavajući da ona predstavlja nastavak

uspješne suradnje između muslimanske i hrvatske zajednice u Crnoj Gori.

Podsjetio je na ranije zajedničke projekte realizirane u Baru i Podgorici, među kojima se izdvaja promocija časopisa „Zupci Times“ koja je, kako je rekao, okupila ljude različitih identiteta u duhu zajedništva i međusobnog poštovanja.

„Ovo nije prvi projekt koji radimo zajedno niti će biti posljednji. Naše zajednice su tijekom povijesti bile povezane i isprepletene i prirodno je da tu povezanost nastavimo njegovati i danas“, istaknuo je Vulić, dodajući da su već otvoreni razgovori o novim zajedničkim inicijativama.

Govoreći o knjizi i njezinu autoru, Adrijan Vuksanović posebno je naglasio element iznenađenja koji prati ovo djelo – činjenicu da autor, koji se izjašnjava kao ateist, piše poeziju inspiriranu Kur'anom.

Međutim, kako je istaknuo, upravo ta okolnost dodatno naglašava Popadićevu autentičnost.

„On piše onako kako živi – dosljedno, iskreno i bez kalkulacija“, naglasio je Vuksanović, dodajući da takav pristup otvara važna pitanja o prirodi vjere i iskrenosti vjerničkog iskustva.

Osvrnuo se i na pojave koje, kako smatra, narušavaju bit religije, a to su: površnost, formalizam i potreba za

javnim demonstriranjem vjere. Naveo je primjere iz svakodnevnog života, skrenuvši pažnju na paradoks da se religijski principi često koriste za opravdavanje komfora umjesto kao poziv na osobnu žrtvu i unutarnji rast.

„U vremenu neautentičnosti, Popadićevo djelo djeluje kao podsjetnik na suštinu te potrebu da se dobro traži u drugome i da se živi ono što se govori“, rekao je Vukšanović, ocijenivši autorovo stvaralaštvo kao svojevrsnu „agnostičku molitvu“ i izraz duboke duhovnosti.

Efendija Fuad Čekić ponudio je teološko-književni osvrt na knjigu, ističući da ona predstavlja rijedak i vrijedan pokušaj da se kur'anski tekst prenese poetskim izrazom, a da se pritom ne naruši njegova suština.

Priznao je da je u početku imao određenu skepsu, ali da je čitanjem knjige bio, kako je rekao, „iskreno očaran“. Posebno je naglasio da Popadić nije pokušao tumačiti Kur'an u klasičnome smislu, već je htio u poeziji prenijeti njegov duh i stilsku ljepotu.

„Najveća kvaliteta ove knjige jest u tome što uspijeva sačuvati stilski izraz kur'anskog teksta, koji je često izgubljen u prijevodima. Kur'an nije samo značenje, on je i ritam, melodija i estetski doživljaj“, naglasio je Čekić.

Prema njegovim riječima, autor je uspio izraziti složene teološke koncepte, poput pitanja Boga, dobra i zla, nagrade i kazne, u sažetoj i razumljivoj formi, približavajući ih suvremenom čitatelju.

„To je sposobnost da se u malo riječi kaže mnogo – osobina koju su, prema teološkom učenju, posjedovali i poslanici“, dodao je.

Dragan Popadić govorio je o motivima koji su ga potaknuli na pisanje, ističući da ga je Kur'an privukao prije svega svojom poetikom, slikama, ritmom te dubinom izraza.

„Kur'an postavlja temeljna pitanja o čovjeku, o njegovu smislu, ciljevima i vjerovanjima. U njemu sam pronašao inspiraciju, ali i izazov“, rekao je Popadić, novinar, pjesnik i šahist.

Naglasio je kako mu cilj nije bio tumačiti sveti tekst, već poezijom izraziti vlastiti doživljaj i fascinaciju njegovim porukama. Posebno se osvrnuo na univerzalnost Kur'ana, ističući da su njegove poruke namijenjene svim ljudima, bez obzira na njihovu vjeru ili identitet.

Govoreći o svome stvaralačkom procesu, istaknuo je da je knjiga nastala spontano, kao rezultat unutarnje potrebe da izrazi ono što ga je duboko dotaknulo.

„Eto, vidite kako se mi razumijemo. Jedan musliman, jedan pravoslavac i jedan katolik. Na istom zadatku - širenja ljubavi. Nije da se ne može. Nije ni toliko teško. Nije ni da daje baš odmah plodove. Ali, dugoročno mislim da pobjeđuje. Ili se barem nadam“, zaključio je Popadić ■

BOKOKOTORSKOM OGRANKU PRIZNANJA ZA VRIJEDNA IZDANJA

Na Glavnoj skupštini Matice hrvatske održanoj u Zagrebu, Ogranak u Boki kotorskoj ponovno je potvrđen kao jedan od najuspješnijih u području izdavaštva. Za svoja vrijedna izdanja bokokotorski ogranak nagrađen je Zlatnom i Srebrnom poveljom, čime je nastavljen niz priznanja koje ovaj ogranak godinama dobiva za doprinos očuvanju hrvatske kulturne i pomorske baštine u Boki kotorskoj

Tekst: Marija Mihaliček

Foto: Matica hrvatska

Glavna skupština Matice hrvatske održana je 9. svibnja u dvorani „Miroslav Čačković“ Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Sudjelovalo je 143 zastupnika s pravom glasa iz svih Matičinih ogranaka.

U pozdravnome govoru predsjednik Matice hrvatske **Damir Zorić** osvrnuo se na prvu godinu svoga mandata na čelu najstarije hrvatske kulturne ustanove istaknuvši najvažnije projekte i aktivnosti. Naveo je da je između dvije

skupštine u središnjici priređeno 165 događaja, a u ogranacima njih više od 360. S tim u vezi, naglasio je važnost ograna, koji su često među rijetkima, a u malim sredinama na žalost i jedini organizirani mehanizmi sposobni prihvatiti kulturne sadržaje koji dolaze iz kulturnih središta.

Izvijestio je da su od protekle skupštine osnovana tri nova ogranka, u Travniku, Novom Travniku i Vrbovskom, a u pripremi je osnivanje triju novih u Bosni i Hercegovini (Busovača, Kreševo i Kiseljak) te dva u Hrvatskoj (Kistanje, Rakovica), čime će Matica hrvatska tijekom ove i iduće godine dosegnuti broj od 140 ograna.

Prošle godine obilježena je 1100. obljetnica Hrvatskoga Kraljevstva, koju je proglasio Hrvatski sabor na inicijativu Matice hrvatske i Družbe „Braća Hrvatskoga Zmaja“. Najznačajniji program velikog jubileja je produkcija Matice hrvatske i Vijeća Matice hrvatske u Bosni i Hercegovini, glazbeno-scenske legende *Krunidba kralja Tomislava*. Praizvedba je bila u Tomislavgradu, izvedena je u Mostaru te HNK u Splitu, u suradnji sa Splitsko-dalmatinskom županijom.

U planovima obilježavanja jubileja naglasak je stavljen na 100. godišnjicu Hrvatske revije, 800. godišnjicu franjevacu u Dubrovniku, kao i realizaciju projekta „Hrvatski književnici u iseljeništvu“.

Tijekom radnog dijela Skupštine usvojena su izvješća o radu i financijsko izvješće za 2025. godinu te plan rada i financijski plan za 2027. godinu.

U umjetničkom dijelu programa nastupile su bivše članice ansambla Lado uz pratnju **Ive Raiča** na gitari, koji su izveli jednu međimursku i jednu dalmatinsku skladbu.

Na kraju je predsjednik Matice hrvatske Damir Zorić uručio nagrade „Zaslužnik Matice hrvatske“ i počasno članstvo te povelje za najbolja izdanja u ogranacima Matice hrvatske.

Nagrada „Zaslužnik Matice hrvatske za očuvanje hrvatskoga identiteta“ dodijeljena je županu Splitsko-dalmatinske županije **Blaženku Bobanu** i međimurskom županu **Matiji Posavcu**, kao zahvalnost za njihovu dugogodišnju i postojanu potporu radu Matice hrvatske, osobito radu

njezinih ogranaka na području njihovih županija. Svojim djelovanjem pokazali su trajnu posvećenost kulturnom pregalaštvu te razumijevanje važnosti očuvanja i razvijanja hrvatskoga kulturnog i nacionalnog identiteta. Kontinuirano su podupirali Matičine programe i manifestacije, pridonoseći njihovom ugledu i većoj vidljivosti u javnome prostoru.

Odlukom Glavne skupštine nobelovac hrvatskoga podrijetla **John M. Martinis** imenovan je počasnim članom Matice hrvatske te na poziv člana Odjela za prirodoslovlje **Miroslava Dorešića** u srpnju dolazi u Republiku Hrvatsku gdje će sudjelovati u nizu aktivnosti, a uz ostalo će posjetiti i najstariju hrvatsku kulturnu ustanovu.

Na Glavnoj skupštini Matice hrvatske ove godine su dodijeljene nagrade ograncima za 2024. i 2025. godinu. U tom razdoblju je izdano više od 250 knjiga u ograncima, a za nagrade su kandidirane 92 knjige.

Nagrada Matice hrvatske „Ivan Kukuljević Sakcinski“ za najbolje djelo objavljeno u ograncima pripala je Ogranku

Matice hrvatske u Gospiću za knjigu **Ane Lemić Sakralna baština na Velebitu i na prostoru Gospićko-senjske biskupije**.

Povjerenstvo je dodijelilo 20 srebrnih i 20 zlatnih povelja.

Među nagrađenim ograncima je i Ogranak Matice hrvatske u Boki kotorskoj, kome je dodijeljena Zlatna povelja za fotomonografiju *Tivatski spomenar* (uredila **Marija Mihaliček**).

Ogranak Matice hrvatske u Boki kotorskoj, suizdavači Bokeljska mornarica 809. i Hrvatski pomorski muzej, dobili su Srebrnu povelju za drugo, dopunjeno, dvojezično izdanje *Na granici mora i neba*, autora **Željka Brguljana**.

U osam godina postojanja Ogranak Matice hrvatske u Boki kotorskoj dobio je gotovo za sva izdanja, koja su objavljena financijskom potporom Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, priznanje od Matice hrvatske. Ogranak izražava zahvalnost povjereništvu Matice hrvatske i predsjedniku Damiru Zoriću što su prepoznali vrijednost njezinih izdanja ■

DOMAGOJ VIDOVIĆ U HRVATSKOJ AKADEMIJI ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Izborom dr. sc. Domagoja Vidovića za člana suradnika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti priznanje nije dobio samo jedan od najuglednijih hrvatskih jezikoslovaca srednje generacije, nego i dugogodišnji prijatelj Hrvata Boke kotorske i Svebarja, čiji je znanstveni i javni rad snažno pridonio očuvanju njihove jezične, kulturne i nacionalne baštine

Tekst: Nikola Dončić
Foto: Radio DUX

Izbor dr. sc. Domagoja Vidovića za člana suradnika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, potvrđen na Izornoj skupštini HAZU-a održanoj 21. svibnja u Zagrebu, predstavlja priznanje znanstveniku koji je svojim radom trajno obilježio suvremenu hrvatsku filologiju, onomastiku, dijalektologiju i standardologiju.

Među dvanaest novoizabranih redovitih članova, sedam dopisnih članova i trinaest članova suradnika HAZU-a, dr. sc. Domagoj Vidović izabran je za člana suradnika u Razredu za filološke znanosti. Time je Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti odala priznanje njegovu višegodišnjem znanstvenom, stručnom i kulturnom djelovanju na području hrvatskoga jezika i identitetske baštine.

Domagoj Vidović rođen je 20. studenoga 1979. godine u Metkoviću. Osnovnu školu pohađao je u Metkoviću i Pučišćima na Braču, a gimnaziju završio u rodnome gradu. Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je 2004. godine hrvatski jezik i književnost te lingvistiku, a doktorirao 2011. obranivši disertaciju „Antroponimija i toponimija Zažablja“. Od 2004. zaposlen je u Institutu za hrvatski jezik, gdje danas djeluje kao znanstveni savjetnik. Od 2014. vodi metkovsku podružnicu Instituta, a od 2020.

godine i Odjel za onomastiku i etimologiju. Njegovo znanstveno djelovanje obuhvaća onomastiku, dijalektologiju, akcentologiju, standardologiju i povijest hrvatskoga jezika. Posebno se istaknuo istraživanjima hrvatskih osobnih imena, prezimena i toponima, kao i proučavanjem organskih idioma na rubnim hrvatskim prostorima. Autor je sedam samostalnih knjiga i pet knjiga u suautorstvu, više od šezdeset izvornih znanstvenih radova te sudionik brojnih domaćih i međunarodnih znanstvenih skupova. Kao predavač sudjeluje i u izvođenju poslijediplomske nastave na Sveučilištu u Splitu.

Osim znanstvenoga rada, Vidović kontinuirano djeluje na popularizaciji hrvatskoga jezika i kulture. Dugogodišnji je kolumnist i suradnik brojnih časopisa, portala i kulturnih publikacija te član više znanstvenih, strukovnih i kulturnih udruga. Njegov rad prepoznat je nizom priznanja, među kojima se ističu državna nagrada za popularizaciju znanosti Hrvatskoga sabora, Nagrada Grada Zagreba, nagrada Narona Grada Metkovića, Hrvatski stećak Matice hrvatske Stolac te Godišnja nagrada Dubrovačko-neretvanske županije.

Posebno mjesto u njegovu znanstvenom i društvenom djelovanju zauzimaju Hrvati u Boki kotorskoj i Svebarju.

Malo je hrvatskih jezikoslovaca koji su s toliko predanosti, stručnosti i osjećaja odgovornosti istraživali i promovirali jezičnu, književnu i kulturnu baštinu hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Svojim radovima, predavanjima, javnim nastupima i suradnjom s hrvatskim ustanovama u Boki kotorskoj i Baru pridonio je boljem poznavanju i vrednovanju hrvatske prisutnosti na tim prostorima te jačanju svijesti o njihovu povijesnom i kulturnom značenju za cjelokupni hrvatski narod.

Upravo je Vidović u znanstveni i javni prostor afirmirao naziv Svebarje, kojim je označio područje Bara i njegova povijesnoga hrvatskog okružja. Time je dodatno naglasio važnost kraja koji je stoljećima bio značajni dio hrvatskoga kulturnog i jezičnog prostora. Njegova istraživanja mjesnih govora, osobnih i zemljopisnih imena, književne baštine i povijesnih izvora pridonijela su očuvanju i vrednovanju bogate tradicije Hrvata toga područja.

Da je riječ o djelovanju koje nadilazi uske akademske okvire, potvrđuju i priznanja koja je primio od hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore dodijelilo mu je 2024. godine Zahvalnicu za nemjer-

ljiv doprinos afirmaciji i promicanju književno-jezične baštine Boke kotorske, Svebarja i hrvatske zajednice u Crnoj Gori, a 2025. i Jubilarnu povelju za doprinos očuvanju nacionalnoga identiteta, kulturne baštine i državotvorne svijesti hrvatskoga naroda.

Izborom za člana suradnika odano je priznanje ne samo njegovim znanstvenim postignućima, nego i njegovu trajnom nastojanju da hrvatski jezik, kultura i identitet budu istraženi, sačuvani i predstavljeni ondje gdje su tijekom povijest često bili na kušnji. Stoga je ovaj izbor razlog za ponos kako znanstvene zajednice tako i Hrvata u Boki kotorskoj, Svebarju i svim krajevima u kojima se prepoznaje vrijednost očuvanja hrvatske baštine i identiteta.

Domagoj Vidović svojim je djelom pokazao kako vrhunska znanost može biti u službi naroda, kulture i pamćenja te kako istraživanje jezika može postati snažan čin očuvanja identiteta i povezivanja hrvatskih prostora. Hrvati Boke kotorske i Svebarja u Domagoju Vidoviću dobili su stručnog istraživača svoje baštine, ali i predanog tumača, promicatelja te nadasve iskrenog prijatelja ■

SINJ

SINJ: GRAD VITEŠTVA I TRADICIJE

Sinj je stoljećima biser kojim se svaka vlast htjela uresiti, kamen međaš između primorja i kontinenta, obgrljen bliskim planinskim vrhuncima, s Cetinom i njezinim pritocima. Tresli su ga potresi, rušili i palili osvajači, nametali tuđe jezike, vjeru i običaje, ali Sinj je uvijek bivao snažniji, nepokolebljiv i prkosan. Veliki pučki pjesnik, fra Andrija Kačić Miošić, u slavu veličanstvene pobjede nad Turcima 1715. mu pjeva: Sinju grade, zlatni buzdovane, od davnine junački megdane...

Tekst i foto: Turistička zajednica grada Sinja

Grad Sinj nalazi se na hrvatskom jugu, na maloj udaljenosti od Splita, u carstvu voda, polja i kamena. Grad Sinj i Cetinska krajina ističu se svojom bogatom kulturom i stoljetnom tradicijom.

Sinj administrativno pripada Splitsko-dalmatinskoj županiji. Ukupna površina je 194,27 km². Prema popisu stanovništva provedenom 2021. godine Sinj s užom okolicom ima 23.452 stanovnika, dok u samom gradu živi 10.771 stanovnika.

Foto: Ivan Aleksić

Prigradska naselja koja administrativno pripadaju Sinju su: Bajagić, Brnaze, Čitluk, Glavice, Gljevi, Jasensko, Karakašica, Lučane, Obrovac Sinjski, Radošić, Sinj, Suhač, Turjaci, Zelovo.

Dan grada slavi se 15. kolovoza, na dan Velike Gospe, koja je i zaštitnica Sinja.

GEOGRAFSKI POLOŽAJ

Sinj se nalazi u srcu Dalmatinske zagore, na 320 metara nadmorske visine, 30 km udaljen od Jadranskog mora. Okružen je surim planinskim ljepoticama Kamešnicom, Svilažom i Dinarom, na rubu plodnoga Sinjskog polja kojemu život udahnuje bistra i studena Cetina.

Geografske koordinate: 43°42' N 16°38' E

KLIMA

Zbog specifičnosti geografskog položaja Sinja koji se nalazi u kotlini, a tek tridesetak kilometara od mora, klimatski se isprepleću umjereno kontinentalna i submediteranska klima. Olakšanje u vrućim i sušnim ljetnim danima donose svježije noći kojima pridonosi blizina planinskih masiva. Oborine su znatnije u zimskom dijelu godine, kad se temperatura može spustiti vrlo nisko.

Opći podaci	
Površina	194,27 km ²
Broj stanovnika	22.452
Gustoća naseljenosti	115,57 stanovnika/km ²
Broj naselja	14
Dan grada	15. kolovoz
Gradonačelnik	Miro Bulj

www.sinj.hr

POVIJEST

Arheološki pronalasci svjedoče o naseljenosti cetinskoga područja još iz prapovijesnih razdoblja. Brojni nalazi od kraja bakrenog do sredine brončanog doba pripisuju se tzv. cetinskoj kulturi. Pogodan geografski položaj, špilje, uzvisine i plodna polja pogodovali su razvoju poljodjelstva, a na planinskim obroncima i stočarstva.

Foto: Milan Šabić

U brončanom dobu se javljaju i starosjedioci na ovim prostorima, pripadnici ilirskog plemena Delmata koji svoj razvoj nastavljaju sve do dolaska Rimljana. Delmati su se dugo suprotstavljali rimskoj vlasti, no mnogobrojni ustanci su ugušeni u krvi. Nakon pada Rimskoga Carstva, učestale su barbarske provale.

Početakom 7. stoljeća, iz Bijele Hrvatske (područje oko Visle u Poljskoj), dolaze Hrvati i naseljavaju se na područje Dalmacije. Arheološki nalazi od 7. do 9. stoljeća svjedoče i o pokrštaivanju. Formiraju se prve državne tvorevine, hrvatske kneževine, a kasnije i kraljevina, kada je Sinj kao utvrđeni grad bio sjedište Cetinske županije. Jačanjem knezova formira se Cetinsko kneštvo koje pripada knezovima Šubićima, a od 1345. Nelipićima.

Knez Ivan Nelipić poziva u Cetinu (grad pod sinjskom tvrđavom) franjevce Bosanske vikarije, koji grade crkvu i samostan svete Marije koji su Turci 1492. opljačkali i zapalili. Sinj tako 1513. pada u turske ruke, sve do 1686. kad dospjeva pod mletačku vlast. Turci i dalje nastoje ponovno osvojiti Sinj. Godine 1715. odigrala se najvažnija bitka, kada je 700 sinjskih branitelja odbilo napad više desetaka tisuća Turaka. Uznemirena turska vojska, oslabljena glađu i pojavom srdobolje, napušta Cetinsku krajinu.

Pod upravom mletačkog providura Sinj ostaje sve do 1797. kada pada pod austrijsku vlast (do 1918.), a u međuvremenu kratko i pod francusku.

Nakon Kraljevine SHS, a zatim i Kraljevine Jugoslavije, NDH, talijanske okupacije, komunističke Jugoslavije, Sinj konačno pripada samostalnoj i suverenoj Republici Hrvatskoj.

POVIJEST DUGA 5000 GODINA

Oduvijek na čvorištima drevnih vojnih i trgovačkih putova – nađeni su tragovi života ljudi stari čak pet tisućljeća. Naselje *Osinium* prvi put se spominje na oštećenom natpisu koji je signifer **Publije Rapidije** posvetio Geniju Osinijati, božanskome zaštitniku stanovnika Osinija. Bilo je tu starosjedilaca Ilira, starih Rimljana, bizantskih i venecijanskih vladara, kao i stoljetna prisutnost osmanlijskih osvajača. Pretpostavlja se da ime Delmati potječe od njihova imena za ovcu, sačuvanog u albanskom – *delme*. Delmatski prkos rimskoj velesili iznenadio je cara Klaudija koji je svojim veteranima sagradio pravi grad – *Aequum*, današnji Čitluk. Oktavijan je pak i izravno osjetio delmatski inat – ranjen je kamenom u koljeno u Šušnju, danas zaselak Đipalo u Lučanima, gdje se smatra i da je bila lokacija tvrđave Setovije.

Foto: Monika Vrgoč

**TURISTIČKA ZAJEDNICA
GRADA SINJA**

Put Petrovca 12, 21230 Sinj
+385 21 826 352
info@visitsinj.hr

www.visitsinj.hr

ZNAMENITOSTI

U zagrljaju nedodirljivih krških kraljica, Dinare, Svilaje i Kamešnice, ugnijezdio se viteški grad Sinj. Hranjen plodnim Sinjskim poljem, napojen studenom bistrinom rijeke Cetine, još od prapovijesti prikovao je naše pretke u rajsko podneblje. Privlačan barbarima, Rimljanima, Osmanlijama i mnogim drugim osvajačima, stoljećima je odolijevao krvavo braneci slobodu. Živi spomenik obrane i identiteta svakako je Sinjska alka, nadmetanje koje je pod zaštitom UNESCO-a. Uz baziliku Čudotvorne Gospe Sinjske, najveće južnohrvatsko marijansko svetište, prepoznatljiv je simbol ove čarobne oaze Dalmatinske zagore.

Iako bi veličinom i brojkama lako zavarao putnika namjernika, Sinj se može pohvaliti mnogim posebnostima koje neki velegradi mogu tek samo sanjati: osvježeno u ljetnim mjesecima pruža gradski bazen olimpijskih dimenzija, a drugi po veličini hipodrom u Hrvatskoj dom je plemenite alkarske ergele koji se kvalitetom organiziranih trka može mjeriti s najboljim engleskim natjecanjima. Čak tri vrhunska muzeja svojim postavom odvest će vas na virtualno putovanje u neka davna vremena. Muzej Sinjske alke ide ukorak s najsuvremenijim trendovima muzejske znanosti i na inovativan i interaktivan način posjetitelja uranja u magični univerzum viteškog nadmetanja. Arheološka zbirka franjevačkog samostana i Muzej Cetinske krajine dragocjenim i unikatnim eksponatima svjedoče o burnoj lokalnoj i nacionalnoj povijesti. Galerija *Sikirica*, osim stalnog postava omiljenoga kipara rodom iz Jabuke kraj Trilja, organizira razne kulturne događaje i izložbe. Da su kultura i umjetnost u Sinju vrlo živi dokazuju i brojne skulpture na otvorenom koje su postale neodvojiv dio urbane cjeline. Osobito su upečatljive postaje križnoga puta na stazi prema tvrđavi Stari grad. Dražesnim gradskim parkom dominira monumentalna fontana *Tri generacije*, jedna od mnogih umjetničkih oda Sinjskoj alci.

Iako je najživlji ljeti, Sinju ne manjka ni raznolikih događaja tijekom cijele godine. Brojne institucije i udruge organiziraju sportske, glazbene, umjetničke i kulturne manifestacije, a osobito su jedinstvene razne etnografske priredbe. Mnoštvo posjetitelja pohodit će festival *Klape Gospi Sinjskoj* i uživati u probranim notama duhovne glazbe, na tvrđavici Kamičak okupljaju se najsajnija imena world, jazz i etno glazbe (*Kamičak Etno Fest*, *Glazbene večeri na utvrđi Kamičak*), ljubitelji rock glazbe na svoje će doći na rock festivalu S.A.R.S. i sinjskom *mini Woodstocku* – Gljevstocku. Predstava *Opsada Sinja 1715.* prikazuje događaje iz slavne i za Sinj presudne bitke, a na sajmu sela, osim uživanja u autohtonom i ekološkom *iču* i piću, oduševit će i nastupi kulturno-umjetničkih društava koji oživljavaju duh starine, starih zanata i slatkih udvaranja na seoskim sijelima i *gumnima*.

Foto: Lukas Weinpert

Foto: Berislav Alebić

Foto: Monika Vrgoč

Foto: Monika Vrgoč

Foto: Željko Zrnčić

Foto: Ivan Aleksić

Osim što se diči epitetima viteškoga, glazbenoga i kulturnoga grada, Sinju treba svakako pridodati i sportski. Košarka, nogomet, rukomet, odbojka, samo su neki od sportova u kojima sinjski klubovi ostvaruju zavidne uspjehe, a osobito su ponosni na brojne reprezentativce koje su iznjedrili.

Grieh je ne pobjeći barem nakratko iz vreve gradskih ulica i udahnuti čistu energiju prirodne ljepote koju nesebično pruža Cetinska krajina. Hodočasnik će se uputiti, s krunicom u rukama i molitvom na usnama, stazom Gospi Sinjskoj, drevnim putevima utabanim ufanjem bezbrojnih vjernika. Planinaru će teško biti odabrati jednu stazu: svaka je čarolija za sebe pa je najbolje obići ih sve. Savjet vrijedi i za bicikliste – mnoštvo uređenih i označenih staza vode u pustolovinu otkrivanja starih rimskih lokacija, crkava, mostova i mlinica.

DALMATINSKI EL CAMINO DE SANTIAGO

Marijanska svetišta oduvijek su imala posebno mjesto u srcima vjernika. Štovali su i častili Blaženu Djevicu Mariju i u teškim vremenima i nevoljama molili joj se za pomoć. Pouzdali se u njezin nebeski zagovor časteći je iz zahvalnosti kao *kraljicu Hrvata*. Zazivali su je tijekom povijesti kao *fidelissimu advocata Croatiae (najvjerniju odvjetnicu Hrvata)*.

Staza Gospi Sinjskoj proteže se na relaciji Solin – Sinj – Livno – Tomislavgrad – Rama i duga je 148 kilometara. Hodočasnički je to put kojim se, iz nekoliko pravaca, stoljećima pješaci k najvećemu marijanskom svetištu na južnohrvatskim prostorima. Projekt *Staza Gospi Sinjskoj* odobren je u sklopu programa *IPA Hrvatska - Bosna i Hercegovina* i oslanja se na tradicionalne pješačke i konjske staze i napuštenu trasu *Rere*, nekadašnje sinjske željeznice. Razvijanjem prateće infrastrukture i podizanjem svijesti o neizmjerne vrijednosti kulturnog i vjerskog nasljeđa, staza Gospi Sinjskoj polako nadilazi lokalne okvire i dobiva međunarodnu dimenziju. Staza je aktivna tijekom cijele godine, ne samo u vrijeme svetkovina Velike i Male Gospe. Sliku Čudotvorne Gospe Sinjske još su davne 1687. godine u Sinj iz Rame donijeli franjevci u bijegu pred osmanlijskom najezdom. Otada se vjerni puk rado utječe svojoj zaštitnici koja ih je, prema predaji, 1715. obranila od mnogostruko brojnije neprijateljske vojske.

Svake godine, uoči blagdana Velike Gospe, u noćima između 8. i 15. kolovoza, na hodočašće prema gradu Sinju kreću tisuće hodočasnika, osobito mladih, a 15. kolovoza se održava središnja vjerska svečanost. Praćena slavljenjem zvona i sviranjem fanfara, slika Čudotvorne Gospe Sinjske se iznosi iz crkve u svečanu procesiju ulicama grada. Velika je čast ponijeti Sliku na ramenima.

Povijesna povezanost vjernika i Gospinih svetišta proplamsa i uoči 8. rujna, blagdana Male Gospe, proslave rođenja Blažene Djevice Marije, koja se osobito svečano slavi u Solinu, u Prasvetištu Gospe od Otoka. Iz Sinja će prema Solinu, kao i iz mnogih drugih mjesta Lijepa Naše, poteći rijeke hodočasnika. Poseban je doživljaj krenuti pješice drevnim utabanim putevima na duhovno putovanje, daleko od gradske buke i žamora, i pronaći mir i utočište u sigurnom Gospinu okrilju. Hodočasnici će zavjetni korak *Pričistoj Divici Mariji Majci Gospodina našega Isukrsta* uputiti obilježenim stazama kroz slikovite krajeve bogate povijesnim nasljeđem. Na duhovnom pohodu nebeskoj majci proći će uz ostatke starih staza i mostova, gradine, utvrde, stečke, sakralne objekte i muzeje.

Staza Gospi Sinjskoj izvrstan je primjer funkcionalnog suživota turizma i religije bez narušavanja prirodne ravnoteže.

Vrijedan je i kvalitetan doprinos turističkoj ponudi grada Sinja i Cetinske krajine i dokaz pametnog raspolaganja kulturnim i estetskim vrijednostima te prirodnim bogatstvima, što svakako daje pozitivan uzlet upravo održivu turizmu, dobrobiti i blagostanju cjelokupnog društva.

POSTAJE KRIŽNOG PUTA NA GOSPINU GRADU

Oduvijek poseban u srcu Sinjana, Stari grad je više od poprišta velikih povijesnih previranja. Zavjetna crkvića na samom vrhu, izgrađena na dvjestotu obljetnicu dolaska iz Rame u bijegu pred osmanskim stihijom i Gospin kip, rad **Josipa Marinovića**, svojom tihom prisutnošću mirno i dostojanstveno bdiju nad Sinjem i okolicom.

Još od 1996. godine na Gospinu gradu obavlja se pobožnost križnog puta za koji je 2001. godine probijena staza. Iste godine izrađen je projekt postavljanja brončanih postaja križnog puta u prirodnoj veličini, što je povjerenje četрнаestorici vrhunskih hrvatskih umjetnika skulpture.

1. postaja › *Isusa osuđuju na smrt*, Stipe Sikirica
2. postaja › *Isus prima na se križ*, Duje Botteri
3. postaja › *Isus pada prvi put pod križem*, Ante Starčević
4. postaja › *Isus susreće svoju svetu Majku*, Kuzma Kovačić
5. postaja › *Šimun Cirenac pomaže Isusu nositi križ*, Stjepan Skoko
6. postaja › *Veronika pruža Isusu rubac*, Marija Ujević
7. postaja › *Isus pada drugi put pod križem*, Kažimir Hraste
8. postaja › *Isus tješi jeruzalemske žene*, Nikola Vrljić
9. postaja › *Isus pada treći put pod križem*, Jure Žaja
10. postaja › *Isusa svlače*, Mile Blažević
11. postaja › *Isusa pribijaju na križ*, Vene Jerković
12. postaja › *Isus umire na križu*, Ivan Klapež
13. postaja › *Isusa skidaju s križa*, Miro Vuco
14. postaja › *Isusa polažu u grob*, Josip Marinović.

Foto: Monika Vrgoč

Foto: Monika Vrgoč

Foto: Monika Vrgoč

Foto: Ivan Aleksić

Foto: Ivan Aleksić

Foto: Nikola Belančić

Kad je projekt konačno ostvaren, zahvaljujući donacijama pojedinaca, ustanova i institucija, na radost vjernika, hodočasnika i putnika namjernika, grad Sinj i Svetište Čudotvorne Gospe Sinjske dobili su vrijedno vjersko, kulturno i umjetničko djelo, izvrsno i nenametljivo uronjeno u umirujuću tišinu stoljetne šume.

SVETKOVINA VELIKE GOSPE – ZAUVIJEK OKRUNJENA SLAVI SLAVLJE I SVA LIJEPA KORAČA U HALJINAMA ZLATOM VEZENIM

Na zlatnoj kruni kojom je splitski nadbiskup **Stjepan Cupilli** 22. rujna 1716. godine svečano okrunio sliku Majke od milosti na spomen slavne obrane Sinja stoji natpis: *In perpetuum coronata triumphat 1715.*

U Sinju, jednom od najvećih hrvatskih marijanskih svetišta, uvijek je osobito svečano uoči i na blagdan Uznesenja Blažene Djevice Marije.

Stoljećima vjerni svojoj zaštitnici i spasiteljici, Sinjani i brojni hodočasnici slave Veliku Gospu, a odanost svjedoči i određenost toga datuma za proslavu dana Grada Sinja.

Bazilika je pretijesna tijekom devetnice i uvodne molitve krunice, kako večernje u 19 sati, tako i one jutarnje, zornice, u 6 sati. Na Gospinu Vigiliju, večer *užežin* samoga blagdana, sveta misa slavi se na Trgu dr. Franje Tuđmana, a svečana proslava počinje već u 4 sata tradicionalnom misom zornicom. U 9 sati slijedi procesija s Gospinom slikom i svečana sveta misa. Nepregledna rijeka vjernika ispunjava u Gospinu čast ukrašene gradske ulice posute laticama cvijeća, mačkule sa Staroga grada pucnjem označavaju mjesta blagoslova, a fanfare ispraćaju i dočekuju Gospinu sliku koju na ramenima ponosno nose alkari, alkarski momci, članovi vojne i civilne vlasti, članovi udruga, svećenici, redovnici i redovnice.

Večernja sveta misa slavi se u 18 sati, a sutradan i tradicionalna misa zahvalnica na Starome gradu. Na prvu nedjelju poslije blagdana Velike Gospe, na samostanskom dvorištu, posveta je djece Gospi Sinjskoj.

SINJSKA ALKA

Sinj je stoljećima biser kojim se svaka vlast htjela urešiti, kamen međaš između primorja i kontinenta, obgrljen bliskim planinskim vrhuncima, s Cetinom i njezinim pritocima. Tresli su ga potresi, rušili i palili osvajači, nametali tuđe jezike, vjeru i običaje, ali Sinj je uvijek bio snažniji, nepokolebljiv i prkosan. Veliki pučki pjesnik, fra Andrija Kačić Miošić, u slavu veličanstvene pobjede nad Turcima 1715. mu pjeva: *Sinju grade, zlatni buzdovane, od davnine junački megdane...*

U čast svoje nebeske zaštitnice, Gospe Sinjske, koja je prema predaji i otjerala Osmanlije (*vidješe ženu u bijelom kako hoda zidinama Sinja*), kao vječni zavjet odanosti i poštovanja, Sinjani će utemeljiti vitešku igru Alku, i tako svake godine, prve nedjelje u kolovozu, oživjeti slavnu pobjedu.

Naziv Alke (tur./arap. *halqa*: prsten, obruč) potječe od detalja podloge stremena na sedlu zaplijenjenog konja turskog **serasker-paše Čelića**. U alkarskoj ceremoniji dva momka vode za uzde konja koji simbolizira pašinoga, edeka.

Alka ima dva koncentrična željezna kruga povezana s tri kraka, tako da je razmak između krugova podijeljen na tri jednaka dijela. Središnji, najmanji krug vrijedi tri punata, gornje polje dva, a dva donja polja po jedan. Alkar u punom galopu drvenim kopljem sa željeznim vrhom gađa u alku. Slavodobitnikom postaje onaj tko u tri trke Alke skupi najviše punata. Ako više alkara ima isti broj punata, onda se pripetavaju dok jedan ne skupi više punata.

Alkarsko natjecanje započinje svečanom povorkom koju predvodi harambaša i odabrana četa alkarskih momaka, za kojima slijede buzdovandžije i štitonoša koji nosi trofejni turski štit te vodiči edeka. Alkarsku četvu predvodi barjaktar (nosi zastavu Viteškog alkarskog društva, uz koju je i lik Gospe Sinjske) s pobočnicima i alkarski vojvoda (zapovjednik alkarske povorke) s ađutantom. Za njima u dvoredu jaši četa alkara s kopljima. Na začelju povorke je alajčauš (zapovjednik čete alkara kopljanika). U alkarskoj povorci sudjeluje najmanje 11, najviše 15, a iznimno 17 alkara kopljanika.

Harambaša i alkarski momci u povorci idu pješice. Naoružani su kuburama, handžarom i puškom zapasanim u *zmijskom gnijezdu*, a odjeveni u svečanu narodnu starinsku nošnju Cetinske krajine. Alkarska četa je na bogato urešenim konjima, odjevena u izvornu vitešku odoru sinjskih branitelja s početka 18. stoljeća. Na glavi alkara je kalpak od kunovine i čelenka od čapljin perja, gaće i dolama su od najbolje modre čoje, bogato vezeni srebrnim ukrasom. Ispod dolame je brokatni krožet i bijela košulja, a na nogama čizme s mamuzama. Naoružani su kopljem i sabljom na lijevom boku.

Alkar mora biti Cetinjanin, imati *oko sokolovo i čvrstu desnica*, a ponajviše mora biti častan i pošten čovjek.

Alka je nastala u vrijeme kad su u Europi postojale mnoge slične viteške igre. Sve su danas prepuštene zaboravu, samo je Sinjska alka, u osvit svoje tristo jedanaeste godišnjice, pod zaštitom UNESCO-a kao svjetska nematerijalna baština. Alka je simbol svake borbe za slobodu, za mir i ognjište, za vjeru i nadu. Ujedinjuje prošlost i budućnost, slavi čast i poštenje, običaje naših pradjedova, junaštvo i hrabrost.

Foto: Ivan Žižić

Foto: Ivan Aleksić

Foto: Reko Pavlinušić

Foto: Monika Vrgoč

Foto: Nikola Belancić

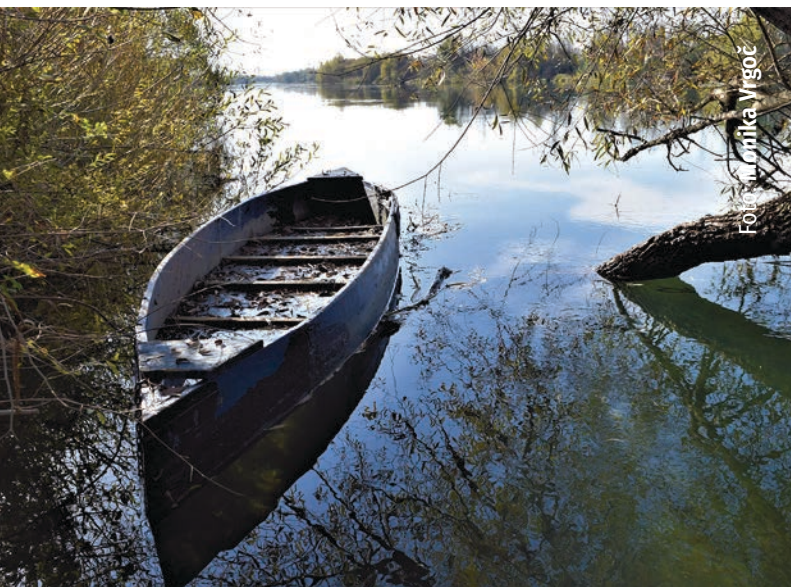

Foto: Monika Vrgoč

NEMATERIJALNA BAŠTINA

Lijepa Naša se, osim nizom prirodnih i gastronomskih čarolija, može pohvaliti i zavidnom zbirkom nematerijalnih kulturnih dobara na listi UNESCO-a za nematerijalnu kulturnu baštinu čovječanstva – po zastupljenosti prva u Europi, a treća u svijetu! S obzirom na to koliko kulturnoga blaga Hrvatska čuva i posjeduje, možemo očekivati da će se taj popis u budućnosti i proširiti.

Nematerijalna baština obuhvaća različite oblike pučkih i tradicionalnih kulturnih izričaja – jezik, usmenu književnost, glazbu, ples, igre, mitologiju, obrede, običaje i tradicijske obrte, ali i žive zajednice u kojima se ti oblici pažljivo njeguju.

Najpoznatija od njih, ponos Sinja i Cetinske krajine, viteška igra **Sinjska alka**, utemeljena je kao spomen na pobjedu Sinjana nad Osmanlijama 1715. godine i u zahvalu Čudotvornoj Gospi Sinjskoj koja je prema predaji spasila Sinj i njegove branitelje. Od tada se, u gotovo neprekinutom kontinuitetu, održava do danas prema Statutu Alke, strogom pravilniku koji osigurava autentičnost i potanko govori o njezinu nastanku, svrsi i pravilima, a UNESCO je štiti od 2010. godine.

Ojkavica je karakteristično pjevanje posebnom tehnikom s mnogo melodijskih ukrasa i potresanja na slog „oj“ koji može biti na početku, u sredini ili na kraju pjesme. Dvojica ili više pjevača pjevaju u više slojeva, snažno i glasno, a tekstovi su u pravilu vrlo slikoviti i jedinstveni. Rasprostranjena je u cijeloj Dalmatinskoj zagori, a u Sinju joj je tradicionalni naziv rera. Na UNESCO-ovoj listi je također od 2010. godine. I dalje se prenosi s generacije na generaciju ustrajnošću kulturno-umjetničkih društava i folklornih skupina. Svojim naporima od zaborava spašavaju reru, kao i drugi adut s UNESCO-ove liste - **nijemo kolo**. Ples s područja Dalmatinske zagore jedinstven je po načinu izvođenja – u kolu ili, češće, u parovima koji se kreću kružno ili slobodno po plesnom prostoru, ponekad uz pratnju rere, gange, ojkavice ili dipli, no u Dalmatinskoj zagori gotovo isključivo bez ikakve glazbene pratnje. Danas se može vidjeti (iako mnogo rjeđe nego prije) u pokladama, na sajmovima, dernećima, svadbama, lokalnim, regionalnim ili međunarodnim smotrama folkloru te na lokalnim priredbama u povodu blagdana zaštitnika župa.

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske štiti brojna ugrožena nematerijalna dobra, s ciljem razvoja, zaštite i njegovanja, i najvažnije – očuvanja. Jedno od tih dobara je i **umijeće gradnje lađe u Otoku kraj Sinja**, što je tradicijska posebnost ovoga kraja, usko vezana uz položaj naselja Otoka u neposrednoj blizini rijeke Cetine. Pisani tragovi o počecima gradnje lađe ne postoje, a najstarija sačuvana lađa stara je sedamdesetak godina. Način privređivanja (pretežno poljoprivreda), brojnost stanovnika te sam polo-

žaj naselja glavni su razlozi što su stanovnici naselja Otoka imali veću potrebu korištenja lađe od ostalih naselja u okolici. Ovisno o dubini rijeke, veslalo se i sjedeći i stojeći.

Godišnji pokladni ophodi mačkara podkamešničkih sela s područja gradova Sinja i Trilja te općine Otok imaju dugu tradiciju održavanja i najbolji su pronositelji i čuvari pokladnih običaja u tim krajevima. Jedinstven su i izvoran način prikazivanja drevnih običaja protkanih zvukom mačkarskih zvona i drugih popratnih rituala. Najatraktivniji dio povorke čine bučni i šareni *didi*. Na glavama nose ovčje *mišine* u visini do 1,5 metra, a oko struka zvona. Odjeveni su u staru odjeću s našivenim raznobojnim resama. Utjelovljuju obrednu borbu dobrih duhova sa zimom, koju tjeraju bukom i skakanjem. *Didi* s Kamešnice nedavno su bili gosti poznatog karnevala u Samugheu na Sardiniji i uspješno pronijeli dašak tradicije izvan domovine.

Klasko pjevanje je tradicijsko višeglasno homofono pjevanje bez pratnje instrumenata. Klapske pjesme su prepoznatljive po svojoj unutarnoj glazbenoj strukturi, harmoniji, melodiji i sadržaju tekstova. Unatoč raznim vanjskim utjecajima, klapska pjesma do danas je zadržala svoju izvornost i uvijek vjernu publiku.

Jedan od dragocjenih starih zanata kojem prijeti izumiranje – **tradicijsko lončarstvo ručnoga kola iz Potravlja** od 2013. ima status nematerijalnoga kulturnog dobra, a Ministarstvo kulture Republike Hrvatske nominiralo ga je za zaštitu UNESCO-a. U našim krajevima poznato još od 4. stoljeća pr. Kr., u većem dijelu Europe to je lončarstvo odavno ustupilo mjesto lončarstvu „nožnoga kola“. Jedinstveno umijeće izrade glinenoga posuđa na ovaj način do danas se sačuvalo samo u selu Potravlje u općini Hrvace i to u dvjema obiteljima – **Jure Knezovića**, u kojoj danas posuđe izrađuju njegovi sinovi **Ivan** i **Pile** te onaj Jurina brata **Dušana Knezovića**.

Očuvanje ugrožene nematerijalne baštine važan je faktor ne samo kulturnog i nacionalnog identiteta, već i nastojanja da u skladu s održivim razvojem ova jedinstvena i neprocjenjiva dobra prenose na nove generacije i (po) ostanu živa baština.

GASTRONOMIJA

Gastronomski raj Dalmatinske zagore - Sinj i čarobna Cetinska krajina, podneblje je gdje se okusi prepliću s poviješću, stvarajući neodoljivi užitek koja ostavlja nezaboran dojam.

Cetinska krajina, bogata plodnom zemljom i čistim tekućicama, oduvijek je izvor najkvalitetnijih namirnica. Burna povijest u Sinju uspjela je sjединiti duh Mediterana, Orijenta i kontinentalne kuhinje u posebnu i cijenjenu gurmansku sredinu. Osim sinjskih arambaša, najpoznatijeg

Foto: Nikola Belančić

Foto: Marko Kapitanović

Foto: Nikola Belančić

Foto: Monika Vrgoč

Foto: Ivana Pavičić

Foto: Ivana Pavičić

specijaliteta sinjske kuhinje, zaštićenog kao nematerijalna kulturna baština, uvijek gostoljubivi Sinjani rado će ponuditi i razne delicije poput žaba, riječnih rakova, cetinske pastrve, sinjskih rafiola te mnoge specijalitete karakteristične za Dalmatinsku zagoru. Vrući i hrskavi sinjski uštipci ukusni su i popularni *street food*, savršeni u svojoj jednostavnosti, bilo sa slatkim ili slanim prilozima. Osobito su omiljeni u kombinaciji sa sinjskim pršutom, neizostavnom delikatesom jedinstvena okusa koji duguje pažljivom dimljenju i nemilosrdnoj buri.

U alkarskom Sinju mnogobrojni restorani i konobe postaju portali koji vode na kulinarsko putovanje kroz tradiciju. Mediteransko-istočnjačka kuhinja obogaćena svježim i izvornim lokalnim sastojcima dominira jelovnicima, a jela se pripremaju s ljubavlju i pažnjom, čuvajući autentičnost svakog zalogaja koji, svaki za sebe, pripovijeda priču o vodi, zemlji, suncu i trudu lokalnih proizvođača.

Sinj i Cetinska krajina nisu samo destinacija za gastronomske hedoniste, već i mjesto gdje se vino pretvara u umjetnost. Glavna vinogradarska područja nalaze se na pripoljskim obroncima s lijeve i desne strane plodnoga i Cetinom napojenoga Sinjskog polja. Izvorna sinjska hrvaština (*'rvaščina*, *hrvaščina*) svježe je i vrlo pitko vino svijetlocrvene boje, nastalo tradicionalnom, stoljećima neizmijenjenom preradom grožđa. Ovo vino s karakterom neizostavan je dio enogastronomске ponude grada pod Kamičkom.

Gastronomska ponuda Sinja i Cetinske krajine, oaze koja više nije poznata samo po viteškoj tradiciji i veličanstvenim prirodnim ljepotama, hrana je za tijelo i dušu, putovanje kroz vrijeme, kulture i strast prema izvornim okusima.

Za one koji se i sami žele okušati u pripremanju nekih od najukusnijih delicija sinjske kuhinje, donosimo nekoliko izvornih recepata iz poznate *Dalmatinske kuhinje Dike Marjanović-Radice*, žene koja je sačuvala kulinarsku tradiciju i narodnu baštinu dalmatinske kuhinje. Niz godina predavala je mladim djevojkama u Splitu, Sinju i drugim mjestima Dalmacije te održavala tečajeve kuhanja na otocima, u priobalju i u selima Dalmatinske zagore. U želji da sačuva od zaborava bogatu gurmansku baštinu i da svoje znanje nesebično prenese drugima, neumorno je prikupljala izvorne recepte i sve ih sama iskušala. Prikupljene recepte objavila je u dvjema knjigama - *Dalmatinska kuhinja* (1939.) i *Praktična kuharica* (1944.), nezaobilaznim u svakom sinjskom domaćinstvu.

Sinjski arambašići najpoznatiji su specijalitet sinjske kuhinje, odnedavno zaštićen kao nematerijalna kulturna baština. Naziv potječe vjerojatno od tur. *harami* – grešno, nedopustivo i *baši* – zapovjednik, poglavica (harambaša – vođa hajduka, a u Sinjskoj alci vođa alkarskih momaka). Arambaši su neizostavni dio svečanih jelovnika, za slavlje Uskrsa, Božića, Velike Gospe, Alke i sl.

Ako su trenutne okolnosti u vama probudile gurmana, predlažemo ukusnu **domaću pogaču** bez kvasca i **seljačke uštipke**, najpopularniji sinjski *street food*!

Za ljubitelje divljači... **Zec na sinjski način**.

Slatkovodni specijaliteti... **Raci kuhani na sinjski način s vinom**.

Ili možda da se osladite jednostavnim, slatkim, a laganim desertima... **Rafioli sinjski** ili **Krokanti alkarski tradicionalni**.

Dobar tek!

JESEN, ZIMA I PROLJEĆE U CETINSKOJ KRAJINI: VODIČ ZA OUTDOOR ENTUZIJASTE

Prostrane doline i bistre vode, planinski vrhovi i nestvarne ljepote Cetinske krajine čine ovaj dio Dalmacije pravim rajem za sve ljubitelje aktivnog odmora, pogotovo u jesen, zimu i proljeće, kad priroda zaodjene svoje najljepše ruho.

Sinj, grad viteštva i tradicije, u hladnijim mjesecima nudi niz outdoor aktivnosti koje privlače turiste, avanturiste i one željne novih iskustava. Smješten u srcu Dalmatinske zagore, Sinj i njegova okolica pružaju priliku da istražite povijest, izvorne krajolike i kulturne znamenitosti – sve u jednom.

1. Planinarenje - Cetinska krajina prekrivena je planinskim stazama koje se penju uz impresivne vrhove poput Kamešnice, Visoke i Svilaje, savršene za sve razine planinarskih vještina. S čarobnih vrhova pruža se pogled na Sinjsko polje i rijeku Cetinu, no i sami uspon kroz šume dotaknute jesenskim zlatom i duboki udah osvježavajuće čistog zraka neprocjenjiva su nagrada. Nerijetko će zablistati i ušuškani snježnim pokrivačem koji planinare pretvara u prave istraživače ledenih krajolika.

2. Biciklističke staze - Za ljubitelje biciklizma, Sinj je prepun biciklističkih staza, od laganih cestovnih tura do off-road izazova. Neke od omiljenih ruta kreću iz središta Sinja, prateći obronke okolnih planina, rijeku Cetinu kroz niz malih sela i slikovite krajolike bogate prošlosti i tradicije. Bicikliste će oduševiti izazov raznolikosti terena: od ravnih i mirnih cesta do šumskih puteljaka, uspona i spuštova.

3. Jahanje - Jahanje ravnicom Sinjskog polja idealno je za sve – bilo da ste početnik ili iskusni jahač. Konjički klubovi nude školu jahanja i vođene ture koje prolaze pokraj povijesnih znamenitosti poput starih mlinova na rijeci Cetini, ostataka nekih prošlih vremena. Savršena je prilika za nesmetano uživanje u jesenskim i zimskim sinjskim pejzažima u društvu ovih mirnih, plemenitih životinja.

4. Staza Gospi Sinjskoj - Staza Gospi Sinjskoj očaravajući je hodočasnički put ne samo za vjernike, već i za sve

Foto: Ivana Pavičić

Foto: Ante Zorica

Foto: Ante Zorica

Foto: Ivan Aleksić

Foto: Monika Vrgoč

Foto: Željko Zrnčić

koji žele doživjeti duhovno putovanje i istražiti povijest kraja. Staza povezuje marijanska svetišta – Solin, Ramu i Sinj – te vodi kroz mjesta bogata povijesnim značajem i čarobnim prirodnim krajolicima. Jesenske boje čine hodočasnički put još posebnijim, a mnogi hodočasnici dolaze upravo u tom razdoblju kako bi uživali u miru i ljepoti prirode koja prati stazu. Zimi ova staza postaje tiha oaza, s maglovitim jutarnjim prizorima koji daju poseban ugođaj.

5. Šetnja kroz Sutinu i kanjon Rumina - Za one koji žele laganu, opuštajuću šetnju u predivnoj prirodi, značajni krajobrazi Rumina i Sutine nude spektakularne prizore i toliko željeno utočište u bijegu od svakodnevne užurbanosti. Sutina je zaštićeno područje bogato florom i faunom, idealno za ljubitelje prirode i fotografije. Zimi, kada se kanjoni napune kišnicom i snijegom s okolnih planina, Sutina i Rumin otkrivaju svoja skrivena lica, hitre slapove i bogatstvo biljnog života.

6. Avantura u zraku: sportski aerodrom Sinj - Za one koji traže malo više adrenalina, sinjski sportski aerodrom idealno je mjesto za – padobranske skokove! Pogled iz zraka na zimski pokrivač Dinarida ili jesenje nijanse Cetinske krajine jedinstven je doživljaj ove očaravajuće prirode.

Jesen i zima u Cetinskoj krajini pružaju priliku za istinski kontakt s prirodom, istraživanje kulturne baštine i uživanje u aktivnostima na otvorenome. Od planinarenja i biciklizma do hodočašća i jahanja, svaki (avan)turist ovdje može pronaći svoju dozu uzbuđenja i mirnih trenutaka u prirodi nenarušenoj ljudskim djelovanjem.

Otkrijte Sinj, grad viteštva i tradicije, i dopustite biti očarani ljepotama i izazovima koje nude jesen i zima u Dalmatinskoj zagori!

TOP 10 STVARI ŠTO RADITI U SINJU:

1. posjetiti muzej Sinjske alke
2. vidjeti sliku Čudotvorne Gospe Sinjske
3. popeti se na tvrđavu Grad do koje vodi 14 postaja križnog puta
4. vidjeti panoramu grada Sinja, s planinama koje ga okružuju i Sinjskim poljem
5. vidjeti alkarsku ergelu
6. vidjeti stelu Gaja Laberija, glavu Herakla i kip Dijane Lucifere
7. vidjeti satni mehanizam stariji od Big Bena na utvrđi Kamičak
8. vidjeti željezničku postaju Reru
9. posjetiti Franjevačku klasičnu gimnaziju – prvu gimnaziju u južnoj Hrvatskoj s hrvatskim nastavnim jezikom
10. vidjeti brojne javne skulpture/uživati u ritualu ispijanja kave na Pijaci (Trg kralja Tomislava).

Izvorne ambijentalne lokacije izvrsne su pozornice za mnoga cjelogodišnja događanja, a osobito zablistaju u ljetnim mjesecima za vrijeme trajanja tradicionalne manifestacije *Dani Alke i Velike Gospe*. Brojni koncerti, predstave, izložbe, književna predstavljanja, umjetnički performansi i sajmovi redovito privlače mnoštvo posjetitelja koji se, oduševljeni viđenim, uvijek rado vraćaju u gostoljubivi Sinj. Uz izvrsnu gastronomsku i enološku ponudu, boravak u viteškom gradu iskustvo je koje se dugo pamti.

**TURISTIČKA ZAJEDNICA
GRADA SINJA**

Put Petrovca 12, 21230 Sinj
+385 21 826 352
info@visitsinj.hr

www.visitsinj.hr

SJEĆANJE NA POSLJEDNJE DANE DUBROVAČKE REPUBLIKE

„Motiv pri odabiru teme za ovaj rad bio je dvojak. S jedne strane, to je Domovinski rat 1991./1992. godine, kad se nametnula usporedba s ratom 1806. godine. Oba puta Dubrovnik se našao pod opsadom, a njegova okolica ostala je poharana“

Tekst: Jasmina Bajo
Foto: Haris Mekić

U organizaciji Ogranka Matice hrvatske u Boki kotorskoj, u crkvi svetoga Duha u Kotoru održano je 13. svibnja predstavljanje knjige „Posljednja kriza Dubrovačke Republike“ autorice dr. sc. Vesne Čučić.

Večer posvećena povijesti Dubrovnika, ali i dubokim kulturnim vezama Boke kotorske i Dubrovnika, okupila je brojne uzvanike, predstavnike kulturnoga i javnoga života i ljubitelje knjige.

Program je otvorila **Jasmina Bajo**, dok je glazbeni dio večeri na violini priredila **Antonija Čučić**, unijevši posebnu emociju i toplinu u atmosferu događaja.

U ime domaćina prisutne je pozdravila predsjednica Ogranka Matice hrvatske u Boki kotorskoj **Marija Mihaliček**, istakanuvši kako knjiga Vesne Čučić otvara važna pitanja o sudbini Dubrovačke Republike i povijesnim okolnostima njezina nestanka.

„Okupila nas je knjiga koja tematizira jedno burno razdoblje, nestanak višestoljetne Dubrovačke Republike početkom 19. stoljeća. Povijesna tema o kojoj je mnogo pisano, a o kojoj se ovom knjigom otvara čitav niz pitanja o događajima i okolnostima koje će se, na žalost, ponoviti i u novijoj povijesti“, rekla je Mihaliček.

Predstavljanje u Kotoru uslijedilo je neposredno nakon dubrovačke promocije novoga izdanja knjige, objavljene u izdanju Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku i Ogranka Matice hrvatske u Dubrovniku. Riječ je o drugom, odnosno reprint izdanju knjige koja je prvi put objavljena 2003. godine, dok je njezino englesko izdanje

„The Republic of Dubrovnik: Final Crisis“ objavljeno 2014. godine u Chicagu.

U ime izdavača govorila je **dr. sc. Vesna Miović**, znanstvena savjetnica Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, podsjetivši kako interes za knjigu nije prestajao od njezina prvog izdanja.

„Interes za knjigu nikad nije prestao, a značajno se povećao posljednjih godina u kojima je svijet ponovno obilježen dramatičnim promjenama i nesigurnošću. Ta nas je činjenica potaknula na razmišljanje o drugom izdanju i vrlo smo zadovoljni što smo ga realizirali“, rekla je Miović.

Monografija dr. sc. Vesne Čučić temelji se na bogatoj arhivskoj građi i donosi suvremeno tumačenje posljednjih godina Dubrovačke Republike. Autorica istražuje političke, društvene i međunarodne okolnosti koje su dovele do sloma jedne od najdugovječnijih mediteranskih republika. Knjiga posebno analizira složene odnose velikih sila: Francuske, Rusije, Austrije i Osmanskoga Carstva na prostoru istočnoga Jadrana i njihov utjecaj na sudbinu Dubrovnika.

U prvom dijelu knjige autorica se bavi svakodnevnim životom Dubrovačke Republike uoči njezina sloma. Opisuje političke prilike, ekonomske teškoće, zdravstvene izazove i odnose među društvenim slojevima. Posebno mjesto zauzimaju dubrovačka diplomacija i pokušaji vlasti da sačuva neutralnost u vremenu kada su europske sile sve snažnije dijelile interesne sfere na Mediteranu.

Govoreći o knjizi, akademik **Stjepan Ćosić** naglasio je kako je riječ o djelu koje ne govori samo o Dubrovniku, nego i o širem prostoru južnoga Jadrana.

„U ovoj knjizi riječ je o posljednjem razdoblju Dubrovačke Republike koje je bilo obilježeno sukobom velikih sila na Jadranu i razornom opsadom grada u rusko-crnogorskom sukobu s Francuzima 1806. godine. Tako se ona, na neki način, tematski u velikom dijelu odnosi i na Kotor, odnosno na povijest Boke kotorske“, istaknuo je Ćosić.

On je podsjetio kako su upravo događaji iz 1806. godine snažno obilježili i prostor Boke kotorske, jer su tadašnje političke i vojne prilike bile povezane s promjenama koje su zahvatile cijelu istočnu obalu Jadrana. Prema

njegovim riječima, knjiga Vesne Čučić važna je i zato što povijesne događaje promatra iz šire perspektive, oslobođene ideoloških interpretacija koje su desetljećima dominirale historiografijom.

Poseban gost promocije bio je **dr. sc. Ante Čuvalo**, povjesničar i publicist iz Sjedinjenih Američkih Država, čija je izdavačka kuća CroLibertas Publisher objavila englesko izdanje knjige.

„Strahujem i bojim se da će u Dubrovniku i većem dijelu hrvatskih gradova turizam ugušiti taj duh i kulturu, da će otići sve na biznis i turizam. Zato je ova knjiga baš dobar podsjetnik na povijest Dubrovnika“, rekao je Čuvalo. Govoreći o motivima za pisanje knjige, Vesna Čučić istaknula je kako je temu odabrala potaknuta i iskustvom Domovinskoga rata.

„Motiv pri odabiru teme za ovaj rad bio je dvojak. S jedne strane, to je Domovinski rat 1991./1992. godine, kad se nametnula usporedba s ratom 1806. godine. Oba puta Dubrovnik se našao pod opsadom, a njegova okolica ostala je poharana“, rekla je autorica.

Autorica je podsjetila kako je Dubrovačka Republika stoljećima uspijevala opstati zahvaljujući vještoj diplomaciji i ravnoteži između velikih sila Istoka i Zapada. Međutim, početkom 19. stoljeća međunarodne okolnosti dramatično su se promijenile.

„Najveću i posljednju krizu Dubrovačka Republika prolazila je te 1806. godine. Ona je bila toliko zamršena i teška da je aristokratska Republika, prvi put u svojem višestoljetnom postojanju, nije ni mogla nadvladati, a vjerojatno nije ni znala kako to učiniti“, istaknula je Čučić.

U nastavku svoga izlaganja autorica je govorila o ulasku francuske vojske u Dubrovnik, sukobima s ruskim i crnogorskim snagama te o stradanjima stanovništva tijekom opsade. Posebno je naglasila kako je Dubrovačka Republika tada izgubila mogućnost vođenja neutralne politike koja ju je stoljećima održavala između velikih sila.

Predsjednica Ogranka Matice hrvatske u Boki kotorskoj Marija Mihaliček podsjetila je i na posebnu povezanost autorice s Bokom kotorskom i Dubrovnikom. Vesna

Čučić rođena je u Kotoru, školovala se u Dubrovniku i Zagrebu, a svoj profesionalni i znanstveni rad posvetila je kulturnoj povijesti Dubrovnika i istraživanju arhivske građe.

Tijekom svoje bogate karijere obavljala je dužnost ravnateljice Dubrovačkih knjižnica, bila predsjednica Matice hrvatske u Dubrovniku te inicijatorica više projekata kulturne suradnje između Dubrovnika i Kotora. Posebno mjesto među njima zauzima projekt „Dubrovnik i Kotor – Gradovi i knjige“, koji je dodatno učvrstio kulturne veze između ovih gradova.

Predstavljanje knjige u Kotoru još jednom je pokazalo koliko su povijest Dubrovnika i Boke kotorske međusobno isprepletene. Sudbina Dubrovačke Republike nije samo dubrovačka priča, ona pripada zajedničkoj povijesti prostora istočnoga Jadrana.

Ovakvi susreti pokazuju koliko su knjige i kulturni događaji važni za očuvanje zajedničke memorije i razumijevanje prošlosti koja i danas snažno oblikuje identitet prostora južnoga Jadrana ■

KRSTO IVANOVIĆ I CRVENA HRVATSKA

„Grad Budva, općenito opisan u prethodnoj glavi, nalazi se u Europi, u kojoj prevladava ugodna i umjerena klima u svako doba godine, u pokrajini Liburniji odnosno Hrvatskoj, što se zaključuje na temelju izjava i promišljanja više pisaca.“

Tekst: dr. sc. Domagoj Vidović

Foto: Narodna biblioteka „Miroslav Luketić“ Budva

Pišući tekst o osobnome imenu Tomislav za *Hrvatski iseljenički zbornik*, pregledavao sam različita vrela, a negdje kad sam već bio pri kraju posla, bacio sam pogled na kazalo knjige *Budvanski anali* (iz 1650.) **Krsta Ivanovića** (1628. –1688.) koju su transkribirale, s talijanskoga prevele i komentarima popratile **Katarina Mitrović** i **Milica Kisić**. Iste su autorice napisale i vrlo vrijednu uvodnu studiju. Knjigu mi je ovoga proljeća poklonio budvanski župnik **don Filip Janjić**, a suvremeni budvanski kroničar **Dalibor Antonioli** na nekoliko mi je listova ispisao mjesne toponime i zapisao neke podatke ključne za njihovo tumačenje. Kako sam ovoga ljeta uz pregled građe gospara Antoniolića čitao roman **Alfreda Döblina** *Berlin Alexanderplatz*, u kojemu je **Stefano Zannowich** (Stjepan Zanović) jedan od likova, čitanje je Budvanskih anala malo pričekalo, no otkad sam knjigu prvi put otvorio, od nje se ne razdvajam.

Prvo sam u kazalu potražio ime Tomislav te ga pronašao u knjizi prvoj, glavi dvanaestoj. Budući da je Ivanović preuzeo kronologiju **Mavra Orbinija**, Tomislava spominje kao jednoga od vladara Dalmacije. Zatim mi je za oko zapela glava druga koja nosi naslov *O tome kako se Budva na-*

lazi u Europi, u Liburniji, koja počinje sljedećom rečenicom (donosim je u hrvatskome prijevodu crnogorskoga teksta): „Grad Budva, općenito opisan u prethodnoj glavi, nalazi se u Europi, u kojoj prevladava ugodna i umjerena klima u svako doba godine, u pokrajini Liburniji odnosno Hrvatskoj, što se zaključuje na temelju izjava i promišljanja više pisaca.“ Samo nekoliko redaka niže stoji: „U djelu *Kraljevstvo Slavena* don Mavra Orbinija, mljetskoga opata, u odjeljku koji govori o dodjeli metropolije biskupima Dalmacije i Hrvatske, čita se da se od Dalmacije do Drača nalazi narečena Crvena Hrvatska, što se tumačilo kao Liburnija. Zbog toga se sa sigurnošću može smatrati da se Budva nalazi u Liburniji.“ I Krstu je Ivanoviću, dakle, bio poznat povijesni toponim Crvena Hrvatska te svoj grad u prvim poglavljima, u kojima govori o starijoj prošlosti grada, smješta unutar njezina ozemlja. Dakako da Ivanović u ostatku teksta nabraja i ostale vladare i države unutar čijih se granica našla Budva, pa već u sljedećoj, trećoj glavi objašnjava da su Budvani Albanci iako Budva nije u Albaniji, što se može tumačiti činjenicom da su Mlečani svoje posjede od Boke do Kufina nazivali Mletačkom Albanijom, a Ivanović je, poput većine Bokelja i Budvana, bio

izrazito odan državljanin *Serenissime* svjestan koliko je sloboda krhka kategorija te se poistovjećivao i s njezinim upravnim ustrojem. Kako bi prisnažio povezanost Budvana s Albancima, Ivanović spominje antičke seobe Albana iz okolice Rima u Aziju i zatim u Albaniju, dakle u skladu s navadama vremena i žanra (kronike) traži trajnu poveznicu Albanije s antikom. Također je važno istaknuti Ivanovićevo isticanje činjenice da Budva pripada Europi nasuprot njezinu neposrednu susjedstvu koje je za Ivanovićevo života bilo pod osmanlijskom vlašću. Koliko je Ivanoviću bilo bitno da Budvu smjesti u Europu, svjedoči sljedeća rečenica s početka glave treće: „Prostodušnost i neznanje mnogih u podlozi su mišljenja da se Budva nalazi u Epiru, odnosno Albaniji ili Makedoniji, ali iz već navedenih razloga u glavi drugoj (u kojoj stoji da je Budva bila dio Liburnije, tj. Crvene Hrvatske; op. D. V.), razvidno je koliko je takav stav pogrešan.“ Osim što je Budvu držao dijelom Europe, a Albaniju nije, Ivanović je iskao poveznicu Albanaca s Rimom jer se područje koje su nastanjivali etnički Albanci za njegova života nalazilo izvan granica onoga što je osobno smatrao Europom. To mu je bilo ključno kako bi i Albance uvrstio među Europljane.

BOKA I TRST

Priča o Boki i Trstu nije samo priča o brodovima i trgovini, već i priča o ljudima koji su između dva grada gradili mostove znanja, kulture i identiteta - mostove koji traju do danas

Tekst: Jasmina Bajo
Foto: privatna arhiva

U povodu Svjetskog dana knjige i autorskih prava, u Pomorskome muzeju Crne Gore u Kotoru održano je predavanje dr. sc. Vesne Čučić pod nazivom „Boka kotorska i Trst u 19. stoljeću“.

Brojnu publiku pozdravila je viša bibliotekarka Danijela Nikčević, dok je Vesna Čučić govorila o snažnim povijesnim, pomorskim, ekonomskim i kulturnim vezama između Boke kotorske i Trsta, otkrivajući složenu mrežu odnosa koja je tijekom 19. stoljeća oblikovala živote Bokelja, ali i razvoj austrijskog pomorstva.

Predavanje je otvorilo niz važnih pitanja: zašto je Trst postao ključna luka Austro-Ugarske monarhije, kako je njegov razvoj utjecao na bokeljsko pomorstvo i na koji način su se Bokelji prilagodili novim povijesnim okolnostima nakon propasti Mletačke Republike 1797. godine.

BOKA NAKON PADA VENECIJE

Vesna Čučić podsjetila je da je pomorstvo Boke kotorske krajem 18. i početkom 19. stoljeća bilo na svom vrhuncu. Dobrota, Prčanj i Perast predstavljali su snažna pomorska središta s razvijenom trgovačkom mornaricom i bogatim kapetanskim obiteljima. Međutim, propast Mletačke Republike i dolazak novih vlasti - prvo Francuza, a zatim Austrije - donijeli su velike promjene.

Za razliku od Venecije, koju je Kotor svojedobno prihvatio kao zaštitnika, Austrija i Francuska nastupale su kao osvajačke sile. Nova politička situacija negativno se odrazila na bokeljsko pomorstvo. Napoleonovi ratovi dodatno su oslabili trgovačku mornaricu, a mnoge bokeljske obitelji izgubile su veliki kapital.

Posebno je pogođen Perast, koji je nakon gubitka mletačkih privilegija ubrzano ekonomski slabio. Dobrota, koja je tada imala najveći broj jedrenjaka u Boki, uspjela je tek sredinom 19. stoljeća obnoviti dio svoje trgovačke flote.

Prčanj je prošao slično - pomorstvo se obnavljalo sporo, uglavnom oslanjajući se na jedrenjake, dok je mali broj brodovlasnika mogao priuštiti si prelazak na parobrode.

Upravo tada počinje i prvi veliki val iseljavanja Bokelja prema Trstu. Mnogi pomorci, trgovci i kapetani napuštaju Boku tražeći nove prilike u gradu koji će ubrzo postati glavna pomorska luka Monarhije.

AUSTRIJSKI LLOYD I USPON TRSTA

Osnivanjem Austrijskog Lloyd-a u Trstu 1833. godine Austrija je odlučno zakoračila u eru modernog pomorstva. Lloyd je osnovan po uzoru na londonski Lloyd i ubrzo pre-rastao u najveće parobrodarsko društvo na Jadranu.

Čučić je istaknula da su upravo Bokelji imali golemu ulogu u razvoju ove kompanije. Među kapetanima i pomorskim oficirima Austrijskog Lloyd-a veliki postotak činili su ljudi iz Boke kotorske. Podaci iz druge polovine 19. stoljeća pokazuju da je među kapetanima duge plovidbe i poručnicima trgovačke mornarice bilo čak jedanaest posto Bokelja, najviše iz Prčanja i Dobrote.

Mnogi ugledni bokeljski kapetani postali su među prvim inspektorima društva, a njihovo iskustvo i znanje omogućili su razvoj novih pomorskih linija prema Levantu, Indiji, Kini i Japanu.

Ipak, razvoj Trsta imao je i svoju drugu stranu. Austrija je ulagala golema sredstva upravo u tršćansku luku i parobrodarstvo, dok su ostali dijelovi istočne jadranske obale bili zapostavljeni. Bokeljski brodovlasnici suočavali su se s visokim porezima i nedostatkom podrške države.

Razočarani takvom politikom, mnogi vlasnici jedrenjaka počeli su od sedamdesetih godina 19. stoljeća rasprodavati svoje brodove, dok su njihovi sinovi odlazili raditi u Austrijski Lloyd. Time je započeo drugi veliki val iseljavanja Bokelja u Trst.

SOCIETÀ DI NAVIGAZIONE A VAPORE

del **LLOYD AUSTRIACO**

SERVIZIO CELERE FRA

TRIESTE e VENEZIA

Partenze tanto da TRIESTE che da VENEZIA ogni Martedì, Giovedì e Sabato, alla Mezzanotte. Servizio combinato d'andata e ritorno colle ferrovie e vapori con facoltà di partire via mare ritornando per terra e viceversa tanto da Trieste che da Venezia.

The advertisement features a central illustration of a steamship at sea, with a circular inset showing a view of Venice. The background includes a large building and a seagull. The text is arranged in a decorative, archaic style.

POMORSKE LINIJE KOJE SU POVEZIVALE JADRAN

Poseban dio predavanja bio je posvećen pomorskim linijama između Trsta i Boke kotorske. Austrijski Lloyd još je 1838. godine uspostavio redovitu liniju Trst-Dalmacija, koja je povezivala najvažnije luke istočne obale Jadrana.

Parobrodi su pristajali u Malom Lošinj, Zadru, Šibeniku, Splitu, Hvaru, Korčuli, Dubrovniku i Kotoru. U početku je putovanje od Trsta do Kotora trajalo čak pet dana.

Iako je Lloyd imao monopol nad obalnom plovidbom, lokalno stanovništvo često je bilo nezadovoljno kvalitetom usluge. Čučić je navela zanimljive primjere iz tadašnjeg tiska koji je kritizirao kompaniju zbog loših brodova, kašnjenja i visokih cijena karata.

S vremenom su pomorske veze postajale sve intenzivnije. Krajem 19. stoljeća uvedene su brze linije koje su značajno skratile putovanje između Trsta i Boke. Pomorski promet postao je ključna spona ne samo za trgovinu, već i za kulturne i društvene veze između dva prostora.

ISTAKNUTI BOKELJI U TRSTU

Najzanimljiviji dio predavanja bio je posvećen znamenitim Bokeljima koji su u Trstu ostvarili zapažene karijere.

Među njima posebno mjesto zauzima kapetan **Ivo Visin** s Prčanja - prvi pomorac koji je pod austrijskom zastavom oplovio svijet. Na jedrenjaku „Splendido“ krenuo je 1852. godine na putovanje oko svijeta i nakon više od sedam godina vratio se u Trst, prešavši više od 100 tisuća nautičkih milja.

Za taj pothvat Visin je odlikovan viteškim križem Reda Franje Josipa, dok ga je grad Trst proglasio počasnim građaninom. Njegovo putovanje otvorilo je nove trgovačke puteve i dodatno učvrstilo pomorski značaj Trsta.

Čučić je govorila i o obiteljima **Florio, Visin, Radoničić, Verona, Dabčević i Tripković**, koje su ostavile dubok trag u pomorstvu, trgovini, pravu i kulturi.

Kapetan **Božidar Tripković** osnovao je u Trstu veliku brodersku kompaniju „Tripković & Co.“, koja je pred Prvi svjetski rat bila najveća privatna pomorska kompanija u Austro-Ugarskoj. Na njegovim brodovima radili su uglavnom ljudi iz Boke.

Značajnu ulogu imali su i članovi obitelji Verona. **Niko Verona** bio je stručnjak za pomorsko pravo i profesor na Pomorskoj akademiji u Trstu, dok je **Anton Verona** stekao međunarodni ugled kao pravnik i sudac Međunarodne trgovačke komore u Parizu.

Predavanje je obuhvatilo i kulturni doprinos Bokelja u Trstu. Posebno je spomenut slikar marinist **Bartul Ivanković**, čija djela danas predstavljaju dragocjeno svjedočanstvo o pomorstvu 19. stoljeća, kao i **Eva Verona**, jedna od najvažnijih ličnosti hrvatskoga jugoslavenskog bibliotekarstva i dugogodišnja profesorica u Zagrebu.

Posebnu pažnju publike izazvala je priča o Evi Veroni, kćeri pravnika i književnika Antona Verone. Rođena u Trstu, Eva Verona postala je jedna od najznačajnijih ličnosti bibliotekarstva na prostoru bivše Jugoslavije. U Zagrebu je diplomirala matematiku i fiziku, zatim cijeli svoj radni vijek posvetila bibliotekarstvu i radu u Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci. Bila je među pionirima savremene katalogizacije i jedna od pokretačica časopisa „Vjesnik bibliotekara Hrvatske“, ostavivši snažan trag i u međunarodnim bibliotekarskim krugovima.

Čučić je podsjetila i na **Idu Veronu**, pjesnikinju koja je stvarala na francuskom jeziku i pripadala uglednoj bokeljskoj porodici Verona. Ida je živjela u Rumunjskoj, gdje je njezin brat **Arthur Verona** stekao slavu kao jedan od najpoznatijih rumunjskih slikara svog vremena. Zahvaljujući prijevodima i istraživanjima posljednjih godina, poezija Ide Verone ponovno postaje dostupna domaćoj publici, potvrđujući koliko su Bokelji ostavili dubok trag i izvan pomorskih i trgovačkih tokova.

SUDBINE LJUDI IZMEĐU DVA GRADA

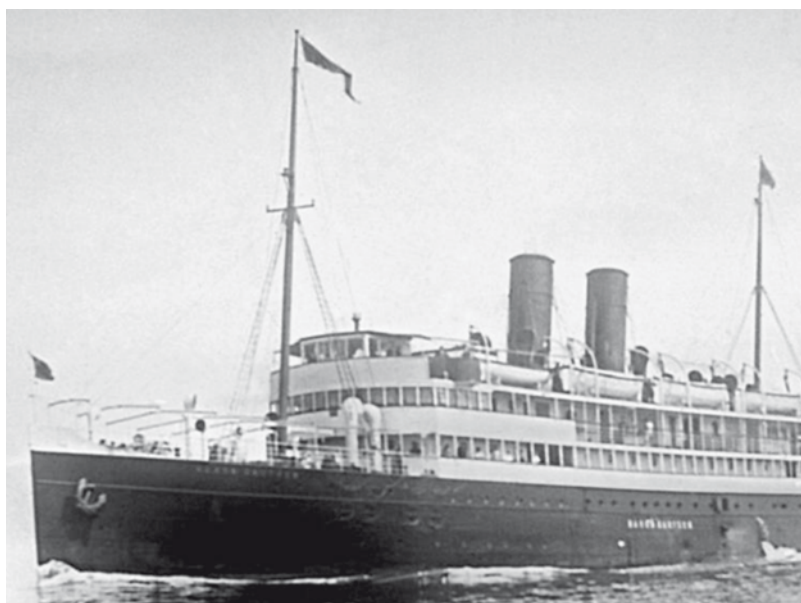
Uz brojne biografije Vesna Čučić pokazala je kako su Bokelji, iako daleko od rodnog kraja, ostali snažno povezani sa svojim podrijetlom. Mnogi od njih stekli su ugled kao kaptani, brodovlasnici, pravnici, znanstvenici i umjetnici, gradeći karijere u Trstu, tada jednom od najvažnijih pomorskih središta Europe.

Istodobno, njihova iskustva svjedoče o velikim migracijama i društvenim promjenama koje su obilježile 19. stoljeće. Dio bokeljskih obitelji s vremenom se asimilirao u novim sredinama, dok su drugi brižljivo čuvali uspomenu na svoje podrijetlo.

U završnici predavanja Čučić je naglasila kako je zadatak suvremenih istraživača da iz zaborava vrate ličnosti koje su svojim radom obilježile povijest pomorstva i kulture Boke kotorske.

Predavanje u Pomorskom muzeju pokazalo je koliko je povijest Boke povezana s europskim tokovima i koliko su Bokelji svojim znanjem, iskustvom i preduzetničkim duhom pridonijeli razvoju pomorstva na Mediteranu.

Upravo zato priča o Boki i Trstu nije samo priča o brodovima i trgovini, već i priča o ljudima koji su između dva grada gradili mostove znanja, kulture i identiteta - mostove koji traju do danas ■

KAD SE SUSRETNU BOKA I CETINSKA KRAJINA

Od Svetišta Čudotvorne Gospe Sinjske i Alkarskih dvora do susreta s domaćinima i čuvarima baštine, gotovo pedeset učenika Hrvatske nastave iz Crne Gore upoznavalo je povijest, kulturu i tradiciju kraja koji ima posebnu povezanost s Bokom kotorskom

Tekst: Nikola Dončić

Foto: Turistička zajednica grada Sinja, Nikola Dončić

U organizaciji Hrvatske nastave u Crnoj Gori i Udruge roditelja učenika Hrvatske nastave, gotovo pedeset učenika iz Tivta, Kotora i Budve boravilo je od 15. do 19. travnja u Sinju u sklopu terenske nastave koja je i ove godine spojila obrazovanje, kulturu, povijest i zajedništvo.

Uz učenike su bili učiteljica **Maja Širola Pean**, predsjednica Udruge roditelja **Marija Franović**, pojedini roditelji te **Milodarka Vukašinović**, savjetnica u Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija Crne Gore.

Domaćin boravka bila je direktorica Turističke zajednice grada Sinja **Monika Vrgoč**, čija je srdačnost obilježila čitav posjet. Već od prvoga dana bilo je jasno da će gosti iz Boke kotorske ponijeti iz Cetinske krajine mnogo više od fotografija i uspomena.

„Djeca su divna, zainteresirana za sadržaj koji smo im prezentirali. Ovo je uistinu vrijedan projekt koji pomaže očuvanju hrvatskoga jezika i nastave na hrvatskome jeziku u Crnoj Gori“, istaknula je Vrgoč dodavši kako upravo mladi predstavljaju najveću vrijednost ovakvih susreta.

Prvi dan započeo je posjetom Svetištu Čudotvorne Gospe Sinjske, jednom od najvažnijih marijanskih svetišta u Hrvatskoj. Gvardijan **fra Marinko Vukman** upoznao je učenike s bogatom poviješću, duhovnošću i kulturnom baštinom Sinja.

„Sretni smo i radosni što smo mogli ugostiti našu djecu iz Boke kotorske, iz zaljeva naših svetaca. Ovdje mogu doživjeti bogatu povijest, tradiciju i duhovnost, ali i osjetiti koliko su povezani s vlastitim korijenima“, rekao je fra Vukman.

Govoreći o značaju Sinja, podsjetio je kako je riječ ne samo o vjerskom nego i o kulturnom središtu.

„Naš samostan čuva više od 60 tisuća knjiga, bogat arhiv i arheološku zbirku. Sinjska gimnazija bila je prva gimnazija na hrvatskom jeziku, osnovana još 1854. godine. Trudimo se da Sinj ostane i duhovno i kulturno središte ovoga kraja“, rekao je.

Posebno je istaknuo obnovljene veze između Sinja i Boke kotorske.

„Jedan smo narod, povezuje nas zajednička povijest i vjera. Veseli nas što je ponovno ojačala povezanost Bokeljske mornarice i Sinjske alke. Vrata Sinja uvijek su otvorena Hrvatima iz Boke“, poručio je fra Vukman.

Nakon posjeta svetištu, učenike i njihove pratitelje primio je gradonačelnik Sinja **Miro Bulj** sa suradnicima - zamjenikom gradonačelnika **Denisom Bobetom**, ravnateljicom Gradske knjižnice Sinj Irom Pandžom te referenticom za odnose s javnošću **Boženom Romac**. U srdačnom razgovoru naglašena je važnost očuvanja hrvatskoga jezika, identiteta i kulturne baštine među Hrvatima u Crnoj Gori. Razmijenjeni su i prigodni darovi, a Gradskoj knjižnici Sinj uručene su knjige „Kapetan Ivo“ i „Ozana Kotorska“.

Jedan od najupečatljivijih trenutaka posjeta bio je obilazak Alkarske ergele, hipodroma i Alkarskih dvora. Učenike je ondje dočekaio slavodobitnik 310. Sinjske alke **Franjo Talaja**.

Govoreći o svom uspjehu, Talaja je istaknuo kako je Alka mnogo više od jednog natjecanja.

„Mnogi misle da je Alka samo utrka u kolovozu, ali pripreme počinju već sredinom svibnja. Treniramo i mi i konji, a od srpnja smo na terenu svakoga dana. Za nas alkare to je doslovno način života“, rekao je Talaja.

Kao aktualni slavodobitnik, ne krije ambicije.

„Bilo bi lijepo ponoviti uspjeh i nakon više od trideset godina ponovno imati uzastopnog pobjednika Alke“, dodao je uz osmijeh.

Posebno oduševljenje među učenicima izazvala je vožnja kočijom te susret s konjima, nezaobilaznim simbolom alkarske tradicije. Vožnju kočijom hipodromom upriličila je Turistička zajednica grada Sinja s **Marijem Jagnjićem** i **Tomislavom Mihaljevićem** iz Udruge „Naše Brnaze“.

Boravak u Sinju nastavljen je posjetom Alkarskim dvorima, gdje su goste primili predsjednik Viteškog alkarskog

društva **Stipe Jukić** i domaćin **Jerko Ivandić**. Uslijedio je obilazak Muzeja Sinjske alke uz stručno vodstvo kustosa **Tomislava Barhanovića**, a organizirana je i dječja alka te razgledavanje izložbe „Vojnici grofa Josipa Kazimira Draškovića“ uz vodstvo **Borisa Filipovića Grčića**, ravnatelja Muzeja Sinjske alke.

„Posebno me raduje kad vidim djecu kako s oduševljenjem sudjeluju u dječjoj alki. To pokazuje da tradicija ima budućnost“, rekao je Filipović Grčić.

Podsjetio je i na višedesetljetne veze Sinjske alke, Bokeljske mornarice i Moreške s Korčule.

„Ta suradnja traje još od tridesetih godina prošloga stoljeća. Danas svjedočimo njezinu nastavku i vjerujem da će se ovakvi susreti dodatno intenzivirati“, istaknuo je.

Donoseći priču o muzeju, naglasio je kako je riječ o jednom od najmodernijih muzeja u Hrvatskoj.

„Posjetitelje uvijek iznenadi spoj stare zgrade i suvremenih multimedijalnih sadržaja. Stalno uvodimo novitete, a planiramo i daljnju digitalizaciju uz pomoć VR tehnologije i umjetne inteligencije“, rekao je Filipović Grčić.

Velik dio programa bio je posvećen upravo obnovljenoj suradnji Bokeljske mornarice i Sinjske alke. Jerko Ivandić naglasio je kako je obnova tih odnosa jedan od najvažnijih iskoraka posljednjih godina.

„Naš cilj nije povezivati samo udruge, nego i ljude, posebice djecu. Danas su djeca iz Boke s nama u muzeju i upravo je to jamstvo budućnosti“, rekao je Ivandić.

Za Bokeljsku mornaricu imao je samo riječi divljenja.

„Često nismo ni svjesni kakva su to dva bisera - Alka i Bokeljska mornarica. To su vrijednosti svjetske razine i moramo ih čuvati za buduće generacije“, poručio je.

Sličnu poruku uputio je i predsjednik Viteškog alarkog društva Stipe Jukić.

„Obnovili smo suradnju koja je neko vrijeme bila zamrsla. Povezuje nas UNESCO-va baština, ali i zajednička želja da razvijamo svoje institucije i tradiciju. Pred nama su brojni zajednički projekti“, rekao je Jukić.

Posebno je istaknuo mogućnosti zajedničkih međunarodnih projekata i razmjene iskustava.

„Model Alkarskih dvora može biti inspiracija i drugima kako predstaviti i valorizirati vlastitu baštinu“, dodao je.

Predsjednica Udruge roditelja učenika Hrvatske nastave Marija Franović nije skrivala zadovoljstvo uspješno realiziranim projektom.

„Sinj smo odabrali zbog bogate povijesti i kulture, ali i zbog obnovljenih veza između Bokeljske mornarice i Sinjske alke. Djeca su također posjetila Trogir, Solin, Split i Pelešac, a posvuda smo bili iznimno lijepo primljeni“, rekla je Franović.

Posebno ju je dirnula gostoljubivost sinjskih domaćina.

„Osjećali smo se kao kod kuće. Hotel je organizirao rođendansku tortu za jednu djevojčicu iz Tivta, a gospođa Monika donijela je kolače. Takve geste ostaju u sjećanju“, rekla je Franović.

Učiteljica Maja Širola Pean istaknula je kako je upravo terenska nastava najbolji oblik učenja.

„Djeca najviše mogu naučiti kad nešto vide, dožive i osjete. Zato smo i odabrali Sinj - zbog njegove bogate kulture, tradicije i povijesti“, istaknula je.

Domaćini su, naglasila je i ona, na svakom koraku pokazali iznimnu srdačnost.

„Posvuda smo bili dočekani otvorena srca. Svi su bili ponosni što smo za našu terensku nastavu odabrali upravo njihov kraj“, naglasila je Širola Pean.

Posebnu važnost projektu dala je nazočnost Milodarke Vukašinović iz Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija Crne Gore.

„Ministarstvo već drugu godinu zaredom financijski podržava ovu inicijativu jer jača se suradnja Crne Gore i Hrvatske, osobito u području obrazovanja.“

Naglasila je kako ovakvi programi pomažu mladima da bolje upoznaju vlastitu kulturnu baštinu.

„Ovo je izvrsna prilika da se djeca hrvatskog podrijetla upoznaju s hrvatskom poviješću, kulturom i tradicijom te da dodatno učvrste vezu sa svojim korijenima“, poručila je Vukašinović.

U Sinju su učenici posjetili i Gradsku galeriju Sikirica, gdje su razgledali izložbu „Između snova i jave“ Nacionalnog muzeja moderne umjetnosti, uz ravnateljicu galerije **Draganu Modrić**, a zatim i tvrđavu Kamičak u pratnji turističke vodičice **Jelene Banović**. Upriličen je i posjet izvoru i vodocrpilištu Kosinac, gdje je **Mirjana Jagnjić-Dadić** učenicima približila tehničke značajke vodocrpilišta te važnost rijeke Cetine i njezinih pritoka za život stanovništva ovog područja i Splitsko-dalmatinske županije.

Učenicima je ovogodišnja terenska nastava otvorila vrata prekrasnoga Trogira te otkrila zanimljive priče antičke metropole Salone, čime je zaokruženo putovanje koje je bokeljskoj mladeži pružilo mnogo više od školskog izleta.

Posljednjeg dana boravka učenici su sudjelovali na dječjoj svetoj misi u bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske, dok su na povratku posjetili Pelješac i mjesto Kunu, gdje su se upoznali s ostavštinom slikara **Mate Celestina Medovića**.

U vremenu kada se tradicija često promatra kao uspomena na prošlost, upravo su ovi mladi ljudi pokazali da ona može biti i putokaz za budućnost. Sinj i Boka kotorska tako su još jednom potvrdili da ih ne povezuje samo zajednička baština, nego i ljudi koji tu baštinu žele živjeti, čuvati i prenositi dalje.

GRADONAČELNIK BULJ: „HRVAT JE HRVAT I MORAMO SE DRŽATI ZAJEDNO“

Srdačnost domaćina posebno se osjetila tijekom prijma u gradskoj upravi Sinja, gdje je gradonačelnik Miro Bulj ugostio učenike, roditelje, učiteljicu Maju Širolu Pean, predsjednicu Udruge roditelja Marija Franović, kao i Milodarku Vukašinović, savjetnicu u Ministarstvu prosvjete, na-

uke i inovacija Crne Gore.

Gradonačelnik Bulj dočekaio je goste iznimno lijepim riječima, naglašavajući kako ga posebno raduje susret s Hrvatima iz Crne Gore koji, poput Sinjana, brižno čuvaju svoj identitet, vjeru i kulturnu baštinu.

„Veliko mi je zadovoljstvo ugostiti vas u Sinju. Mi smo grad koji je ponosan na svoju povijest, tradiciju i vjeru, a jednako tako znamo koliko je važno sačuvati vlastiti identitet. Zato posebno poštujem trud koji ulažete u očuvanje hrvatskoga jezika, kulture i običaja u Boki kotorskoj“, poručio je Bulj.

Posebne riječi zahvale uputio je učiteljici, roditeljima i svima koji sudjeluju u radu Hrvatske nastave u Crnoj Gori, istaknuvši kako upravo oni daju najveći doprinos očuvanju hrvatske zajednice.

„Hvala svima koji predano rade s djecom i mladima. Hvala roditeljima koji prenose ljubav prema hrvatskome jeziku i tradiciji, učiteljima koji ih obrazuju i medijima koji prate i bilježe njihov rad. Najveća vrijednost svega ovoga ipak su djeca. Ona su naša budućnost i zbog njih ovakvi susreti imaju posebnu važnost“, rekao je gradonačelnik.

Govoreći o obnovljenoj suradnji Sinjske alke i Bokeljske mornarice, Bulj je naglasio kako je riječ o dvjema institucijama koje stoljećima čuvaju hrvatsku kulturnu baštinu i predstavljaju važan dio identiteta svojih zajednica.

„Posebno me raduje što je ponovno osnažena suradnja između alkara i Bokeljske mornarice. To prijateljstvo nikada zapravo nije nestalo, ali danas dobiva novu snagu. Alka i Bokeljska mornarica nisu samo simboli svojih gradova, nego i vrijedni čuvari povijesti, tradicije i identiteta hrvatskoga naroda“, istaknuo je.

Bulj smatra kako upravo mladi mogu dati novi zamah tim vezama.

„Važno je da se upoznaju, druže i zajedno otkrivaju svoju baštinu. Kada mladi iz Boke dolaze u Sinj, a mladi iz Sinja odlaze u Boku, tada se stvaraju prijateljstva koja ostaju za cijeli život. Upravo na takvim susretima gradimo budućnost naših zajednica“, rekao je.

Podsjetio je i na stoljetne duhovne poveznice.

„Sinj i Boka kotorska poznati su po snažnoj marijanskoj tradiciji i bogatoj povijesti. To su veze koje nas dodatno povezuju i koje trebamo njegovati. Veseli me što je ovaj posjet još jedan korak u učvršćivanju tih odnosa“, rekao je.

Na kraju je svim sudionicima poželio da iz Sinja ponesu lijepe uspomene te poručio kako će vrata grada uvijek biti otvorena Hrvatima iz Boke kotorske.

„Nije važno dolazimo li iz Sinja, Zagreba, Dubrovnika ili Boke kotorske. Hrvat je Hrvat i moramo se držati zajedno. Zato vjerujem da ćemo se još mnogo puta susretati, učiti jedni od drugih i nastaviti graditi prijateljstvo koje povezuje naše ljude, naše gradove i našu baštinu“, poručio je sinjski gradonačelnik ■

tjedan DOBRE DJEČJE KNJIGE

20.4.-25.4. 2022

GRADSKA KNJIŽNICA I ČITAONICA
"VIKTOR CAR EMIN" OPATIJA

U TJEDNU DOBRE DJEČJE KNJIGE
POVOLJNIJI UPIS ZA DJECU!!!

Financijski

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media

KNJIŽEVNOST KAO PROSTOR IGRE, MAŠTE I POVEZIVANJA

Tjedan dobre dječje knjige obilježili su iznimna posjećenost, aktivno sudjelovanje djece i snažna podrška lokalne zajednice. Manifestacija je još jednom pokazala koliko su biblioteke važni kulturni centri koji, osim promocije knjige, potiču dijalog, kreativnost i povezivanje zajednice

Tekst i foto: Jasmina Bajo

U Opatiji je od 20. do 25. travnja održan Tjedan dobre dječje knjige, jedna od najznačajnijih manifestacija u ovom dijelu Europe posvećena dječjoj književnosti i razvoju kulture čitanja među najmlađima. Manifestaciju je organizirala Gradska knjižnica i čitaonica „Viktor Car Emin“, uz bogat program koji je okupio autore, bibliotekare, učitelje, djecu i roditelje iz Hrvatske i šire.

Ovogodišnje izdanje manifestacije ponudilo je niz sadržaja, od kreativnih radionica, pričaonica i predstavljanja slikovnica do susreta s piscima i stručnih razgovora o važnosti čitanja u ranom djetinjstvu. Program se nije održavao samo u Opatiji, već i u područnim knjižnicama u Lovranu, Matuljima, Kastvu i Mošćeničkoj Dragi, potvrđujući značaj bibliotekarske mreže u razvoju čitalačke kulture djece i mladih.

Poseban akcent organizatori su stavili na povezivanje književnosti, igre i kreativnosti. Uz interaktivne sadržaje djeca su imala priliku doživjeti knjigu kao prostor istraživanja, mašte i zajedničkog stvaranja, dok su odrasli - roditelji, nastavnici

i bibliotekari - razgovarali o izazovima suvremenog odrastanja i načinima približavanja knjige novim generacijama.

Poseban doprinos stručnom dijelu programa dale su sudionice okruglog stola **Jelena Vukasović** i **Jasmina Bajo**, bibliotekarske savjetnice iz kotorske Gradske biblioteke i

čitaonice, učiteljice opatijske Osnovne škole „Rikard Katalinić Jeretov“ **Jelena Matušan** i **Morea Baničević**, bibliotekarka **Ana Lukin**, kao i književnica za djecu **Jelena Vukić**. Uz razgovore o čitalačkim navikama djece, uložila je biblioteka i škole u suvremenom društvu te značaju kvalitetne dječje književnosti, sudionice su još jednom potencirale značaj regionalne suradnje i kontinuiranog ulaganja u razvoj čitalačke kulture kod najmlađih.

Veliku pažnju publike privukla je radionica „Zagonetke nas povezuju“, koju je vodila Jelena Vukić, poznata književnica za djecu iz Bara. Rješavajući zagonetke, uz igre i interaktivne zadatke, djeca su na kreativan način istraživala svijet književnosti i razvijala logičko razmišljanje. Radionica je okupila članove „Književnog čopora“, čitateljskog kluba Osnovne škole „Rikard Katalinić Jeretov“ iz Opatije, uz podršku učiteljice Jelene Matušan.

Prema izvješćima organizatora, ovogodišnji Tjedan dobre dječje knjige obilježili su iznimna posjećenost, aktivno sudjelovanje djece i snažna podrška lokalne zajednice. Manifestacija je još jednom pokazala koliko su biblioteke važni kulturni centri koji, osim promocije knjige, potiču dijalog, kreativnost i povezivanje zajednice.

U vremenu kada digitalni sadržaji sve više oblikuju svakidašnjicu djece i mladih, ovakvi programi podsjećaju na to da knjiga i dalje ima moć da inspirira, povezuje i otvara nove svjetove. Tjedan dobre dječje knjige u Opatiji zato ostaje važan primjer kako se uz regionalnu saradnju, kvalitetne programe i entuzijazam bibliotekara i autora može graditi kultura čitanja koja traje.

Tijekom boravka u Opatiji, predstavnice kotorske biblioteke razgovarale su i s ravnateljicom opatijske biblioteke **Ivom Mihovilić** o mogućnostima buduće suradnje i razmjene programa između biblioteka. Posjetile su i Gradsku knjižnicu u Rijeci, gdje su se sastale s ravnateljem **Nikom Cvjetkovićem** ■

CRNOGORSKA POEZIJA VIŠEGLASNOŠĆU POKAZUJE VITALNOST I SNAGU

Program je bio koncipiran u nekoliko tematskih cjelina: „Glasovi grada“, „Prostor, država, suvremenost“, „Fragment, eksperiment, novi jezik“, „Pamćenje i nasljeđe“ i „Tijelo, obitelj, intima“, koje su ponudile presjek različitih poetika i generacija suvremene crnogorske književne scene

Tekst: Jasmina Bajo

Foto: Kulturni centar „Nikola Đurković“ Kotor

U povodu dvadeset godina obnove neovisnosti Crne Gore, u Multimedijalnoj dvorani Kulturnog centra „Nikola Đurković“ u Kotoru održana je književna večer „Glasovi suvremene crnogorske poezije“, u organizaciji JU Kulturnog centra „Nikola Đurković“ i Gradske biblioteke i čitaonice. Program je realiziran u sklopu manifestacije „Grad koji pamti“.

Večer je bila posvećena suvremenoj crnogorskoj poeziji nastaloj između 2006. i 2026. godine, a u razgovoru o književnosti, interpretaciji poezije i susretu različitih generacija otvorena su pitanja o jeziku, identitetu, suvremenoj poetici i mjestu koje poezija danas zauzima.

U razgovoru su sudjelovali teoretičarka književnosti i docentkinja za nje-

mačku književnost na Sveučilištu Crne Gore dr. Jelena Knežević i direktor JU „Ratkovićeve večeri poezije“ Kemal Mušić, dok je moderatorica programa bila bibliotekarska savjetnica Jasmina Bajo.

Otvarajući večer, Bajo je istaknula da je cilj programa predstavljanje suvremene crnogorske književnosti u više tematskih večeri posvećenih različitim književnim žanrovima.

„Poezija je najdublji, najintimniji i najsnažniji glas suvremene crnogorske književnosti. Još je Brodski rekao da je poezija ‘najviši oblik ljudskog jezika’, a Jevrem Brković da je ‘jezik kuća našeg trajanja’“, istaknula je Bajo.

Poseban segment programa bio je posvećen interpretaciji poezije suvremenih crnogorskih autora, koju su govorili učenici Gimnazije Kotor, Srednje pomorske škole i Škole za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vida Matjan“, pod mentorstvom profesorica CSBH jezika i književnosti **Sonje Golub, Dragane Franić, Lidije Vojinović i Biljane Simović.**

Program je bio koncipiran u nekoliko tematskih cjelina: „Glasovi grada“, „Prostor, država, suvremenost“, „Fragment, eksperiment, novi jezik“, „Pamćenje i nasljeđe“ i „Tijelo, obitelj, intima“, koje su ponudile presjek različitih poetika i generacija suvremene crnogorske književne scene.

Tijekom večeri čitana je poezija **Dubravke Jovanović, Barbare Delač, Damira Janjalije, Pavla Goranovića, Bogića Rakočevića, Ljube Đurkovića, Nataše Gudelj, Nikole Ćorca, Slobodana Ivanovića, Vaska Raičevića, Jane Radičević, Milene Radević, Tijane Rakočević, Marije Dragnić** i drugih autora koji su obilježili suvremeni crnogorski pjesnički prostor. Poeziju su kazivali učenici: **Andrijana Radović, Zlata Marković, Nikolas Khataros, Petra Daković, Irina Kaluđerović i Anđela Janić.**

Razgovor je otvorio i pitanja odnosa pojedinca i zajednice, fragmentarnosti suvremenog jezika, angažirane poezije, kao i mjesta intime i obiteljskog iskustva u novijoj književnosti. Posebna pažnja posvećena je ulozi književnih festivala i prostora poput „Ratkovićevih večeri poezije“ i Foruma mladih pisaca KIC-a „Budo Tomović“ u formiranju novih pjesničkih glasova.

Zaključujući program, moderatorica je istaknula da suvremena crnogorska poezija upravo svojom višeglasnošću pokazuje vitalnost i snagu ■

ANDRIJA KOTORANIN

NESREĆA

Kotor je bio u žalosti. Nesretnim slučajem, šetajući brdom iznad Kotora, poginuo je mladi Marko, klesarev sin. Taman je s ocem i trojicom majstora iz Zadra završio opremu za lokalnu crkvu. Bio je to čudesan rad kome su se Kotorani divili. Danima su radili i kad su završili Marko je jedva dočekaao da se prošeta. Često je to radio. Gledao je Kotor s vrha i divio se njegovoj ljepoti. Toga nesretnog dana pokliznuo se i pao s litice. Bio je na mjestu mrtav. Pogreb je bio velik. Cijeli Kotor je došao. Mnogi su plakali. Klesareva obitelj bila je omiljena u gradu, a žalost je bila veća jer se ugasio jedan mladi život. Njegov kovčeg bio je posut laticama divljih ruža. Klesar i žena bili su dostojanstveni u svojoj golemoj tuzi. Na pokopu je govorio biskup Ivan:

- Ne tugujte Kotorani. Marko je sada s Gospodom u raju. Sve je od Boga ako si s Bogom. Blagodat vama od Gospoda našeg. U Duhu živite, u Duhu hodajte, u Duhu zborite. Kad Gospod dođe, na vidjelo će izaći sve što je u tami. Nepravедnici neće naslijediti carstvo Božje. Ne može se piti iz čaše đavolske i čaše Gospodnje, ne može se jesti s trpeze đavolske i trpeze Gospodnje... A Marko je pio iz čaše Gospodnje. I sad prima plaću od Gospoda. Pokoj njegovoj duši. Amen!

Ožalošćena povorka tiho se vraćala s groblja gdje ostadoše samo grobari da završe svoj posao.

Teodora je danima plakala. U obitelji su se zabrinuli. Slabo je i jela. Majka je zagrlila:

- *In rebus adversis meliora sperare memento.** Proći će. Mora proći. Mlad je čovjek život izgubio. Tuga do neba. Svi smo tužni.

I otac je zagrlila:

- Isplaci se dijete. Suze su olakšanje. Blaže tugu. Marko je bio *anima candida.** Uostalom, kao i ti. A zašto Bog uzima čiste duše, ne znamo. *Ignoramus et ignorabimus.**

Teodora obrisa suze pa se obrati ocu:

- Oče, ja moje djevičanstvo zavjetujem Gospodu. Napravi mi odjeljak u našoj crkvi. Tu ću biti do kraja života i moliti se.

Ilustracija: Simon Vučković

Majka zaplaka. I Andriji se oči ovlažiše. Ipak, čvrstim glasom reče:

- Dobro, ako si tako odlučila. *Leve fit, quod bene fertur, onus.** Ti si jaka djevojka i svoj teret spretno ćeš nositi.

Marija i Petar čvrsto zagrlishe sestru. Znali su da se razdvajaju i da više ništa neće biti kao prije.

**In rebus adversis meliora sperare memento.* – U nevolji ne zaboravi da će doći bolja vremena.

**Anima candida.* – Čista duša.

**Ignoramus et ignorabimus.* – Ne znamo i nećemo nikad ni znati.

**Leve fit, quod bene fertur, onus.* – Teret postaje lakši kad se spretno nosi.

Ilustracija: Simon Vučković

CJENKANJE

Služavka Kate usplahireno uđe u salon:

- Gospodine, gospodine, brod je uplovio s moćima svetoga Tripuna. Nevrijeme je uhvatilo Venecijance i morali su se skloniti u valu Rose. A na brodu su svečeve moći. Našega svetog Tripuna.

Andrija je zbunjeno pogleda pa reče:

- Neka mi odmah sprema kočiju. Idem tamo.

Služavka izađe, a Andrija uze vreću s dukatima i izađe za njom.

Kad je stigao na Rose, tamo se već skupilo mnoštvo ljudi. Mnogi su se molili. Andrija stupi na brod gdje ga dočeka kapetan.

- Dobro došli, gospodine. Mi plovimo ka našoj Veneciji, ali nas je nevrijeme prisililo da se sklonimo.

- Pozdrav, kapetane. Neka Gospod bude s vama da mirno doplovite vašim domovima. Ja sam Andrija Saracenis, namjesnik Bizanta za Kotor. Rekoše mi da su moći svetoga Tripuna na brodu.

- Istinu su vam rekli. Moći nosimo za Veneciju.

- A da li bih mogao da ih otkupim? – upita Andrija.

Kapetan ga ozbiljno pogleda pa kaže:

- Samo ako ste Božji čovjek koji će s moćima, zajedno s vašim Kotoranima, postupati kako i dolikuje svecu.

- U to ne treba da sumnjate, kapetane. Uzdam se u Krista i njegovu ljubav. A za moći spreman sam dobro platiti. I počelo je cjenkanje. Trajalo je više od pola sata. Moreplovci su bili nepopustljivi:

- Tristo zlatnika za sveca, pa što je to? Gospodine Andrija, ovo je sveti Tripun koji se slavi ne samo u vas, nego i u Veneciji. Njegove moći su mnoge izliječile - reče stariji čovjek koji je bio uz kapetana.

Andrija se u sebi nasmija:

- Lukavi su, lukavi. I s Bogom bi se cjenkali - pomisli i pogleda dvojicu robova na brodu. Onaj manji ga podsjeti na sina Petra, pa naglas reče:

- Tristo zlatnika za sveca i onu dvojicu robova.

Mlađi moreplovac pogleda starijeg, a ovaj kaže:

- Malo je. Još 50 zlatnika za obojicu.

Andrija odmahnu glavom:

- Ovo je moja posljednja ponuda. Non plus ultra.*

Mlađi ponovno pogleda starijeg, a ovaj kimnu glavom.

Kapetan reče Andriji:

- Uvjeren sam da ste pošten čovjek koji hoda stazama Gospodnjim i da nismo pogriješili što smo vam prodali moći.

Andrija kimnu glavom:

- Bene dictium.* Vidim da ste to rekli imo pectore* – reče i priđe dvojici robova i zagrlji ih:

- Više niste robovi, sad ste slobodni ljudi. Naša braća, Kotorani.

Robovi zaplakaše i uglas povikaše:

- Čudo svetoga Tripuna u Kotoru. Nek' je hvaljen Isus u vijeke vjekova.

Okupljeni narod na obali veselo je klicao:

- Hvaljen Isus u vijeke vjekova!

Kotorski mornari uzeli su moći svetoga Tripuna. Vesela povorka pjevajući pjesme o Bogu krenula je ka Kotoru. Na čelu u kočiji bio je Andrija. Neko novo blaženstvo, dotad nepoznato, razlilo se njegovim tijelom. Bio je sretan.

Non plus ultra. – Ne preko toga.

**Bene dictium.* – Dobro rečeno.

**Imo pectore.* – Iz dubine srca.

Ilustracija: Simon Vučković

CRKVA SVETOG TRIPUNA

Dolazak moćiju svetoga Tripuna izazvao je veliku radost u Kotoru. Ta radost još više je uvećana kad je svecu izgrađena crkva. Ktitor je bio Andrija Saracenis. Tog dana kad su moći unesene u crkvu, cijeli grad je izašao na ulice. Moći su nosili kotorski mornari iza kojih je išao biskup Ivan sa svećenstvom, a iza njih Andrija sa svojom obitelji. Okupljenom narodu obratio se biskup:

- Ovo je veliki dan za Kotor. Naš zaštitnik sada je s nama kao svjedok Boga živoga. I Krist ne postavi sam sebe za poglavara svećeničkog, nego Onaj koji Mu reče: 'Ti si moj sin'. On bješe narečen za poglavara od reda Melkisedekova. A Poslanica kaže da Melkisedek, kralj Šalema i svećenik Boga svevišnjega, on bez oca, bez majke, bez roda, bez početka i bez svršetka života, ostaje svećenik dovijeka. Kotorani, budite zahvalni Andriji Saracenisu koji otkupi moći našega sveca i sagradi ovu crkvu svetog Tripuna. Za takve ljude kažemo da ih čekaju rajska vrata. Da čujemo sad što će nam reći brat naš Andrija.

Narod je oduševljeno klicao Andriji i vikao:

- Živio! Živio Andrija Saracenis!

Andriji je bilo neugodno. Mahnu rukom da prekinu. Masa se umiri:

- Kotorani, moji dobri! Stoljećima stoji ovaj naš grad kome Gospod podari milost. Sada ćemo biti još bliži Gospodu, jer s nama je naš sveti Tripun, naš zaštitnik, naš zastupnik kod Gospoda. Njegov dolazak u Kotor je čudo. A sve je to po volji Božjoj. Idimo stazama Njegovim. Podsjetit ću vas na riječi apostola Pavla: 'Ako smo pravedni, kad Gospod dođe, bit ćemo kao On, jer ćemo se čistiti, kao što je On čist.' Pravednik je koji pravdu čini, a naše grijeha On će na se uzeti. Tako govori mudri apostol. Nama će sad biti lakše poslušati ga jer sveti Tripun je uz nas. On je zaštitnik našega grada i Bratovštine naših mornara. Od sada pa zauvijek.

Kad je završio govor uz klicanje naroda, mornari se uhvatiše za ruke i odigraše kolo. Ispred crkve postavljena je velika sofa s raznim đakonijama. Po odluci Gradskog vijeća, svi troškovi proslave plaćeni su iz gradske riznice. Veselje je trajalo puna tri dana.

Ilustracija: Simon Vučković

POVELJA

Andrija i Marija sjedili su u salonu i pili sok od šipka. Andrija s ljubavlju pogleda suprugu pa joj kaže:

- Ljubljena moja ženo, moram ti nešto reći. Možda si primijetila da sam proteklih dana nešto uznemiren i da nešto pišem.

- Da pišeš vidjela sam, a da si uznemiren nisam primijetila – odgovori Marija.

- Pokušao sam napisati nešto o ovim važnim događajima koji su nam se dogodili. Nisam uspijevao do jutros. Ali u zoru sam uspio napisati ono što sam htio.

Supruga doda:

- I dobro kažu: Aurora musis amica.*

- Tako je. Najbolja prijateljica. I evo što sam napisao:

„Ljeta po utjelovljenju Kristovu, osam stotina devetog, trinaestog dana siječnja.

Ja, Andreaci s mojom ženom Marijom i s mojim sinom Petrom i s mojom kćerkom Marijom i s mojom kćerkom Teodorom, sagradismo crkvu svete Marije Infunarije. I moja kći Marija se udade, a druga nije htjela muža. I reče svome ocu: 'Načini mi odjeljak u Svetoj Mariji s desne strane'. I otac joj načini kako je željela njegova kći. A sudac, koji je živio u Duklji, čuo je da je lijepa i htio je da je silom uzme. A onda njezini prijatelji, čuvši to, rekoše njoj i njezinu ocu, gospodinu Andreaciju. I gospodin Andreaci reče svojoj kćeri: 'Kćeri, čuo sam da sudac ove noći ima da

te odvede'. Ona odgovori: 'Oče moj, bolje mi je da umrem nego taj zločin da pretrpim'. I te noći ju je otac sklonio. A tog dana dođe sudac s mnogo ljudi i potraži kćer gospodina Andreacija, i ne nađe je. I pošto su protekle godine, dođoše Mlečani i doniješe tijelo svetog Tripuna. I kad je čuo gospodin Andreaci da ti Mlečani imaju tijelo svetog Tripuna, ode na samu lađu i reče Mlečanima: 'Molim vas, predragi prijatelji, prodajte mi tijelo svetog Tripuna'. A Mlečani rekoše: 'Ako obećaš da ćeš mu služiti cijelom dušom i ljubavlju, prodajemo ti, a ako ne, nećemo ti ga dati'. I na kraju je obećao da će njegovim imenom posvetiti crkvu. I prodadoše ga gospodinu Andreaciju. A kupio ga je za dvjesto bizantskih zlatnika i za jednu krunu ukrašenu dragim kamenjem od sto zlatnika, što je bilo ukupno trista zlatnika. A kad su ga iznijeli s lađe, dođoše svećenici, u redu koji se protezao do svetog tijela. Ali kada su nosili putem tijelo svetog Tripuna, ono se zaustavi. I dođe mornar, koji ga je bio doveo i reče: 'O, sveti Tripune, toliko sam te vremena vozio, pa sad samo kreni korak', i izokrenuše mu se usta sve do ušiju. A ovo je učinio prvo čudo. A svećenici su molili svetoga Tripuna, i on se sažalio na tog mornara. A kasnije su ga odnijeli i učvrstio se. A gospodin Andreaci sa svojom ženom Marijom načini na onome mjestu crkvu u njegovo ime, i ostala je do današnjeg dana na hvalu i čast svetoga Tripuna. A bila je podređena gospodinu Andreaciju, koji je držao, i dao je svojim sinovima, a jednom sinu dao je stotinu zlatnika. A ovi su njegovi

Ilustracija: Simon Vučković

oslobođenici: Marin i Premark. A bili su kupljeni prilikom iskrcavanja svetoga Tripuna, i iz druge generacije od Zaratina po imenu Granci, a oslobođenici su, ne zovite ih oslobođenicama, već braćom.”

Supruga ga zagrla:

- Ovo je predivno. Sami Bog te prosvijetlio. Neka generacije koje dolaze znaju šta se to događalo u Kotoru s našom obitelji. I neka znaju da smo uvijek bili posvećeni našem Gospodu. A neka sveti Tripun čuva i nas i sve Kotorane.

**Aurora musis amica. – Zora je muzama prijateljica.*

SARKOFAG

Andrija uđe u klesarsku radionicu. Tamo je bio Markov otac.

- Dobar dan, susjede – reče Andrija.

- Dobar dan, gospodine Andrija.

- Prije svega želim vas pitati kako ste i vi i gospođa?

Kako se nosite s boli?

Klesaru zasuziše oči pa odgovori:

- Ja i nekako, žena nikako. Ja sam po cijeli dan u radionici. Radom muku tjeram. Ona sama, pa joj je mnogo teže. Idemo svaki dan Marku na grob. Ali ne pomaže. Bol ne pro-

lazi. I stalno se pitamo zašto. Marko je bio anđeo, svakome je htio pomoći. Zašto je Bog tako nemilosrdan? Zar ne bi trebao biti milosti pun?

Andrija nije znao što da odgovori:

- Zašto je tako, to nitko ne zna. Kada dođu svi odgovori, tada ćemo saznati. Tada će se pokazati sve istine i sve Božje zamisli. Malen je naš um da sve shvatimo. Samo znam da je Marko sad u raju s Gospodom. Njemu su se otvorile rajске dvjери.

Nasta neugodna šutnja. Prvi je prekinu Andrija:

- Susjede, došao sam da naručim sarkofag od kamena. Na njemu da piše: U ime Gospoda, ja Andreaci zajedno sa ženom svojom Marijom podigosmo ovu grobnicu i ležimo u njoj. Svi vi koji čitate molite Boga za nas grješnike.

- Hoću, gospodine Andrija. Napraviti ću sarkofag kakav Kotor nije vidio. Vi ste dobar, pošten i pobožan čovjek. Vi ste zaslužili najbolje.

- Hvala ti na lijepim riječima. Ti si veliki majstor. Zasjeo si i zadarske klesare. Znam da ćeš ovo uraditi najbolje što umiješ.

Dva čovjeka se snažno zagrlise. Andrija polako izađe iz radionice.

Nije prošlo ni godinu dana, a Andrija je umro. U snu. Supruga je mislila da još spava. Pokušala ga je probuditi i tada je shvatila da je mrtav. Zagrlila ga je i tiho rekla:

- Sada si s Gospodom, ti divni, Božji čovječe. Neka ti duša počiva u miru. ■

Ilustracija: Simon Vučković

„GOSPA SINJSKA“ GANULA SRCA KOTORANA

„Svi su zaneseni divljim tonovima Sunkove ‘Gospe Sinjske’, da bi im se s dalmatinskom himnom, ‘Dalmatino, povišću pritrujena’, osmijeh uselio na lica. ‘Rajska djevo, kraljice Hrvata’ prihvaćaju svi u crkvi, svi su u pjesmi, svi su jedan veliki zbor“

Tekst: Jasenka Leskur (Slobodna Dalmacija)

Foto: Monika Vrgoč

Prvi ovogodišnji valovi turističkih gužvi zapljuskuju Jadran, drukčije nije ni na krajnjem jugu, na crnogorskom dijelu, gdje u kotorskoj luci strši golemi kruzer. U kakofoniji uličnih zvukova koji se miješaju s glazbom iz restorana i trgovina put nas vodi do trga kojim dominira katedrala svetoga Tripuna i tek ulaskom u njezinu smirujuću unutrašnjost gubi se dodir s tim ljudskim mravinjakom.

Atmosfera se preokreće u nešto potpuno drukčije.

S tišinom koju nudi ova veličanstvena građevina usklađen je blagi glas **don Roberta Tonsatija**, on dočekuje goste iz Splita, Klisa i Sinja, u klupama izmiješane s Bokeljima koji dolaze u svoju crkvu. Svečano je, blagdan je blažene Ozane Kotorске, mističarke i zaštitnice grada, a uveličat će ga pjesma splitskoga zbora „Brodosplit“ koji je

zbog toga s ostalim „hodočasnici“ i došao u ovaj grad povezan dubokim korijenima s hrvatskom poviješću.

Pjevači donose dar glazbe, pjevaju sakralne pjesme **De Victorie, Mendelssohna, Papandopula, Gotovca, Stipišića-Delmate**.

Svi su zaneseni divljim tonovima **Sunkove** „Gospe Sinjske“, da bi im se s dalmatinskom himnom, „Dalmatino, povišću pritrujena“, osmijeh uselio na lica. „Rajska djevo, kraljice Hrvata“ prihvaćaju svi u crkvi, svi su u pjesmi, svi su jedan veliki zbor.

Puno je emocija nakon izlaska iz crkve, dijele se dojmovi. Čestitaju uvijek izvrsnim splitskim pjevačima, razmjenjuju se zahvale za ovo divno iskustvo. Hrvatima koji žive tu, u Kotoru, sve to puno znači.

Najviše lijepih riječi slijeva se prema predsjedniku Zajednice bokeljskih Hrvata i Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Split **Luki Perkoviću** koji je najzazlužniji za održavanje ovoga posebnog koncerta.

„Koncert je održan kao dar zajednice Kotoru, Boki i Kotorskoj biskupiji, u povodu blagdana blažene Ozane Kotorske. Zahvalni smo svima koji su pridonijeli realiza-

ciji koncerta, a posebno Gradskom zboru ‘Brodosplit’ na jedinstvenom događaju i senzibilitetu prema bokeljskim Hrvatima.”

Emocija, glazbena molitva i vrhunski umjetnički doživljaj - sretan je Luka Perković, inače sin nekadašnjega intendanta splitskog HNK, glumca i redatelja, osnivača Festivala „Marulićevi dani“ koji se upravo održava u Splitu – **Rade Perkovića**.

Uz njega je i splitskim ljubiteljima sporta poznati bivši vateropolist „Jadrana“ **Mirko Vičević**, ovdje kao admiral Bokeljske mornarice Kotor i predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore Kotor.

Luka Perković objašnjava: „Zajednica bokeljskih Hrvata ima cilj homogenizirati ne samo one koji žive u Hrvatskoj, nego i sve druge, širu javnost, sve koji imaju senzibilitet prema Boki kotorskoj, za ovu bogatu zajedničku nam kulturnu baštinu koja svjedoči o katoličkom vitalitetu Boke. Svoju zadaću vidimo da budemo Hrvatima u Boki ruka za koju se mogu uhvatiti i da im je stalno pružamo.”

„JEDAN NAROD U DVIJE DRŽAVE“

„Mi smo jedan narod u dvije države, ovdje smo autohtoni narod, i željeli smo da u povodu blagdana našoj biskupiji, gradu Kotoru, svim ljudima dobre volje omogućimo jedan vrhunski koncert koji je sakralnim programom pokazao našu vjeru, naš identitet u Kotoru koji je sa Splitom povezan vjekovima. 'Brodosplit' i maestro Vlado Sunko godinama sudjeluju u našim Tripundanskim svečanostima, želja nam je bila da baš oni dođu u Kotor“, objasnio nam je Perković kojega u njegovoj drugoj ulozi, kao predsjednika Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“, gledamo na splitskome Peristilu, u proslavi svetoga Duje.

Bokeljska mornarica je kao vrijedna pomorska i kulturna tradicija upisana na UNESCO-ov popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, a njezina bratovština je najstarija sačuvana pomorska bratovština na svijetu, koja tradiciju čuva već dvanaest stoljeća. U programu Sudamje mogu se vidjeti njihove odore, zastave, sablje i puške.

„Naše kolo svetoga Tripuna koje se izvodi samo u čast svecu i u povodu nekih posebnih vjerskih blagdana postavljamo 6. svibnja na Peristilu, poslije večernje mise i otvaranja moćnika. Sudjelujemo i u procesiji“, kaže Perković, koji je od malena odgajan za uloge i časti koje obnaša: „U ovu priču sam uključen od 1991. godine, kada sam bio mali admiral i kad sam izgovarao u Splitu lode, pohvale svetome Tripunu.“

„POSTALA JE ZAJEDNIČKA MOLITVA“

Moj pokojni otac Rade Perković je nakon dolaska u Split uvijek bio aktivan i trudio se očuvati tu tradiciju. Svetoga Tripuna 3. veljače nisam smio propuštati, uvijek je čvrsto držao do toga da znamo odakle smo i koji je naš identitet, i da čuvamo svoje. Meni je želja da prenesem to na svoje kćeri. Ženska djeca ne sudjeluju u kolu, ali imaju ženske nošnje“, priča Luka Perković.

Ni pjevačima „Brodosplita“ koncert u Kotoru nije bio kao bilo koji drugi, puni su dojmova.

„Dojmovi koje nosimo iz Kotora teško se mogu pretočiti u riječi. Već od prvih tonova osjećala se snažna po-

vezanost između zbora i publike. Emocije su bile toliko snažne da su slušatelji više puta spontanom pljeskom između stavaka kantate prekidali izvedbu, što je rijedak i dirljiv znak istinskog oduševljenja. U tim trenucima glazba je prestala biti samo izvedba - postala je zajednička molitva. Suze su bile prisutne na obje strane - i među pjevačima i među publikom - kao najiskreniji izraz zajedništva, ponosa i duboke duhovne povezanosti", kaže solist **Ivan Žitko**, predsjednik Gradskog zbora „Brodosplit“, naglasivši kako ih posebno raduje što su koncertu nazočili i predstavnici Splitsko-dalmatinske županije, dožupan **Stipe Čogelja** te predstojnik Upravnog odjela za kulturu **Željko Primorac**, koji nisu krili svoje oduševljenje viđenim i doživljenim.

ISKRENA SURADNJA

„Ovaj događaj rezultat je dugogodišnje i iskrene suradnje koja nas veže s gospodinom Lukom Perkovićem, čovjekom iznimne energije, predanosti i ljubavi prema svom narodu i baštini. Naša zajednička priča započela je

davno još uprizorenjem ‘Opsade grada Sinja 1715.’ i sudjelovanjem na Tripundanskim svečanostima i Danima bokeljskih Hrvata u Splitu. Tijekom svih ovih godina suradnje postali smo dio tih događaja, ne kao gosti, nego skoro kao domaćini. Kada imate uz sebe čovjeka koji s tolikom strašću, požrtvovnošću i vjerom gradi mostove među ljudima, tada ništa nije teško. Od srca zahvaljujemo Zajednici bokeljskih Hrvata i Kotorskoj biskupiji na pozivu i organizaciji, kao i Hrvatskoj matici iseljenika – Podružnici Split, na čelu s **Antom Čaletom**.“

Posebnu zahvalnost, ističe Ivan Žitko, upućujemo don Robertu Tonsatiju na predivnoj suradnji, predanosti i srdačnosti kojom nas je počastio, kao i Mirku Vičeviću, predsjedniku HGD Crne Gore, na istinskoj iskrenosti, srčanosti i prijateljskom dočeku te **Denisu Vukašiniću**, predsjedniku Bokeljske mornarice Kotor, na pomoći u organizaciji ovoga veličanstvenog događaja.

„Najveće hvala upućujemo našim dragim Kotoranima. Na toplini dočeka, na otvorenome srcu, na emociji koju su s nama podijelili“, zahvalan je predsjednik zbora Ivan Žitko ■

MUO ČUVA RIJETKO GLAZBENO BLAGO

Obnova Moscatellijevih orgulja predstavlja iznimno važan doprinos očuvanju sakralne i glazbene baštine ovoga kraja. Ovaj događaj bio je ne samo svečani liturgijski čin, nego i susret zajednice u duhu zajedništva, kulture i vjere, obilježen iskrenim oduševljenjem svih prisutnih

Tekst: Radio Dux
Foto: Haris Mekić

U župnoj crkvi Pomoćnice kršćana na Mulu 24. travnja upriličen je svečani blagoslov i kolaudacija obnovljenih Moscatellijevih orgulja – događaj koji je okupio brojne vjernike, ljubitelje glazbe i poštovatelje kulturne baštine.

Na samom početku okupljenima se obratio župnik Mula **fra Dragan**

Ružić srdačno pozdravivši sve nazočne i izrazivši zahvalnost na dolasku.

U svom obraćanju podsjetio je na duboko značenje orgulja u crkvenoj tradiciji, istaknuvši kako se s pravom nazivaju kraljicom glazbenih instrumenata. Njihov zvuk, koji ispunja svod svetoga prostora, nije tek glazbeni doživljaj, već molitva koja uzdiže

srce prema Bogu. Orgulje su stoljećima vjerni pratitelj liturgije i zajedničke molitve, a ove obnovljene, kako je naglasio, ponovno progovaraju – na radost cijele zajednice.

Kotorski biskup **mons. Mladen Vukšić** u svojoj je homiliji podsjetio na snažnu i nadahnjujuću životnu priču koja svjedoči o snazi glazbe i

njezinu utjecaju na čovjeka. Istaknuo je kako glazba ima moć mijenjati nas nabolje, otvarati nove spoznaje i produbljivati unutarnji život. Obnovljene orgulje, naglasio je, neće samo obogatiti liturgijska slavlja i učiniti ih ljepšima i dostojanstvenijima, nego će i svakome od nas pomoći da otkrije dublje dimenzije vlastite duše, srca i razuma. Upravo uz sklad liturgije i zvuka orgulja čovjek može snažnije iskusiti Božju blizinu i usmjeriti se putovima dobra.

O samom procesu obnove i značajkama instrumenta govorio je orguljar **Anton Škrabl**, koji je predstavio osnovne karakteristike orgulja, njihovu složenost i vrijednost. Na simboličan način označio je i završetak obnove, darujući **don Robertu Tonsatiju** ključeve restauriranih orgulja, čime su orgulje ponovno vraćene svojoj liturgijskoj i koncertnoj svrsi.

Don Robert Tonsati, župnik Dobrote i Kotora, istaknuo je kako je pravo čudo da je Muo uspio sačuvati

ove orgulje iz 1784. godine. Podsjetio je da su gotovo sve orgulje u Boki tijekom povijest stradale, dok su očuvana tek dva instrumenta – u Perastu i na Mulu. Naglasio je kako su najveći neprijatelji orgulja vrijeme, nepovoljni klimatski uvjeti, ali i ljudski nemar i siromaštvo. U tom kontekstu obnovljene Moscatellijeve orgulje predstavljaju neprocjenjiv dio duhovne, kulturne i umjetničke baštine. Posebno je istaknuo kako su to jedine barokne orgulje u Crnoj Gori koje su danas u potpunosti funkcionalne i sposobne za sviranje.

Don Tonsati uputio je iskrenu zahvalu svima koji su pridonijeli obnovi – Ministarstvu kulture i medija Crne Gore, Općini Kotor, Kotorskoj biskupiji, župi Muo te brojnim darovateljima.

Nakon biskupova blagoslova uslijedio je svečani koncert na kojem je nastupio **Neven Kraljić**, orguljaš Zagrebačke katedrale, a večer su svojim glazbenim doprinosom obogatile

Anđela i Darija Homen te Josipa Kraljić. Program je bio pomno odabran, omogućivši okupljenima da u punini dožive bogatstvo i ljepotu zvuka obnovljenog instrumenta.

Orgulje **Domenica Moscatellija** obnovila je slovenska tvrtka „Orglarstvo Škrabl” d.o.o. iz Rogaške Slatine, čime je ovom vrijednom instrumentu vraćen nekadašnji sjaj.

Svečanosti su, uz ostale, nazočili i ministrica kulture i medija **Tamara Vujović**, predsjednik Općine Kotor **Vladimir Jokić**, konzulica Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Kotoru **Jasminka Lončarević** i tajnica Tajništva za kulturu, sport i društvene djelatnosti **Tatjana Kriještorac**.

Obnova Moscatellijevih orgulja predstavlja iznimno važan doprinos očuvanju sakralne i glazbene baštine ovoga kraja. Ovaj događaj bio je ne samo svečani liturgijski čin, nego i susret zajednice u duhu zajedništva, kulture i vjere, obilježen iskrenim oduševljenjem svih prisutnih ■

MELODIJE MIRA, NADE I ZAJEDNIŠTVA

Raznolik i pažljivo odabran program, prožet duhovnom tematikom i snažnim umjetničkim izrazom, privukao je brojnu publiku, potvrdivši snagu glazbe kao univerzalnoga jezika koji povezuje ljude

Tekst i foto: Nikola Dončić

U katedrali svetoga Tripuna u Kotoru 20. travnja održan je „Uskrsni koncert“, u organizaciji Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina (CEKUM), uz podršku Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore te Kotorske biskupije.

Na koncertu su nastupili Ženski ansambl Zima i Eku-menski zbor konkatedrale svetoga Petra iz Bara pod diri-gentskom palicom **Varvare Lojko**. Publici su se predstavili i **Marin Gačević**, uz korepetitora **Nikolu Vučkovića**, kao i

operna pjevačica **Marina Cuca Franović**, u pratnji korepitora **Philipa Usova**.

Uvodnu riječ održao je **Goran Šarac** u ime zbora Zima, koji je istaknuo kako je koncert posvećen promicanju zajedništva, razumijevanja i duhovnih vrijednosti uz glazbu, u duhu uskrsnog svjetla i nade.

Program večeri bio je bogat i raznolik, obuhvativši djela duhovne i klasične glazbe različitih epoha.

Ženski ansambl Zima izveo je skladbe **Williama Byrda** „Haec Dies“, zatim „Tebe pojem“ **S. S. Mokranjca** i **Dmitrija Bortnjanskog**, „Kyrie“ **Josepha Rheinbergera**, kao i poznatu „Ave Maria“ u verziji **Johanna Sebastiana Bacha** i **Charlesa Gounoda**, te „Vokalizu“ **Sergeja Rahmanjinova**.

U solističkom dijelu programa Marina Cuca Franović izvela je „Panis Angelicus“ **Césara Francka**, „Ave Maria“ **Franza Schuberta** te „Ombra mai fu“ **Georga Friedricha Händela**, dok je Marin Gačević publici predstavio skladbu „Kënga e Zojës së Shkodrës“.

Zbor Zima dodatno je obogatio večer izvedbama djela „Victimae paschali laudes“, „Cantate Domino“ **Karla Jenkinsa**, „Gospodine, smiluj se“ **Andelka Klobučara**, „This is the Day“ **Richarda Proulxa**, „Na nebu zora rudi“ **Karla Adamiča**, kao i „Panis Angelicus“ te „Kraljica neba (Regina Caeli)“ u obradi **Josipa Grgeša**.

Raznolik i pažljivo odabran program, prožet duhovnom tematikom i snažnim umjetničkim izrazom, privukao je brojnu publiku, potvrdivši snagu glazbe kao univerzalnoga jezika koji povezuje ljude.

Koncertu su, uz ostale, nazočili kotorski biskup **mons. Mladen Vukšić**, generalna konzulica Republike Hrvatske **Jasminka Lonačarević**, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore **Zvonimir Deković**, ravnatelj CEKUM-a **Gzim Hajdinaga**, kancelar Kotorske biskupije **fra Mladen Ružić**, katedralni župnik **don Robert Tonsati**, predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore **Mirko Vičević** te ravnatelj ŠOSMO „Vida Matjan“ **Mihajlo Lazarević** ■

ZABORAVLJENE PRIČE S NILA OŽIVJELE U MATULJIMA

Povijest Sueskog kanala nije samo priča o jednom od najvećih svjetskih infrastrukturnih pothvata, nego i priča o ljudima s hrvatske obale koji su ondje ostavili svoj trag. Tema Hrvata na Suezu još uvijek je živa među obiteljima Primorja, Kvarnera i Boke kotorske i ostavlja mnogo prostora za nova istraživanja i otkrivanje zaboravljenih priča

Tekst i foto: HMI Rijeka

U organizaciji Hrvatske matice iseljenika - podružnice Rijeka i Rodoslovnog centra Kastavštine i Liburnije održano je 27. ožujka u Rodoslovnom centru u Matuljima predavanje **dr. sc. prof. Roberta Lončarića** sa Sveučilišta u Zadru, uz video javljanje **dr. sc. Daniela Rafaelića**, diplomata iz Veleposlanstva Republike Hrvatske u Kairu, vezano uz Hrvate na Sueskom kanalu.

Predavanje je bilo vrlo posjećeno i popraćeno brojnim reakcijama publike, koja se snažno identificirala s temom. Neki od prisutnih rođeni su u Egiptu, poput **Ivana Marovića** i njegove braće, dok su drugi povezani s Egiptom preko svojih roditelja koji su živjeli „na Nilu“, poput gospođe **Zubčić**. Pojedine obitelji, kao što su **Malenšek** i **Munić**, čuvaju uspomene na bake, djedove i prabake koji su ondje živjeli, dok su druge, poput obitelji **Frka**, svoju imovinu stekle zahvaljujući pretku koji je kao stolar radio na Suez. Obitelj **Brozović** i danas brižno čuva ćilim koji je njihov predak donio sa Sueza kao trajnu uspomenu na to razdoblje.

Robert Lončarić, profesor geografije na Sveučilištu, istaknuo je kako njegovo znanstveno područje nije izravno vezano uz ovu temu, no da s njom ima osobnu povezanost. Vrlo je detaljno govorio o povijesnim okolnostima, geografskim uvjetima i potrebama koje su dovele do izgradnje najvažnijega svjetskoga umjetnoga pomorskog prolaza na sjecištu Europe, Afrike i Azije, čija je valorizacija započela još prije gotovo četiri tisućljeća.

Ovim predavanjem HMI Rijeka i Rodoslovni centar Kastavštine i Liburnije započinje revalorizaciju teme Hrvata na Sueskom kanalu te poziva druge da se pridruže u ovom istraživanju.

„Tema je iznimno vrijedna, iznimno važna i što je više istražujete dolazite do apsolutno nevjerojatnih podataka koji najširoj javnosti nisu poznati. Naša periodika povremeno bi dotaknula ovu temu, ali nikad duboko, nikad kvalitetno, zato mi je drago da danas počinjemo ponovno ispočetka. Hrvati koji su radili na Sueskom kanalu iza sebe su ostavili korpus vrijedan istraživanja“, rekao je Daniel Rafaelić.

Uz vrlo detaljnu i opsežnu prezentaciju, Robert Lončarić se osvrnuo i na detalje migracija hrvatskih iseljenika te na njihovu vezanost uz taj kraj.

„Osim radnika na kanal su odlazili i hrvatski pomorci jer je to bilo vrijeme propadanja domaće jedrenjačke folte koja je gubila utrku s parobrodima, a na Suez su ostali i nakon izgradnje kanala kao cijenjeni peljari. Neki od njih radili su kasnije na Dunavu, na brodovima ruske trgovačke mornarice te na brodovima bugarskoga parobrodarskog društva u Varni. Iako od naših radnika prvi na Suez stižu Korčulani, najviše se pisanih dokumenata odnosi na radnike s Kvarnerskog primorja, posebice Vinodola, odnosno iz naselja Grižane, Bribir, Selce i Novi Vinodolski. Samo iz Selca na rad na Suez otišlo je 105 radnika“, naglasio je Lončarić.

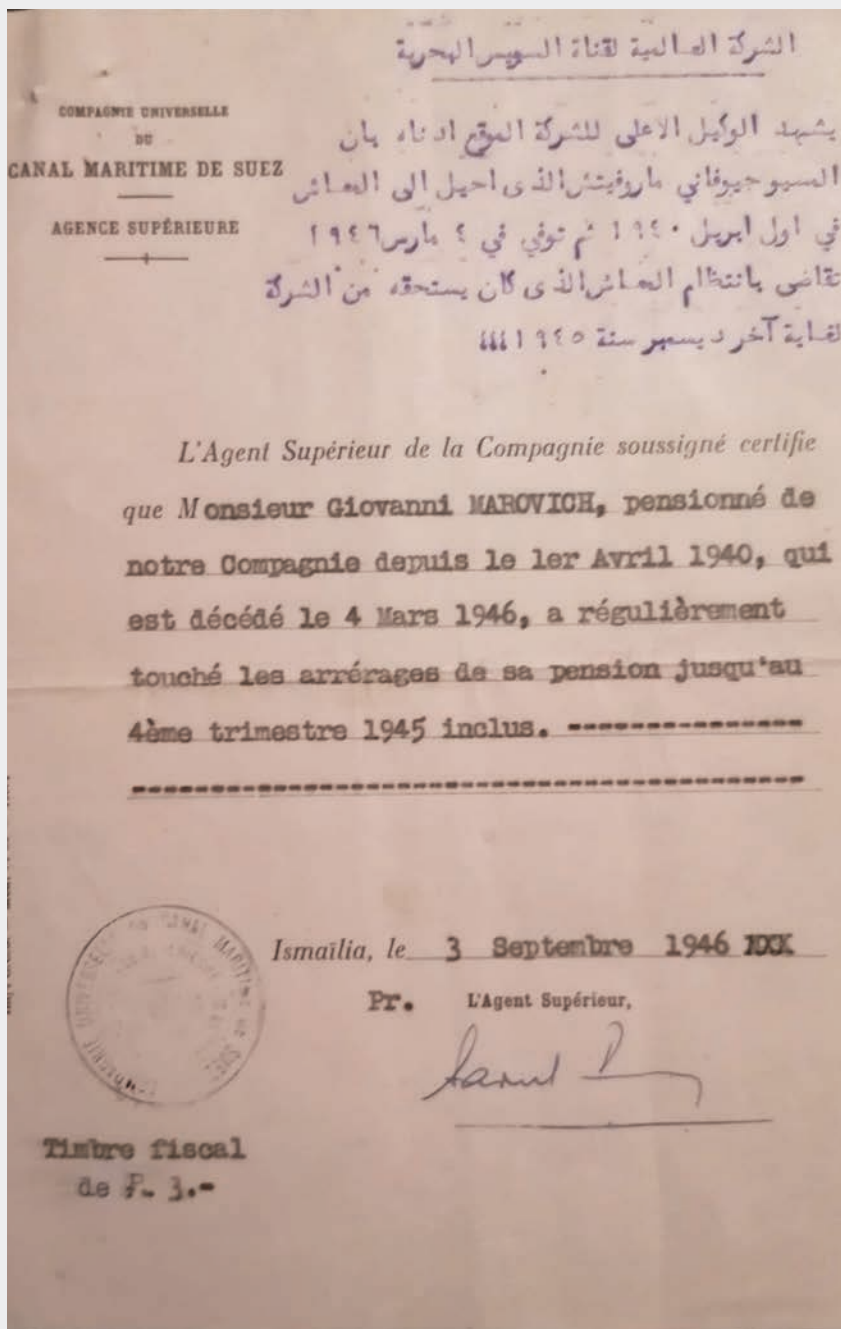
OBITELJ MAROVIĆ: OD MULA DO SUEZA

Za Bokelja inženjera **Antona Lukovića** iz Prčanja, jednog od glavnih suradnika **Ferdinanda de Lessepsa** i ključnih inženjera na izgradnji Sueskog kanala, znamo da je sudjelovao u izgradnji, no te

večeri otkrili smo i bokešku familiju **Marović**. Posjetitelj **Ivan Marović** s nama je podijelio svoju priču.

„Djed **Ivan/Giovanni/Jean Marovich** rođen je u Boki u mjestu Muo, a preminuo je 4. ožujka 1946.

u Egiptu. Iselio se između dva rata s bratom **Josom** u Egipat, a treći brat **Anton** (poznat u Boki kao Čiča) ostao je u Boki, u Muo, i doživio 101 godinu. Djed se oženio bakom **Grazianom Vukičević** (izmijenjeno u Vukissovich) također s Mula, ali su se upoznali i vjenčali u Egiptu. Iz njihova braka rodili su se moj otac **Krsto/Christophe Marovitch**, braća **Joseph** i **Vlado** te sestre **Marta**, **Stephanie** i **Irma** (udala se za Egipćanina **Saada Noura**). Od rodbine s tetine Irmine strane imam rođaka **Aydena** koji je oženjen i živi u El Cairu, kao i njegovu sestru **Jeanine** udanu za Francuza, koja živi u Francuskoj u Rennesu. Od tatine sestre/tete **Stephanie** udate **Peruchic** u Parizu imam sestričnu **Darinku**. Tatina sestra **Martha** i brat **Joso** nisu se ženili, a brat **Vlado** se oženio, ali nije imao djece. Cijela obitelj rođena je u Egiptu. Održavamo stalni kontakt s rođacima na Mulu. Moj otac je studirao u Parizu i nakon studija vratio se u Egipat te radio kao inženjer na Sueskom kanalu. Djed i djedov brat bili su dragisti na Sueskom kanalu. Majka je također rođena u Egiptu i njezin otac koji je rodom iz Napulja također je radio na Sueskom kanalu. Rođen sam u Ismailiji 1947., živio u Port Saidu do odlaska iz Egipta 1956. kad je počela nacionalizacija, gdje je otac radio, pa je familija otišla u inozemstvo. Živjeli smo u Nici tri godine i 1959., kad sam imao 12 godina, vratili smo se s ocem i majkom u Rijeku i krenuo sam u školu na Pećinama, a da nisam znao hrvatski. Od tada živim u Hrvatskoj.“

Tako je istaknuo **Franju Piškulića Ulkinića** iz Novoga Vinodolskog, riječkog tvorničara **Gjuru Ružića** koji je izrađivao radnu obuču za radnike na kanalu, **Andriju Lončarića** iz Selca, pomoćnika **Ferdinanda de Lessepsa** koji je dobio čast aktivirati minu kojom je probijena posljednja zapreka na kanalu nakon čega se Lesseps prvi u čamcu provezao iz kanala u Sredozemno more, **Petra Falešića** iz Bakra, radnika na kanalu i sudionika austro-ugarske polarne ekspedicije 1872./73., **Vicka Đurovića**, kapetana jahte Aurora na kojoj je na otvaranje kanala doplovio **car Franjo Josip I.** te posebno **Antona Lukovića** (1815. - 1880.), jednog od glavnih inženjera na izgradnji kanala, podrijetlom iz Boke kotorske koji od 1850. djeluje u Aleksandriji gdje, uz ostalo, gradi i tvrđavu na ulazu u luku. Nakon početka izgradnje kanala ubrzo postaje jedan od najbližih Lessepsovih suradnika i glavnih inženjera. Sudjelovao je i u podizanju spomenika Lessepsu u Port Saidu, radio je i na projektu navodnjavanja pustinje vodom iz Nila.

Lončarić se osvrnuo i na noviju povijest Hrvata u Egiptu te na Hrvatsko memorijalno groblje u El Shattu. Isto tako je spomenuo kako se govorilo da Sueski kanal nikad nije bio čišći nego nakon čišćenja od mina i olupina brodova u kojem su sudjelovali radnici iz Hrvatske, a sve to nakon arapsko-izraelskog rata 1967. kad je kanal bio zatvoren za promet do 1975. godine.

Tajnik Rodoslovnog centra **dr. Robert Doričić** naveo je kako predsjednica Rodoslovnog centra **dr. Marija Puharić** već godinama prikuplja podatke o Kastavcima na Suez, te su tako otkrili da je otac slavnoga hrvatskog književnika i preporoditelja istarskih Hrvata, **Viktora Cara Emina**, bio na prokopavanju Sueskog kanala.

Predavanje je privuklo pažnju i poznatih istraživača iseljeništa ovoga kraja, **Erвина Dubrovića** i **Damira Gašparovića**. Nakon predavanja i raznih svjedočanstava publike, **Goran Slavić** iz Rodoslovnog centra pokazao je publici očuvane faksimile ondašnje periodike na francuskom i na talijanskom jeziku o izgradnji Sueskog kanala, a profesora Lončarića pozdravili su njegovi studenti, sadašnji profesori u školama Primorsko-goranske županije.

Puharić je zahvalila voditeljici riječke podružnice Hrvatske matice iseljenika **Renati Garbajs** na izvršnoj inicijativi za ovo predavanje, a voditeljica na gostoprimstvu te se vesele nastavku suradnje. Atmosferi ugodnog druženja pridonijelo je i poznato bijelo kastavsko autohtono vino, **Belica Arseno Jardasa**.

Na kraju ovog vrlo inspirativnog predavanja i detaljnog istraživanja, publika je iskazala oduševljenje, a profesor je zahvalio domaćinu i HMI-ju Rijeka te dodao kako bi volio da njegovo „predavanje bude samo temelj, da startamo svi skupa s ciljem nastavka istraživanja i okupljanja materijala“ ■

GASTRONOMIJA KAO KOLEKTIVNA MEMORIJA I IDENTITETSKI KAPITAL HRVATSKOG ISELJENIŠTVA

Gastronomija pokazuje kako u iseljeništvu ne dolazi samo do reinterpretacije, već i do preklapanja identiteta, pri čemu se granice između vlastitoga i posuđenoga postupno zamagljuju

Tekst i foto: Branka Bezić Filipović

Kada govorimo o identitetu u iseljeništvu, najčešće spominjemo jezik, vjeru, folklor, pjesmu i zastavu. No, što se događa kada se jezik izgubi? Što ostaje kada djeca više ne govore hrvatski, kada prezimena promijene oblik da bi se prilagodili novom jeziku, kada prezime Zlatar postane Slater, a prezime Hreljac postane Kreljac i kada se običaji prilagode novoj sredini?

OSTAJE – OKUS.

Ostaje miris kruha umočenog u mlijeko, sirnice za Uskrs, fritula na Badnjak, lumblije za Dan mrtvih. Ostaje ono što je spremala nona. A upravo u tom prostoru, između sjećanja i stola, nalazi se jedan od najsnažnijih čuvara identiteta hrvatskog iseljništva: gastronomija.

Francuski sociolog **Maurice Halbwachs** govorio je o kolektivnoj memoriji – o sjećanju koje ne pripada samo pojedincu, nego zajednici. Njemački teoretičar **Jan Assmann** razvio je pojam kulturne memorije koja se prenosi simbolima, ritualima i praksama.

U kontekstu iseljništva gastronomija funkcionira kao medij kulturne memorije: recepti, blagdanski je-lovnici i obiteljske kulinarske prakse

postaju prijenosnici identiteta neovisno o jezičnoj kompetenciji pojedinca. Hrana ne traži savršen izgovor. Ne traži gramatičku točnost. Ona traži samo ponavljanje.

Jezik se, osobito u mješovitim bračkovima, često izgubi već u drugoj ili trećoj generaciji. No recept se ne zaboravlja tako lako. On se ne mora prakticirati svaki dan. Dovoljno je jednom godišnje, za Božić, za Uskrs, za obiteljsko slavlje, da bi se memorija obnovila.

Upravo zato gastronomiju možemo promatrati kao najtrajniji i najotporniji oblik kolektivne memorije. Ona je arhiv koji se ne čuva u knjigama, nego u tijelu, u osjetilima, u ritualu obiteljskoga stola.

KUHARICE KAO PISANI SPOMENICI ZAJEDNICE

Svijest o potrebi očuvanja recepata dovela je do tiskanja kuharica u brojnim hrvatskim društvima u iseljeništvu. Jedna od takvih nastala je u Tacomi, u američkoj saveznoj državi Washington u prvoj polovici 20. stoljeća, pod naslovom *Yugoslavian Cookbook* i podnaslovom *Food You Remember* (Hrana koju pamtiš). Njezina autorica **Mary Babare Love**, bila je podrijetlom iz Staroga Grada na Hvaru, gdje još jedino postoji lokalitet Babare, kao nijemi svjedok obitelji koje ondje već odavno nema. U svom uvodu ona evocira svijet djetinjstva u kojemu su se recepti prenosili usmeno.

Međutim, Mary ne piše samo recepte. Ona piše sjećanja. Govori o mjerama u dlanu, o soli koja se ne važe nego osjeća, o nedjeljnim ručkovima posluženima u slijedovima, o desertima rezerviranim za posebne prigode.

Svaki recept potpisan je imenom žene koja ga je donijela, bilo da se radilo o **Mandi Mladineo** ili **Mrs. Budrovich** ili nekoj drugoj američkoj domaćici s dalmatinskih otoka. Kuharica tako postaje svojevrsni imenik zajed-

nice. Žene, često nevidljive u velikim povijesnim narativima, ovdje postaju nositeljice identiteta i čuvarice kulturne baštine.

Mary Babare citira *Jean Brillat-Savarina*, francuskoga gastronomista i sinonima profinjenosti, autora knjige *Filozofija ukusa*, koji kaže: *Otkriće novoga jela donosi ljudima više radosti nego otkriće nove zvijezde*. Time ona naglašava da hrana nije tek nutritivna potreba, nego prostor radosti i identiteta.

Božićni kolači poput paprenjaka, cvita i pršurata, koje u Splitu zovemo fritule, a u Tacomi pashurate, dobivaju novu dimenziju. One nisu samo slastica, nego simbol kontinuiteta. Kako se navodi u tekstu kuharice, *pashurate su bile most između prošlosti i budućnosti, povezujući generacije i kontinente*.

Drugim riječima, pršurate koje su u Tacomi postale pashurate i dalje su mirisale na Hvar.

U Tacomi djeluje Slavonian American Benevolent Society (SABS), hrvatsko dobrotvorno društvo osnovano 1901. godine, koje od svoga osnutka nije mijenjalo naziv, čime svjedoči o kontinuitetu institucionalnog identiteta zajednice. U sklopu njegova djelovanja sredinom prošlog stoljeća objavljena je i kuharica autorica **Delme** (rođ. 1933.) i **Ardene Šestan** (rođ. 1934.). Naslovnicu je izradila **Zora Carevich**.

Knjiga ne donosi samo recepte naslijeđene od njihove majke Mary, nego i elemente obiteljske povijesti, čime kulinarski tekst prerasta u dokument memorije i genealogije. Autorice su kuharicu posvetile majci, ističući da je

PAGE 14 / MARCH 12, 2025 / ZAJEDNIČAR

COOKING Corner

Cornish Hens With Rich Stuffing

This is a great Sunday meal. Your guests will appreciate the presentation of 6 delicious looking Cornish hens served in...

Instead of Frying Fish

1 lb. perch, pike or walleye fillets
1/4 c. milk
1 c. crushed potato chips
1/4 c. grated Parmesan cheese
1/4 tsp. dried thyme
1 Thin, dry bread crust

LENTEN FISH FRIES

Lenten Fish Fries at Javor

PITTSBURGH, PA - Croatian National Hall Javor is open to the public for Fish Fries each Friday during Lent.
We offer a full menu of Lenten specialties for our members and friends, including baked and fried fish and shrimp, as well as pierogies and other delicious

dio recepta sama osmislila te napominjući kako su pojedini zapisi prilagođeni osobnom ukusu, što upućuje na proces prilagodbe i reinterpretacije tradicije u iseljenički kontekst.

Slično se događa i na drugom kraju Sjedinjenih Američkih Država, u Pittsburghu, gdje glasilo *Zajedničar* Hrvatske bratske zajednice godinama redovito objavljuje recepte koji evociraju memoriju zavičaja u takozvanome Kulinarskom kutku ili kako oni kažu *Cooking Corner*. Uredništvo *Zajedničara* zahvaljuje suradnicima, ali naglašava potrebu točnih i provjerenih recepta, budući da redakcija nema pokusnu kuhinju. Ističu važnost preciznosti kako bi čitatelji, ulažući vrijeme, trud i trošak, postigli uspješne rezultate, čime se kulinarska rubrika potvrđuje kao odgovoran prostor očuvanja gastronomске tradicije u iseljeničtvu.

I moliški Hrvati iz Mundimirta u Italiji objavili su kuharicu pod naslovom *Kuhamo na našo*. Vješte moliške domaćice oduvijek su od skromnih sastojaka činile čudesna jela koja nas i danas oduševljavaju.

Slično zanimanje za gastronomiju vidljivo je i u Južnoj Americi. Hrvatski dom u čileanskom gradu Iquiqueu

objavio je kuharicu **Hrvoja Ostojica Perica** pod naslovom *La cocina croata en Chile*. U Punta Arenasu, na krajnjem jugu Južne Amerike, gdje ljeta podsjećaju na dalmatinsku zimu, Hrvatski klub njeguje tradiciju blagdanskog pečenja kolača, dok časopis *Male novine*, koji izlazi u kontinuitetu još od 1905., u svakom broju objavljuje recepte. I tu se kulinarska praksa seli iz privatne sfere u javni prostor zajednice.

Značajan primjer suvremene institucionalizacije gastronomске i kulturne baštine predstavlja djelovanje Dalmatinskoga kulturnog društva u Aucklandu na Novom Zelandu. Nakon šestogodišnje stanke društvo ove godine ponovno organizira tradicionalno okupljanje pod nazivom „Dallies in the Valley”, zamišljeno kao slavlje kulture, hrane i zajedništva.

Manifestacija se održava u Oratia School, prostoru koji ima snažnu memorijsku vrijednost za dalmatinske obitelji, jer je obilježio djetinjstvo više generacija njihovih potomaka. Prvi put organizirana 2012. godine na inicijativu skupine dalmatinskih vinara u suradnji s Društvom, priredba je s vremenom izrasla u prepoznatljiv festival baštine koji nadilazi okvir

same etničke zajednice i okuplja širu novozelandsku javnost odnosno, kako sami kažu, sve Kiwije.

Program uključuje tradicionalno pečenje janjaca na ražnju, prikaz destilacije rakije, kušanje vina te pripremu dalmatinskih jela i slastica poput kroštula. Time gastronomija postaje središnji medij kulturne reprezentacije, dok glazba i ples dodatno učvršćuju osjećaj zajedništva.

„Dallies in the Valley” stoga nije samo društveni događaj, nego ritualizirani oblik kolektivne memorije, kojim potomci dalmatinskih iseljenika reafirmiraju svoj povijesni doprinos novozelandskom društvu te ga integriraju u suvremeni identitet zemlje.

U današnje doba društvene mreže, osobito Facebook, postale su mjesta susreta ljubitelja gastronomije, gdje se razmjenjuju recepti i promiče hrvatska kuhinja, primjerice u bolivijskome tečaju *Clases de la Cocina Croata* na te Facebook stranici *Davor – Cocina Croata*.

Recepti se prilagođavaju lokalnim namirnicama, ali emocionalna funkcija ostaje ista, a to je povezati potomke s domovinom predaka.

Gastronomija tako postaje javno artikulirani simbol etničke pripadnosti.

Dalmatian Cultural Society Inc. invites you to

Dallies in the Valley

Celebrate the contribution of our Dalmatian Community and enjoy a day of laughter, culture, food, and music.

Free Entry

12.00pm to 5.00pm

Sunday 15 March 2026

Oratia School

Shaw Road, Oratia, Auckland

- Lamb on the Spit and many more traditional delicacies
- Live Music and Folklore Performances
- History and Book Stands
- Children's Activities

LUMBLIJA U BRAZILU – OKUS LJUBAVI I SJEĆANJA

Posebno je dojmljiv primjer lumblije, tradicionalnoga kolača iz Blata na Korčuli, koji je prema predaji nastao za vrijeme Napoleonove okupacije. Lumblija je 2022. godine dobila europsku oznaku zaštićenoga zemljopisnog podrijetla, čime je potvrđena njezina simbolička i kulturna vrijednost.

Ime Lumblija potječe od francuskoga izraza *n'oublie pas* (ne zaboravi me), a vezana je za ljubavnu priču Korčulanke i francuskog vojnika, pekara koji joj je pred odlazak ispekao kolač, pa nosi u sebi poruku memorije i ljubavi.

Upravo su Blačani u Brazilu brižno sačuvali ovu tradiciju. U São Paulu se lumblija priprema u Društvu prijatelja Dalmacije, a recept je objavila nutri-

cionista **Katia Gavranich Camargo** u svojoj hrvatskoj kuharici – jedinoj takve vrste u Brazilu.

Iako možda nije posve identična izvornoj, brazilska lumblija predstavlja čin identitetske vjernosti. Upotreba varenika, reduciranoga vinskog mošta koji je dio originalnog recepta, u novim uvjetima zahtijeva prilagodbu, ali upravo ta prilagodba pokazuje vitalnost tradicije. Identitet se ne čuva rigidnom reprodukcijom izvornika, nego reinterpretacijom u novim kontekstima.

Osim reinterpretacije u iseljeništvu dolazi i do preklapanja gastronomskih identiteta. U čileanskoj Antofagasti, obitelj **Matijašević** uspješno je od 1963. proizvodila empanade, tipični lokalni specijalitet, ali su nedavno odlučili zatvoriti pekaru. Tim povodom je objavljen članak u kojemu se javno

iskazuje žaljenje kao za dijelom urbanoga i gastronomskoga nasljeđa grada. U novinskom osvrtu autor pritom empanadu uspoređuje s burekom, ističući sličnost punjenog tijesta kao zajedničkoga kulinarskog obrasca.

Upravo ta usporedba otvara pitanje identitetskih pomaka: dok empanada ostaje jasno prepoznata kao čileansko jelo, burek iako podrijetlom iz osmansko-balkanskoga kulturnog kruga, u iseljeničkom se kontekstu kao i čevapčići nerijetko percipira kao dio hrvatske kuhinje. Time gastronomija pokazuje kako u iseljeništvu ne dolazi samo do reinterpretacije, već i do preklapanja identiteta, pri čemu se granice između vlastitoga i posuđenoga postupno zamagljuje.

Nastavlja se...

Priredio: Joško Katelan

U ovom broju, iz arhive članaka našega Hrvatskoga glasnika odabrali smo još jednu temu vezanu uz kulturno-povijesnu baštinu Kotora – gradske zidine i tvrđavu Sveti Ivan. Riječ je o članku u osmom broju iz 2004. godine.

Podsjetimo, transnacionalna, serijska nominacija venecijanskih utvrda od 16. do 17. stoljeća, koju su kandidirale tri države - Italija, Hrvatska i Crna Gora, prihvaćena je na 41. zasjedanju UNESCO-ova Odbora za svjetsku baštinu.

U sklopu serijske nominacije od 15 nominiranih komponenti venecijanskoga obrambenog sustava, upisano je šest: utvrđeni gradovi Bergamo, Peschiera del Garda i Palmanova iz Italije, obrambeni sustav Zadra i tvrđava Sveti Nikola u Šibeniku iz Hrvatske, te kotorska tvrđava iz Crne Gore.

Odbor je navedenim državama dao preporuke koje se odnose na neophodnost izrade HIA-e (Procjene utjecaja na baštinu) za sve razvojne projekte; neophodnost informiranja Centra za svjetsku baštinu o svim projektima koji mogu utjecati na izvanrednu, univerzalnu vrijednost; donošenje

i implementaciju menadžmentskih planova; izradu i implementaciju Studije razvoja turističkih kapaciteta; izradu prekogranične strategije konzervacije temeljene na specijalističkoj ekspertizi u području venecijanskih utvrda, te monitoring svih aktivnosti djelovanjem Međunarodnoga koordinacijskog tijela.

Kad je u pitanju Kotor, posebno je preporučeno da se revidiraju i izmijene granice zaštićene okolice tako da se obuhvati i dio mora, kako bi se poboljšala daljnja valorizacija kulturnog dobra. Posebno je zatraženo da se nastavi s rješavanjem problema urbanističkog razvoja.

Venecijanski obrambeni sustav „Stato da Terra” - „Stato da Mar” sastoji se od šest komponenata obrambenih struktura koje se nalaze u Italiji, Hrvatskoj i Crnoj Gori i prostiru se na više od 1000 km između regije Lombardije u Italiji i istočne obale Jadranskog mora.

U članku koji slijedi, pročitajte što se na temu kotorskih zidina događalo sada već davne 2004. godine.

Hoće li kotorska tvrđava dobiti mjesto među najvrjednijim svjetskim spomenicima kulture

JEDNA OD NAJUGLEDNIJIH NA MEDITERANU

Kotorska tvrđava, koja je konačni oblik dobila u vrijeme vladavine Venecije ovim krajem, uvijek je uspješno odolijevala svim napadima. Mnogi su je pokušali osvojiti i na taj način ovladati ovim krajem. No svi su napadači odlazili neobavljena posla, skupo plaćajući svaki napad na Kotor koji su štitili snažni i moćni bedemi.

Bedemi kotorske tvrđave, nad kojima dominira tvrđava Svetog Ivana (San Giovanni), na visini od 280 m, jedno su od nekoliko čuda fortifikacijske arhitekture na Mediteranu, a stoljećima su štitili Kotor od brojnih napadača. Zidine su duge više od 4000 m, debljina im se kreće od 2 do 16 m, zavisno od pozicije na kojoj je građevina, a na nekim mjestima visina im dostiže i 20 m. Projektanti i kasniji graditelji vješto su iskoristili prirodni ambijent za što efikasniju zaštitu. Na mnogim mjestima sa strmim gotovo okomitim liticama samo su dograđeni bedemi i time je još više povećana prirodna obrambena moć.

Kako se povećavala razorna moć oružja, zidine i ukupan sustav tvrđave postupno su gubili vojno značenje, a posve s pojavom avijacije u prošlom stoljeću. Međutim, zbog jedinstvene fortifikacijske arhitekture sve su više dobivali na cijeni kao jedinstven spomenik kulture. Taj tvrđavski kompleks znatno je pridonio da se Kotor i njegov zaljev prije dvadesetak godina uvrste na UNESCO-vu listu svjetskog prirodnog i kulturno-povijesnog područja i u listu svjetske kulturne baštine u opasnosti.

Tvrđava, koja nikada nije kapitulirala ni ustuknula ni pred bilo kojim neprijateljem, počela je popuštati pod djelovanjem vlastitih godina i nepogoda koje pogadaju ovaj kraj. Više od jednog stoljeća u njezino održavanje nisu ulagana sredstva, što je osobito bilo potrebno nakon razornog potresa 1979. godine.

Ljubitelji bokeljskog ambijenta, posebno njegovih spomenika kulture, sa zadovoljstvom su primili vijest da je u toku akcija Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture iz Kotora i ostalih mjerodavnih tijela da se kotorska tvrđava kandidira za uvrštavanje

njenih stručnjaka, koji su se u dosadašnjem radu dokazali ne samo stručnošću nego i velikim entuzijazmom i pregalaštvom, to vjerojatno nije jedini preduvjet da se posao obavi na najbolji mogući način.

U radu na ovom veoma složenom i odgovornom po-

Hoće li Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture, kao nosilac projekta, dobiti sve što je potrebno za izradu najboljeg mogućeg projekta? Možemo slobodno reći da su se do sada vlasti u Crnoj Gori mače-hinski odnosile prema spomenicima u Boki kotorskoj. Stoga se može očekivati da će zbog opće nestašice biti isto.

Vrata za uvrštavanje među stotinu najugroženijih svjetskih spomenika kulture kotorskoj su tvrđavi otvorena prošle godine na kongresu asocijacije „Europa nostra“, održanom u Dubrovniku. Hoće li se ta mogućnost iskoristiti umnogome zavisi od onih koji se kod nas bave zaštitom i prezentacijom spomenika kulture. Međutim, ni najbolji pristup ovom poslu ne jamči uspjeh.

Kotorske su zidine ne samo atraktivan fortifikacijski sustav nego i kulturno-povijesni spomenik čije se neke tajne nikada neće rasvijetliti. Tko je zidao prva utvrđenja oko Kotora nije poznato, kao što je malo poznata i povijest staroga grada. Rijetki su podaci o kotorskim bedemima iz doba kada je taj grad priznavao vlast bizantskih i srpskih vladara. Nešto više podataka o kotorskim zidinama imamo tek od vremena kada je Kotor, bojeći se Turaka koji su nadirali, 1420. godine pristupio Mletačkoj Republici.

Ipak, ima sigurnih podataka da su oko Kotora i ranije bile podignute zidine. Ponešto se o tome može doznati u kotorskom arhivu. Ipak, ti izvori, uglavnom notarske knjige, o to-

Kotor – sjeverna gradska vrata

među stotinu najuglednijih svjetskih spomenika kulture. Očito je da će to veliko priznanje veoma teško dobiti, ne samo zbog strogih kriterija nego i zbog načina na koji se pristupa tom veoma složenom i odgovornom poslu. Iako Regionalni zavod za zaštitu spomenika ima nekoliko veoma cije-

slu ništa se ne smije prepustiti slučaju jer i najmanji propust može biti odlučujuću za plasman. Zato u izradu projekta treba uključiti sve raspoložive stručnjake. Uz to su potrebna sredstva za neka istraživanja i druge poslove koje zahtijeva takav projekt, kakav vjerojatno ovdje nikada nije rađen.

me govore samo indirektno. Tako se pri prodaji neke kuće 1392. godine spominju njezine granice i navodi da prema moru graniči s općinskom zidinom. Godine 1395. Malo vijeće donijelo je rješenje o izboru dvaju kotorskih plemića koji su imali zadatak da provjeravaju prihode i rashode čuvara zidina i cisterne. U više drugih izvora, kada se radilo o prodaji nekretnina, govorilo se da graniče s gradskim zidinama.

U crkvi sv. Bazilija u Stolivu, među freskama iz XIV. stoljeća, nalazi se i slika sv. Tripuna s make-

poslije dotjerivane. Nije teško prosuditi koju je važnost tvrđava imala za Mletačku Republiku i kršćane na ovom području koje su Turci stoljećima ugrožavali.

Marino Cavalli, izaslanik Venecije u Carigradu, 1560. godine pišući o Trogiru, Šibeniku i Zadru konstatira: „*Kotor se s malom vojskom ne može osvojiti, a s velikom mu ne možeš prići. Kraj je krševit, vode nema, hrane nema, nema ni trave, ne trpi mnogo konja a dovlčiti sve to gotovo je nemoguće.*“ I u drugim izvještajima često se spominje kao „*mjesto*

na. Međutim, propadanje zidina počelo je znatno ranije.

Poslije propasti Mletačke Republike Boka je preživjela nekoliko teških godina. Promjena države dovela je do promjene unutrašnjih prilika koje su se poslije, posebno zbog pojave brodova na parni pogon, negativno odrazile na život u Boki. Jedino kotorske zidine još nisu bile izgubile svoju važnost jer ih je bila preuzela austrijska vojska s obzirom na to da je u blizini bila granica.

Austrijska je vojska čak popravila pojedine dijelove

ćene, prepuštene onima koji su po njima tražili sve što su mogli unovčiti. Od kuća su ostali samo goli zidovi kao nijemo svjedočanstvo o njihovoj postojanosti. Skinuti su ponegdje i kameni pragovi oko prozora i kamene ploče sa zidova ograda.

I vrijeme je učinilo svoje. Iz zidova je izniklo divlje raslinje koje svojim korištenjem premrežuje zidove i prekida neke putove. Ipak, čini se da su njihovi graditelji bili vidoviti. Naime, zidinama teško što može nanijeti štetu koja se ne može sanirati. Sve bi se moglo, bez većih problema, popra-

Kompleks tvrđave Sveti Ivan u Kotoru

tom Kotora, na kojoj se raspoznaju zidine oko cijelog Kotora i brda nad njim, na kojima su naglašeni zupci.

Ipak, glavna su utvrđenja dograđivana i građena tek nakon neposredne opasnosti od Turaka kada je Kotor postao neobično važan za Veneciju i za njezinu prekomorsku trgovinu s Carigradom. Zato su Mlečani posebnu pažnju posvetili utvrđivanju Kotora na mjestima koja je sama priroda učinila nepristupačnim.

Danas, kad poznajemo razornu moć novog naoružanja i mogućnosti prometa, nije lako procijeniti punu vojnu vrijednost kotorskih zidina, i to onu koju su imale kada su građene ili

tolike važnosti“ ili „*kada Svjetlost Vaša dobro poznaje važnost tvrđave*“ ili „*ljubomorni grad Kotor, predstraža je države Vaše Svjetlosti u Albaniji*“.

Sada su kotorske zidine u vrlo lošem stanju. Sasvim je sigurno da naša država ne može pronaći sredstva da se one dovedu u nekadašnje stanje. Osobito štetne posljedice nastale su nakon potresa 1979. godine iako ga je ovaj tvrđavski kompleks stoički izdržao i pokazao svu svoju vitalnost. Nisu čak sanirani ni najugroženiji dijelovi niti obnovljene nekad prohodne stube do vrha tvrđave Svetog Ivana kako bi turisti bili sigurni pri razgledanju zidi-

i održavala zidine i prometnice duž njih, o čemu čak i danas svjedoče neki tragovi. Zidine su bile čuvane, a redovito su zatvarana i otvarana vrata podizanjem pokretnih mostova na Škurdi i Gurdiću.

Za vrijeme Prvog svjetskog rata austrijska je vojska izgradila više objekata na zidinama i u njihovu krugu. To su bili posljednji fortifikacijski radovi na kotorskim zidinama do naših vremena.

Između dva rata malo je tko obraćao pozornost na zidine. I oni koji su bili svjesni njihove vrijednosti nisu ih mogli zaštititi. Ta je agonija nastavljena do naših dana. Zidine su nezašti-

viti, osim odnesenih grbova ili polomljenih obilježja nekadašnjeg kotorskog patrona – Venecije.

Sada su kotorske zidine pod zaštitom Zakona o zaštiti kulturno-povijesnih spomenika. Međutim, one su to samo formalno – na papiru. Praktično nitko ih ne štiti, ali zato mnogi odgovorni već godinama reda radi konstatiraju stanje i kukaju nad njihovom sudbinom.

Možda bi eventualno uvrštavanje kotorskih zidina u popis stotinu najugroženijih svjetskih spomenika kulture kod asocijacije „Europa nostra“ promijenilo odnos prema ovom kulturno-povijesnom spomeniku neprocjenjive vrijednosti.

Hrvatski glasnik

Časopis Hrvatski glasnik, nakladnika Hrvatskoga građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore.

Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim, ali je i u stalnoj misiji povezivanja Hrvatske i Crne Gore.

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Časopis možete pronaći u:

- katedrali sv. Tripuna u Kotoru,
- uredu Hrvatskoga građanskog društva,
- Tivtu, u uredu Hrvatskoga nacionalnog vijeća,
- Župnom uredu sv. Nikole na Prčanju.

Tiskanje časopisa pomogli:

- Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske,
- Dubrovačko-neretvanska županija,
- Marko Franović, hrvatski dobrotvor, Sydney, Australija.

Medijski partneri:

- Radio Kotor, radiokotor.info
- Radio Dux, radiodux.me
- Radio Tivat, radiotivat.me
- Boka News, bokanews.me

www.hrvatskiglasnik.me

**Središnji državni ured za Hrvate
izvan Republike Hrvatske**

Visit Sinj

Sinj – grad pod dvjema tvrđavama, Gradom i Kamičkom, u naručju zaštitnice i tješiteljice Čudotvorne Gospe Sinjske, grad viteške Alke, hrvatskoga i UNESCO-ova baštinskog dragulja.

Neobičan spoj Mediterana i duha Dalmatinske zagore, ponosi se uskim uličicama i živopisnim trgovima, stoljetnim zelenim oazama osvježavajuće hladovine, muzejima i galerijama, djelima umjetnika koje je iznjedrio i daškom bogate i burne povijesti u svakom kutku.

Izorne ambijentalne lokacije izvrsne su pozornice za mnoga cjelogodišnja događanja, a osobito zablistaju u ljetnim mjesecima za vrijeme trajanja tradicionalne manifestacije Dani Alke i Velike Gospe. Brojni koncerti, predstave, izložbe, književna predstavljanja, umjetnički performansi i sajmovi redovito privlače mnoštvo posjetitelja koji se, oduševljeni viđenim, uvijek rado vraćaju u gostoljubivi Sinj. Uz izvrsnu gastronomsku i enološku ponudu, boravak u viteškom gradu iskustvo je koje se dugo pamti.

Ove godine Sinjani su pripremili raznolik program za sve ukuse. Osim središnjih događanja, **alkarskih svečanosti** 7., 8. i 9. kolovoza i proslave blagdana **Velike Gospe**, **užežin** 14. kolovoza i 15. kolovoza, valja izdvojiti **S.A.R.S. festival** (31. srpnja i 1. kolovoza), **Klape Gospi Sinjskoj** (6. kolovoza), **Glazbene večeri na Kamičku** (22. kolovoza, Mangroove & Bruno Mičetić i 23. kolovoza, Darko Rundek kvartet), i predstavu **Opsada Sinja 1715.** (12. kolovoza) koja se ove godine održava po dvadeseti put.

**TURISTIČKA ZAJEDNICA
GRADA SINJA**

Put Petrovca 12, 21230 Sinj
+385 21 826 352
info@visitsinj.hr

www.visitsinj.hr